

การพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร

นางสาวประภัสรา นาคะ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TEMPLE OPEN SPACE DEVELOPMENT AS CITY GREEN SPACE
FOR INNER BANGKOK AREA

Miss Prapassara Naka

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Landscape Architecture Program in Landscape Architecture

Department of Landscape Architecture

Faculty of Architecture Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นใน
กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว ประภัสรา นาคะ

สาขาวิชา

ภูมิสถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ นิลุบล คล่องเวสละ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศิลป์

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. บันทิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ นิลุบล คล่องเวสละ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ เดชา นุญคำ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล)

ประกาศรายนาม : การพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร.
(TEMPLE OPEN SPACE DEVELOPMENT AS CITY GREEN SPACE FOR INNER
BANGKOK AREA) อ.ที่ปริกษาวิทยาพนธ์หลัก : รศ. นิรุบล คล่องเวสสะ ,197หน้า.

แผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดนโยบายเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วยการจัดหาพื้นที่ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่มาจัดทำสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียววัดเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานครในมิติด้านศาสนา มิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร เพื่อหากระบวนการเลือกวัดที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครได้ และศึกษาศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัดของการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว

การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลพื้นที่วัดและสรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดของแต่ละกรณีศึกษา โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำไว้ในปีพ.ศ.2549-2550 ประกอบกับเกณฑ์ด้านบริหารจัดการอื่นๆ และวิเคราะห์สรุปหาความสัมพันธ์ร่วมของศักยภาพ สภาพปัญหา ข้อจำกัดในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีในทุกกรณีศึกษา สรุปประเด็นที่น่าสนใจของการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาสรุปเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 4 วัดนั้นพบว่าสามารถพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในได้ แต่ความยากง่ายในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละวัดนั้นแตกต่างกันไปตามปัญหา ศักยภาพ ข้อจำกัดและนโยบายของแต่ละวัด ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในให้ประสบผลสำเร็จออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงพื้นที่วัดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

ภาควิชา ภูมิสถาปัตยกรรม
สาขาวิชา ภูมิสถาปัตยกรรม
ปีการศึกษา...2551

ลายมือชื่อนิสิต P. Oksa
ลายมือชื่ออ.ที่ปริกษาวิทยาพนธ์หลัก Dr. N. W. S.

5074125425 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEY WORD : TEMPLE OPEN SPACE / CITY GREEN SPACE / GREEN INFRASTRUCTURE / COMMUNITY SPACE / SOCIAL SPACE

PRAPASSARA NAKA : TEMPLE OPEN SPACE DEVELOPMENT AS CITY GREEN SPACE FOR INNER BANGKOK AREA. THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR NILUBOL KLONGVESSA, 197 pp.

The Sixth Bangkok Metropolis Development Plan (2545-2549 B.E.) implemented a policy to increase green space by looking for underused space and turning it into public park and green space. In addition to being religious places, temple compounds were considered one potential area to be developed into city green space for inner Bangkok, adding to the environmental value as well as supporting recreational activities and community use of space. This research has as its main objective the study of development of temple open space as city green space for inner Bangkok in order to set procedures for the selection of temples suitable for the development, to study the potential, the problems and the limitations of such development.

The study was completed by collecting data regarding temple areas, concluding the potentials, problems and limitations of development of each case temple. The data was compared against the green space standard criteria set by the Office of Natural Resources and Environmental Plan and Policy in 2549-2550 B.E. as well as related management and administration criteria. An analysis was then made to find the correlations of the development potentials, problems and limitations in all cases. Issues of interest and analysis results were then concluded and recommendations on development approaches were made.

The research has found that all four temple study cases can be developed as city green space for inner Bangkok. However, they pose different degrees of difficulty in meeting the criteria as each features different problems, limitations and principles. Two main issues related to the successful development of temples into city green space for inner Bangkok are presented in this research: recommendations for the improvement of the temple area to meet the standard criteria and recommendations for the agencies concerned in implementing the policy of developing temples into green space.

Department : Landscape Architecture..... Student's Signature : P. Naka.....
Field of Study : Landscape Architecture... Principal Advisor's Signature : Nilubol Klongvessa.....
Academic Year : 2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากการได้รับความกรุณาจาก

รองศาสตราจารย์ นิรุบล คล่องเวสสะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาให้
คำแนะนำในทุกขั้นตอนในการทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทุกท่าน และบุคคลผู้ให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกทุกท่าน
ทำให้ได้ผลสรุปวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนๆและทุกคนในครอบครัว สำหรับกำลังใจในการจัดทำ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แล้วเสร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ความสำคัญของการศึกษา.....	3
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
1.5 คำถามในการศึกษา	4
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.7 ขั้นตอนการศึกษา.....	6
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
1.9 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
1.10 ข้อจำกัดในงานวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว.....	11
2.1.1 นิยามและการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียว.....	11
2.1.2 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว.....	13
2.2 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัด.....	15
2.2.1 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านศาสนา.....	15
2.2.2 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่า ด้านสิ่งแวดล้อม.....	17
2.2.3 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านรองรับกิจกรรม นันทนาการและการใช้งานของชุมชน.....	22

บทที่	หน้า
2.3 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัด.....	24
2.3.1 บทบาทและหน้าที่ของวัด.....	24
2.3.2 ประเภทของวัดในปัจจุบัน.....	25
2.3.3 องค์ประกอบของวัด.....	25
2.3.4 การออกแบบวางผังวัด.....	27
2.3.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัด.....	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
2.4.1 แนวทางการบริหารจัดการโครงการออกแบบและก่อสร้าง ในวัดพระพุทธศาสนา 2546 โดย นันทพร พุ่มมณี.....	31
2.4.2 รูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรวัด ส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่รับผิดชอบ 2550 โดย จารินี ยศ ปัญญา และ วันเพ็ญ ศิวารมย์.....	32
2.5 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่วัดในปัจจุบัน.....	34
2.5.2 โครงการ ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ดำเนินการโดย กรม ศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.....	34
2.5.2 โครงการอุทยานการศึกษาในวัด ดำเนินการโดย สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.....	35
2.5.3 โครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการโดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.....	37
2.6 กรณีศึกษา.....	38
2.6.1 พื้นที่สีเขียวต้นแบบโครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็น เมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมือง โดยรอบ.....	38
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	43
3.1 วิธีการเก็บข้อมูล.....	43
3.1.1 การสังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นวัดและนำมาจัดทำ โครงสร้างแบบสำรวจ.....	44
3.1.2 การเก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษาจากการสำรวจและสังเกต.....	44
3.1.3 การนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาทำ Scenario Planning	45

3.1.4	การจัดทำแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของวัด และคนในชุมชนที่มาใช้วัด.....	46
3.2	วัดที่เป็นกรณีศึกษา.....	47
3.2.1	วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร.....	47
3.2.2	วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก.....	48
3.2.3	วัดประดู่ธรรมาธิปไตย.....	49
3.2.4	วัดลุ่มเจริญศรัทธา.....	50
3.3	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
3.3.1	การวิเคราะห์ และสรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดใน การพัฒนาวัดในแต่ละกรณีศึกษา.....	51
3.3.2	การวิเคราะห์สรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการ พัฒนาวัดและประเด็นที่น่าสนใจของการพัฒนา วัดเพื่อ เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน.....	51
3.3.3	การวิเคราะห์สรุปแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว ของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน.....	51
บทที่ 4	กระบวนการคัดกรองวัดเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา.....	52
4.1	กระบวนการที่ใช้คัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมือง ชั้นในกรุงเทพมหานคร.....	52
4.2	การคัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร.....	53
4.2.1	การเป็นวัดที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีแผนและนโยบายในการ พัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร.....	53
4.2.2	การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับทำเลที่ตั้งและ ตำแหน่งที่ตั้ง.....	54
4.2.3	เป็นวัดที่อยู่ในแผนพัฒนา หรือ ยุทธศาสตร์การพัฒนา เมืองของกรุงเทพมหานคร.....	57
4.2.4	การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับพื้นที่โครงการ.....	57
4.2.5	การพิจารณาถึงความหลากหลายของพื้นที่โครงการ.....	60

บทที่	หน้า
บทที่ 5 ผลการเก็บข้อมูล.....	63
5.1 กรณีศึกษาวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก.....	63
5.1.1 ข้อมูลเบื้องต้น.....	63
5.1.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา.....	64
5.1.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้าน สิ่งแวดล้อม.....	66
5.1.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและ การใช้งานของชุมชน.....	72
5.1.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	77
5.2 กรณีศึกษาบรณิवासราชวรวิหาร.....	80
5.2.1 ข้อมูลเบื้องต้น.....	80
5.2.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา.....	82
5.2.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้าน สิ่งแวดล้อม.....	84
5.2.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและ การใช้งานของชุมชน.....	90
5.2.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	95
5.3 กรณีศึกษาวัดประดู่ธรรมาริบัติ.....	98
5.3.1 ข้อมูลเบื้องต้น.....	98
5.3.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา.....	101
5.3.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้าน สิ่งแวดล้อม.....	102
5.3.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและ การใช้งานของชุมชน.....	107
5.3.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	112
5.4 กรณีศึกษาวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม.....	115
5.4.1 ข้อมูลเบื้องต้น.....	115
5.4.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา.....	117

บทที่

หน้า

5.4.3	รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้าน สิ่งแวดล้อม.....	118
5.4.4	รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและ การใช้งานของชุมชน.....	124
5.4.5	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์.....	126
5.5	สรุปผลการเก็บข้อมูล.....	129
5.5.1	มิติด้านศาสนา.....	129
5.5.2	มิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม.....	130
5.5.3	มิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของ ชุมชน.....	132
บทที่ 6	วิเคราะห์ศักยภาพ สภาพปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกตของการพัฒนา..	133
6.1	สรุปศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกตในการพัฒนาวัดเพื่อ เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในแต่ละกรณีศึกษา....	133
6.1.2	กรณีศึกษาวัดพระราม9 กาญจนาภิเษก.....	133
6.1.2	กรณีศึกษาวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร.....	138
6.1.3	กรณีศึกษาวัดประดู่ธรรมมาธิปไตย.....	144
6.1.4	กรณีศึกษาวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม.....	149
6.2	สรุปศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกต ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็น พื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน.....	153
บทที่ 7	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	163
7.1	ประเด็นสำคัญต่อการการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของ กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน.....	163
7.1.1	ข้อเสนอในประเด็นสำคัญสำหรับปรับปรุงพื้นที่วัดเพื่อเป็น พื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน.....	163
7.1.2	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	167
7.2	ความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง.....	169
7.3	วิธีการดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ.....	170
7.3.1	การเลือกวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว.....	170
7.3.2	การศึกษาสภาพพื้นที่วัด.....	170

บทที่	หน้า
7.3.3 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนา.....	176
7.3.4 การดำเนินงานออกแบบและปรับปรุง.....	176
7.3.5 การดำเนินงานการจัดการและบำรุงรักษา.....	176
รายการอ้างอิง.....	177
ภาคผนวก.....	179
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	197

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
4.1	แสดงการประเมินค่าคะแนนเพื่อหาวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว.....	61
5.1	สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา.....	129
5.2	สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม.....	130
5.3	สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน.....	132
7.1	ตารางเก็บข้อมูลทางกายภาพพื้นที่วัด.....	171

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1	พื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร..... 5
1.2	แผนภูมิแสดงกระบวนการศึกษา..... 6
2.1	แผนภาพแสดงโครงสร้างการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 10
2.2	ความสอดคล้องของเอกสารที่ศึกษาในหัวข้อมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติตำ ด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ..... 23
2.3	การแบ่งพื้นที่เป็น 3 เขตของวัดเทพธิดาราม..... 26
2.4	องค์ประกอบผังเขตพุทธาวาสวัดบวรนิเวศฯ..... 26
2.5	ลักษณะทั่วไปของเขตสังฆาวาส..... 27
2.6	ลักษณะการจัดแบ่งโครงสร้างผังเขตสังฆาวาสวัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ..... 27
2.7	ผังแบบแกนเดี่ยว..... 28
2.8	ผังแบบแกนคู่..... 28
2.9	ผังแบบแกนสาม..... 28
2.10	ผังแบบแกนฉาก..... 28
2.11	ผังแบบกากบาท..... 28
2.12	แบบประกอบหน้าหลัง..... 30
2.13	แบบชิดข้าง..... 30
2.14	แบบคู่ประกอบ..... 30
2.15	แบบล้อม 3 ด้าน..... 30
2.16	แบบโอบหักศอก..... 30
2.17	วิธีดำเนินงานวิจัย..... 39
2.18	ผังพื้นที่แสดงการออกแบบพื้นที่สีเขียวของวัดศรีสุพรรณ..... 40
3.1	ขั้นตอนการเก็บข้อมูล..... 43
3.2	ผังพื้นที่วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก..... 47
3.3	แสดงบริเวณวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก 1..... 47
3.4	แสดงบริเวณวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก 2..... 47
3.5	แสดงผังพื้นที่วัดบรมนิवास..... 48
3.6	แสดงบริเวณวัดบรมนิवास 1..... 48

3.7	แสดงบริเวณวัดบรมนิวาส 2.....	48
3.8	แสดงผังพื้นวัดประดู่ธรรมารามปิทย.....	49
3.9	แสดงบริเวณวัดประดู่ธรรมารามปิทย 1.....	49
3.10	แสดงบริเวณวัดประดู่ธรรมารามปิทย 2.....	49
3.11	แสดงผังพื้นวัดลุ่มเจริญศรัทธา.....	50
3.12	แสดงบริเวณวัดลุ่มเจริญศรัทธา.....	50
3.13	แสดงบริเวณวัดลุ่มเจริญศรัทธา.....	50
4.1	กระบวนการที่ใช้คัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร.....	53
4.2	ตัวอย่างการพิจารณาเป็นวัดที่อยู่บนถนนที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย.....	55
4.3	ตัวอย่างการพิจารณาเป็นพื้นที่วัดที่เชื่อมโยงของพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงสู่พื้นที่ สีเขียวอื่นๆได้ผังแสดงที่ตั้งวัด.....	56
4.4	ตัวอย่างการพิจารณาเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน.....	57
5.1	ผังแสดงที่ตั้งวัด.....	63
5.2	ผังพื้นวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก.....	64
5.3	บริเวณวัดพระราม 9 บริเวณอุโบสถ.....	64
5.4	บริเวณวัดพระราม 9 บริเวณทางออก.....	64
5.5	ลักษณะการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด.....	64
5.6	ลักษณะและขนาดของพื้นที่สีเขียวภายในวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก.....	66
5.7	พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 1.....	67
5.8	พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 2.....	67
5.9	พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 3.....	67
5.10	ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม่พุ่ม.....	67
5.11	บริเวณที่จอดรถ.....	69
5.12	บริเวณเขตสังฆาวาส.....	69
5.13	ลักษณะพื้นที่ลาดแข็งและพื้นที่สนามหญ้าภายในวัด.....	71
5.14	ไม้พุ่มบริเวณริมสระน้ำ.....	72
5.15	ระบบรดน้ำ.....	72
5.16	การเข้าถึงวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก.....	72
5.17	ชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	73

5.18	บริเวณทางเข้าชุมชนริมคลองลาดพร้าว.....	73
5.19	ลักษณะกิจกรรมที่เกิดในพื้นที่วัด.....	73
5.20	เด็กนักเรียนมารอผู้ปกครองในบริเวณวัด.....	76
5.21	ชาวบ้านมาให้อาหารปลาในวัด.....	76
5.22	ม้านั่งริมสระน้ำ.....	76
5.23	ม้านั่งหน้าโรงครัว.....	76
5.24	แบบจำลองเสนาอพระผู้บริหารวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก.....	80
5.25	ผังแสดงที่ตั้งวัด.....	81
5.26	ผังพื้นวัดบรมนิวาสรราชวรวิหาร.....	81
5.27	บริเวณวัดบรมนิวาสรราชวรวิหารบริเวณเขตสังฆาวาส.....	82
5.28	บริเวณวัดวัดบรมนิวาสรราชวรวิหารบริเวณศาลาการเปรียญ.....	82
5.29	ลักษณะการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด.....	82
5.30	ลักษณะและขนาดของพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม ภายในวัดวัดบรมนิวาสรราช วรวิหาร.....	84
5.31	พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมในเขตสังฆาวาส.....	85
5.32	พื้นที่สีเขียวในที่ธรณีสงฆ์.....	85
5.33	สระน้ำในเขตพุทธาวาส.....	85
5.34	พื้นที่สีเขียวบริเวณริมทางรถไฟ.....	85
5.35	พื้นที่สีเขียวบริเวณ 2 ผังคลองแสนแสบ.....	85
5.36	ผังการใช้ไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม.....	86
5.37	ไม้ยืนต้นและไม้พุ่มบริเวณเขตพุทธาวาส.....	87
5.38	ต้นไม้บริเวณสนามเด็กเล่น.....	87
5.39	ต้นไม้ในเขตสังฆาวาส.....	87
5.40	บริเวณที่จอดรถ.....	88
5.41	ถนนภายในวัด.....	88
5.42	การเข้าถึงวัดบรมนิวาสรราชวรวิหาร.....	91
5.43	ชุมชนริมคลองแสนแสบติดกับวัด.....	91
5.44	บริเวณทางเข้าจากพระรามที่ 6 ซอย 15.....	91
5.45	ลักษณะกิจกรรมที่เกิดในพื้นที่วัด.....	92
5.46	เด็กนักเรียนเคารพธงชาติบริเวณที่จอดรถ.....	94

5.47	บริเวณลานกีฬา ในตอนกลางวัน.....	94
5.48	สนามเด็กเล่นภายในวัด.....	94
5.49	ด้านหน้าลานกีฬา.....	94
5.50	เด็กนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดลานวัด.....	95
5.51	แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร.....	98
5.52	ผังแสดงที่ตั้งวัด.....	99
5.53	ผังพื้นวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	100
5.54	บริเวณลานวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	100
5.55	บริเวณเขตพุทธาวาสวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	100
5.56	การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ภายในวัด.....	101
5.57	ลักษณะและพื้นที่สีเขียวภายในวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	103
5.58	พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมบริเวณที่เก็บอัฐิ.....	103
5.59	พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมบริเวณริมคลอง.....	103
5.60	ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม่พุ่ม.....	104
5.61	พื้นที่ลาดแข็งภายในวัด.....	106
5.62	พื้นที่เปิดโล่งบริเวณที่เก็บอัฐิ.....	106
5.63	การเข้าถึงวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	107
5.64	ทางเข้าบริเวณ ถ.พระราชราษฎร์.....	108
5.65	ทางเชื่อมด้านหลังวัด.....	108
5.66	ตำแหน่งที่เกิดกิจกรรม.....	109
5.67	ทางเข้าตลาดนัดภายในวัด.....	110
5.68	ตลาดนัดบริเวณหน้าเขตสังฆาวาส.....	110
5.69	การแข่งขันตะกร้อประจำปี.....	111
5.70	สนามแข่งตะกร้อบริเวณลานหน้าเมรุ.....	111
5.71	แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดประตูธรรมมาธิปไตย.....	115
5.72	ผังแสดงที่ตั้งวัด.....	116
5.73	ผังบริเวณวัดวัดลุ่มเจริญศรีพุทธธรรม.....	116
5.74	บริเวณวัดด้านทิศเหนือของคลอง.....	117
5.75	บริเวณวัดด้านทิศใต้ของคลอง.....	117
5.76	การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด.....	117

5.77	ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัด.....	119
5.78	พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัด.....	119
5.79	พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายนอกวัด.....	119
5.80	ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม่พุ่ม.....	120
5.81	พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด.....	122
5.82	พื้นที่เปิดโล่งระหว่างอาคาร.....	122
5.83	ไม้ให้ร่มเงาในเขตพุทธาวาส.....	123
5.84	ไม้ให้ร่มเงาในเขตสังฆาวาส.....	123
5.85	การเข้าถึงวัดลุ่มเจริญศรีทธารธรรม.....	124
5.86	การใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรม.....	125
5.87	แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดลุ่มเจริญศรีทธารธรรม.....	128
6.1	พื้นที่สีเขียวภายในวัด.....	134
6.2	บริเวณที่ปลูกไม้ผลที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์.....	134
6.3	บริเวณสนามหญ้ารอบพระอุโบสถ.....	134
6.4	กิจกรรมในวัดเวลาเย็น.....	134
6.5	พื้นที่คาดแจ้งบริเวณทางเข้า.....	136
6.6	พื้นที่คาดแจ้งบริเวณหน้าพระอุโบสถ.....	136
6.7	สภาพพื้นที่สีเขียวโดยรอบวัด.....	138
6.8	สภาพพื้นที่สีเขียวภายในวัด.....	138
6.9	เด็กมาใช้สนามเด็กเล่น.....	139
6.10	เด็กนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดลานวัด.....	139
6.11	สภาพสนามเด็กเล่นในวัด.....	142
6.12	พื้นที่ลานวัดถูกใช้จอดรถ.....	142
6.13	ต้นไม้ใหญ่ภายในวัด.....	143
6.14	บริเวณด้านหลังกุฏิที่สร้างขึ้นใหม่.....	143
6.15	พื้นที่สีเขียวบริเวณที่เก็บอัฐิ.....	144
6.16	การแข่งขันตะกร้อของชุมชนภายในวัด.....	144
6.17	ภาพลานวัดในวันที่ไม่มีกิจกรรมถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถ.....	148
6.18	ภาพลานวัดในวันที่มีตลาดนัด.....	148
6.19	ภาพพื้นที่สีเขียวด้านหน้าวัด.....	150

6.20	ถนนสาธารณะด้านหน้าวัด.....	150
6.21	ภาพพื้นที่สีเขียวภายในวัด.....	151
6.22	พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด.....	151
6.23	แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก....	159
6.24	แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร.....	160
6.25	แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดประดู่ธรรมาริบัติย์.....	160
6.26	แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดลุ่มเจริญศรีทธาธรรม.....	161
6.27	แบบจำลองผังพื้นที่วัดพระราม 9.....	161
7.1	ตำแหน่งที่เหมาะสมในการปลูกพืชพรรณเพื่อช่วยลดความร้อนของตัวอาคาร....	164
7.2	รูปตัดพื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving).....	165
7.3	พื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving).....	165
7.4	การใช้พื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving)ในต่างประเทศ.....	165

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ มีเนื้อที่ 1,568.737 ตารางกิโลเมตร หรือ 980,461 ไร่ มีประชากรจำนวน 5,708,596 คน (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2550) ทั้งนี้ยังไม่ได้รวมถึงประชากรจากปริมณฑลและต่างจังหวัดที่เข้ามาอาศัยศึกษา ทำงาน และใช้บริการต่างๆ กรุงเทพมหานครเป็นทั้งศูนย์รวมความก้าวหน้าและศูนย์รวมปัญหาต่างๆของเมือง มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจนขาดความสมดุลด้านการใช้พื้นที่ ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีการขยายตัวมากขึ้น พื้นที่ธรรมชาติหรือพื้นที่สีเขียวเริ่มลดน้อยลง จึงมีความจำเป็นที่กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานที่ดูแลกำกับและรับผิดชอบพื้นที่โดยตรงต้องหามาตรการเพิ่มปริมาณพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน

พื้นที่สีเขียวได้รับการกล่าวถึงและเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาเมืองมาตั้งแต่อดีต ความหมายของพื้นที่สีเขียวในอดีต หมายถึง พื้นที่เว้นว่างหรือพื้นที่โล่งของเมืองเพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจ แต่ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องพื้นที่สีเขียวของเมืองได้เปลี่ยนไป เนื่องจากทั่วโลกเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการรักษาสสมดุลของธรรมชาติกับการใช้ทรัพยากรของมนุษย์และความสำคัญของระบบนิเวศเมือง (urban ecology) หากเมืองสามารถพัฒนาหรือขยายตัวโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติและระบบนิเวศโดยรอบอันเป็นวงจรทางธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เมืองก็สามารถอยู่ท่ามกลางธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบซึ่งกันและกัน (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550, 2-8) ดังนั้นปัจจุบันพื้นที่สีเขียวของเมืองจึงหมายถึง พื้นที่สีเขียวที่สนองประโยชน์ใช้สอยต่างๆกับผู้ใช้ประโยชน์ เกิดประโยชน์ใช้สอยในแง่กิจกรรมนันทนาการและในขณะเดียวกันช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ลดมลพิษทางอากาศ ลดอุณหภูมิความร้อนในเมือง ลดมลพิษทางน้ำ และรักษาสสมดุลธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่าเมืองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดเตรียมพื้นที่เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเมืองไว้

แผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วยการจัดหาพื้นที่ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่มาจัดทำสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวของเมือง นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานให้เกิดพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะ จากพื้นที่สีเขียวในรูปของสวนสาธารณะ 1.46 ตารางเมตรต่อคนในปัจจุบัน(สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2550) แผน

แม่บทระยะยาว (25 ปี) มีเป้าหมายการจัดหาพื้นที่สีเขียวให้ได้ 4 ตารางเมตรต่อคน เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองสีเขียวและเมืองน่าอยู่ (healthy city) โดยแผนบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548-2551 ซึ่งเน้นการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่แข็งแรงและน่าอยู่ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมรวมถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ซึ่งนอกจากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะแล้ว กล่าวถึงการพัฒนาที่ดินประเภทอื่นซึ่งสามารถใช้หรือพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการพักผ่อนหย่อนใจและลดมลพิษในเมืองใหญ่ได้ เช่น ที่ว่างในสถาบันราชการ และศาสนสถาน เป็นต้น

วัด มีความสำคัญต่อคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสถานที่ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น เทศกาลประเพณีสำคัญ โรงเรียน สถานพยาบาล ห้องสมุดชุมชน ฯลฯ เนื่องจากที่ตั้งของวัดมีการเข้าถึงได้ง่าย กระจายอยู่ทั่วทุกชุมชน วัดจึงมีความสัมพันธ์เหนียวแน่นกับชุมชน อาจกล่าวได้ว่าชีวิตของคนในชุมชนก็ดำเนินชีวิตอยู่รอบๆวัดนั่นเอง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) มีแนวคิดการใช้หลักการพัฒนา“บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และพยายามดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายนี้

จากการสำรวจโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพบว่ากรุงเทพมหานครมีวัดอยู่ทั้งหมดถึง 435 วัด แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครปี 2546 เสนอแนวคิดที่จะพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองเพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมนันทนาการที่กระจายไปตามชุมชนที่อยู่ในเขตต่างๆ อย่างไรก็ตามในปี 2550 ประชาคมโลกเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อน (global warming) และปรากฏการณ์เกาะความร้อนในเมือง (urban heat island) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมองเห็นศักยภาพของวัดว่า นอกจากจะใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมนันทนาการของเมืองแล้ว วัดยังมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมได้ด้วย โดยจัดเป็นประเภทพื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550,5-1) ทั้งนี้พื้นที่วัดมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากพื้นที่โล่งทั่วไป เนื่องจากวัดมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ทางด้านศาสนา และมีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้พื้นที่อันมีคุณค่าเหล่านั้นเสียหายและพื้นที่สีเขียวอื่นๆจะไม่ขัดแย้งต่อพื้นที่กิจการทางศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ในจำนวนวัด 435 วัดของกรุงเทพมหานคร อาจมีศักยภาพต่อการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวไม่เท่ากัน การศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการคัดกรองวัดที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อต่างๆ

ที่เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดี ประมวลเข้ากับข้อมูลของวัดในเขตเมืองชั้นในของ กรุงเทพมหานคร และนำมาคัดกรองเลือกวัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในจำนวน 22 เขต เพื่อเลือกวัดที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาในอันดับแรกๆ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร และคัดเลือกกรณีศึกษาเพื่อศึกษาถึงศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัด ในการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียว

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่ง ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของวัด เพื่อวางแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร ทั้งเพื่อการใช้ประโยชน์ ด้านกิจกรรมนันทนาการและด้านเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมของเมืองตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียว รวมถึงศึกษาข้อพิจารณาที่นำมาใช้เลือกวัดที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวให้กรุงเทพมหานครได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อรวบรวมเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดีของเมือง
- 1.2.2 เพื่อหากระบวนการในการเลือกวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของ กรุงเทพมหานคร
- 1.2.3 เพื่อศึกษาศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครโดยใช้กรณีศึกษา
- 1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

1.3 ความสำคัญของการศึกษา

เป็นการศึกษาเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครที่ประกอบด้วย ลักษณะวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียว รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดในการที่จะพัฒนา ซึ่งกรุงเทพมหานครสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาเลือกวัดที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง รวมถึงนำแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อที่จะตอบสนองต่อการใช้งาน เอื้อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมเมือง และให้บริการประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัดเป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน การพัฒนาควรสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ประโยชน์เดิมของวัด ควรเป็นพื้นที่สีเขียวที่ส่งเสริมคุณค่าทางด้านจิตใจ และเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมของเมือง การพัฒนาใดๆควรสอดคล้องกับหลักการและประเพณีทาง

ศาสนา วัดแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพื้นที่ ชนิด ระดับ และที่ตั้ง เป็นต้น ทำให้ศักยภาพของวัดที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวแตกต่างกันไป

1.5 คำถามในการศึกษา

- 1.5.1 เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดีของเมืองเป็นอย่างไร
- 1.5.2 กระบวนการในการเลือกวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครควรมีกระบวนการอย่างไร
- 1.5.3 ศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัดของวัดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครมีอะไร
- 1.5.4 จะพัฒนาวัดอย่างไรให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานคร

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1.6.1 ด้านเนื้อหา

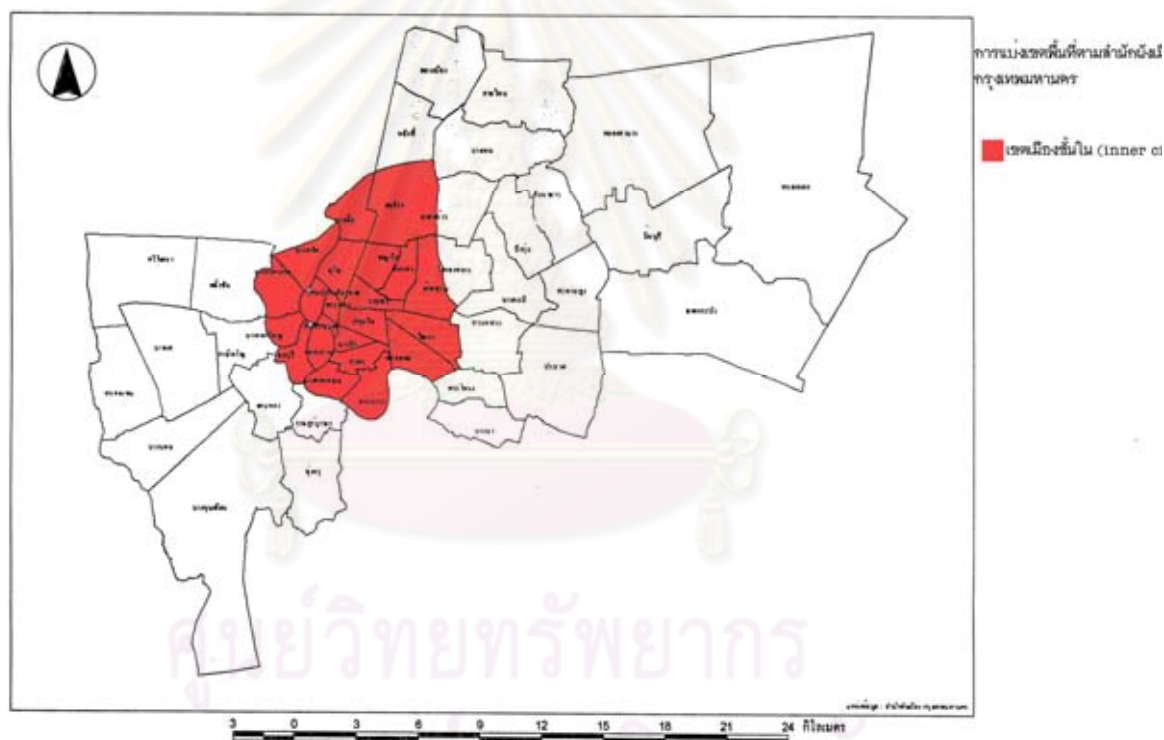
เน้นการศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของวัดในการที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง โดยศึกษาต่อเนื่องจากการศึกษามาตรฐานและเกณฑ์พื้นที่สีเขียวที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำไว้ในปีพ.ศ. 2549-2550 ได้แก่

- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. โครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550. ซึ่งเป็นรายงานการวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งในระดับเมืองและในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของเมือง เพื่อนำไปสู่ความเป็นเมืองสีเขียวที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน
- ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว : เขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549. ซึ่งเป็นรายงานการวิจัย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำต้นแบบและแนวคิดที่ควรปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวรูปแบบต่างๆ ของพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ทางด้านระบบนิเวศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549. ซึ่งเป็นรายงานการวิจัย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวสำหรับเทศบาลทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว

ซึ่งการศึกษาจะใช้เกณฑ์เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จริง โดยครอบคลุมการคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษาให้เหมาะสมตามมาตรฐานและเกณฑ์พื้นที่สีเขียว และศึกษาศักยภาพสภาพปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามมาตรฐานและเกณฑ์พื้นที่สีเขียว

1.6.2 ด้านพื้นที่ศึกษา

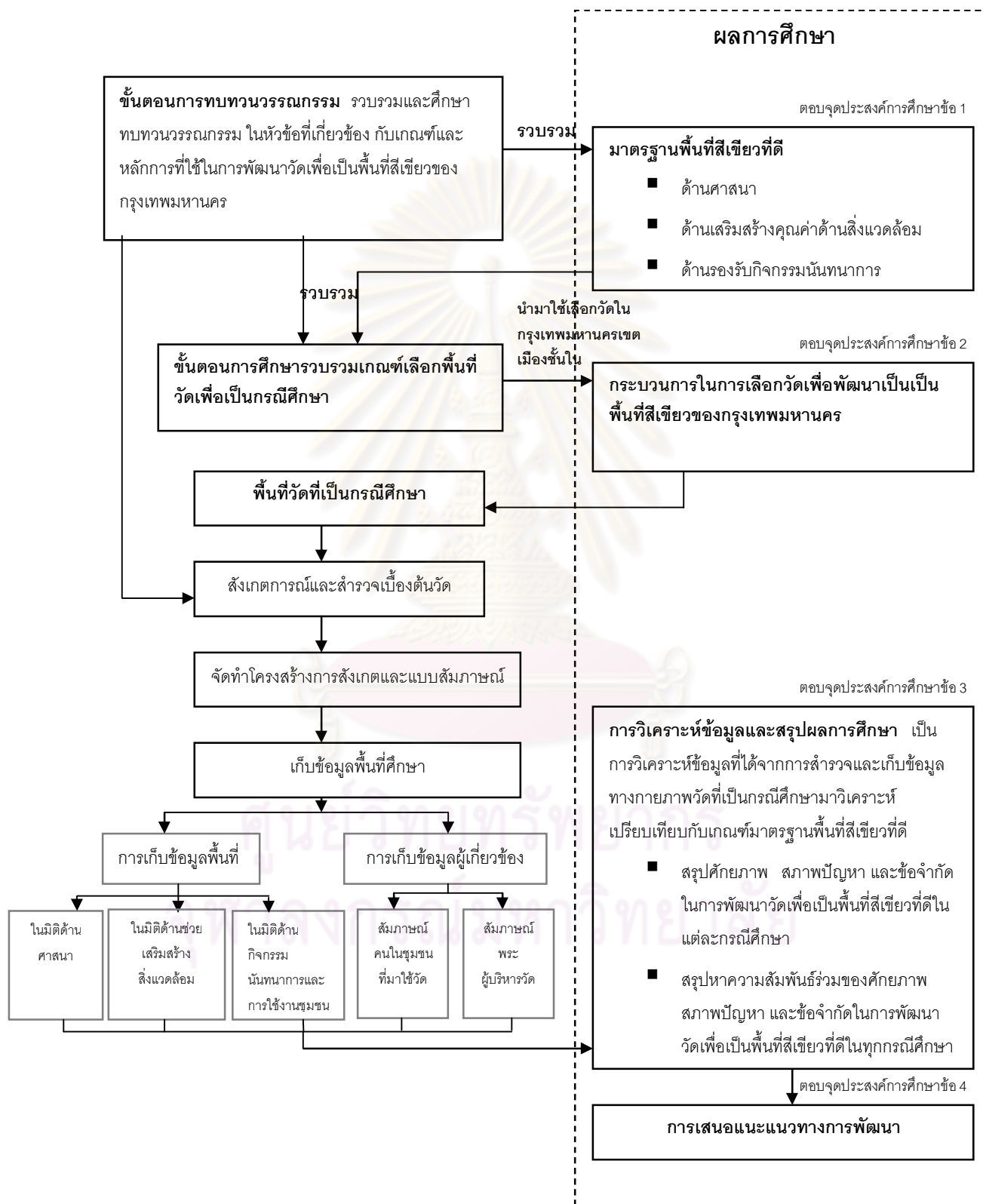
การศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาวัดในกรุงเทพมหานครในเขตเมืองชั้นใน โดยพิจารณาวัดที่มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 22 เขต คือ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก ดุสิต พญาไท บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ สาทร ยานนาวา บางคอแหลม บางซื่อ คลองสาน ธนบุรี จตุจักร ห้วยขวาง ดินแดง คลองเตย วัฒนา และคัดเลือกวัดเพื่อศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างจำนวน 4 วัด

ภาพ 1.1 พื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร

1.7 ขั้นตอนการศึกษา

แผนภูมิแสดงกระบวนการศึกษาวิจัย

ภาพ 1.2 แผนภูมิแสดงกระบวนการศึกษา

แบ่งเป็นขั้นตอนและวิธีดำเนินการดังนี้

1.7.1 ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม

รวบรวมและศึกษาทบทวนวรรณกรรมจาก เอกสาร หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์และสื่อต่างๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์และหลักการที่ใช้ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของ กรุงเทพมหานครในประเด็นต่อไปนี้

- 1) **แนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว**
 - นิยามและการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียว
 - นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว
- 2) **มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัด**
- 3) **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัด**
 - บทบาทและหน้าที่ของวัด
 - ประเภทของวัดในปัจจุบัน
 - องค์ประกอบของวัด
 - การออกแบบวางผังวัด
 - กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัด
- 4) **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**
- 5) **โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่วัดในปัจจุบัน**
 - โครงการ ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ดำเนินการโดย กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
 - โครงการอุทยานการศึกษาในวัด ดำเนินการโดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 - โครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการโดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- 6) **กรณีศึกษา**
 - พื้นที่สีเขียวต้นแบบโครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมืองโดยรอบ

1.7.2 ขั้นตอนศึกษารวบรวมเกณฑ์และเลือกพื้นที่วัดเพื่อเป็นกรณีศึกษา

รวบรวมมาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาพิจารณาเป็นเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาโดยใช้หลักการคัดกรอง sieve analysis และการประเมินค่าคะแนนโดยใช้หลักคิดว่าจะคัดเลือกวัดที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงเกณฑ์มาพิจารณาเพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกวัดเพื่อพัฒนา และเลือกวัดเพื่อเป็นกรณีศึกษา 4 วัดโดยใช้วัดที่มีศักยภาพมากในการพัฒนาเป็นลำดับแรกๆจำนวน 2 วัดและวัดที่มีศักยภาพน้อยในการพัฒนาจำนวน 2 วัด

1.7.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลวัดที่เป็นกรณีศึกษา สามารถแบ่งเป็นขั้นต่างๆได้ดังนี้

1) สังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นวัดที่เป็นพื้นที่ศึกษาโดยเทียบกับเกณฑ์พื้นที่สีเขียว เพื่อนำมาจัดทำโครงสร้างการสังเกตและแบบสัมภาษณ์ และสำรวจ

2) จัดทำโครงสร้างการสังเกตและแบบสัมภาษณ์ และสำรวจเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

3) เก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น

- เก็บข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่และบริบทโดยรอบ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร จากภาพถ่ายทางอากาศจาก เว็บไซต์ www.googleearth.com และการสำรวจพื้นที่บริบทโดยรอบทั้งข้อมูลทางกายภาพและทางสังคมของบริบทโดยรอบ

- เก็บข้อมูลพื้นที่ ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจทางกายภาพและการสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจะทำการสำรวจบริเวณในพื้นที่วัดถึงลักษณะทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ตามหัวข้อเกณฑ์ในการเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี และสังเกตการณ์กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในวัด

- เก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ความพอใจและความต้องการจากผู้ในพื้นที่วัดและสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่บริหารวัดตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี โดยใช้การทำ Scenario Planning ของแต่ละวัดและนำผลที่ได้เป็นแนวทางในการทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของวัดและคนในชุมชนที่มาใช้วัด แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเมืองชั้นในต่อไป

1.7.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและเก็บข้อมูลทางกายภาพวัดที่เป็นกรณีศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดี โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็นสองระดับคือ

1) สรุปศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีในแต่ละกรณีศึกษา

2) สรุปหาความสัมพันธ์ร่วมของศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีในทุกกรณีศึกษา

ซึ่งสรุปมาในรูปแบบของการบรรยาย ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

1.7.5 ขั้นตอนการเสนอแนะแนวทางการพัฒนา นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาประมวลเป็นประเด็นสำคัญต่อการการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน และขอเสนอแนะการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ซึ่งจะเสนอแนะในรูปแบบของการบรรยาย

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำองค์ความรู้แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับวัดต่างๆของกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ ได้

1.9 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.9.1 พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่โล่ง พื้นที่ว่าง หรือพื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบๆ หรือระหว่างอาคารที่พัฒนาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์โดยตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และโดยอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของเมือง โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยา¹และภูมิสถาปัตยกรรม(คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551: 5-1)

1.9.2 วัด หมายถึง สถานที่ทางพุทธศาสนา ตามปกติแล้วจะมีเสนาสนะและอาคารวัดต่างๆ เป็นที่พำนักอยู่อาศัยศึกษาปฏิบัติธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป ซึ่งองค์ประกอบของพื้นที่ภายในวัดแบ่งได้ 3 ส่วนคือ เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่างๆของวัด

1.10 ข้อจำกัดในงานวิจัย

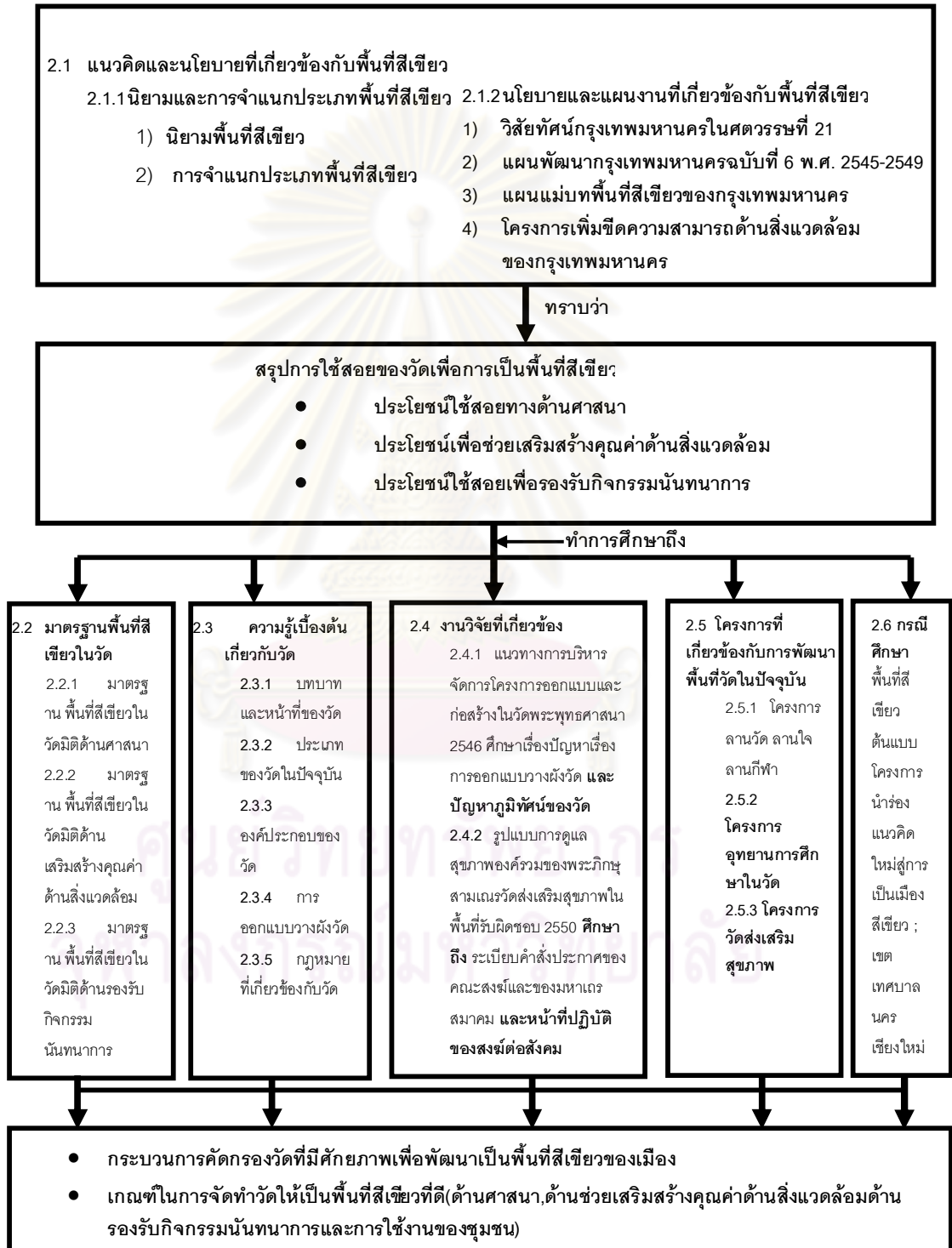
การวิจัยนี้จะไม่นำผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมาเป็นเงื่อนไขในการวิจัยแต่จะมุ่งเน้นเชิงบทบาทวัดทางพระพุทธศาสนาและความเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนเมือง

¹ วนวัฒนวิทยา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า silviculture เป็นสาขาหนึ่งของวิชาวนศาสตร์ที่ว่าด้วยการประยุกต์ศิลป์และวิทยาศาสตร์เพื่อควบคุมการเกิด การเติบโต องค์ประกอบ สุขภาพ และคุณภาพของหมู่ไม้เพื่อตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจอันหลากหลายของสังคมอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างของการค้นคว้าเพื่อทบทวนวรรณกรรมของการศึกษาวิจัยนี้ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

ภาพ 2.1 แผนภาพแสดงโครงสร้างการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

2.1.1 นิยามและการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียว

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าได้มีการศึกษา เรื่องพื้นที่สีเขียวเกี่ยวกับนิยามและการจำแนกประเภท ไว้แตกต่างกันไปดังนี้

1) นิยามพื้นที่สีเขียว

ศูนย์บริการวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ใน รายงานฉบับสมบูรณ์แผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลักนครราชสีมา : 2539 ไว้ว่า พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรมที่สงวนรักษาไว้ในแถบริ้วสีเขียวของเมืองเพื่อนันทนาการ ที่โล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ของท้องถิ่น แหล่งสิ่งแวดล้อมและศิลปกรรม แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวเส้นทางน้ำ อ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ สนามเด็กเล่น สนามกีฬาและสวนสาธารณะในชุมชน

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ้างถึงโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2545 ได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ใน รายงานฉบับสุดท้ายแผนปฏิบัติการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลักเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: 2545 ไว้ว่า พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่โล่งรอบเมืองหรือในเขตกึ่งเมือง กึ่งชนบท ซึ่งมีการใช้ที่ดินบางเบา ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่โล่งแจ้งที่มีสภาพธรรมชาติ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ราบน้ำท่วมถึง

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ในคู่มือการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว : 2546 ไว้ว่า พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่โล่ง พื้นที่ว่างทั้งหมดที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม หรือพื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบๆ หรือระหว่างอาคารที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้เอื้ออำนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ สำหรับใช้ประโยชน์และทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชน ตลอดจนเป็นสถานที่ให้ความสดชื่นต่อคุณภาพชีวิต และหรือทำหน้าที่เป็นปอดของชุมชนเมือง และหรือเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของเมือง อันจะทำให้ชุมชนเมืองเป็นพื้นที่สีเขียว และเป็นที่ยอมรับ สวยงามตามธรรมชาติ มีพรรณไม้ขึ้นอยู่อย่างยั่งยืน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ในโครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ : 2550 ไว้ว่า พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาล ซึ่งมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตยกรรม ให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และ/หรือโดยทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ได้มีการนิยามพื้นที่สีเขียวไว้กันอย่างหลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ของการศึกษา อาทิเช่น พื้นที่เพื่ออนุรักษ์สภาพธรรมชาติ เพื่อนันทนาการเพื่อการรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศเขตเมือง และเพื่อป้องกันการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งเมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้แล้ว ที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง จึงให้ความหมายพื้นที่สีเขียวในที่นี้ว่า **พื้นที่โล่ง พื้นที่ว่าง หรือพื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบๆ หรือ ระหว่างอาคาร ที่พัฒนาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และโดยทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตยกรรม**

2) การจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียว

การศึกษาการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียวได้ศึกษาจากเอกสาร 3 รายการคือ

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ้างถึงโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2545 ได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ใน รายงานฉบับสุดท้าย แผนปฏิบัติการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลักเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: 2545

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ในคู่มือการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว : 2546

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ในโครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ : 2550

พบว่าพื้นที่สีเขียวสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือพื้นที่สีเขียวที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียวที่มนุษย์ได้เข้าไปพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงพื้นที่สีเขียวที่มนุษย์ได้เข้าไปพัฒนาและปรับปรุงเป็นหลักเพราะเป็นลักษณะพื้นที่สีเขียวที่พบในชุมชนเมืองเป็นส่วนใหญ่ จากการทบทวนเอกสารสามารถจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียวที่มนุษย์เข้าไปพัฒนาและปรับปรุงได้ดังนี้

1. พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการสาธารณะ หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และเสริมสร้างทัศนียภาพที่สวยงามให้กับเมือง ได้แก่ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะละแวกบ้าน สวนสาธารณะระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับชุมชน ระดับย่าน ระดับเมือง และระดับภาค ลานกีฬา

2. พื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์ หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่สนองประโยชน์ใช้สอยต่างๆกับผู้ใช้ประโยชน์ เกิดประโยชน์ใช้สอยแก่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ในแง่กิจกรรมนันทนาการ ในขณะที่เดียวกันช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ลดมลพิษทางอากาศ ลดอุณหภูมิความร้อนในเมือง ลดมลพิษทางน้ำ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนบุคคล พื้นที่สีเขียวภายในสถาบันต่างๆ ได้แก่ สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล และพื้นที่ว่างในศาสนสถาน

3. พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ ในขณะที่เดียวกันก่อให้เกิดคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพภายในพื้นที่เมือง และเอื้อประโยชน์ต่อการนันทนาการของชุมชน เช่น พื้นที่เกษตรกรรมต่างๆ เช่น นาข้าว ไร่ สวนผลไม้ ไม้ยืนต้นเพื่อเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจรเพื่อเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมและบริการ หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่อยู่ในแนวเส้นทางสัญจรสาธารณะ ซึ่งมีบทบาททั้งการเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่เมือง รวมทั้งการให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวในเขตสัญจรทางบก และ พื้นที่สีเขียวบริเวณริมแม่น้ำ ลำคลอง

จากการศึกษาแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวพบว่าวัตถุประสงค์เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์ซึ่งมีการใช้งานทางด้านศาสนาซึ่งสนองประโยชน์ใช้สอยต่างๆกับผู้มาใช้เป็นหลัก และยังคงเกิดประโยชน์ใช้สอยแก่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ในแง่กิจกรรมนันทนาการ ในขณะที่เดียวกันช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

2.1.2 นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว

จากการศึกษาพบว่ามีนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวซึ่งมีการกล่าวถึงในหลายระดับด้วยกัน ซึ่งการศึกษานโยบายเหล่านี้จะทำให้ทราบถึงแนวทางที่จะพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครอย่างสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกับนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) วิสัยทัศน์กรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21

ในการวางผังและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ปรับปรุงครั้งที่ 1) สำนักผังเมืองได้จัดทำวิสัยทัศน์ของกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองในอนาคต ให้

สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับชาติ และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้กำหนดนโยบายส่งเสริมปรับปรุง พื้นฟูแก้ไข และรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง และสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร ด้านสภาวะแวดล้อมตามมาตรฐานเมืองน่าอยู่ มีเป้าหมายคือ การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ในแผนระยะสั้นเป้าหมายขั้นต่ำ 2 ตารางเมตร/คน และในแผนระยะยาวเพิ่มเป้าหมายเป็น 10 ตารางเมตร/คน ตามมาตรฐานสากล และกระจายการให้บริการสวนสาธารณะระดับต่างๆ มีมาตรการจัดหาและพัฒนาสวนสาธารณะในพื้นที่ที่มีศักยภาพโดยเฉพาะในที่ดินของรัฐ ที่ว่างสาธารณะ พื้นที่ในวัด และหมู่บ้านจัดสรร ฯลฯ เพื่อประโยชน์การใช้สอยเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบต่างๆ เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2) แผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 6 พ.ศ. 2545-2549

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545 – 2549) เป็นแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับแรก ที่มีลักษณะเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ให้ความสำคัญทั้งทางด้านผังเมืองและด้านสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว มีการกำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยสนับสนุนให้เกิดพื้นที่สาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจหรือพื้นที่สีเขียวแก่ชาวกรุงเทพมหานคร เป็นสัดส่วนไม่น้อยกว่า 4 ตารางเมตร/คน โดยการจัดหาและสนับสนุนให้มีพื้นที่เปิดโล่งริมน้ำและพื้นที่เปิดโล่งในเมืองทั่วไปโดยเฉพาะย่านชุมชน จัดหาและก่อสร้างสวนสาธารณะสวนหย่อมและอื่นๆ ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมรักษาสภาพแวดล้อมอย่างจริงจัง และสร้างแนวทางเขียวในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวมีลักษณะเป็นแนวยาวเชื่อมโยงระหว่างบริเวณนอกเมืองและใจกลางเมือง

3) แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครจัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานให้เกิดพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะ แผนแม่บทระยะยาว (25 ปี) มีเป้าหมายการจัดหาพื้นที่สีเขียวในรูปแบบของสวนสาธารณะให้ได้ 4 ตารางเมตรต่อคน เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองสีเขียวและเมืองน่าอยู่อย่างเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน

โดยที่เป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่สีเขียว สามารถกำหนดเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ บทบาทของพื้นที่สีเขียวในการเป็นพื้นที่รองรับการใช้ประโยชน์ทางตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และบทบาทของพื้นที่สีเขียวในการเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางอ้อมในด้านการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีของเมือง โดยที่ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ด้านนันทนาการว่าจะมุ่งเป้าหมายที่การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กให้กระจายไปตามชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับ

กิจกรรมนันทนาการ ควบคู่กับการเพิ่มศักยภาพในการบริการของสวนสาธารณะระดับต่างๆของ กรุงเทพมหานครที่มีอยู่เดิมให้สามารถบริการประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง ซึ่งหนึ่งในกลยุทธ์การเพิ่มพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการคือ การขอความร่วมมือให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โรงเรียน และศาสนสถานปรับปรุงพื้นที่ว่างภายในบริเวณให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในหน่วยงานตามข้อจำกัดของพื้นที่ที่มี โดยกรุงเทพมหานครอาจให้การสนับสนุนบางส่วน (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2546)

4) โครงการเพิ่มขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการตามกรอบแนวความคิด Agenda 21 โดยจัดให้มีโครงการเพิ่มขีดความสามารถด้านสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครซึ่งกรุงเทพมหานครได้ประกาศความมุ่งมั่นที่จะนำกรุงเทพมหานครไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่โดยกล่าวถึงเรื่องพื้นที่สีเขียวไว้ว่า จะสร้างกรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองสีเขียว โดยการลงทุนพัฒนาพื้นที่สีเขียวด้วยการสร้างพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ การปลูกต้นไม้ริมทาง เป็นต้น

2.2 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัด

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวจำนวนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่าพื้นที่วัดมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพที่สนองประโยชน์ใช้สอยต่างๆกับผู้ใช้ประโยชน์ เกิดประโยชน์ใช้สอยแก่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ในแง่กิจกรรมนันทนาการ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมด้วย (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551) (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าลักษณะการใช้งานพื้นที่สีเขียวในวัดแบ่งออกเป็น 3 ด้านด้วยกันได้แก่ ประโยชน์ใช้สอยทางด้านศาสนาซึ่งเป็นประโยชน์การใช้สอยหลักของวัด ประโยชน์ใช้สอยทางด้านพื้นที่สีเขียวเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการ ประโยชน์ใช้สอยทางด้านพื้นที่สีเขียวเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวสามารถสรุปมาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อใช้ในวัดด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.2.1 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านศาสนา

วัดมีบทบาทต่อสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของวัดมีทั้งด้านศาสนาและด้านที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน ซึ่งเมื่อกกล่าวถึงหน้าที่หลักของวัดทางด้านศาสนาสามารถกล่าวได้ว่าวัดมีหน้าที่ดังต่อไปนี้(นันทพร พุ่มมณี, 2548)

1. เป็นที่ประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์

2. เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
3. เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน

จากหน้าที่ดังกล่าวทำให้วัดจำเป็นต้องมีการวางผังและออกแบบวัดเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สอยดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงวัดเชิงที่ว่างและการวางผัง ได้แก่

- โครงการจัดแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณทางด้านระบบนิเวศน์อย่างยั่งยืน (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) ในหัวข้อ คุณลักษณะความเป็นพื้นที่สีเขียวในเมืองที่สมบูรณด้วยระบบนิเวศน์ยั่งยืน
- เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551) ในหัวข้อ เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ :ที่ว่างในศาสนสถาน
- แนวทางการบริหารจัดการโครงการออกแบบและก่อสร้างในวัดพุทธศาสนาในประเทศไทย(นันทพร พุ่มมณี, 2548) ในหัวข้อ ปัญหาเรื่องการออกแบบและวางผังวัด

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นถึงลักษณะการวางผังของวัดที่ดีเพื่อสามารถให้มีศักยภาพในการใช้งานด้านศาสนา จำเป็นต้องมีลักษณะมาตรฐานดังนี้

1) มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสให้ชัดเจน

วัดบางวัดไม่มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดประโยชน์การใช้ที่ดินในวัดอย่างไม่เหมาะสมเช่น สร้างสถานบริการแก่ผู้มาเยือนรุกหรือเข้าไปใกล้ชิดเกินในเขตพุทธาวาส ทำลายบรรยากาศความเงียบสงบและความสง่างามของสิ่งก่อสร้างอันมีคุณค่าในเขตพุทธาวาส การสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ในบางครั้งอาจมีส่วนรบกวนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์โดยมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างรุกเข้าไปในเขตสังฆาวาส ซึ่งเป็นส่วนพำนักของพระภิกษุสงฆ์ย่อมจะเป็นการรบกวนวิถีการประพฤติปฏิบัติของสงฆ์ (นันทพร พุ่มมณี, 2548)

2) อาคารในวัดมีความหนาแน่นและเป็นสิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมกับพื้นที่วัด

วัดในเมืองขนาดใหญ่มีพื้นที่จำกัดในขณะที่วัดมีการเจริญเติบโต สิ่งปลูกสร้างต่างๆสร้างขึ้นตามกำลังศรัทธาโดยขาดการวางผังแม่บท โดยส่วนมากมักมีความหนาแน่นในเขตสังฆาวาสในหมู่ของกุฏิ ซึ่งปัจจุบันนี้ทั้งการสร้างอาคารใหม่เป็นหลังติดกันจนแทบจะไม่มีช่องว่างระหว่างอาคาร ส่งผลทำให้สภาพแวดล้อมในวัดแออัดและส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ และสิ่งปลูกสร้างต่างๆทำลายหรือบดบังความสง่างามของอาคารหลัก หรือทำให้ตำแหน่งการวางผังของอาคารผิดไปจากคตินิยม (นันทพร พุ่มมณี, 2548)

3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด

การออกแบบวางผังวัดนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสในดินแดนของไทยนับแต่สมัยสุโขทัยลงมาจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันในลักษณะของผัง แต่ที่สำคัญก็คือเขตพุทธาวาสจะถูกกำหนดเอาไว้ว่าต้องอยู่ทางด้านหน้าเสมอ(สมคิด จิระทัศนกุล, 2537)

2.2.2 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัดในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่

- โครงการจัดแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ทางด้านระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) ในหัวข้อ คุณลักษณะความเป็นพื้นที่สีเขียวในเมืองที่สมบูรณ์ด้วยระบบนิเวศยั่งยืน
- เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551) ในหัวข้อ เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่:ที่วางในศาสนสถาน
- รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมืองโดยรอบ (ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2546) ในหัวข้อ การประเมินพื้นที่สีเขียวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสามารถสรุปประเด็นของเอกสารที่ศึกษาในเรื่อง มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ออกเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

ด้านนิเวศวิทยา

- 1) สำหรับเทศบาลนครนั้นควรมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมในศาสนสถาน ร้อยละ 20 ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น(คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551)

เพราะวัดควรจะมีบรรยากาศที่สงบร่มเย็นด้วยพื้นที่สีเขียวของต้นไม้ใหญ่ ส่วนสิ่งก่อสร้างมีเท่าที่จำเป็น คือพระอุโบสถ หรือวิหารขนาดที่เหมาะสมเท่านั้น ซึ่งมาตรฐานนี้ได้จากการศึกษารูปแบบการใช้งานของพื้นที่สีเขียวศาสนสถาน เพื่อกำหนดหาสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุม ผนวกกับแนวคิดเมืองสีเขียวในอุดมคติ ออกมาเป็นสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมในศาสนสถานขั้นต่ำของเมืองสีเขียวในอุดมคติ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) ซึ่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้นำแนวคิดของพื้นที่สีเขียวขั้นต่ำของเมืองสีเขียวในอุดมคตินี้มาใช้เป็นฐานเพื่อกำหนดสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมของเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาล

นครออกมาเป็นมาตรฐาน ซึ่งกรุงเทพมหานครจัดเป็นพื้นที่เทศบาลนครที่ควรมีพื้นที่สีเขียวในศาสนสถาน ร้อยละ 20 ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น

2) **ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียว ควรมีรูปร่างเป็นกลุ่มก้อนซึ่งเอื้อต่อการเกิดระบบนิเวศน์สมบูรณ์** (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) พื้นที่สีเขียวที่มีขนาดใหญ่ที่เหมาะสมช่วยปกป้องความชุ่มชื้นของพื้นที่และบริเวณแหล่งน้ำ ช่วยปกป้องแม่น้ำลำธารชะลอการไหลของน้ำ ช่วยลดความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดิน เป็นแหล่งอยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดซึ่งจะช่วยดำรงความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุมชนเมืองไว้ได้ และรูปร่างของพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางใกล้เคียงกันเกือบตลอดทั้งพื้นที่ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือใกล้เคียง จะมีสภาพแวดล้อมภายใน ที่เหมาะสมมากกว่าพื้นที่สีเขียวที่มีรูปร่างเป็นลักษณะแถบยาว เช่น สี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีขนาดพื้นที่เท่ากัน นอกจากนี้รูปร่างของพื้นที่สีเขียวที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางใกล้เคียงกันเกือบตลอดทั้งพื้นที่ จะได้รับผลกระทบบริเวณขอบริมบริเวณรอบนอกน้อยกว่าพื้นที่สีเขียวที่มีรูปร่างเป็นลักษณะแถบยาว (rectangular) ซึ่งมักจะได้รับผลกระทบบริเวณขอบตลอดพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้นขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวในวัดควรจะมีขนาดของหย่อมพื้นที่สีเขียวเพื่อประโยชน์ทางนิเวศวิทยา - มีขนาดของพื้นที่หย่อมสีเขียว ≥ 500 ตารางเมตร และรูปร่างของหย่อมสีเขียว ความยาวของเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียว ≤ 0.12 (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551)¹

¹ ตัวเลขที่เสนอแนะนี้ได้จากการศึกษาขนาดของพื้นที่หย่อมสีเขียวในเกณฑ์ที่กำหนดอ้างอิงจากขนาดของพื้นที่หย่อมสีเขียวขนาดเล็กของพื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆที่สามารถประเมินคุณค่าทางนิเวศวิทยาได้จาก การศึกษาขนาดของหย่อมสีเขียวในงานวิจัยการใช้หลักนิเวศภูมิทัศน์ในการวางแผนพื้นที่เปิดโล่งอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (Ornaim, 2002)

ส่วนรูปร่างของหย่อมสีเขียวในงานวิจัยการใช้หลักนิเวศภูมิทัศน์ในการวางแผนพื้นที่เปิดโล่งอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยการคำนวณหาอัตราส่วนของความยาวเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียว โดยพื้นที่สีเขียวที่มีอัตราส่วนความยาวเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียวต่ำกว่า จะเป็นพื้นที่สีเขียวที่มีสัดส่วนพื้นที่ภายในต่อขอบริมสูงกว่า โดยพบว่า สวนสาธารณะต่างๆที่มีคุณค่าทางนิเวศในระดับสูง มีความยาวเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียว ≤ 0.03 พื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษา วัด สถานที่ราชการ ฯลฯ ที่มีคุณค่าทางนิเวศในระดับปานกลาง- สูง มีความยาวเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียว อยู่ระหว่าง 0.02-0.12 และพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ สวนผลไม้ นาข้าว ที่มีคุณค่าทางนิเวศในระดับปานกลาง- สูง มีความยาวเส้นรอบรูปของพื้นที่สีเขียว/ขนาดของพื้นที่สีเขียว (perimeter/area ratio) อยู่ระหว่าง 0.02-0.08 จึงได้ใช้ค่าต่างๆดังกล่าวสำหรับการกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมของพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการสาธารณะ พื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์

3) **พื้นที่สีเขียวควรเชื่อมต่อกัน** เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของระบบนิเวศในเมือง โดยที่ความใกล้ไกลของหย่อมหรือรั้วพื้นที่สีเขียวกับพื้นที่สีเขียวอื่นๆ ในบริเวณ ใกล้เคียง ระยะห่างที่ใกล้ที่สุดของพื้นที่สีเขียว น้อยกว่า 500 เมตร ซึ่งการเชื่อมโยงพื้นที่สีเขียวให้เป็นแนว ติดต่อกัน เพื่อให้เป็นทางผ่านของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ (ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2546: 6-8)

4) **พื้นที่สีเขียวในเมืองควรส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ กล่าวคือ มีความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและ ไม้คลุมดิน** โดยที่

1. โครงสร้างของพืชพรรณในแนวตั้ง พื้นที่สีเขียวให้มีการปกคลุมพื้นที่ดินด้วย ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน ผสมผสานกัน เห็นโครงสร้างของพืชพรรณในแนวตั้งที่ชัดเจน พื้นที่การปกคลุมดินด้วยเรือนยอดไม้ยืนต้น พื้นที่การปกคลุมดินด้วยไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน 50: 50หรือมากกว่า

2. การปลูกพืชพรรณที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เลือกใช้พืชพรรณ ในพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางภูมิอากาศและปริมาณน้ำฝน หรือพืชพรรณท้องถิ่น อย่างน้อย 50% ของพื้นที่ที่เป็นพืชพรรณ (Softscape) ทั้งหมด (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-79)

5) **พื้นที่สีเขียวควรมีความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว โดยที่ ดูได้จากปริมาณของนกในพื้นที่สีเขียวเพื่อชี้วัดความอุดมสมบูรณ์เบื้องต้นของพื้นที่สีเขียว** เนื่องจากนกจัดเป็นสัตว์บกมีกระดูกสันหลังที่มีความหลากหลายชนิดพันธุ์มากที่สุดและมีการแพร่กระจายพันธุ์ทั่วโลก ทั้งเป็นสัตว์ที่เห็นตัวได้ง่ายกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์ประเภทอื่นๆ ในเกือบทุกสภาวะแวดล้อม นกจึงเหมาะสมใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงหรือฟื้นฟูระบบนิเวศได้ดี (Fjeldsa, 1990) การตรวจสอบความหนาแน่นของประชากรนกสามารถบอกความสามารถในการเป็นแหล่งที่พักอาศัย แหล่งหลบภัย แหล่งอาหาร แหล่งน้ำ สถานที่เพาะพันธุ์ ซึ่งนับเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์เบื้องต้นของพื้นที่สีเขียว (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-81)

6) **พื้นที่สีเขียวต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อย** พื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆ ควรเลือกใช้พืชพรรณที่มีความทนทาน ทนแล้ง ใช้น้ำน้อย ดูแลรักษาง่าย รวมทั้ง

และพื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน ของเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551: 5-58)

การหมุนเวียนน้ำกลับมาใช้ในพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว เพื่อส่งเสริมการประหยัดน้ำในพื้นที่สีเขียว โดยการเลือกใช้พืชพรรณที่มีความทนทาน ดูแลรักษาง่าย และการหมุนเวียนน้ำกลับมาใช้ในการดูแลรักษาพื้นที่สีเขียว

ด้านความสามารถของพื้นที่สีเขียวในการลดความร้อน

7) **ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่เปิดโล่ง มีต้นไม้ยืนต้นอย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร** ต้นไม้ใหญ่มีประโยชน์หลากหลายประการต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับเมือง โดยร่มเงาของต้นไม้ใหญ่จะช่วยลดการใช้พลังงานภายในอาคาร ลดอุณหภูมิความร้อนของพื้นผิวต่างๆ ต้นไม้ใหญ่ช่วยฟอกอากาศโดยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และเพิ่มก๊าซออกซิเจนเข้าสู่บรรยากาศ ซึ่งช่วยลดการเกิดภาวะโลกร้อนได้ โดยต้นไม้ขนาดใหญ่สูงประมาณ 18-20 เมตร 1 ต้น จะมีความสามารถในการคายน้ำเท่ากับ 450 ลิตรต่อวัน

โดยได้จากการศึกษาว่าต้นไม้ขนาดใหญ่สูงประมาณ 18-20 เมตร 1 ต้น จะมีความสามารถในการคายน้ำเท่ากับ 450 ลิตรต่อวัน ซึ่งมีประสิทธิภาพในการทำความเย็นเท่ากับการใช้เครื่องปรับอากาศ 5 เครื่อง เป็นเวลา 20 ชั่วโมง (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-47)

8) **ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง การเกิดร่มเงาแก่พื้นลาดแข็งให้คิดเป็นพื้นที่อย่างน้อย 30% และพื้นลาดแข็งควรใช้วัสดุปูพื้นที่มีสีอ่อนอย่างน้อย 50%** เพื่อลดปัญหาการสะท้อนความร้อนของพื้นผิวลาดแข็ง การสะท้อนความร้อนเข้าสู่อาคาร และลดการเกิดภาวะเกาะความร้อน

พื้นลาดแข็งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับรองรับกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่างๆ ในพื้นที่สีเขียว พื้นลาดแข็งที่ไม่ได้รับร่มเงาใดๆ จะสะท้อนรังสีอาทิตย์เข้าสู่อาคารที่อยู่ข้างเคียงได้มากกว่าพื้นที่ที่เป็นพืชพรรณ เพราะพื้นลาดแข็งดูดซับพลังงานแสงอาทิตย์ไว้ประมาณ 50% ในขณะที่ 40% สะท้อนออกมาในรูปของรังสีความร้อน ผิวพื้นที่โล่งอยู่กลางแจ้งไม่มีร่มเงาปกคลุมจะมีอุณหภูมิสะสมที่ผิวถึง 50-67 องศาเซลเซียส หากมีร่มเงากำบังอุณหภูมิจะลดลงเหลือ 28 องศาเซลเซียส ดังนั้นการให้ร่มเงาแก่พื้นลาดแข็งด้วยการปลูกพืชพรรณจึงมีส่วนในการช่วยลดรังสีความร้อนและอุณหภูมิของบรรยากาศโดยรอบได้ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-49)

9) **ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม** ตำแหน่งการปลูกต้นไม้ใหญ่และไม้พุ่มในพื้นที่สีเขียวมีผลต่อการประหยัดพลังงานภายในอาคารมากกว่าจำนวนเพราะการปลูกพืชพรรณรอบๆ อาคารในปริมาณที่มากเกินไปหรือปลูกชิดอาคารมากเกินไปอาจทำให้ความชื้นในบรรยากาศเพิ่มขึ้น หรือกีดขวางการไหลเวียนของกระแสลมเข้าสู่อาคาร ในขณะเดียวกัน

หากปลูกพืชพรรณที่ระยะห่างเกินไปก็จะไม่เกิดผลใดๆต่อการประหยัดพลังงานภายในอาคาร โดยควรที่จะปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และ กำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ระยะห่างจากอาคาร ตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร เพื่อป้องกันระบบรากทำลายโครงสร้างอาคารและเพื่อให้ร่มเงาของต้นไม้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่อาคาร²

ด้านความสามารถของพื้นที่สีเขียวในการชะลอการไหลของน้ำและการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน

10) **มีพื้นที่ลาดเชิงน้อยและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ** (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) ในพื้นที่ธรรมชาตินั้นปริมาณน้ำฝนกว่า 50% สามารถซึมผ่านลงสู่ชั้นดินได้ มีเพียง 10% ที่เป็นน้ำไหลนอง แต่ในทางกลับกันหากพื้นที่ธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่เมืองหรือพื้นที่ลาดเชิง เช่น ถนน ลานจอดรถ และลานต่างๆ ปริมาณน้ำที่เคยซึมผ่านลงดินเพื่อสะสมเป็นน้ำใต้ดินก็จะกลายเป็นน้ำไหลนอง ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำท่วมขัง และการเกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งเกิดตะกอนทับถมในแม่น้ำลำคลอง อันจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ ดังนั้นพื้นที่สีเขียวควรที่จะมีการใช้พื้นที่ลาดเชิงที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุ

² โดยปกติ อุณหภูมิของห้องในบ้านที่ไม่มีฉนวนและได้รับแสงแดดโดยตรงจะสะสมความร้อนและอบอ้าว 40 องศาเซลเซียส และจะลดลงถึง 11 องศาเซลเซียส ถ้ามีการปลูกต้นไม้ใหญ่ก้ำบังแดดทั้งหลัง เนื่องจากการคายน้ำของต้นไม้ทำให้อุณหภูมิลดลง การปลูกพืชพรรณช่วยให้เกิดร่มเงาแก่ผนังอาคารและควบคุมทิศทางของกระแสลม ทำให้อาคารที่ไม่ใช้เครื่องปรับอากาศมีการไหลเวียนของกระแสลมที่ดีและอาคารที่ใช้เครื่องปรับอากาศมีอุณหภูมิบริเวณผนังอาคารลดลง ทั้งนี้ทิศทางที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชพรรณคือทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ ซึ่งเป็นทิศที่ได้รับแสงแดดและกระแสลมประจำ อย่างไรก็ตามการสร้างร่มเงาให้อาคารด้วยพืชพรรณนั้น จะต้องพิจารณาถึงระยะห่างจากผนังอาคารที่เหมาะสม เพื่อให้การลดการใช้พลังงานภายในอาคารเกิดประสิทธิผล

จากการประมาณว่าในช่วงเวลากลางวัน (12 ชั่วโมง) ถ้าหากต้นไม้ขนาดใหญ่ต้นหนึ่งสามารถดูดน้ำจากดินขึ้นมาแล้ว แปลงสภาพน้ำให้เป็นไอน้ำอัตราประมาณ 65 ลิตรต่อวัน ต้นไม้ต้นนั้นจะมีความสามารถในการลดความร้อนให้กับสภาพแวดล้อมเทียบเท่ากับเครื่องปรับอากาศขนาด 1 ตัน หรือประมาณ 12.66 เมกะจูลต่อชั่วโมง (12,000 บีทียู ต่อชั่วโมง) (สุนทร, 2545) นั้น ก็จะสามารถหาปริมาณต้นไม้ที่จะต้องปลูกได้ เช่น สมมุติว่าอาคารพื้นที่รวม 20,000 ตารางเมตร มีพื้นที่ปรับอากาศ 15,000 ตารางเมตร ใช้ค่าเฉลี่ยพิกัดการทำความเย็นของระบบปรับอากาศที่ 15 ตารางเมตรต่อตัน ดังนั้นจะมีภาระการทำความเย็นประมาณ $15,000 / 15 = 1,000$ ตัน ต้องปลูกต้นไม้ 1,000 ต้น เป็นต้น (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-51)

พื้นผิวดาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นผิวดาดแข็งทั้งหมด (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549: 5-64)

11) **มีพื้นที่สนามหญ้าเท่าที่จำเป็น เพื่อลดการใช้ปุ๋ยและแมลง** (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) เนื่องจาก ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินมีระบบรากและโคนต้นที่มีประสิทธิภาพในการยึดเกาะหน้าดินได้ดีกว่าสนามหญ้า จึงมีความสามารถในการชะลอการไหลของน้ำผิวดินได้ดีกว่าสนามหญ้า สนามหญ้าที่นิยมใช้ในพื้นที่เปิดโล่งเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการต่างๆมักเป็นพืชคลุมดินที่มีระบบรากสั้น จึงไม่สามารถช่วยพยุงหน้าดิน และชะลอการไหลของน้ำผิวดินได้ดีเท่ากับไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินอื่นๆที่มีระบบรากหยั่งลึกกว่า รวมทั้งสนามหญ้ายังมีค่าบำรุงรักษาที่สูงกว่าด้วย ดังนั้นพื้นที่สีเขียวควรที่จะมี สัดส่วนพื้นที่ที่มีต้นไม้ใหญ่ ไม้พุ่ม และพืชคลุมดินปกคลุมเทียบกับพื้นที่สนามหญ้า มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินอย่างน้อย 70 % ของพื้นที่ที่เป็นพืชพรรณทั้งหมด (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551: 5-67)

2.2.3 มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

จากการศึกษาพบว่าได้มีการเสนอแนะแนวทางการจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร โดยได้มีการเสนอพื้นที่ว่างภายในศาสนสถานในการที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นสวนระดับชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการของกรุงเทพมหานครได้ (อมรรัตน์ อ่างถึงโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549) แต่ด้วยพื้นที่ภายในวัดมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากพื้นที่ว่างโดยทั่วไป ทำให้ต้องศึกษาถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- เกณฑ์ด้านผังเมือง : สวนสาธารณะ สนามกีฬา ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2547) ในหัวข้อ เกณฑ์สวนสาธารณะชุมชน
- Planning the modern city อ่างโดย คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในรายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวกรุงเทพมหานคร (คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536) ในหัวข้อ มาตรฐานเกี่ยวกับสวนสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก
- เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551) ในหัวข้อ เกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่ในศาสนสถาน

ดังนั้นการศึกษามาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดทางด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ นอกจากจะศึกษามาตรฐานของสวนในระดับชุมชนแล้วยังจะต้องศึกษาถึงลักษณะกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสม

กับพื้นที่ศาสนสถานควบคู่ไปด้วย ซึ่งจากการศึกษาความสอดคล้องของประเด็นต่างดังแผนภาพต่อไป

ภาพ 2.2 ความสอดคล้องของเอกสารที่ศึกษาในหัวข้อมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ

สามารถสรุปมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ ได้ดังนี้

- 1) **คลุมพื้นที่ให้บริการในรัศมี 1-2.5 กิโลเมตร (หรือสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที)** สำหรับในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น ลดระยะรัศมีการให้บริการให้น้อยลงเข้าถึงง่าย โดยอยู่บนถนนสายหลักของชุมชน โดยทั่วไปควรเลือกที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับผู้ใช้สอยให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- 2) **ควรเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกัน**
- 3) **มีกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งทั้งประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา** เน้นรูปแบบกิจกรรมนันทนาการแบบสงบ ซึ่งจำนวนของกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นเป็นประจำที่สามารถใช้ประโยชน์ใน พื้นที่สีเขียว จำนวนกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นเป็นประจำ รวมกันต้องไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม (กิจกรรมที่ควรจะมี ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกายอย่างเบาๆ และการนั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ)
- 4) **มีจำนวนถาวรวัตถุสนับสนุนในพื้นที่** เช่น ทางเดินทางวิ่ง ม้านั่ง บริเวณร่มรื่น สำหรับนั่งเล่น ลานอเนกประสงค์ ไฟฟ้าแสงสว่าง ที่เหมาะสมกับพื้นที่

5) **พื้นที่สีเขียวควรมีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น** ควรมีกิจกรรมต่างๆในด้านการเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ หรือแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น การศึกษาธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น หรือการส่งเสริมการใช้พื้นที่เพื่อเป็นสถานที่สำหรับการศึกษานอกห้องเรียนเป็นประจำอย่างน้อย 1 กิจกรรม เพื่อให้พื้นที่สีเขียวสามารถเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้และแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ประชาชน หรือผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ในเรื่องของธรรมชาติ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และกระตุ้นให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการหวงแหน ปกป้องพื้นที่สีเขียวจากการที่ได้มาเยี่ยมชมเยียนหรือทำกิจกรรมต่างๆ

6) **ชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน โดยถือว่าเป็นสาธารณสมบัติของชุมชน** พื้นที่สีเขียวควรได้รับการดูแลรักษาโดยชุมชน หรือผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เนื่องจากเป็นผู้ใช้งานพื้นที่สีเขียวนั้นโดยตรง ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดการที่ยั่งยืน การดูแลรักษาเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยืนยาว ลดงบประมาณในการดูแลจากภาครัฐ หรือส่วนกลาง

2.3 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัด

2.3.1 บทบาทและหน้าที่ของวัด

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) วัดมีความสำคัญและความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล เป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในอดีตวัดจะถูกสร้างในสถานที่ไม่ห่างไกลจากชุมชน ความสำคัญของวัดคือเป็นสถานที่พึ่งพิงพึ่งพิงธรรม ชาวบ้านต้องไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ถ้ามีการประชุมหรือกันจะใช้วัดเป็นสถานที่ประชุม วัดจึงเปรียบเสมือนศาลปกครอง วัดในสมัยก่อนเปรียบเสมือนโรงเรียนด้วย พระสงฆ์ที่วัดเป็นผู้สอนเด็กให้รู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการเรียนทางธรรมะ การจัดงานบุญงานกุศลก็มักจะทำกันที่วัด เมื่อมีการทะเลาะวิวาทก็มักไปตกลงไกลเกลี่ยกันที่วัด แม้กระทั่งเมื่อตายก็นำศพไปทำพิธีและเผากันที่วัด ชีวิตคนไทยสมัยก่อนจึงผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ซึ่งสามารถสรุปบทบาทและหน้าที่ของวัดได้ดังนี้

1. เป็นที่ประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์
2. เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
3. เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน
4. เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาและกิจกรรมประเพณีร่วมกันของชาวบ้าน

5. เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายทางใจเพื่อมีโอกาสเรียนรู้พระธรรม
6. เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

2.3.2 ประเภทของวัดในปัจจุบัน

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในประเทศไทย พุทธศักราช 2505 กำหนดไว้ว่า วัดมี 2 ชนิด คือ

1) วัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตเพื่อให้จัดตั้งวัดขึ้น

ถือว่าเป็นวัดที่ถูกต้องและมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย วัดประเภทนี้ยังแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ “วัดหลวงหรือพระอารามหลวง” กับ “วัดราษฎร์”

1. วัดหลวง หมายถึง วัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้างหรือวัดที่รัฐบาลหรือราษฎรทั่วไปสร้างขึ้นแล้วทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งสามารถแบ่งพระอารามหลวงออกได้เป็น 3 ชั้นคือ พระอารามหลวงชั้นเอก พระอารามหลวงชั้นโท พระอารามหลวงชั้นตรี และมีฐานันดรศักดิ์แตกต่างกันไปตามชนิดของวัด

2. วัดราษฎร์ หมายถึง วัดที่ราษฎรทั้งหลายสร้างขึ้นตามศรัทธา แยกออกเป็น 2 ลักษณะคือวัดอรัญวาสี นิยมตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นป่าเขา และวัดคามวาสี สร้างขึ้นสำหรับเป็นที่พึ่งของชุมชนหรือเมืองโดยตรง ภารกิจหลักของพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายนี้มุ่งไปในทางปฏิบัติด้านพิธีกรรมทางศาสนา และการเน้นศึกษาทางหนังสือเพื่อแสวงหาความรู้ สำหรับใช้ในการสั่งสอนฆราวาสมากกว่าฝึกปฏิบัติด้านวิปัสสนาธุระ วัดประเภทนี้จะมียोगค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารมากกว่าวัดอรัญวาสี ตามความต้องการใช้งาน การกำหนดแบบแผนทั้งด้านรูปแบบและแผนผังรวมมีกฎเกณฑ์ค่อนข้างชัดเจน

2) สำนักสงฆ์

หมายถึง สถานที่ตั้งสำนักอาศัยของหมู่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งไม่ได้ขอพระบรมราชานุญาตใช้พื้นที่ดินแห่งนั้นเพื่อจัดตั้งเป็นวัดขึ้น ดังนั้นสำนักสงฆ์จึงไม่มีโรงพระอุโบสถเพื่อใช้เป็นที่ทำสังฆกรรม

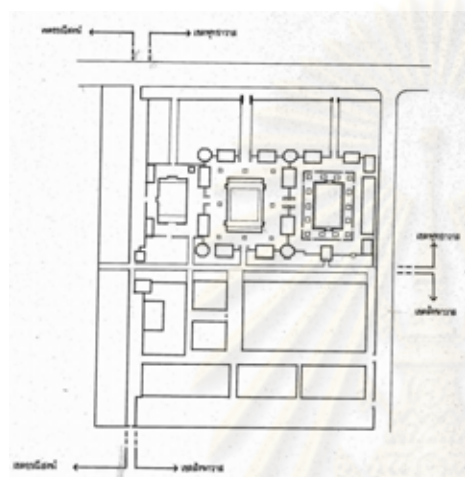
2.3.3 องค์ประกอบของวัด

วัดโดยทั่วไปนิยมแบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

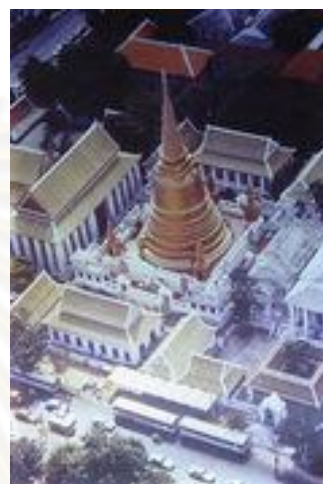
1) เขตพุทธาวาส

เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งสถานที่ประทับขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะคำว่าพุทธาวาส มีความหมายเป็นสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้า เขตพุทธาวาสมักประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักสำคัญๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ คือ

พระเจดีย์ พระปราสาท และพระมณฑปถือเป็นอาคารที่สำคัญที่สุดในฐานะหลักประธานของวัด จึงมักถูกวางตำแหน่งลงในผังตรงส่วนที่สำคัญที่สุดของเขตพุทธาวาส เช่น บริเวณกึ่งกลางหรือ ศูนย์กลางหรือแกนกลางของผัง อาคารสำคัญรองลงมาคือ พระอุโบสถและพระวิหาร ทั้งนี้ เนื่องจากอาคารทั้งสอง ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระอุโบสถหรือพระวิหารจึงมัก วางทางด้านหน้าของพระเจดีย์เสมอในลักษณะของแนวแกนตั้ง

ภาพ 2.3 การแบ่งพื้นที่เป็น 3 เขตของวัดเทพธิดาราม
ที่มา: สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

ภาพ 2.4 องค์ประกอบผังเขตพุทธาวาสวัดบวร
นิเวศฯ ที่มา: สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

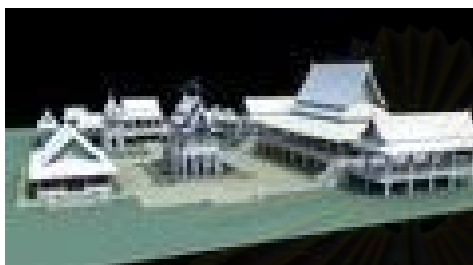
อย่างไรก็ตามตำแหน่งของอาคารก็ไม่มีข้อกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวเสมอไป(ยกเว้นพระเจดีย์ที่ยังคงตั้งอยู่ในตำแหน่งหลัก) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและคตินิยมของแต่ละสมัยเป็นปัจจัยสำคัญ

สำหรับอาคารประเภทอื่นๆ เช่น พระระเบียง ศาลาราย จะปรากฏร่วมในผังในลักษณะอาคารรองกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบที่สร้างให้ผังมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะในแง่ของประโยชน์ใช้สอย หรือในเชิงความหมายของสัญลักษณ์ตามคติความเชื่อก็ตาม โดยมักปรากฏในลักษณะที่โอบล้อมกลุ่มอาคารหลักประธานสำคัญเหล่านั้น

2) เขตสังฆาวาส

หมายถึงขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนาโดยตรง คำว่า สังฆาวาส มาจาก สงฆ์ + อาวาส แปลว่า ที่อยู่แห่งหมู่สงฆ์ พื้นที่บริเวณนี้จึงมักมีขอบเขตที่มิดชิดและประกอบไปด้วยอาคารสถานที่สัมพันธ์เฉพาะกับกิจกรรมและวัตรปฏิบัติที่เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของเพศ

สมณะเท่านั้น อันได้แก่ กุฎี กัปปิยกุฎี หอฉัน วัจจกุฎี ศาลาการเปรียญ หอไตร ชั้นตาสรร ธรรม ห้อง
สงฆ์ ศาลาท่าน้ำ

ภาพ 2.5 ลักษณะทั่วไปของเขตสังฆาวาส
ที่มา:สมคิด จิระทัศน์กุล(2537)

ภาพ 2.6 ลักษณะการจัดแบ่งโครงสร้างผังเขต
สังฆาวาสวัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ
ที่มา:สมคิด จิระทัศน์กุล(2537)

3) เขตธรณีสงฆ์

หมายถึงเขตพื้นที่ในพระอารามที่วัดกำหนดพื้นที่บางส่วนที่หลีกเลี่ยงจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ
คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นเขตพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะ
ประโยชน์ในลักษณะต่างๆของวัด เช่น ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มรื่นให้วัด หรือใช้เป็น
สถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน ตั้งโรงเรียนเพื่อให้การศึกษาแก่
สังคม แบ่งเป็นพื้นที่ให้ญาติศรัทธาเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากินอาทิจการสร้างตึกแถว หรือทำเป็นตลาด
 เป็นต้น

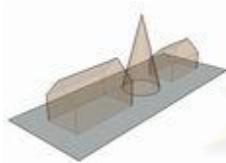
การแบ่งพื้นที่วัดออกเป็น 3 ส่วนนี้ ในเชิงการออกแบบทางสถาปัตยกรรมจึงให้หมายถึงส่วน
หนึ่งคือเขตพุทธาวาสถูกใช้เป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ(Semi-Public Zone) อีกส่วนหนึ่งคือเขตสังฆาวาสที่
ใช้เป็นพื้นที่ส่วนตัว (Private Zone) เฉพาะของพระสงฆ์ ส่วนเขตธรณีสงฆ์ก็เป็นเสมือนเขตพื้นที่
สาธารณะ (Public Zone) สำหรับคนทั่วไป

2.3.4 การออกแบบวางผังวัด

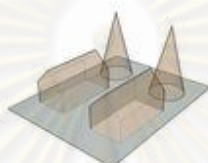
1) ลักษณะการวางตำแหน่งอาคารในผังเขตพุทธาวาส

พื้นฐานพุทธสถาปัตยกรรมของไทยมีแบบแผนและแนวความคิดรวมทั้งคติความเชื่อที่ได้รับ
อิทธิพลจากอินเดียและลังกา พุทธสถานในประเทศไทยก็อาศัยกฎเกณฑ์ของการวางแผนผังที่ได้รับ
อิทธิพลมาจากอินเดีย ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ กัน 5 แบบ ดังนี้ (สมคิด จิระทัศน์กุล, 2537)

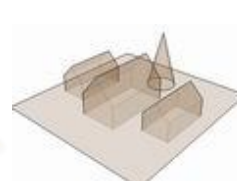
- ผังแบบแนวแกนเดี่ยว หมายถึงการออกแบบผังพุทธาวาสที่มีพระเจดีย์(พระปรางค์ พระมณฑป)และพระวิหาร หรือพระเจดีย์(พระปรางค์, พระมณฑป) และพระอุโบสถ หรือทั้งพระเจดีย์ (พระปรางค์, พระมณฑป) พระอุโบสถและพระวิหารวางเรียงอยู่บนแนวแกนหลักประธานเพียงแนว เดี่ยว
- ผังแบบแนวแกนคู่ หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกน ประธาน 2 แนวขนานคู่กัน ทั้งนี้เพื่อหมายให้แนวแกนทั้ง 2 มีความสำคัญเท่าๆกัน แล้วกำหนดวาง อาคารหลักสำคัญลงบนแนวแกนทั้ง 2 นั้น

ภาพ 2.7 ผังแบบแกนเดี่ยว
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล
(2537)

ภาพ 2.8 ผังแบบแกนคู่
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล
(2537)

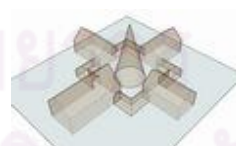

ภาพ 2.9 ผังแบบแกนสาม
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล
(2537)

- ผังแบบแนวขนาน 3 แกน หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแกน ประธานขึ้น 3 แนวขนานกัน หรือการสร้างแนวแกนหลักประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อย หรือแกนรองประกบขนานอีก 2 ข้างแนวแกนนั้น ก่อนวางอาคารหลักสำคัญแต่ละแนวแกน
- ผังแบบแนวแกนฉาก หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกน ประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อยวางขวางในทิศทางที่ตั้งฉากกับแกนประธาน มีพระวิหาร อยู่หน้าพระเจดีย์ประธาน พระอุโบสถวางขวางในทิศทางที่ตั้งฉากในตอนท้ายของพระเจดีย์

ภาพ 2.10 ผังแบบแกนฉาก
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

ภาพ 2.11 ผังแบบกากบาท
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

- ผังแบบกากบาท หมายถึง การออกแบบแผนผังพุทธาวาส โดยการสร้างแนวแกน ประธานขึ้นแกนหนึ่งแล้วสร้างแนวแกนย่อยอีกแนว วางขวางในทิศทางที่ตั้งฉากตัดกับแกนประธาน ผัง ลักษณะนี้มักเป็นวัดที่มีพระวิหารหลวง พระวิหารทิศและพระระเบียงซีกเป็นวงล้อมพระเจดีย์หรือพระ ปรางค์ประธาน

2) ลักษณะการวางตำแหน่งอาคารในผังเขตสังฆาวาส

กฎถือเป็นอาคารหลักสำคัญ โดยมีอาคารประเภทอื่นประกอบเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ส่วนใหญ่ไม่มีกฎเกณฑ์การวางผังมากนัก นอกจากบางประเภทของวัด ชั้นของวัด ที่ตั้งรวมทั้งขนาดยังมีผลต่อการจัดวางผังของเขตนี้ กล่าวคือหากเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็กอยู่ในแถบถิ่นชนบท นิยมวางตัวกฎกระจายตัวเป็นหลักๆ อาคารที่เป็นองค์ประกอบรองหลังอื่นๆ ก็จะจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่สะดวกต่อการใช้สอยของพระภิกษุ ส่วนใหญ่จะจัดกฎให้อยู่เป็นกลุ่ม โดยอาจแยกเป็นหลังๆ หรือต่อเชื่อมด้วยชานเป็นหมู่หรือคณะฯ มีหอฉันอยู่ตรงกลางชาน ถัดเลยออกมาก็จะเป็นเรือนเว็จกฎซึ่งปัจจุบันอาจรวมเข้ากับห้องสรงน้ำและมักสร้างต่อเรียงเป็นแถวๆ

ส่วนหอไตรก็จะแยกออกไปตั้งเดี่ยวอยู่กลางสระน้ำใหญ่ เช่นเดียวกับศาลาการเปรียญที่มักตั้งอยู่ในตำแหน่งที่พระสงฆ์ทั้งปวงสามารถเข้ามาใช้สอยได้อย่างสะดวกทั่วถึง ขณะเดียวกันก็สามารถเชื่อมต่อประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์ด้วย มักวางอยู่ด้านหน้าเขตสังฆาวาสหรือบริเวณส่วนที่ติดกับเขตพุทธาวาส หรืออาจอยู่ทางด้านข้างของเขตธรณีสงฆ์ ที่ประชาชนสามารถเข้ามาได้ง่าย ส่วนธรรมศาลาจะมีขึ้นหากวัดนั้นไม่มีศาลาการเปรียญ

แต่สำหรับวัดขนาดใหญ่ ผังเขตสังฆาวาสค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนชัดเจน โดยเฉพาะวัดหลวงจะมีการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งและระบบของโครงสร้างผังอย่างตั้งใจ ด้วยการแบ่งเป็น “คณะ” โดยแบ่งขนาดตามจำนวนพระสงฆ์และองค์ประกอบย่อย ซึ่งวิธีการจัดแบ่งก็อาศัยการแบ่งซอยออกเป็นลักษณะอย่างช่องพิกัด (Grid) อาทิเช่น เขตสังฆาวาส วัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ วัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

ความสัมพันธ์เฉพาะแต่ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสนั้น ในดินแดนของไทยนับแต่สมัยสุโขทัยลงมาจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันในลักษณะของผัง แต่ที่สำคัญก็คือเขตพุทธาวาสจะถูกกำหนดเอาไว้ว่าต้องอยู่ทางด้านหน้าเสมอ และไม่เคยมีปรากฏว่าจะมีวัดใดที่วางเขตสังฆาวาสเอาไว้ขวางทางเข้าด้านหน้าเขตพุทธาวาส

การแบ่งเขตพื้นที่แบบต่างๆระหว่างเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส

สำหรับ “เขตธรณีสงฆ์” นั้น มักจะอยู่บริเวณส่วนที่เป็นด้านข้างใดด้านหนึ่งหรือบริเวณส่วนด้านหลังของพื้นที่วัดเสมอ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่า เขตพุทธาวาสเป็นเขตแดนที่สำคัญที่สุดกว่าพื้นที่ส่วนอื่นใดทั้งหมดภายในวัด

ภาพ 2.12 แบบประกบหน้าหลัง
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

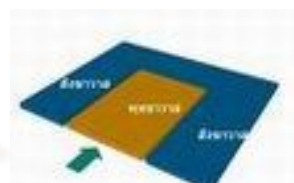
ภาพ 2.13 แบบชิดข้าง
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

ภาพ 2.14 แบบคู่ประกบ ที่มา:
สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

ภาพ 2.15 แบบล้อม 3 ด้าน
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

ภาพ 2.16 แบบโอบหักศอก
ที่มา:สมคิด จิระทัศนกุล(2537)

2.3.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัด

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและดัดแปลงพื้นที่วัดจากการศึกษามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ กฎกระทรวงฉบับที่ 9 ออกตาม พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ซึ่งได้กล่าวในข้อ 1 ว่า โบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆที่ใช้เพื่อการศาสนาซึ่งมีกฎหมายควบคุมการก่อสร้างไว้แล้วโดยเฉพาะสามารถก่อสร้างได้โดยยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต

กฎหมายที่ว่าคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, พ.ศ. 2532 มาตรา 32 การสร้างวัด เป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้ควบคุมการก่อสร้างอาคาร โบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆที่ใช้เพื่อการศาสนา โดยที่การก่อสร้างหรือดัดแปลงวัด พระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสเริ่มจากติดต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อขอคำแนะนำในการดำเนินการต่างๆ แบบก่อสร้างทางวัดสามารถดำเนินการขอแบบมาตรฐานจากสำนักพระพุทธได้ ซึ่งแบบที่นำมาขออนุญาตเสนอต่อสำนักพระพุทธศาสนาส่วนมากแบบที่ขออนุญาตจะไม่ใช้แบบที่สร้างจริง อาจจะเป็นการนำแบบมาตรฐานมาใช้ก่อน ซึ่งการก่อสร้างวัดสามารถดำเนินการก่อสร้างได้เองโดยไม่ต้องขออนุญาตในหน่วยงานส่วนใด ซึ่งจะไม่มีหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบ(นันทพร พุ่มมณี, 2548: 35)

ซึ่งจากการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 9 ออกตาม พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, พ.ศ. 2532 เป็นการให้อำนาจกับวัด และอาคารทาง

ศาสนาสามารถดำเนินการออกแบบและก่อสร้างดัดแปลงอาคารและพื้นที่บริเวณวัดได้เองอย่างอิสระ ไม่ต้องมีการควบคุมใดๆ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 **แนวทางการบริหารจัดการโครงการออกแบบและก่อสร้างในวัดพระพุทธศาสนา 2546** โดย **นันทพร พุ่มมณี** กล่าวถึง การศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการออกแบบและก่อสร้างวัด ทั้งกรณีเป็นวัดใหม่และวัดเดิม ซึ่งจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหา และเสนอแนะแนวทางการจัดการโครงการที่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึง สภาพปัญหาของวัดในปัจจุบันในด้านการออกแบบการวางผังและด้านภูมิทัศน์ของวัด

1) ปัญหาเรื่องการออกแบบวางผังวัด

1. ปัญหาเรื่องการแบ่งเขตพุทธาวาสสังฆาวาสไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นการทำลายบรรยากาศความสงบเยียบและความสง่างามของสิ่งก่อสร้างอันมีคุณค่าในเขตพุทธาวาส การสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่อาจมีบางส่วนรบกวนการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์โดยมีการสร้างสิ่งก่อสร้างรุกเข้าไปในเขตสังฆาวาส ซึ่งเป็นส่วนที่พำนักของภิกษุสงฆ์ก็ย่อมจะเป็นการรบกวนวิถีการประพฤติปฏิบัติของสงฆ์

2. ปัญหาสิ่งปลูกสร้างไม่เหมาะสม การมีสิ่งก่อสร้างภายในบริเวณวัดมักจะไม่มีการวางผังแม่บทเต็มรูปแบบไว้ก่อน จะสร้างขึ้นต่างกาลต่างสมัยตามกำลังศรัทธา หรือทุนรอนที่ได้รับ ทำให้เกิดปัญหาการวางตำแหน่งอาคารย่อยหรือสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นภายหลังไปทำลายหรือบดบังความสง่างามของอาคารหลัก คือ วิหาร อุโบสถและเจดีย์และอาจไปทำลายคตินิยมดั้งเดิม

3. ปัญหาเรื่องความหนาแน่นของอาคาร ปัญหานี้มักเกิดขึ้นกับวัดในเมืองขนาดใหญ่ซึ่งมีพื้นที่จำกัดในการก่อสร้างในขณะที่วัดมีการขยายการเจริญเติบโต

4. ปัญหาเรื่องการสร้างอาคารใหม่บดบังทัศนียภาพของอาคารเก่า เนื่องมาจากการสร้างอาคารใหม่ไม่มีตำแหน่งที่เหมาะสม

2) ปัญหาเรื่องภูมิทัศน์ของวัด

1. ปัญหาขาดความร่มรื่นในบริเวณวัด วัดในอดีตมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็นสถานที่ที่สงบเหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมของสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ในระยะหลังวัดต่างๆได้มีการตัดต้นไม้บางส่วนเพื่อนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นทำให้วัดขาดความร่มรื่น การปลูกต้นไม้ภายในวัด

น่าจะมีการปลูกต้นไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับศาสนาแล้ว ยังเป็นการช่วยอนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่หายากด้วย

2. การจัดแต่งภูมิทัศน์ภายในบริเวณวัดมักไม่ค่อยได้รับความสนใจ (นันทพร พุ่มมณี, 2548)

2.4.2 รูปแบบการดูแลสภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรวัดส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่รับผิดชอบ 2550 โดย จารินี ยศปัญญา และ วันเพ็ญ ศิวารมย์ กล่าวถึง การศึกษาความรู้และการปฏิบัติในการดูแลสภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณร ศึกษาสถานการณการส่งเสริมภาวะโภชนาการแก่พระภิกษุสามเณรโดยชุมชนและศึกษาสถานการณการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงระเบียบคำสั่งประกาศของคณะสงฆ์และของมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และหน้าที่ปฏิบัติของสงฆ์ต่อสังคมในปัจจุบัน

1) ระเบียบคำสั่งประกาศของคณะสงฆ์และของมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ให้วัดจัดควบคุมส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในวัดและที่ธรณีสงฆ์ ให้เป็นประโยชน์แก่วัด ในด้านความร่มรื่น ร่มเย็น สนับสนุนนโยบายของทางราชอาณาจักรในการรักษาต้นไม้และป่า (ระเบียบ คำสั่ง มหาเถรสมาคม ข้อ 5 พ.ศ.2520)

2. เรื่องเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ ห้ามเปิดฟังหรือชมดงเกินสมควรในวัด ห้ามเปิดเพลงหรือชมเพลง ดนตรี ละคร เต็มรำ มวยและภาคบันเทิงหรือมหรสพต่างๆ ซึ่งผิดวินัยผิดวิสัยสมณะ (ประกาศคณะสงฆ์ ข้อ 13 พ.ศ.2503)

3. ห้ามเล่นกีฬา (มวย หมากลูก) ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ (วินัยมุข เล่ม 2 กัณฑ์ที่ 18 หน้า 114)

4. ห้ามเล่นดนตรีและดูมหรสพ (เย่เก ภาพยนตร์ ลำตัด ดนตรีลูกทุ่ง รำวง) ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ (วินัยมุข เล่ม 2 กัณฑ์ที่ 14 หน้า 6)

5. ห้ามไม่ให้เล่นเตะตะกร้อ ตะฟุตบอล และยกน้ำหนัก (วินัยมุข เล่ม 2 กัณฑ์ที่ 18 หน้า 114)

2) หน้าที่ปฏิบัติของสงฆ์ต่อสังคมในปัจจุบัน

พระภิกษุสงฆ์ย่อมมีหน้าที่ต่อสังคม เพราะพระภิกษุสงฆ์ยังต้องอาศัยสังคมจึงจะอยู่ได้ ถ้าสังคมไม่ให้ความสนับสนุน อุปถัมภ์บำรุง พระศาสนาที่จะเสื่อมโทรมและสูญหายไปเป็นที่สุด พระสงฆ์มีหน้าที่ต่อสังคม ดังนี้

1. เทศนา อบรม สั่งสอนให้ประชาชนในสังคมมีคุณธรรม สอนให้ละเว้นความชั่ว ประพฤติแต่คุณความดี มีศีลธรรม รู้จักนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ประจำวัน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้พระสงฆ์สามารถกระทำได้หลายรูปแบบนอกเหนือจากที่ได้กระทำตามปกติอยู่แล้ว (เทศนาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา) เช่น การจัดทำหนังสือหรือวารสาร ออกเผยแพร่หลักธรรม การจัดพระธรรมทูตออกไปเทศนาธรรมตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นต้น
2. จัดให้มีการอบรมสมาชิกทั้งสมณภวณาและวิปัสสนาภวณาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีความสงบทางใจ มีปัญญาพิจารณาเห็นความจริงในสิ่งทั้งหลาย เพราะในสังคมปัจจุบันมีการแข่งขัน การดิ้นรนชวนขวายสูงมาก
3. อุปถัมภ์บำรุงโรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในวัดหรืออยู่นอกวัดก็ตาม เช่น ช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน จัดหาอุปกรณ์ต่างๆ ให้แก่โรงเรียน จัดหาทุนสร้างอาคารเรียนโดยอาศัยผู้มีจิตศรัทธาและมีกำลังทรัพย์เพียงพอ
4. นำประชาชนประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา รวมทั้งแนะนำ ส่งเสริม อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการจัดงานเทศกาลตามประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น
5. อนุรักษ์ศิลปวัตถุ ปุชนียวัตถุและปุชนียสถาน เช่น ภาพเขียนฝาผนัง พระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร เจดีย์ เป็นต้น ให้คงสภาพดีและสวยงามอยู่เสมอ รวมทั้งช่วยแนะนำประชาชนให้ช่วยกันอนุรักษ์ด้วย
6. แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาท้องถิ่นและรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น จัดทำถนนภายในหมู่บ้าน ปลูกต้นไม้ภายในวัดและริมถนน ให้ประชาชนรักษาความสะอาดของบ้านเรือน แนะนำไม่ให้ประชาชนตลอดจนโรงงานต่างๆทิ้งขยะหรือระบายน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง เป็นต้น
7. แนะนำส่งเสริมให้ประชาชนรักษาป่าและสงวนพันธุ์สัตว์ป่า โดยให้ช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้ใครตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์

หน้าที่ของพระสงฆ์ทั้งในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะในยุคใดที่

พระสงฆ์ปฏิบัติคลาดเคลื่อนย่อหย่อนในหน้าที่ดังกล่าว ในยุคสมัยนั้นประชาชนก็จะขาดความเคารพ นับถือในพระสงฆ์ ขาดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาก็จะเสื่อมถอยอาจสูญสลายได้ แต่ถ้าในยุคสมัยใดที่พระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนทั้งพระธรรมวินัยและประโยชน์ต่อสังคม ทำให้สถาบันของพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นปัจจัยสำคัญของชุมชน พระสงฆ์ก็จะมีฐานะเป็นผู้นำทั้งทางด้านจิตใจและทางสังคม พุทธศาสนิกชนก็มีความเลื่อมใสศรัทธา แสดงออกถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา(จารินี ยศปัญญา และ วันเพ็ญ ศิวารมย์, 2550)

2.5 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่วัดในปัจจุบัน

ปัจจุบันมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่วัดซึ่งดำเนินการด้วยหน่วยงานที่แตกต่าง ทำให้การพัฒนาพื้นที่วัดแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารทำให้เห็นว่าลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัดในปัจจุบันนี้ได้มีกิจกรรมที่หลากหลายเพิ่มขึ้นนอกจากกิจกรรมทางศาสนาโดยที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรับต่างซึ่งมีโครงการต่างๆ ดังนี้

2.5.2 โครงการ ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ดำเนินการโดย กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งที่จะพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนได้อีกทางหนึ่ง เพื่อระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ทุกๆ ด้านในสังคมไทยมาร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาและ พัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชน มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง สมบูรณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติ

โดยที่มีเป้าหมายคือ เป้าหมายด้านสถานที่ เพื่อจัดวัดให้ร่มรื่นเพื่อสอดคล้องกับลานวัด ลานใจ ลานกีฬา เป็นลานกีฬา เป็นลานใจ ให้เยาวชนมีจิตใจที่ร่วมกับโครงการ และเป้าหมายด้านเยาวชนและประชาชน กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนอายุ 3-6 ปี จากกลุ่มศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อนุบาลและเยาวชน ในชุมชน เยาวชนอายุ 7-8 ปี จากกลุ่มโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กลุ่มธรรมศึกษา และเยาวชนในเขตชุมชน

2) วิธีการดำเนินการ

ขั้นแรกดำเนินการศึกษาและสำรวจการกีฬาไทยและการละเล่นพื้นเมืองในท้องถิ่น กำหนดวัดที่มีความพร้อมและชุมชนให้การสนับสนุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะวัดที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ในวัด ใช้ลานวัด ลานกีฬา เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในโครงการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนซึ่งกรมการศาสนา

ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว จัดกิจกรรมนำร่อง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่วัดอื่นๆ ในจังหวัด ดำเนินการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบทั้ง

หลังจากนั้นกำหนดพื้นที่บริเวณลานวัด จัดกิจกรรมโดยกำหนดกิจกรรมไว้เป็น 3 กลุ่ม คือ กิจกรรมการฝึกสอน ฝึกซ้อมกีฬา การละเล่นพื้นเมืองและการจัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมการสร้างเสริมระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรมและสมาธิ กิจกรรมเสริมสร้างความรักความสามัคคีและการทำงานเป็นทีม และนันทนาการ

แนวทางในการจัดกิจกรรม ดำเนินการจัดกิจกรรมตามฤดูกาล ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุและประชาชนในท้องถิ่น และดำเนินการให้มีการจัดการแข่งขันในงานเทศกาลและการจัดการแข่งขันให้เป็นประเพณีในระดับภูมิภาค และระดับชาติ

3) ผลการดำเนินการ

- เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสใกล้ชิดกับพระพุทธรูปศาสนาได้รับการอบรมปมนิสัย เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม
- ประชาชนและกลุ่มผู้สูงอายุมีสุภาพและพลานามัยดีเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม
- การละเล่นพื้นเมืองและการกีฬาไทยได้รับการอนุรักษ์และนิยมเล่นแพร่หลายมากยิ่งขึ้น
- มาตรฐานการกีฬาและสุขภาพพลานามัยของประชาชนชาวไทยมีมาตรฐานสูงขึ้น
- มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะเกิดขึ้นในชุมชน

2.5.2 โครงการอุทยานการศึกษาในวัด ดำเนินการโดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนโดยเน้นวัดให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบเป็นระเบียบและเป็นแหล่งเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เป็นแหล่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สามารถกล่อมเกลาจิตใจ ของผู้ที่เข้าไปในวัดได้

2) วิธีการดำเนินการ

1. แนวทางการจัดอุทยานการศึกษาในวัดด้านบริเวณวัดและอาคารสถานที่
- เลือกวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน

- จัดวัดให้มีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบและมีสภาพเป็นอุทยาน หรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้ามาพักผ่อน พร้อมทั้งศึกษาหาความรู้
- จัดวางผังให้เป็นสัดส่วน โดยแบ่งเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นระเบียบ
- จัดให้มีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค สระน้ำไว้บริการแก่ประชาชน
- จัดทำห้องสมุด หอกระจายข่าว พิพิธภัณฑ์ในวัด ซึ่งอาจจะเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน

2. แนวทางการจัดอุทยานการศึกษาในวัดด้านกิจกรรม

ดำเนินการพัฒนาพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งให้ความรู้ที่ไม่จำกัดเพศ และวัย โดยให้ความรู้ทั้งทางตรง ได้แก่ การศึกษาธรรมะ และการฝึกอบรมทางด้านอาชีพ ทางอ้อม ซึ่งเป็นการศึกษาด้วยตนเองจากสิ่งแวดล้อมหรือสื่อต่างๆ ที่สัมผัสได้ มีเนื้อหาสาระที่อยู่ในความสนใจ อาทิเช่น การจัดทำต้นไม้พูดได้

3) ผลการดำเนินการ

- วัดมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานหรือพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในวัด
- วัดมีการจัดกิจกรรมทางศาสนา และการเผยแพร่ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน
- วัดเป็นศูนย์เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต หรือความรู้วิชาการในวัด
- วัดมีการพัฒนาวัดให้มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบเป็นระเบียบ
- วัดมีการจัดทำแผนงาน หรือโครงการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
- วัดมีการจัดทำแสดงแผนผังพื้นที่บริเวณวัด

2.5.3 โครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ ดำเนินการโดย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อพัฒนาวัดให้ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ร่วมกับศิลปวัฒนธรรมในความเป็นวัดเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรในวัดเพื่อพัฒนาให้วัดเป็น วัดส่งเสริมสุขภาพ เนื่องด้วยเห็นว่าวัดควรมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

2) วิธีการดำเนินการ

ตามแนวทางกฎบัตร “ ออตตาวา ” อันเป็นกฎบัตรสากลว่าด้วยการส่งเสริมสุขภาพแบบบูรณาการทั้งคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

จากแนวคิดสู่คุณสมบัติ (ข้อกำหนด) ของวัดส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1. ด้านสะอาด ร่มรื่น ด้วยอาคาร สถานที่ บริเวณลานวัด ลานใจและสภาพแวดล้อมในวัดที่ถูกหลักสุขภาพอนามัย
2. ด้านสงบ ร่มเย็น ด้วยการเทศนา แสดงธรรม ปฏิบัติธรรม เผยแพร่ธรรมประสานใจทั้งพระสงฆ์และฆราวาส
3. ด้านสุขภาพร่วมสร้าง ด้วยการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรภายในวัดและประชาชนด้วยกิจกรรมที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพรักษาสุขภาพของชุมชน
4. ด้านศิลปะ ร่วมจิตวิญญาณ ด้วยการดำรง รักษา สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ด้านชาวประชา ร่วมพัฒนา ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายฆราวาส ส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

3) ผลการดำเนินการ

การพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพโดยที่ผลของการดำเนินการเน้นที่ ความสะอาดของสถานที่ บุคคล และศาสนวิธี มีอนามัย หรือสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นการสร้างสุขภาพ และป้องกันโรค อันเนื่องมาจากความไม่สะอาดได้ ความสงบ เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงสุขภาพจิต และสุขภาพกาย คือ สงบทั้งสถานที่ สภาพแวดล้อม ร่างกาย และจิตใจขอพุทธศาสนิกชน ด้วยการปลุกฝังพระธรรม ในพระพุทธานุชา นบธรรมเนียมพระเพณีอันดั่งาม ของไทยให้แก่ทุกกลุ่มวัย ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และการพัฒนาสถานที่ภายในวัด และบริเวณรอบวัดให้มีความสว่างทางปัญญา ในการรู้แจ้งเห็นจริง ในหลักธรรม และธรรมชาติ

2.6 กรณีศึกษา

2.6.1 พื้นที่สีเขียวต้นแบบโครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมืองโดยรอบ

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. จัดทำแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียวที่สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยเน้นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สีเขียวแต่ละประเภท
2. พัฒนาพื้นที่สีเขียวในเชิงรุกอย่างบูรณาการ กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. จัดทำแนวทางการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2) วิธีการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าโครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และพื้นที่เมืองโดยรอบ ทำการดำเนินการวิจัยโดยเริ่มจากการศึกษาเมืองเชียงใหม่ในระดับเมืองโดยที่พิจารณาถึงเงื่อนไขการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่โดยที่พิจารณาจากเงื่อนไขดังต่อไปนี้ที่ตั้งและการเข้าถึง ขนาดพื้นที่ สัดส่วนพื้นที่ชุ่มน้ำต่อพื้นที่ไม่ชุ่มน้ำ พืชพรรณและสัตว์ในพื้นที่ ปริมาณและคุณภาพของพืชพรรณและสัตว์ในพื้นที่ รัศมีในการให้บริการ สัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อจำนวนประชากร การเชื่อมโยงของพื้นที่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม/ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ ประโยชน์ที่ชุมชน/สังคมจะได้รับ แผนพัฒนา/ยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดการพื้นที่ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการกำหนดพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และทำการกำหนดกรอบ แนวคิดในการออกแบบ/พัฒนาพื้นที่สีเขียว ซึ่งในการวิจัยนี้ใช้หลักการออกแบบ Water Sensitive Urban Design ต่อจากนั้นจึงทำการเลือกพื้นที่ต้นแบบที่ต้องการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว ซึ่งพื้นที่วัดศรีสุพรรณเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ได้รับการเลือกเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบ หลังจากนั้นจึงทำการสำรวจพื้นที่ต้นแบบ ซึ่งสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานในพื้นที่ได้ดังนี้

1. สำรวจข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ และชีวภาพ ทำการสำรวจในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ที่ตั้ง/การเข้าถึงพื้นที่ ความลาดชันของพื้นที่ ขนาดของพื้นที่ ทิศทางของแสง ทิศทางลม ดิน สภาพภูมิอากาศ พรรณไม้เดิม สิ่งแวดล้อมอื่นๆในพื้นที่ โครงสร้าง/สิ่งก่อสร้างในพื้นที่ ความต้องการของพื้นที่

2. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของพื้นที่ทางด้านกายภาพ ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่และการศึกษาเอกสารก่อนการลงพื้นที่

3. การสังเคราะห์ข้อมูล หลังจากวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่พิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล การสร้างโครงร่างของพื้นที่ ซึ่งควรพิจารณาองค์ประกอบดังนี้ กำหนดทางสัญจร ตำแหน่งพรรณไม้ กำหนดพื้นที่ใช้สอย จุดเด่นของพื้นที่ การเชื่อมโยงระหว่างจุดเด่น จุดรอง การพัฒนาโปรแกรม

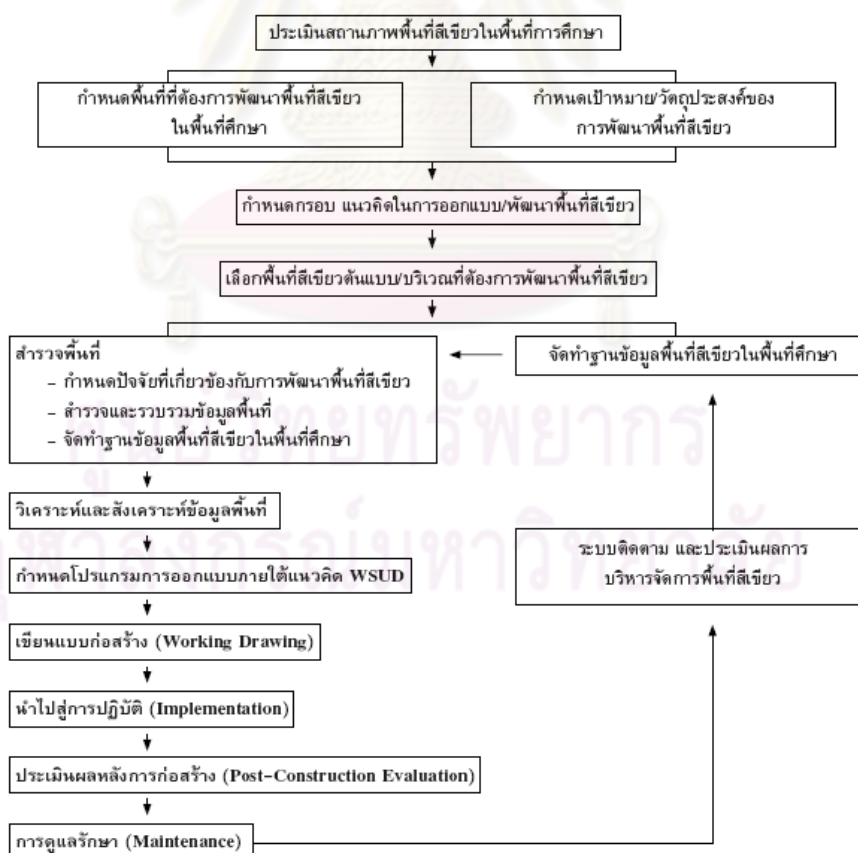
4. กระบวนการออกแบบ

5. การนำแบบไปปฏิบัติ

6. การประเมินผลหลังการก่อสร้าง พิจารณาวางานออกแบบนั้นเป็นไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่

7. การดูแลรักษาพื้นที่

ซึ่งหลังจากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวต้นแบบจนสำเร็จแล้วต้องมีการประเมินผลการจัดการพื้นที่สีเขียวควบคู่ไปด้วยซึ่งจากที่กล่าวมาสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงานของการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

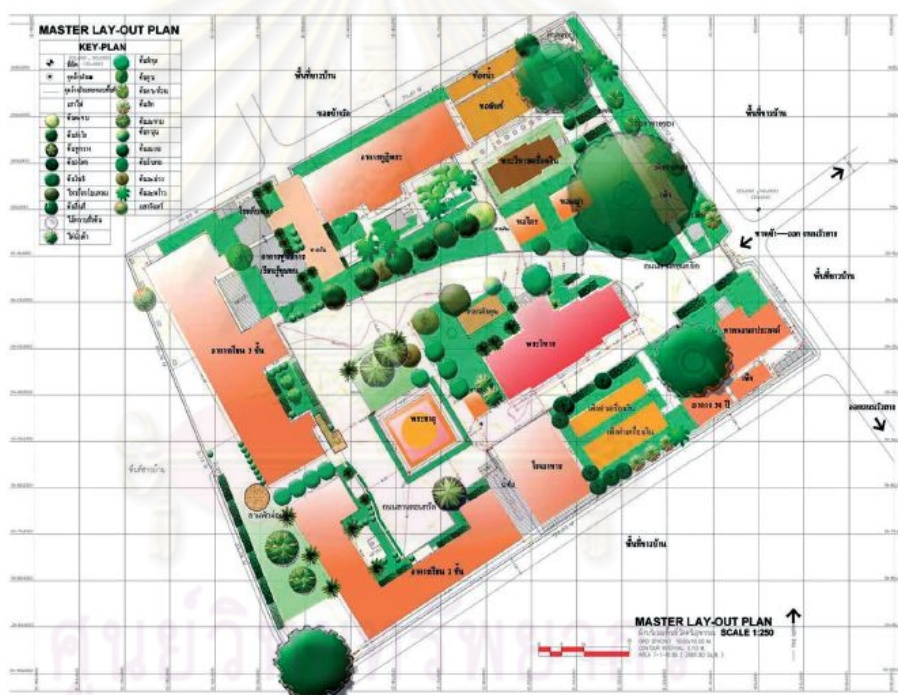
ภาพ 2.17 วิธีดำเนินงานวิจัย ที่มา : มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2549)

3) ผลการศึกษา

วัดศรีสุพรรณ และโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ (พื้นที่สีเขียวในเขตแรงงาน/หัตถอุตสาหกรรม)

วัดศรีสุพรรณ และโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ มีพื้นที่ 7 ไร่ 1 งาน 81.80 ตารางวา ตั้งอยู่ในย่านหัตถอุตสาหกรรมชุมวิบูลย์ พื้นที่มีการจัดสวนหย่อมหน้าอาคารเรียน และปลูกพรรณไม้ให้ร่มเงาเพื่อแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ ระหว่างเขตสังฆาวาส กับพุทธาวาส ผู้ใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นประชาชนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ

ผังหลัก (Master Plan)

ภาพ 2.18 ผังพื้นแสดงการออกแบบพื้นที่สีเขียวของวัดศรีสุพรรณ
ที่มา : มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2549)

- แนวคิดต้นแบบ และแนวคิดที่ควรปฏิบัติ

ลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีการพัฒนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการบำรุงรักษาที่ดีและช่วยกระตุ้นการประกอบกิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้อยู่อาศัย ชุมชนในภาพรวม สำหรับการออกแบบพื้นที่สีเขียวในเขตแรงงานหรือเขตหัตถอุตสาหกรรม เพื่อต้องการให้พื้นที่เป็น

แหล่งพักผ่อนหย่อนใจในย่านเขตแรงงาน โดยใช้หลักการหนองน้ำ และการระบายน้ำของพื้นที่ ซึ่งใช้การปลูกพืชพรรณและเพิ่มสนามหญ้าเพราะเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ลาดพื้นด้วยคอนกรีตและยางมะตอย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มการระบายน้ำของพื้นที่ แบ่งเขตการใช้พื้นที่ระหว่างพื้นที่สาธารณประโยชน์กับ เขตสังฆาวาสด้วยพื้นที่สีเขียว ปลูกพรรณไม้พุ่มสูง ไม่ประดับให้เกิดความร่มรื่นมากขึ้น

ส่วนข้อพิจารณาในการออกแบบพืชพรรณในวัดหรือโรงเรียน ที่ต้องการพัฒนาเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นพรรณไม้ที่ให้ร่มเงา และรักษาพรรณไม้ที่มีอยู่เดิมทั้งหมดและปลูกพรรณไม้เสริมโดยพิจารณาจากประเภท และชนิดของพรรณไม้เดิมเพื่อให้เกิดความกลมกลืน และลดงบประมาณในการจัดซื้อพืชพรรณ สำหรับพรรณไม้ที่ปลูกในพื้นที่ร่มส่วนใหญ่จะเป็นไม้ประดับที่ต้องการร่มเงารำไร พืชพรรณจะเน้นพืชพรรณที่คงทนต่อสภาพแวดล้อมหรือมลพิษที่จะเกิดขึ้น เน้นพรรณไม้ท้องถิ่นในบริเวณนั้นๆ

ในด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวในพื้นที่วัดนั้น และโรงเรียนซึ่งการดูแลรักษาเป็นหน้าที่ของวัด และโรงเรียนที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน สำหรับประชาชนผู้เข้ามาใช้พื้นที่สาธารณประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สามารถช่วยกันดูแลรักษาโดยอาศัยวันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญของชาติมาช่วยกันพัฒนา

ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยขึ้นนี้พบว่าการเลือกพื้นที่ต้นแบบพื้นที่สีเขียวที่นำมาพัฒนานั้นพิจารณาจากระดับเมืองเป็นสำคัญโดยใช้เงื่อนไขศักยภาพของพื้นที่มาพิจารณาในพื้นที่สีเขียวทุกประเภท ไม่ได้มีการเฉพาะเจาะจงการพิจารณาเฉพาะพื้นที่สีเขียวในวัด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดในการออกแบบเป็นสำคัญโดยที่นำแนวคิดนี้ไปใช้กับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวทุกประเภท แต่ยังไม่ได้ทำการศึกษาถึงข้อจำกัดและเงื่อนไขในการพัฒนาของพื้นที่ในแต่ละประเภท รวมถึงพื้นที่สีเขียวในวัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษซึ่งควรทำการศึกษาถึงข้อจำกัดและความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่ก่อนที่จะทำการพัฒนาเพื่อที่จะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ตามมาภายหลัง

สรุป

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าแนวคิดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวนั้นได้มีการกล่าวถึงจากหลายหน่วยงาน ในด้านนิยามและการจำแนกประเภทพื้นที่สีเขียวนั้นได้มีการนิยามพื้นที่สีเขียวไว้กันอย่างหลากหลาย แตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ของพื้นที่สีเขียว ซึ่งเมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง จึงให้ความหมายพื้นที่สีเขียวในที่นี้ว่า พื้นที่โล่ง พื้นที่ว่าง หรือพื้นที่โล่งว่างบริเวณรอบๆ หรือ ว่างอาคาร ที่พัฒนาให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม

เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และโดยทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักวิชามีสถาปัตยกรรม

และจากการทบทวนพบว่าพื้นที่สีเขียวในศาสนสถานนั้นนับว่าเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่ออรรถประโยชน์ที่สนองประโยชน์ใช้สอยต่างๆกับผู้ใช้ประโยชน์ ทำให้ประโยชน์การใช้สอยของวัดเพื่อการเป็นพื้นที่สีเขียวสามารถสรุปได้ว่านอกจากจะมีด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเพื่อรองรับกิจกรรมนันทนาการและการทำงานของชุมชน ตามที่มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดีโดยหลายๆหน่วยงานได้กล่าวไว้ พื้นที่สีเขียวในวัดควรมีประโยชน์การใช้สอยด้านศาสนาเพิ่มขึ้นมา ซึ่งเป็นประโยชน์การใช้สอยที่การจะพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวควรจะให้ความสำคัญด้านนี้เป็นหลัก ซึ่งจากการศึกษาเอกสารความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัด ทำให้ทราบถึงมาตรฐานวัดที่ดีควรมีการแบ่งเขตต่างๆภายในวัดให้ชัดเจน และความหนาแน่นและสิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่เหมาะสม ซึ่งควรจะไปพิจารณาพร้อมกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ดี

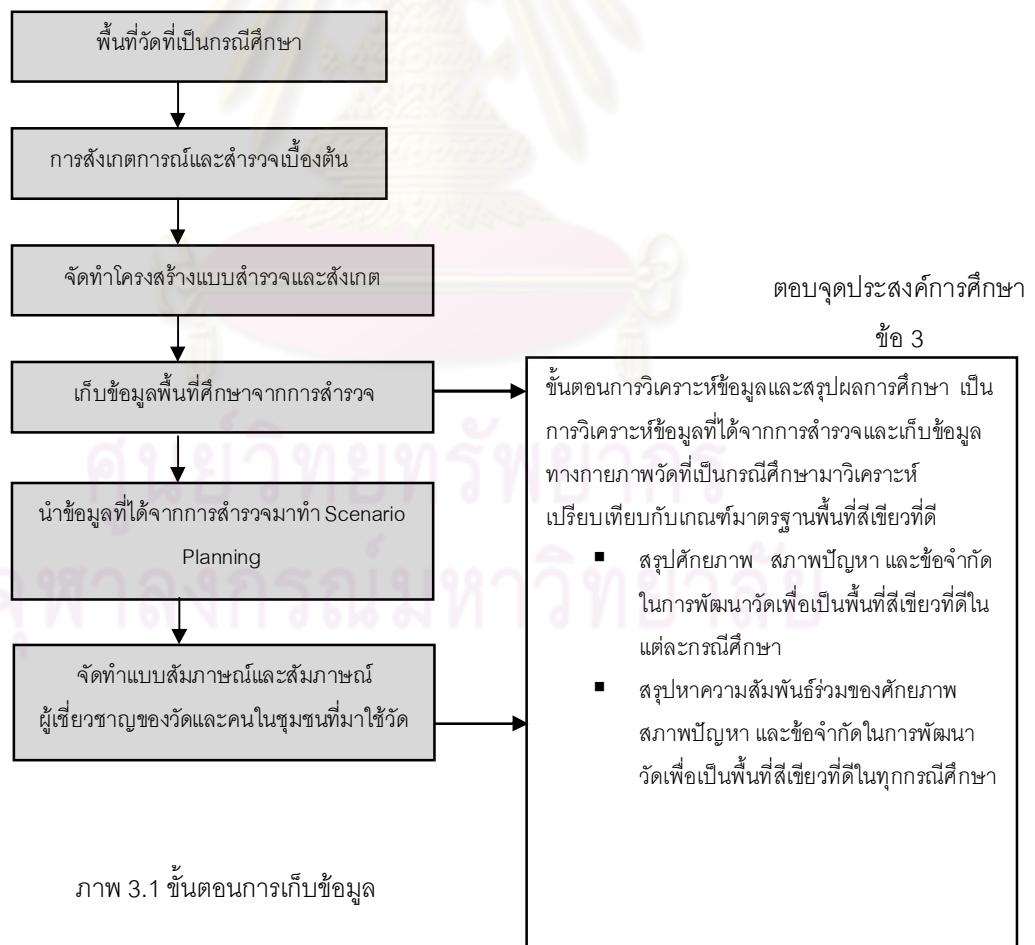
และจากการศึกษาด้านนโยบายของกรุงเทพมหานครพบว่าการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวนั้นควรที่จะรีบดำเนินการโดยเร่งด่วนตามแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวที่กล่าวไว้ ทำให้การที่พิจารณาเลือกวัดที่จะดำเนินโครงการนี้นั้นควรเป็นวัดที่มีศักยภาพใกล้เคียงการเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้จะนำไปเป็นแนวทางในกระบวนการเลือกวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงที่ปรากฏเกี่ยวกับศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในโดยใช้กรณีศึกษาจำนวน 4 วัดด้วยกันได้แก่ วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก วัดบรมนิวาสราช วัดประดู่ธรรมาธิปไตย วัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม (รายละเอียดการเลือกกรณีศึกษาสามารถดูได้ใน บทที่ 4 กระบวนการคัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานครและการคัดกรองวัด) และเสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว ซึ่งรายละเอียดของวิธีดำเนินการศึกษาแบ่งออกเป็น 1)วิธีการเก็บข้อมูล 2)วัดที่เป็นกรณีศึกษา 3)การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 วิธีการเก็บข้อมูล

ภาพ 3.1 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 4 ชั้น ประกอบด้วย การสังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นและนำมาจัดทำโครงสร้างแบบสำรวจ การเก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษาจากการสำรวจและสังเกต การนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาทำ Scenario Planning และ จัดทำแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของวัดและคนในชุมชนที่มาใช้วัด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 การสังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นและนำมาจัดทำโครงสร้างแบบสำรวจ

เป็นการสังเกตการณ์และสำรวจวัดเบื้องต้นโดยใช้วัดที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 4 วัด เพื่อนำมาพิจารณาประกอบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม นำมาจัดทำโครงสร้างแบบสำรวจวัดเพื่อนำมาใช้เก็บข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นแบ่งเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

- ข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่และบริบทโดยรอบ
- ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่
- ข้อมูลลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นของพื้นที่

ซึ่งทำการสังเกตการณ์และสำรวจเบื้องต้นวัดทั้งหมดจำนวนวัดละ 3 ครั้ง แบ่งเป็น วันธรรมดา 2 ครั้ง และวันหยุดสุดสัปดาห์ 1 ครั้ง ตั้งแต่เวลา 8.00 – 18.00 น.

3.1.2 การเก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษาจากการสำรวจและสังเกต

การเก็บข้อมูลจากวัดที่เป็นกรณีศึกษานั้นสามารถแบ่งเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้ ด้านที่ตั้ง การเข้าถึง และบริบทโดยรอบของวัด ด้านกายภาพของวัด ด้านระบบนิเวศน์ และด้านกิจกรรมภายในวัดและการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อมูลที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และนำไปสู่ การค้นหาปัญหาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครสำหรับเขตเมืองชั้นใน รายละเอียดของการศึกษาข้อมูลสามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ด้านที่ตั้ง การเข้าถึง และบริบทโดยรอบของวัด

- แบ่งเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้
- การเข้าถึง
 - ลักษณะบริบทโดยรอบวัด

2) ด้านกายภาพของวัด

รวบรวมข้อมูลที่จะทำการศึกษาจากมาตรฐานพื้นที่สีเขียวแล้วทำการรวบรวมหัวข้อเพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านกายภาพซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

- ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมในวัด
- การวางผังแบ่งเขตพื้นที่พุทธาวาสและสังฆาวาส

- ความหนาแน่นของอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในวัด
- ลักษณะการใช้พื้นที่ลาดแข็ง และสนามหญ้าของวัด

3) ด้านระบบนิเวศน์

ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ ได้ดังนี้

ด้านพืชพรรณ

- ลักษณะ ชนิดพันธุ์ และจำนวนของพืชพรรณภายในวัด
- ตำแหน่งการปลูกพืชพรรณ ในพื้นที่เปิดโล่ง พื้นที่ลาดแข็ง และบริเวณรอบอาคาร

ด้านความหลากหลายและปริมาณของสัตว์

- ชนิดของสัตว์ที่มีตามธรรมชาติภายในวัด

4) ด้านกิจกรรมภายในวัดและการมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นการศึกษารูปแบบกิจกรรมในวัดที่เกิดขึ้นโดยแบ่งเป็น

- ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด ตำแหน่งและสถานที่ที่ใช้งานเพื่อชุมชน
- ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุเพื่อเอื้อให้เกิดกิจกรรมสำหรับชุมชน

จากข้อมูลที่ต้องศึกษาในพื้นที่ด้านต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วแบ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลได้ 2 แบบ คือ

1) การสำรวจทางกายภาพของพื้นที่วัด โดยบริเวณในพื้นที่วัดจะทำการสำรวจอย่างละเอียดถึงลักษณะทางกายภาพทั้งด้านที่ตั้ง การเข้าถึง และบริบทโดยรอบของวัด ด้านกายภาพของวัด ด้านระบบนิเวศน์ และด้านกิจกรรมภายในวัดและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยที่ใช้เวลาการสำรวจเวลาพื้นที่วัดที่เป็นกรณีศึกษาแต่ละวัดเป็นเวลา 3 วัน

2) การสังเกตจะทำการร่วมกับการสำรวจในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งระยะเวลาการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น วันธรรมดาและวันเสาร์ - อาทิตย์ อย่างละ 2 วัน ตั้งแต่ 08.00-18.00 น.

3.1.3 การนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาทำ Scenario Planning

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลของวัดทั้ง 4 ที่เป็นกรณีศึกษานำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อค้นหาแนว

ทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐาน ซึ่งการทำ Scenario Planning¹ ของแต่ละวัดจะทำให้เห็นภาพเบื้องต้นว่าจะพัฒนาแต่ละวัดอย่างไรเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานคร นำผลที่ได้เป็นแนวทางในการทำแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของวัดและคนในชุมชนที่มาใช้วัด แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในต่อไป

3.1.4 การจัดทำแบบสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของวัดและคนในชุมชนที่มาใช้วัด

การสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและปลายปิดเพื่อทราบถึงความคิดเห็นและข้อมูลของวัดเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ ซึ่งเรื่องที่ทำ การสัมภาษณ์สามารถแบ่งได้ดังนี้

- **การสัมภาษณ์คนในชุมชนที่มาใช้วัด** โดยการเลือกผู้สัมภาษณ์จะสุ่มเลือกผู้ที่กำลังทำกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ต่างๆให้ครอบคลุมทุกช่วงอายุซึ่งแบ่งเป็น ต่ำกว่า 15 ปี , 15-20 ปี, 21-30 ปี, 31-60 ปี และ 60 ปีเป็นต้นไป แบ่งลักษณะหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

- ข้อมูลส่วนตัว
- ข้อมูลการใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรม
- ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด
- ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่และกิจกรรมที่อยากให้มีเพิ่มเติม

การสัมภาษณ์คนในชุมชนที่มาใช้วัดจะทำการเก็บข้อมูลในวัดหยุดราชการหรือวันเสาร์ – อาทิตย์

- **การสัมภาษณ์พระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการวัด**

- ข้อมูลด้านมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านศาสนา
- ข้อมูลด้านมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

¹ การวางแผนรับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Scenario Planning) ต่างจากการทำนายหรือการพยากรณ์ (Forecasting) ตรงที่ภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Scenario) จะได้จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่สามารถเกิดขึ้น (What could be) ในอนาคตโดยมีภาพสรุปที่เป็นไปได้หลายทาง (Uncertain End) ในขณะที่การทำนาย จะวิเคราะห์แนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้น (What should be) จากข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่ภาพสรุปที่มีลักษณะแน่ชัด (Certain End) (พอลเพ็ญภิวัดน์ : พิพัฒน์ ยอดพฤติการ กรุงเทพธุรกิจ วันอังคารที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2550)

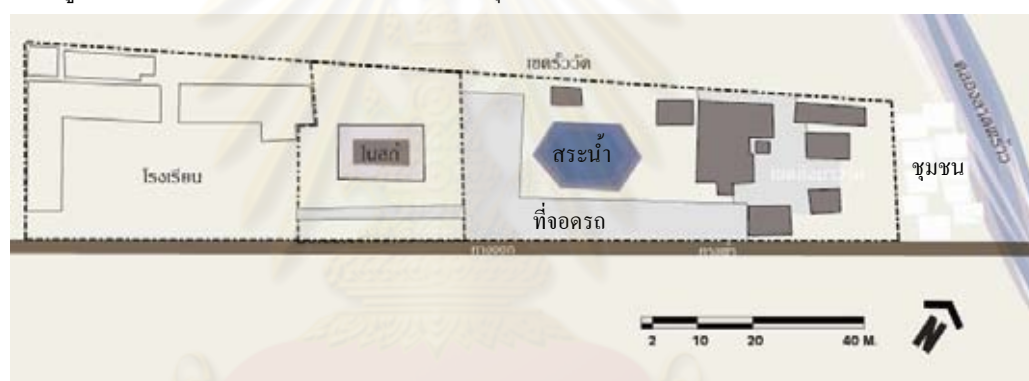
- ข้อมูลด้านมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

3.2 วัดที่เป็นกรณีศึกษา

จากการศึกษาวัดในเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครทั้งหมด และทำการเลือกวัดเพื่อเป็นพื้นที่กรณีศึกษา(รายละเอียดการเลือกกรณีศึกษาสามารถดูได้ในบทที่ 4 เกณฑ์และการเลือกพื้นที่กรณีศึกษา)สำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีวัดที่เป็นพื้นที่กรณีศึกษาทั้งหมด 4 วัด ประกอบด้วย

3.2.1 วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

ตั้งอยู่ที่ ถ.พระราม 9 ที่ 19 เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 8 ไร่ 2 งาน 54 ตารางวา

ภาพ 3.2 ผังพื้นที่วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

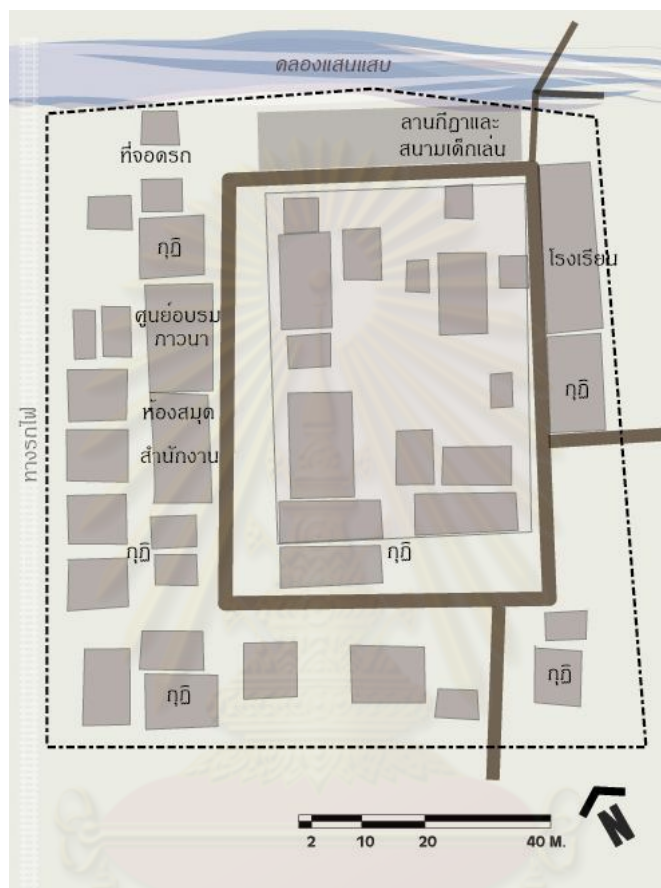
ภาพ 3.3 แสดงบริเวณวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก 1

ภาพ 3.4 แสดงบริเวณวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก 2

3.2.2 วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

ตั้งอยู่ที่ ถนนพระราม 1 แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 15 ไร่ 2 งาน

ภาพ 3.5 ผังพื้นวัดบรมนิวาส

ภาพ 3.6 แสดงบริเวณวัดบรมนิวาส 1

ภาพ 3.7 แสดงบริเวณวัดบรมนิวาส 2

3.2.3 วัดประดู่ธรรมาธิปไตย

ตั้งอยู่ที่ ถ.ประชาราษฎร์ สาย 1 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 88 ตารางวา

ภาพ 3.8 แสดงผังพื้นวัดประดู่ธรรมาธิปไตย

ภาพ 3.9 แสดงบริเวณวัดประดู่ธรรมาธิปไตย 1

ภาพ 3.10 แสดงบริเวณวัดประดู่ธรรมาธิปไตย 2

3.2.4 วัดลุ่มเจริญศรัทธา

ตั้งอยู่ที่ ถ.จันทน์ แขวงยานนาวา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 7

ตารางวา

ภาพ 3.11 ผังพื้นวัดลุ่มเจริญศรัทธา

ภาพ 3.12 แสดงบริเวณวัดลุ่มเจริญศรัทธา 1

ภาพ 3.13 แสดงบริเวณวัดลุ่มเจริญศรัทธา 2

3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงปัญหาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ และสรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดในแต่ละกรณีศึกษา

วิเคราะห์และสรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดในแต่ละกรณีศึกษา โดยวิเคราะห์ในแต่ละหัวข้อในการพิจารณาแบ่งออกเป็นด้านศาสนา ด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชนและรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

3.3.2 การวิเคราะห์สรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดและประเด็นที่น่าสนใจของการพัฒนา วัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

โดยที่วิเคราะห์สรุปศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดที่สอดคล้องกันของกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณีศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดในการพัฒนาวัดที่แตกต่างกันของแต่ละกรณีศึกษา และสรุปประเด็นที่น่าสนใจของการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

3.3.3 การวิเคราะห์สรุปแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

วิเคราะห์ และสรุปปัญหาและความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดโดยอ้างอิงจากกรณีศึกษาทั้งหมดแล้วจึงวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมกับวัดของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แล้วจึงเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

บทที่ 4

กระบวนการคัดกรองวัดเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา

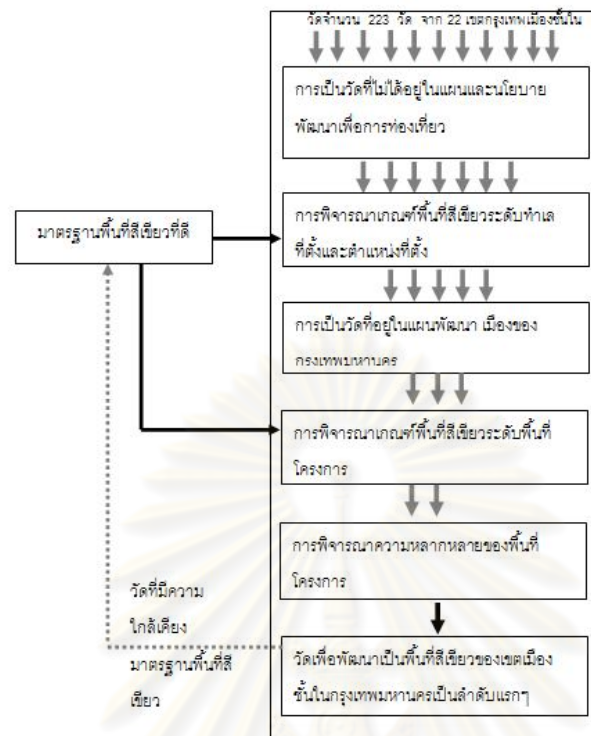
จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อต่างๆที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาพิจารณากระบวนการคัดกรองวัดเพื่อหากรณีศึกษาโดยใช้ความใกล้เคียงเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเป็นเกณฑ์ในการเลือกวัดสำหรับเป็นกรณีศึกษา และนำกระบวนการคัดกรองมาใช้เลือกวัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในเพื่อเป็นกรณีศึกษา พิจารณาจากวัดจำนวน 223 วัด ใน 22 เขตกรุงเทพมหานครเมืองชั้นใน ประกอบด้วยเขต พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก ดุสิต พญาไท บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ สาทร ยานนาวา บางคอแหลม บางซื่อ คลองสาน ธนบุรี จตุจักร ห้วยขวาง ดินแดง คลองเตย วัฒนา เพื่อคัดเลือกวัดเป็นกรณีศึกษาจำนวน 4 วัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 กระบวนการที่ใช้คัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร

แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนากรุงเทพมหานครเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรด้านสภาวะแวดล้อมตามมาตรฐานเมืองน่าอยู่ มีเป้าหมายคือการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยในแผนระยะสั้น (พ.ศ. 2545-2549) เป้าหมายขั้นต่ำ 2.5 ตรม./คน แผนระยะกลาง (พ.ศ. 2545-2559) เป้าหมายขั้นต่ำ 3.5 ตรม./คน และในแผนระยะยาว(พ.ศ. 2545-2569) เพิ่มเป้าหมายเป็น 4 ตรม./คน ตามมาตรฐานสากล ซึ่งในปี พ.ศ. 2544 พบว่ามีสัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากร เพียง 1.60 ตรม./คน (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2546) ดังนั้นกระบวนการที่นำมาใช้จึงมีเป้าหมายเพื่อเลือกวัดที่สามารถพัฒนาแล้วเห็นผลของการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานได้เร็วที่สุดเพื่อผลในการเป็นโครงการนำร่องที่จะเป็นตัวอย่างแก่พื้นที่อื่นๆ ทำให้การพิจารณาคัดกรองวัดจะพิจารณาวัดที่มีความใกล้เคียงเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมประกอบกับเกณฑ์ด้านบริหารจัดการอื่นๆ โดยแบ่งขั้นตอนการคัดกรองได้ดังนี้

- 4.1.1 การเป็นวัดที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีแผนและนโยบายในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร
- 4.1.2 การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับทำเลที่ตั้งและตำแหน่งที่ตั้ง
- 4.1.3 การเป็นวัดที่อยู่ในแผนพัฒนา หรือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานคร
- 4.1.4 การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับพื้นที่โครงการ

4.1.5 การพิจารณาถึงความหลากหลายของพื้นที่โครงการ

ภาพ 4.1 กระบวนการที่ใช้คัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร

4.2 การคัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร

4.2.1 การเป็นวัดที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีแผนและนโยบายในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร

วัดในกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในมีจำนวนมากและบางวัดมีนโยบายพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งนโยบายการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์พัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมในระดับประเทศหรือระดับเมืองเป็นหลัก นับเป็นจุดมุ่งหมายที่แตกต่างจากการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวซึ่งมีวัตถุประสงค์พัฒนาเพื่อชุมชนโดยรอบเป็นหลัก จึงจะทำการคัดกรองวัดที่อยู่ในแผนพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวออกเป็นลำดับแรก

เมื่อศึกษา นโยบายของกรุงเทพมหานครแล้วพบว่า มีวัดที่อยู่โครงการในแผนพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานครจำนวน 47 วัด ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดสุทัศนเทพวราราม วัดใหญ่ศรีสุพรรณ วัดประดิษฐาราม วัดราชคฤห์ วัดอินทาราม วัดจันทาราม วัดบางไผ่ใต้ วัดหิรัญรูจี วัดกัลยาณมิตร วัดประยูรวงศาวาส วัดเวฬุราชิน วัดบุปผาราม วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลกยาราม วัดสังข์กระจาย วัดราชสิทธาราม วัดนาคกลาง วัดเครือวัลย์ วัดทองธรรมชาติ วัดพิชยญาติการาม วัดอนงคาราม วัดทองนพคุณ วัดระฆังโฆสิตาราม วัดอมรินทราราม วัดครุฑ วัดสุวรรณาราม วัดอัมพวา วัด

สุวรรณคีรี วัดพระยาทำ วัดศรีสุदारาม วัดฉิมทายกาवास วัดชินรอสาราม วัดวิเศษการ วัดนายโรง วัดภาวนาภิตาราม วัดดุสิตาราม วัดบางบำหรุ วัดบางยี่ขัน วัดบวรมงคล วัดใหม่เทพนิมิต วัดดาวดึงษาราม วัดน้อยนางหงษ์(หงษ์รัตนาราม) วัดจตุรมิตรประดิษฐาราม วัดพระยาศิริโอยสุวรรณค์ วัดคฤหบดี วัดอมรคีรี ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่(สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2549) เมื่อตัดวัดที่มีนโยบายด้านการท่องเที่ยวออกแล้วทำให้มีวัดที่มีศักยภาพที่จะนำมาพิจารณาจำนวน 176 วัด

4.2.2 การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับทำเลที่ตั้งและตำแหน่งที่ตั้ง

การพิจารณาถึงพื้นที่สีเขียวที่เกี่ยวกับทำเลที่ตั้งและตำแหน่งที่ตั้ง ซึ่งเป็นพิจารณาในระดับมหภาคซึ่งจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าทำเลและตำแหน่งที่ตั้งมีผลต่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเนื่องจากมีผลต่อการเข้าถึงและความสะดวกสบายในการเข้าไปใช้พื้นที่ของประชาชน รวมถึงด้านการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวอื่นในรูปแบบเครือข่ายพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียว ซึ่งสามารถนำมาใช้กำหนดเป็นเกณฑ์เพื่อนำมาพิจารณาในระดับทำเลที่ตั้งและตำแหน่งที่ตั้ง โดยเป็นการพิจารณาตามลำดับเลือกวัดที่ผ่านตามเกณฑ์ ใช่ / ไม่ใช่ ได้ดังนี้

1) เป็นวัดที่อยู่บนถนนที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ดูจากการเป็นวัดที่สามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที หรืออยู่ในระยะการเดิน 400 เมตรจากเส้นทางคมนาคมหลัก (ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2546)

พิจารณาวัดที่อยู่บนถนนที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที หรืออยู่ในระยะการเดิน 400 เมตรจากเส้นทางคมนาคมหลัก พิจารณาจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก เว็บไซต์ www.pointasia.com ประกอบแผนที่กรุงเทพมหานคร มาตราส่วน 1:82,000 ดังตัวอย่างภาพที่ 4.2

สรุปได้ว่าจากการพิจารณาวัดทั้งหมด 176 วัด พบว่าทุกวัดผ่านเกณฑ์การพิจารณาในข้อนี้

ภาพ 4.2 ตัวอย่างการพิจารณาเป็นวัดที่อยู่บนถนนที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2) เป็นพื้นที่วัดที่สามารถเชื่อมโยงสู่พื้นที่สีเขียวอื่นๆ ได้

พิจารณาในรูปแบบเครือข่ายพื้นที่สีเขียวที่สัมพันธ์กันทางกายภาพของพื้นที่เมือง ชุมชน เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของระบบนิเวศในเมือง โดยสามารถเชื่อมโยงสู่พื้นที่สีเขียวอื่นได้ในระยะ 500 เมตร เช่น พื้นที่สีเขียวในสถาบันราชการ พื้นที่สีเขียวในสถาบันศาสนา พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจรหรือริมแม่น้ำ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่โล่งว่างสีเขียว เป็นต้น (ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2546) ตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดมิติด้านเสริมสร้างคุณค่าสิ่งแวดล้อม

วัดที่มีการเชื่อมโยงของพื้นที่ สามารถเชื่อมโยงสู่พื้นที่สีเขียวอื่นๆ ได้โดยที่อยู่ในระยะ 500 เมตรโดยรอบวัดมีจากพื้นที่สีเขียวอื่น พิจารณาจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก เว็บไซต์ www.pointasia.com ประกอบแผนที่กรุงเทพมหานคร มาตรฐาน 1:82,000 ดังตัวอย่างภาพที่ 4.3

จากการพิจารณาวัดทั้งหมด 176 วัด พบว่ามีวัดที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาในข้อนี้จำนวน 171 วัด

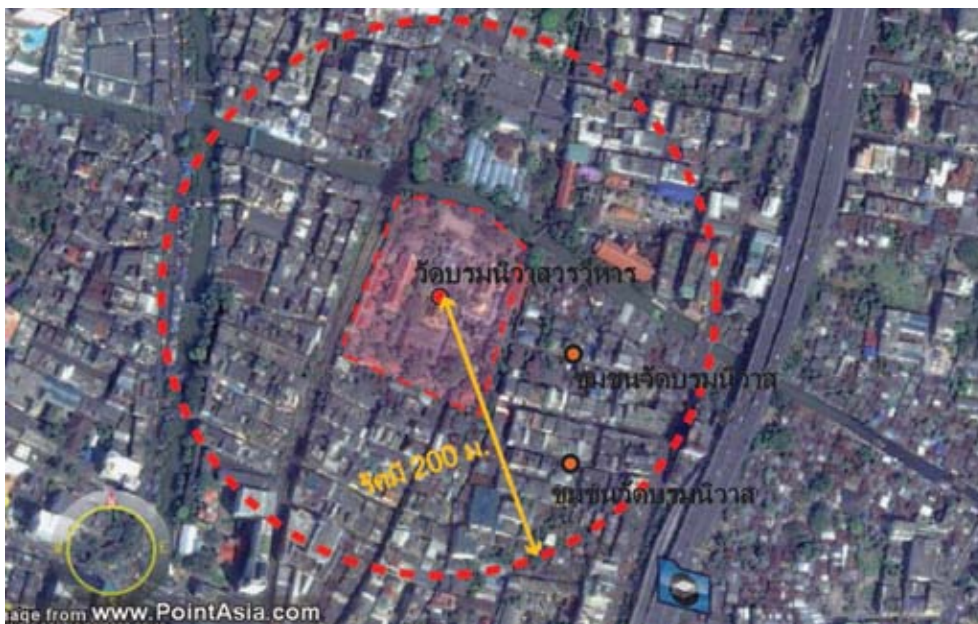
ภาพ 4.3 ตัวอย่างการพิจารณาเป็นพื้นที่วัดที่เชื่อมโยงของพื้นที่ สามารถ
เชื่อมโยงสู่พื้นที่สีเขียวอื่นๆได้

3) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน

เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ประกอบกิจกรรมของชุมชนทั้งทางด้านศาสนา และประเพณีซึ่งควรจะมีความช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นอันหนึ่งอันเดียว (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550) โดยที่มาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดได้กล่าวไว้ว่าวัดควรเป็นพื้นที่สำหรับประชาชนทุกวัย ในชุมชนได้เข้ามาใช้และชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน ดังนั้นวัดควรตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนที่เหนียวแน่น โดยพิจารณาจากมีชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่โดยรอบรัศมีวัด ในระยะ 200 เมตร ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนแออัด ชุมชนเมือง ชุมชนหมู่บ้าน จัดสรร หรือเคหะชุมชน โดยพิจารณาได้จากแผนที่ชุดการใช้ที่ดิน พ.ศ.2548 ของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

วัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน พิจารณาจากชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่โดยรอบรัศมีวัดในระยะ 200 ม. พิจารณาจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก เว็บไซต์ www.pointasia.com ประกอบแผนที่ กรุงเทพมหานคร มาตรฐาน 1:82,000 และแผนที่ชุดการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2548 ของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานครดังตัวอย่างภาพที่ 4.4

จากการพิจารณาวัดทั้งหมด 171 วัด พบว่ามีวัดที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาในข้อนี้จำนวน 112 วัด

ภาพ 4.4 ตัวอย่างการพิจารณาเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน

4.2.3 เป็นวัดที่อยู่ในแผนพัฒนา หรือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองของ กรุงเทพมหานคร

การเลือกวัดเพื่อที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองเป็นโครงการแรกๆ นั้นควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของวัดที่อยู่ในพื้นที่ในแผนพัฒนา หรือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการวางผังเมืองรวมการใช้ที่ดินและปรับปรุงประสิทธิภาพระบบสาธารณูปโภค-สาธารณูปการให้ได้มาตรฐาน และพัฒนาระบบการจราจร / การขนส่งภายในเขตกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพ มีความสำคัญต่อการเลือกพื้นที่สีเขียวเพื่อพัฒนา ทั้งนี้เพื่อผลักดันให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นได้จริงและเป็นรูปธรรม

จากการพิจารณาแผนพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองน่าอยู่ (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2549) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน ซึ่งได้กล่าวถึงแผนงานการพัฒนาบริเวณที่โล่งสาธารณะ และการพัฒนาพื้นที่โล่งและสวนสาธารณะ โดยกล่าวถึงเขตที่อยู่ในแผนงานทั้งหมด 13 เขตด้วยกันได้แก่พื้นที่เขต ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก พญาไท สาทร ยานนาวา บางคอแหลม บางซื่อ จตุจักร ห้วยขวาง ดินแดง คลองเตย วัฒนา จากพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน 22 เขต ที่พิจารณาไว้เป็นเบื้องต้นที่ผ่านมา จากการพิจารณาเกณฑ์ในข้อนี้พบว่าวัดที่ผ่านเกณฑ์พิจารณาในข้อนี้ 39 วัด

4.2.4 การพิจารณาเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับพื้นที่โครงการ

การพิจารณาในระดับพื้นที่โครงการ หมายถึงการพิจารณาสิ่งที่มีอยู่เดิมในอาณาบริเวณวัด ซึ่งการพิจารณาในระดับนี้ มิได้เป็นเงื่อนไขของการมีหรือไม่มี ไซหรือไม้ไซ แต่เป็นค่าระดับความยากง่ายของการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว การคัดกรองในขั้นนี้จึงใช้วิธีการประเมินด้วยค่าคะแนน โดยพิจารณาให้ค่าคะแนนเป็น 4 ระดับ คือ

ไม่มีศักยภาพในการพัฒนา	ค่าคะแนน	0
มีศักยภาพในการพัฒนาบ้าง	ค่าคะแนน	1
มีศักยภาพในการพัฒนาปานกลาง	ค่าคะแนน	2
มีศักยภาพในการพัฒนามาก	ค่าคะแนน	3

โดยที่เกณฑ์แต่ละข้อจะมีการให้ค่าความสำคัญของคะแนนแตกต่างกันไปตามความสำคัญของเกณฑ์ข้อนั้นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) **เป็นวัดที่มีพื้นที่สีเขียวในศาสนสถาน ร้อยละ 20 ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น**

มาตรฐานนี้ได้จากการศึกษารูปแบบของพื้นที่สีเขียวในศาสนสถาน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อที่จะสามารถพัฒนาพื้นที่สีเขียวต่อไปได้ภายหลัง ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวซึ่งควรมีขนาดเพื่อเอื้อต่อการเกิดระบบนิเวศน์สมบูรณ์ตามที่มาตรฐานกำหนด และสามารถพัฒนาให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและปริมาณสัตว์ในภายหลัง พิจารณาจากหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1 จัดทำโดย กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งกล่าวถึงรายละเอียดขนาดพื้นที่วัด จำนวนและขนาดอาคารภายในวัดของกรุงเทพมหานคร ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาคำนวณหาสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในศาสนสถานเหล่านี้ได้

โดยที่การพิจารณานั้นพิจารณาพื้นที่โล่งว่างสีเขียวต่อสัดส่วนพื้นที่วัดทั้งหมด ออกมาเป็นค่าร้อยละซึ่งแบ่งสัดส่วนพื้นที่โล่งว่างสีเขียวต่อพื้นที่วัด <math>< 1\%</math> มีค่าคะแนน 0 , สัดส่วนพื้นที่โล่งว่างสีเขียวต่อพื้นที่วัด $1 - 20\%$ มีค่าคะแนน 1 , สัดส่วนพื้นที่โล่งว่างสีเขียวต่อพื้นที่วัด $21 - 60\%$ มีค่าคะแนน 2 , สัดส่วนพื้นที่โล่งว่างสีเขียวต่อพื้นที่วัด $> 61\%$ มีค่าคะแนน 3

2) **เป็นวัดที่มีกิจกรรมหลากหลาย**

ดูจากกิจกรรมที่วัดมีอยู่แล้วทั้งประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา และเป็นสถานที่ทำกิจกรรมของชุมชนตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียว พิจารณาจากวัดที่มีการใช้งานทางด้าน พิพิธภัณฑน์ ห้องสมุด และสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนระดับต่างๆ ศูนย์ชุมชน ศูนย์สุขภาพ เป็นต้น ภายในที่วัดที่เป็นการใช้งานที่เพิ่มขึ้นนอกจากการใช้งานทางด้านศาสนา ซึ่งสามารถพิจารณาจาก ข้อมูลทั่วไปของวัด ที่จัดทำโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ประกอบกับภาพถ่ายดาวเทียมจาก เว็บไซต์ www.pointasia.com

โดยที่การพิจารณาในเกณฑ์นี้พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่เกิดภายในวัดดังที่กล่าวมา ซึ่งแบ่งการให้ค่าคะแนนเป็นดังนี้ มีกิจกรรม <math>< 1</math> กิจกรรม มีค่าคะแนน 0 , มีกิจกรรม 1 - 2 กิจกรรม มีค่าคะแนน 1 , มีกิจกรรม 3 - 5 กิจกรรม มีค่าคะแนน 2 , มีกิจกรรม > 5 กิจกรรม มีค่าคะแนน 3

3) เป็นวัดที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาแก่พื้นที่

เนื่องจากต้นไม้ใหญ่จะช่วยลดความร้อนและลดระดับความรุนแรงของลม อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียว ซึ่งพิจารณาจากภาพถ่ายทางอากาศจาก เว็บไซต์ www.pointasia.com ประกอบกับฐานข้อมูลต้นไม้ขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของแผนแม่บทพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครจัดทำโดยคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี พ.ศ. 2546

พิจารณาจากความหนาแน่นของพื้นที่ต้นไม้ใหญ่ต่อสัดส่วนพื้นที่วัดทั้งหมด ออกมาเป็นค่าร้อยละซึ่งแบ่งการให้ค่าคะแนนเป็นดังนี้ ความหนาแน่น < 1% มีค่าคะแนน 0, ความหนาแน่น 1 – 20 % มีค่าคะแนน 1, ความหนาแน่น 21 – 60% มีค่าคะแนน 2, ความหนาแน่น > 61% มีค่าคะแนน 3

4) เป็นวัดที่มีการแบ่งเขตพุทธาวาสสังฆาวาสชัดเจน

ได้แก่การพิจารณาว่าไม่มีการแบ่งพื้นที่พุทธาวาสสังฆาวาสซ้อนทับกันตามที่กล่าวไว้ถึงมาตรฐานพื้นที่สีเขียวด้านศาสนาโดยการพิจารณาจากภาพถ่ายดาวเทียมจาก เว็บไซต์ www.googleearth.com ร่วมกับการสำรวจพื้นที่จริงภายในวัด

โดยที่การพิจารณานั้นพิจารณาจากการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสภายในวัดซึ่งแบ่งค่าระดับคะแนนเป็นดังนี้ มีการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสไม่ชัดเจนและไม่สามารถปรับปรุงได้ มีค่าคะแนน 0, ไม่ชัดเจนแต่สามารถปรับปรุงได้บางเขต มีค่าคะแนน 1, ไม่ชัดเจนสามารถปรับปรุงได้ทุกเขต มีค่าคะแนน 2, ชัดเจนตามการแบ่งเขตในการวางผังวัด มีค่าคะแนน 3

จากเกณฑ์พื้นที่สีเขียวระดับพื้นที่โครงการใน 4 หัวข้อหลักดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ละข้อมีความสำคัญต่อศักยภาพการพัฒนาพื้นที่สีเขียวไม่เท่ากันสามารถจัดลำดับความสำคัญและให้ความสำคัญของน้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อได้ดังนี้

- เป็นวัดที่มีพื้นที่สีเขียวในศาสนสถาน ร้อยละ 20 ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น

เป็นเกณฑ์ที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว เนื่องจากเกณฑ์ในข้อนี้มีความเกี่ยวเนื่องส่งผลต่อเกณฑ์มาตรฐานข้ออื่นๆอีกทั้ง 3 ด้าน คือทั้งทางด้านศาสนา ด้านเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ จึงให้ค่าความสำคัญของคะแนนในเกณฑ์พิจารณาข้อนี้เป็นค่า 2 เท่าของค่าคะแนน

- เป็นวัดที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย

เป็น เกณฑ์พิจารณาในด้านกิจกรรมหลากหลายที่เกิดขึ้นในวัด ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องส่งผลต่อเกณฑ์มาตรฐานข้ออื่นๆอีกหลายข้อในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ จึงให้ค่าความสำคัญของคะแนนในเกณฑ์พิจารณาข้อนี้เป็นค่า 1 เท่าของค่าคะแนน

- เป็นวัดที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาแก่พื้นที่

เป็นเกณฑ์พิจารณาที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานด้านเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม จึงให้ค่าความสำคัญของคะแนนในเกณฑ์พิจารณาข้อนี้เป็นค่า 0.5 เท่าของค่าคะแนน

- เป็นวัดมีการแบ่งเขตพุทธาวาสสังฆาวาสให้ชัดเจน

เป็นเกณฑ์พิจารณาที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานด้านศาสนา จึงให้ค่าความสำคัญของคะแนนในเกณฑ์พิจารณาข้อนี้เป็นค่า 0.5 เท่าของค่าคะแนน

4.2.5 การพิจารณาถึงความหลากหลายของพื้นที่โครงการ

เนื่องจากวัดในกรุงเทพมหานครในเขตเมืองชั้นในมีจำนวนค่อนข้างมากและมีความหลากหลายที่แตกต่างกันไป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสิ่งที่แบ่งให้วัดมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน คือย่านที่ตั้งของวัด ซึ่งแบ่งวัดในแต่ละย่านให้มีหน้าที่การใช้งานและลักษณะวัดคล้ายคลึงกันในแต่ละย่าน (ศิวาภรณ์ รัตนพันธุ์, 2538) จึงได้คัดเลือกวัดที่พิจารณาโดยระบุดความแตกต่างของย่านในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน คือ

- 1) วัดที่ตั้งอยู่ในเขตศูนย์กลางธุรกิจ การค้า บริการ และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค เป็นเขตที่ตั้งของสำนักงาน ธุรกิจพาณิชย์ระดับชาติ แหล่ง จัปจ่ายสินค้า คุณภาพ และศูนย์รวมของโรงแรมและที่พักของนักท่องเที่ยว (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2549)
- 2) วัดที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจใหม่ ย่านการค้าบริการ ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และเขตเศรษฐกิจใหม่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2549)

โดยที่เลือกวัดที่เป็นกรณีศึกษาในพื้นที่ละ 2 วัด คือเลือกวัดที่มีค่าคะแนนมีศักยภาพในการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวมากที่สุดและน้อยที่สุดในกลุ่มที่ตั้งขึ้นอย่างละ 1 วัดเพื่อมาศึกษาถึงศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัดของวัดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

การเลือกพื้นที่ศึกษาโดยการพิจารณาถึงความหลากหลายของพื้นที่โครงการ

- วัดที่ตั้งอยู่ในเขตศูนย์กลางธุรกิจ การค้า บริการ และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค เป็นเขตที่ตั้งของสำนักงาน ธุรกิจพาณิชย์ระดับชาติ แหล่ง shopping คุณภาพ และศูนย์รวมของโรงแรมและที่พักของนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัดที่มีค่าคะแนนในการประเมินหาวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวมากที่สุดคือ วัดบรมนิวาส และวัดที่มีค่าคะแนนในการประเมินหาวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวน้อยที่สุดคือ วัดลุ่มเจริญศรัทธา
- วัดที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจใหม่ ย่านการค้าบริการ ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และเขตเศรษฐกิจใหม่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่วัดที่มีค่าคะแนนในการประเมินหาวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวมากที่สุดคือ วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก และวัดที่

มีค่าคะแนนในการประเมินหาวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวน้อยที่สุดคือ วัด ประจักษ์ธรรมาธิปไตย

อีกหนึ่งกระบวนการที่กล่าวมาเป็นกระบวนการเพื่อหาวัดที่ใช้เป็นกรณีศึกษาในการพัฒนาวัด ให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน ซึ่งกระบวนการที่น่าเสนอในการศึกษาคั้ง นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆเพื่อเลือกวัดที่สามารถพัฒนาแล้วเห็นผลของการพัฒนา เป็นพื้นที่สีเขียวตามมาตรฐานได้เร็วที่สุดเพื่อผลในการเป็นโครงการนำร่องที่จะเป็นตัวอย่างแก่ พื้นที่อื่นๆ ได้โดยที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการพิจารณาบางชั้นโดยที่ต้องดูถึง เป้าหมายของการพัฒนาว่าต้องการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวอย่างไร และนำเป้าหมาย ดังกล่าวมากำหนดกระบวนการที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในวัดที่ดี การคัดกรองดังกล่าวสามารถใช้ในการตัดสินใจจัดลำดับการพิจารณาก่อน – หลัง ได้ใน แผนพัฒนาพื้นที่สีเขียวของเมืองในแง่อื่นๆ ด้วย นอกเหนือจากพื้นที่วัดที่กล่าวมาในการศึกษานี้

ตารางการเลือกพื้นที่ศึกษาในระดับพื้นที่โครงการโดยให้ค่าคะแนน

หัวข้อเกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษา	1.พื้นที่โล่งว่าง สีเขียวต่อ สัดส่วนพื้นที่ วัดทั้งหมด	2.เป็นวัดที่มี กิจกรรมที่ หลากหลาย	3.วัดที่มีต้นไม้ ใหญ่ให้ร่มเงา แก่พื้นที่	4.เป็นวัดมีการ แบ่งเขต พุทธาวาส สังฆาวาสให้ ชัดเจน	ค่าคะแนน รวม
ความสำคัญของน้ำหนักคะแนน	ค่า 2 เท่าของ ค่าคะแนน	ค่า 1 เท่าของค่า คะแนน	ค่า 0.5 เท่า ของค่าคะแนน	ค่า 0.5 เท่า ของค่าคะแนน	
ชื่อวัด					
เขตศูนย์กลางธุรกิจ การค้า บริการ และการท่องเที่ยวระดับภูมิภาค					
บรมนิวาส	4.00	1.00	1.00	1.50	7.50
ภาษี	4.00	1.00	1.00	0.50	6.50
ม่วงแค	2.00	2.00	0.00	1.50	5.50
ขำนิหัตถการ	4.00	0	0.50	0.50	5.00
มหาพฤฒาราม	2.00	1.00	0.50	0.50	4.00
ดวงแข	2.00	1.00	0.00	1.00	4.00
สุทธิวาราม	2.00	1.00	0.50	0.50	4.00
แก้วแจ่มฟ้า	2.00	1.00	0.00	0.50	3.50
ดอน(บรมสกลศรีสุทริโสภณรังสรรค์)	2.00	1.00	0.50	0.00	3.50
หัวลำโพง	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
ชัยมงคล	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
ลุ่มเจริญศรัทธา	2.00	0	0.50	0.00	2.50

หัวข้อเกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษา	1.พื้นที่โล่งว่าง สีเขียวต่อ สัดส่วนพื้นที่ วัดทั้งหมด	2.เป็นวัดที่มี กิจกรรมที่ หลากหลาย	3.วัดที่มีต้นไม้ ใหญ่ให้ร่มเงา แก่พื้นที่	4.เป็นวัดมีการ แบ่งเขต พุทธาวาส สังฆาวาสให้ ชัดเจน	ค่าคะแนน รวม
ความสำคัญของน้ำหนักคะแนน	ค่า 2 เท่าของ ค่าคะแนน	ค่า 1 เท่าของค่า คะแนน	ค่า 0.5 เท่า ของค่าคะแนน	ค่า 0.5 เท่า ของค่าคะแนน	
ชื่อวัด					
เขตเศรษฐกิจใหม่ แหล่งจ้างงาน และเขตเศรษฐกิจใหม่ริมแม่น้ำ เจ้าพระยา					
ชื่อนันทรี	4.00	1.00	0.50	1.00	6.50
ดอกไม้	4.00	1.00	0.50	1.00	6.50
พระรวม 9 กาญจนภิเษก	4.00	1.00	0.50	1.00	6.50
ราชสิงขร	4.00	2.00	0.00	0.00	6.00
บางโคล่นอก	4.00	1.00	0.50	0.50	6.00
ทองสุทธาราม	4.00	1.00	1.00	0.00	6.00
เวตวันธรรมาวาส	2.00	1.00	1.00	1.50	5.50
อนันนิกายาราม	4.00	0	0.50	1.00	5.50
มัชฌันติการาม	4.00	1.00	0.50	0.00	5.50
ด่าน	2.00	2.00	0.50	0.50	5.00
ลาดบัวขาว	2.00	2.00	0.50	0.50	5.00
อภัยทายาราม	2.00	1.00	0.50	1.50	5.00
สะพาน	2.00	2.00	0.50	0.00	4.50
ไผ่เงินโชตนาราม	2.00	2.00	0.50	0.00	4.50
พรหมวงศาราม	2.00	1.00	0.50	0.50	4.00
เลียบราษฎร์บำรุง	2.00	1.00	1.00	0.00	4.00
ประชาศรัทธาธรรม	2.00	1.00	0.00	1.00	4.00
ไผ่ตัน	2.00	1.00	0.50	0.00	3.50
เทวสุนทร	2.00	1.00	0.00	0.50	3.50
บางโพโสมาวาส	2.00	1.00	0.00	0.50	3.50
ดิศหงษาราม	2.00	1.00	0.50	0.00	3.50
ช่องลม	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
คลองเตยใน	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
อินทร์บรรจงทรงวาดราษฎร์บำรุง	2.00	0	0.50	0.50	3.00
กุนนทีรุทธาราม	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
สร้อยทอง	2.00	1.00	0.00	0.00	3.00
ประจักษ์ธรรมาธิปไตย	2.00	0	0.00	0.50	2.50

ตาราง 4.1 การเลือกพื้นที่ศึกษาในระดับพื้นที่โครงการโดยให้ค่าคะแนน

บทที่ 5 ผลการเก็บข้อมูล

5.1 กรณีศึกษาวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

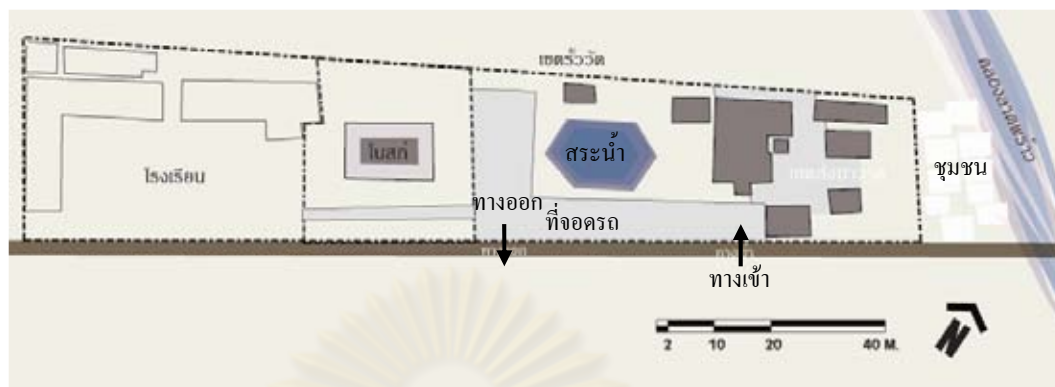
5.1.1 ข้อมูลเบื้องต้น

- 1) ชื่อ วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก
- 2) ประเภท พระอารามหลวง
- 3) ที่ตั้ง ถนนพระราม 9 ซอย 19 เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
- 4) ขนาด 8 ไร่ 2 งาน 54 ตารางวา
- 5) บริบทโดยรอบวัด
 - อาณาเขตติดต่อ
 - ทิศเหนือ ติดโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น
 - ทิศใต้ ติดถนนในซอยพระราม 9 ที่ 19
 - ทิศตะวันออก ติดชุมชนริมคลองลาดพร้าว
 - ทิศตะวันตก ติดโรงเรียนวัดพระราม 9
- 6)ผังแสดงที่ตั้งวัด

ภาพ 5.1 ผังแสดงที่ตั้งวัด

7) ผังบริเวณวัด

ภาพ 5.2 ผังพื้นวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

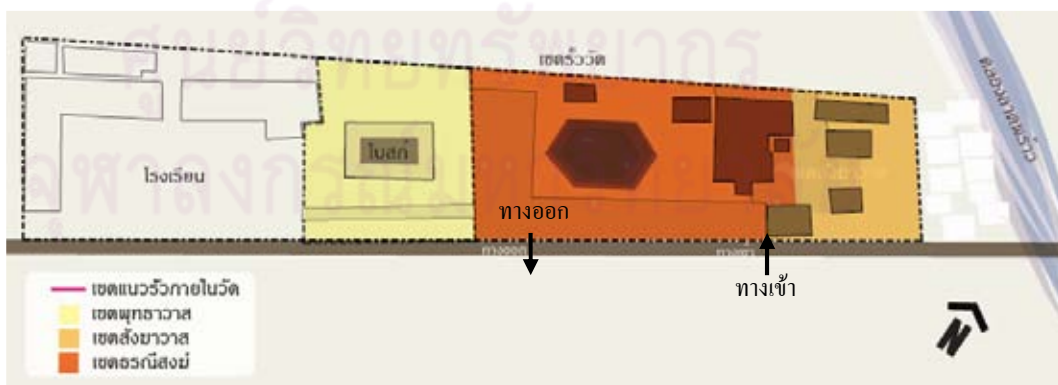
ภาพ 5.3 บริเวณวัดพระราม 9 บริเวณอุโบสถ

ภาพ 5.4 บริเวณวัดพระราม 9 บริเวณทางออก

5.1.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา

1) ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์

ภาพ 5.5 ลักษณะการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด

การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด :

มีการแบ่งเขตที่ชัดเจนมาตั้งแต่ขั้นตอนออกแบบโดยที่ปัจจุบันทางวัดก็ยังแบ่งเขตตามนั้นอยู่

เขตพุทธาวาส :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่ที่มีความชัดเจน ได้แก่พื้นที่โดยรอบพระอุโบสถ ทางเดินและพื้นที่ว่างโดยรอบพื้นที่จะอยู่ในแนวประตูทางออก มีลานจอดรถ ค.ส.ล. เป็นแนวเขต

เขตสังฆาวาส :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่ที่มีความชัดเจน ได้แก่ กุฏิเจ้าอาวาส และกุฏิพระต่างๆใช้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ มีสระน้ำ และหอระฆังเป็นแนวเขต

เขตที่ธรณีสงฆ์ :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่ที่มีความชัดเจน ได้แก่ ศาลาการเปรียญ โรงครัว และห้องส้วม สาธารณะ เป็นเขตที่ฆราวาสสามารถเข้ามาใช้ถวายเป็นทานอาหาร สนทนาธรรมศึกษา และปฏิบัติพร้อมกับพระภิกษุ สามเณร

2) ความหนาแน่นของอาคารและลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

ความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ทั้งหมด	:	0.17
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตพุทธาวาสต่อพื้นที่เขตพุทธาวาส	:	0.06
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตสังฆาวาสต่อพื้นที่เขตสังฆาวาส	:	0.43
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตที่ธรณีสงฆ์ต่อพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์	:	0.24

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด :

สิ่งปลูกสร้างภายในวัดมีความกลมกลืนกันทั้งบริเวณไม่มีสิ่งปลูกสร้างใดที่มีความขัดแย้งหรือโดดเด่นไม่เหมาะสมกับพื้นที่วัด

เนื่องด้วยวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกเป็นวัดใหม่ที่สร้างได้ไม่นาน ทำให้ความหนาแน่นของอาคารเป็นไปตามแนวคิดที่มีไว้ตั้งแต่ออกแบบที่คำนึงถึงเรื่องความหนาแน่นของอาคารตั้งแต่เริ่ม ทำให้วัดไม่ประสบปัญหาเรื่องความหนาแน่นของอาคารที่มากเกินไปหรือปัญหาสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เหมาะสมกับวัด ซึ่งจากค่าความหนาแน่นของพื้นที่อาคารที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในส่วนที่มีความหนาแน่นของอาคารมากที่สุดคือส่วนพื้นที่เขตสังฆาวาส

3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด

การเข้าถึงวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกพบว่าเข้าถึงในเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์เป็นอันดับแรก และเขตพุทธาวาสไม่ได้อยู่ด้านหน้าของวัดตามหลักการวางผังวัด

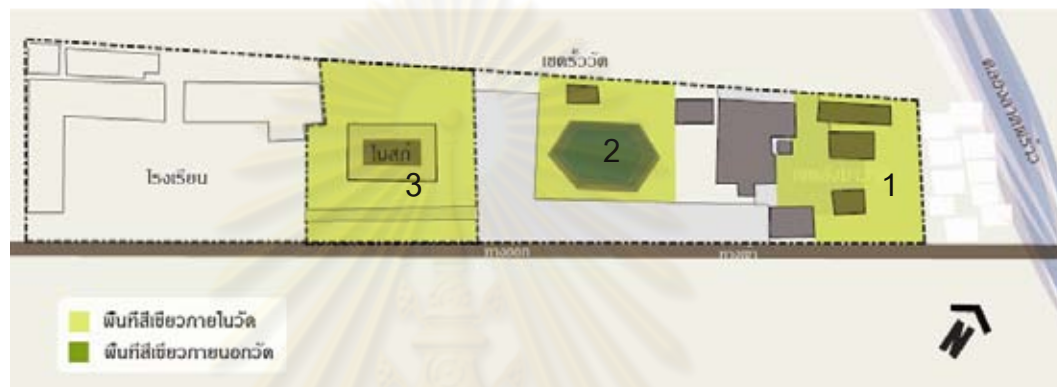
5.1.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถาน

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถานคิดเป็น 54 % ของพื้นที่วัดทั้งหมด

2) ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม

ขนาดพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมรวมทั้งหมด : 8,300 ตารางเมตร

ภาพ 5.6 ลักษณะและขนาดของพื้นที่สีเขียวภายในวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม : เป็นพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมขนาดใหญ่และมีความหลากหลายของพื้นที่สีเขียวแตกต่างกันไปตามการแบ่งพื้นที่ของวัดซึ่งแบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ใหญ่ๆ คือ 1. พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมในเขตสังฆาวาสบริเวณกุฏิสงฆ์เป็นพื้นที่สีเขียวมีลักษณะรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมขนาด 2,800 ตารางเมตร ลักษณะของพื้นที่สีเขียวเป็นต้นไม้ใหญ่ที่ปลูกเป็นแนวที่บดลวดแนวกำแพงด้านติดถนนเพื่อกันเสียงจากภายนอกได้ชั้นหนึ่ง สำหรับในส่วนพื้นที่ที่เป็นกุฏิปลูกไม้ผลที่หายากเพื่อให้เป็นแหล่งอาหารของนกต่างๆ 2. เขตฆราวาส(ที่ธรณีสงฆ์)เป็นพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมที่มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 46 เมตร ยาว 51 เมตร มีขนาดพื้นที่ 2,346 ตารางเมตร ลักษณะพื้นที่สีเขียวในพื้นที่นี้มีสระน้ำรูป 6 เหลี่ยมขนาด 884 ตารางเมตรเป็นส่วนประกอบหลัก ส่วนบริเวณรอบๆเป็นไม้ยืนต้นแบ่งประเภทการปลูกเป็นหลายชนิด คือ ไม้ยืนต้นที่ใช้ประโยชน์งานครัวได้ ไม้ยืนต้นประเภทไม้ใบ ไม้ดอกคลุสสี และมีการปลูกบัวชนิดต่างๆในพื้นที่ด้วย 3. พื้นที่สีเขียวบริเวณเขตสังฆกรรม(พุทธาวาส) มีขนาดพื้นที่ 3,187 ตารางเมตร เน้นเป็นที่นั่งเล่นพักผ่อน ทำให้มีสนามหญ้าเป็นองค์ประกอบหลัก และมีต้นไม้ใหญ่ช่วยให้อากาศร่มรื่นในบางพื้นที่ เป็นต้นไม้ที่เป็นความเชื่อตามพุทธศาสนา และต้นไม้พื้นเมืองปลูกง่าย แข็งแรง ทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ

ภาพ 5.7 พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 1

ภาพ 5.8 พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 2

ภาพ 5.9 พื้นที่สีเขียวบริเวณที่ 3

3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกมีขนาดพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดค่อนข้างใหญ่และมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมริมทางสัญจรบริเวณถนนหน้าวัดเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่

4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้คลุมดิน

ภาพ 5.10 ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม

การเลือกใช้ไม้ยืนต้น ไม้พุ่มและไม้คลุมดินของวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก มีการเลือกใช้ไม้พุ่มและไม้ยืนต้นเป็นหลัก ส่วนไม้คลุมดินไม่ได้มีการใช้ในพื้นที่วัดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดแข็งและสนามหญ้าเป็นหลัก

พื้นที่การปกคลุมดินด้วยเรือนยอดไม้ยืนต้นต่อพื้นที่การปกคลุมดินด้วยไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน :

คิดเป็น 4:1

ไม้ยืนต้น

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณรอบนอกของเขตพุทธาวาส

ได้แก่ : เหลืองปริติยารุ ลีลาวดี หุกระจง มะพร้าว

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่ว่างระหว่างกุฏิ

ได้แก่ : กระถินณรงค์ มะม่วง มะขาม

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : บริเวณรอบสระน้ำ

ได้แก่ : โพธิ์ กันเกรา ราชพฤกษ์ ตะแบก

ไม้พุ่ม

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณส่วนรอบพระอุโบสถ

ได้แก่ : เข็ม เฟื่องฟ้า และชახก่ียนดัด

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่ว่างระหว่างกุฏิ

ได้แก่ : เฟิร์นข้าหลวง กัลวีย

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : บริเวณรอบสระน้ำ

ได้แก่ : พุทธรักษา แก้ว

5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว

ชนิดสัตว์ : นก กระรอก

ปริมาณนกในวันที่ไปเก็บข้อมูล :

ได้ยินเสียงนกที่อาศัยอยู่ในวัดตลอดทั้งวันในพื้นที่เขตสังฆาวาส

จากการสำรวจและสังเกตพบว่าบริเวณวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกพบว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์จำพวก นก เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่จำนวนมากภายในบริเวณวัด โดยเฉพาะในเขตสังฆาวาสที่ต้นไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ผลของไทยทำให้มีนกมาอาศัยอยู่ เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ

6) ต้นไม้ที่ห้ามเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด : 66 ต้น ในพื้นที่ 8 ไร่ 2 งาน 54 ตารางวา

สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง : 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 127 ตารางเมตร

ซึ่งจากการสำรวจพบว่าแทบจะทุกบริเวณที่เป็นพื้นที่เปิดโล่งวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกจะถูกปกคลุมด้วยเงาต้นไม้ ส่วนบริเวณพื้นที่ที่มีร่มเงาของต้นไม้ปกคลุมแก่พื้นที่โล่งมากที่สุดคือบริเวณเขตสังฆาวาส

ภาพ 5.11 บริเวณที่จอดรถ

ภาพ 5.12 บริเวณเขตสังฆาวาส

7) ต้นไม้ห้ามเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง

บริเวณที่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง :

บริเวณลานจอดรถในพื้นที่เขตธรณีสงฆ์ ลานในเขตสังฆาวาส ถนนและทางเดินภายในวัด

ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง : ลาน ค.ส.ล.

บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงากับพื้นที่ลาดแข็ง : บริเวณริมทางเดินของที่จอดรถ

ร่มเงาต้นไม้แก่พื้นลาดแข็งคิดเป็น : 58 % ของพื้นที่ลาดแข็ง

8) ต้นไม้ห้ามเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม(3-10 เมตร)

เขตพุทธาวาส

ทิศเหนือ : ไม่มี

ทิศใต้ : ไม่มี

ทิศตะวันออก : ไม่มี

ทิศตะวันตก: ไม่มี

ในบริเวณรอบพระอุโบสถนั้นไม่พบไม้ใหญ่ที่อยู่รอบอาคารเนื่องจากในบริเวณนี้จะใช้ไม้พุ่มปลูกบริเวณรอบอาคารเพื่อความสวยงาม ไม้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ตัวอาคารมากที่สุดจะพบในตำแหน่งระยะห่างจากอาคารประมาณ 10-15 เมตร

เขตสังฆาวาส(บริเวณกุฏิ)

ทิศเหนือ :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 1-2 เมตร
 ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศใต้ :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 1-2 เมตร
 ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 1-2 เมตร
 ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันตก:

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 1-2 เมตร
 ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ในบริเวณเขตสังฆาวาสในพื้นที่รอบอาคารนั้นมีไม้ใหญ่ปลูกอยู่รอบๆอาคารในทุกๆด้าน เนื่องด้วยบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ความร่มรื่น

เขตที่ธรณีสงฆ์(บริเวณห้องอาคารห้องสมุด)

ทิศเหนือ : ไม่มี

ทิศใต้ :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.75-2 เมตร
 ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ทุกๆ 15 เมตร

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.75-2 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ทุกๆ 15 เมตร

ทิศตะวันตก: ไม่มี

9) ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง

ขนาดพื้นที่ลาดแข็ง : 1,530 ตารางเมตร

สัดส่วนพื้นที่ลาดแข็งในวัดคิดเป็น : 9.84 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด

ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ลาดแข็ง :

ใช้เพื่อเป็นที่จอดรถของผู้มาใช้วัดและสำหรับผู้ปกครองที่มารอรับส่งนักเรียนโรงเรียนวัดพระราม 9 และใช้เป็นทางเดินรถและทางเดินเท้าสำหรับคนมาใช้วัด

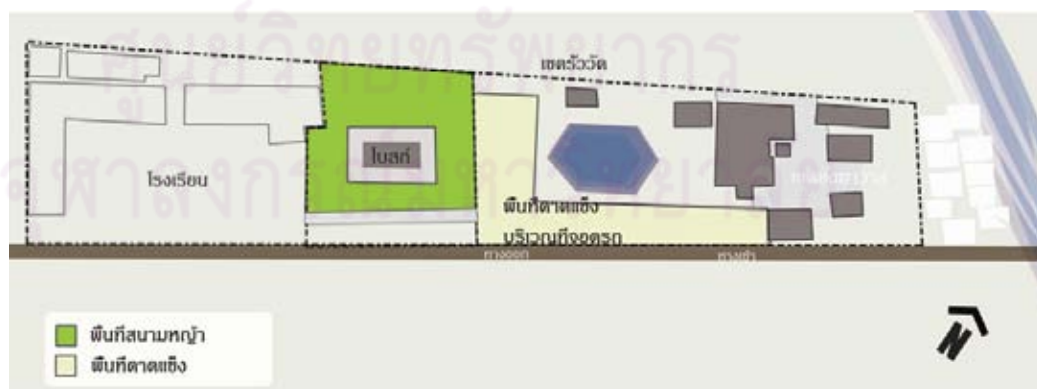
10) ลักษณะพื้นที่สนามหญ้า

พื้นที่สนามหญ้าภายในวัดมี 2 ส่วน คือในส่วนพื้นที่พุทธาวาสรอบพระอุโบสถมีขนาด 1,188 ตารางเมตรเป็นสนามหญ้าที่ได้รับการดูแลอย่างดีเนื่องจากอยู่บริเวณรอบพระอุโบสถใช้เพื่อช่วยให้ความสวยงามในบริเวณรอบพระอุโบสถ และอีกส่วนคือบริเวณที่ธรณีสงฆ์ พื้นที่รอบสระน้ำมีขนาด 556 ตารางเมตร เป็นพื้นที่สนามหญ้าสำหรับให้ผู้มาใช้วัดได้ใช้นั่งเล่นพักผ่อน การดูแลอาจไม่ได้ให้ความสำคัญเท่ากับบริเวณแรกเนื่องจากเน้นการใช้งาน ลงไปนั่งพักผ่อนและวิ่งเล่นได้

ขนาดพื้นที่พื้นที่สนามหญ้า : 1,744 ตารางเมตร

สัดส่วนพื้นที่พื้นที่สนามหญ้าในวัดคิดเป็น : 11.22 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด

ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่พื้นที่สนามหญ้า : เพื่อความสวยงาม

ภาพ 5.13 ลักษณะพื้นที่ลาดแข็งและพื้นที่สนามหญ้าภายในวัด

11) การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัด

- ไม้ยืนต้น : รดน้ำอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง มีระบบรดน้ำอัตโนมัติ
 ไม้พุ่ม : รดน้ำทุกวันตอนเย็นมีระบบรดน้ำอัตโนมัติ และมีเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาตัดแต่งต้นไม้เหล่านี้เป็นประจำ

มีการดูแลด้วยการใส่ปุ๋ย และรดน้ำสำหรับพืชประดับที่อยู่ในกระถาง ส่วนไม้ยืนต้นก็รดน้ำ และทำความสะอาดอาณาบริเวณให้สะอาดร่มรื่นอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยกันดูแลรักษาทำความสะอาดทั้งพระสงฆ์และฆราวาส

ภาพ 5.14 ไม้พุ่มบริเวณริมสระน้ำ

ภาพ 5.15 ระบบรดน้ำ

5.1.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

1) การเข้าถึง

ภาพ 5.16 การเข้าถึงวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

การเข้าถึงวัดสามารถเข้าถึงได้จาก 2 ทางหลัก คือทางจากซอยพระราม 9 ที่ 19 ซึ่งไม่มีรถสาธารณะให้บริการทำให้คนที่มาวัดส่วนใหญ่จึงมาด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลซึ่งเป็นคนภายนอกชุมชน และอีกทางคือทางเดินจากบริเวณชุมชนหลังโรงเรียนไทย-ญี่ปุ่น(ชุมชนริมคลองลาดพร้าว)ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ใช้เส้นทางนี้เดินมาทำกิจกรรมที่วัด

เดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา : 10-15 นาทีจากหน้าซอยเข้าวัด

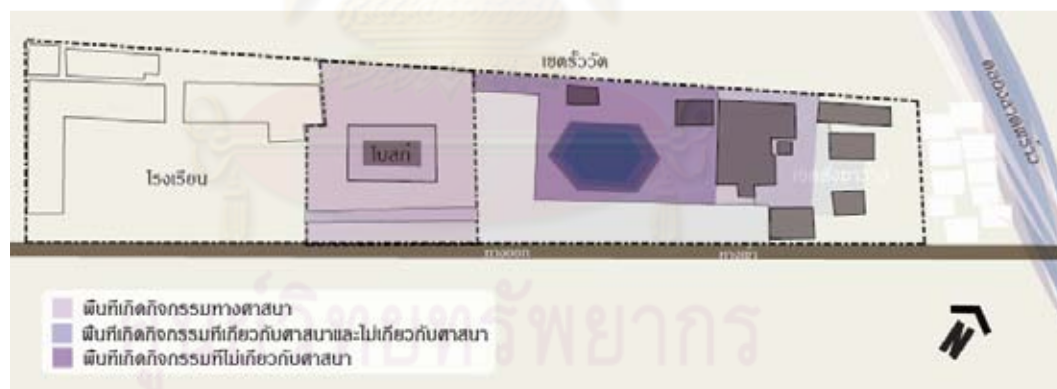

ภาพ 5.17 ชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ภาพ 5.18 บริเวณทางเข้าชุมชนริมคลองลาดพร้าว

2) ลักษณะการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยเพื่อประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา

ภาพ 5.19 ลักษณะกิจกรรมที่เกิดในพื้นที่วัด

ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และประเพณี :

กลุ่มผู้ใช้ :

ประชาชนในชุมชนโดยรอบวัด เด็กนักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนวัดพระราม 9 และหน่วยงานราชการในพื้นที่ใกล้เคียง

เวลา : 06.00 – 21.00 น.

กิจกรรม :

ทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน อาทิเช่น วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณเขตพุทธาวาสบริเวณพระอุโบสถและพื้นที่รอบๆ พระอุโบสถเป็นหลัก อาจมีบ้างที่มีการจัดในบริเวณที่ธรณีสงฆ์บริเวณศาลาข้างสระน้ำร่วมด้วย

กิจกรรมทางศาสนาในวันพระและวันหยุดราชการ :**กลุ่มผู้ใช้ :**

คนที่ทำงานในหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลักอาจมีบางส่วนเป็นชาวบ้าน จากชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อยู่ติดกับวัด

เวลา : 07.00-12.00 น.

กิจกรรม : มาทำบุญและฟังเทศน์

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณศาลาการเปรียญและบริเวณโรงครัวในพื้นที่ธรณีสงฆ์เป็นหลัก

ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา

เนื่องด้วยวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกมีสภาพบรรยากาศร่มรื่น มีจำนวนต้นไม้ใหญ่จำนวนมาก มีสระน้ำขนาดใหญ่ รวมถึงตัววัดเองอยู่ติดกับชุมชน และมีพื้นที่เชื่อมต่อกับโรงเรียนพระราม 9 ทำให้วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกมีประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่ในส่วนธรณีสงฆ์ค่อนข้างมากในการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจซึ่งสามารถแบ่งประเภทเกิดกิจกรรมตามช่วงวันต่างๆได้ดังนี้

กิจกรรมในวันจันทร์-ศุกร์:

(1) **กลุ่มผู้ใช้ :** กลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดพระราม 9

เวลา : 07.00-08.30 น. และ 15.30-18.00 น.

กิจกรรม :

นั่งรอ พักผ่อน ให้อาหารปลา ของผู้ปกครองที่มารับส่งเด็กนักเรียน และใช้เป็นที่ยังเล่น ทำการบ้าน นั่งเล่นของเด็กนักเรียน

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

พื้นที่วัดในส่วนธรณีสงฆ์ บริเวณรอบสระน้ำ

(2) **กลุ่มผู้ใช้ :**

ชาวบ้านในชุมชนริมคลองลาดพร้าว และคนที่ทำงานในหน่วยงานบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

เวลา : 16.00 – 18.00 น.

กิจกรรม : นั่งเล่นและให้อาหารปลา

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : พื้นที่วัดในสวนธรณีสงฆ์ บริเวณรอบสระน้ำ

กิจกรรมในวันเสาร์-อาทิตย์:

(1) กลุ่มผู้ใช้ : ผู้ที่มาทำบุญในช่วงเช้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่

เวลา : 07.00-08.30 น. และ 15.30-18.00 น.

กิจกรรม : ให้อาหารปลา และนั่งเล่นพักผ่อน

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : พื้นที่วัดในสวนธรณีสงฆ์ บริเวณรอบสระน้ำ

(2) กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านในชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่อยู่ติดกับวัด

เวลา : 15.30-18.00 น.

กิจกรรม :

การออกกำลังกายเล็กๆน้อยๆ นั่งเล่นพักผ่อนและเป็นที่วิ่งเล่น เดินเล่น ของ
เด็กๆในชุมชน

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : พื้นที่ธรณีสงฆ์

นอกจากกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาที่เกิดขึ้นเป็นประจำในพื้นที่วัดแล้ว ทางวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกยังให้ความร่วมมือ กับโรงเรียนพระราม 9 ร่วมกันจัดทำโครงการกิจกรรมตามรอยพระยุคลบาท “บวร” เป็นโครงการที่เป็นความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่สังคมในลักษณะเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน ได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อประโยชน์สังคมมากขึ้นดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสามารถสรุปกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและโรงเรียนในด้านต่างๆได้ดังนี้ 1) การศึกษา การสอนพุทธศาสนาและธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนในโรงเรียน 2) การสังคมสงเคราะห์ 3) กิจกรรมตามรอยพระยุคลบาท บวร การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน การประกวดภาพระบายสีและเรียงความเกี่ยวกับธรรมะ 4) การสาธารณูปการ การจัดทำห้องสมุดชุมชนเฉลิมพระเกียรติ

ภาพ 5.20 เด็กนักเรียนมารอผู้ปกครอง
ในบริเวณวัด

ภาพ 5.21 ชาวบ้านมาให้อาหารปลาในวัด

3) ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุ

ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุเพื่อเอื้อให้เกิดกิจกรรมสำหรับชุมชนภายในวัดนั้นจะมีถาวรวัตถุเฉพาะในพื้นที่ธรณีสงฆ์ บริเวณรอบสระน้ำและบริเวณที่ว่างระหว่างอาคารในส่วนนี้เท่านั้น ซึ่ง จัดเก้าอี้หินและ ม้านั่งไว้ให้ประชาชนที่มาใช้วัดทำกิจกรรมได้ใช้ ส่วนในเรื่องโคมไฟส่องสว่างไม่ได้มีไว้ให้ เนื่องจากการใช้วัดทำกิจกรรมจะมีถึงช่วงเวลาประมาณ 18.00 น. ซึ่งจากการสำรวจ การสังเกตและสอบถามผู้มาใช้เกี่ยวกับถาวรวัตถุที่ทางวัดจัดไว้ให้ พบว่า เก้าอี้และม้านั่งที่จัดไว้ยังมีน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับความต้องการของผู้ใช้วัดทำกิจกรรม

ภาพ 5.22 ม้านั่งริมสระน้ำ

ภาพ 5.23 ม้านั่งหน้าโรงครัว

4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้านธรรมชาติโดยที่มีการเลือกใช้ต้นไม้พันธุ์ไม้ไทยที่หายากในบริเวณที่ธรณีสงฆ์บริเวณที่นั้รอบสระน้ำ และเลือกใช้ไม้ผลที่เป็นผลไม้ไทยในบริเวณเขตสังฆาวาส เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักพันธุ์ไม้ต่างๆของไทยโดยที่มีป้ายชื่อบอกชื่อต้นไม้

ต่างๆในบริเวณวัด นอกจากนั้นแล้วยังมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกังหันชัยพัฒนาที่ทางวัดได้ใช้มา บำบัดน้ำภายในสระของวัดเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ในเรื่องนี้ ส่วนในด้านการส่งเสริมหาความรู้ ด้านวัฒนธรรมนั้นทางวัดได้ส่งเสริมให้ทีมงานประเพณีตามกาลสำคัญต่างๆของไทยเสมอเพื่อให้ ประชาชนได้เรียนรู้ถึงประเพณีท้องถิ่น

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด

เนื่องด้วยวัดพระราม 9 กาญจนภิเษกเป็นพระอารามหลวงทำให้มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษา ความสะอาดวัดเป็นประจำอยู่แล้ว ทำให้ชุมชนมีหน้าที่ในการดูแลรักษาพื้นที่วัดเพียงให้ความ รับผิดชอบในด้านการร่วมกันรักษาความสะอาดเวลามาใช้วัด และอาจจะมีการร่วมมือช่วยกันทำ ความสะอาดวัด ชุมชน และโรงเรียนร่วมกันในวันสำคัญเท่านั้นโดยที่ไม่ได้ร่วมมือช่วยกันทำความ สะอาดเป็นประจำทุกวัน

5.1.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

1) ความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบวัด

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน 12 คน นักเรียน 11 คน ผู้ปกครอง 9 คน และคนทำงาน ในหน่วยงานใกล้เคียงวัด 8 คน รวมจำนวน 40 คนที่มาใช้พื้นที่วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่มาใช้วัดถึงปัจจัยที่ทำให้มาใช้วัดพระราม 9 กาญจนภิเษกในการทำกิจกรรมนั้นพบว่าปัจจัยอันดับแรกคือ พื้นที่วัดพระราม 9 กาญจนภิเษกมีความร่มรื่น สงบ เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ทำให้คนมาใช้วัดเป็นสถานที่พักผ่อนและทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนปัจจัย รองลงมาคือ ที่ตั้งวัดอยู่ใกล้บ้าน สามารถเดินทางมาได้สะดวก ส่วนปัจจัยอื่นๆคือ เพราะเดินทางมา ทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดและเดินทางมารับ-ส่งลูกที่เรียนอยู่โรงเรียนวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก ทำให้ได้มาใช้วัดทำกิจกรรมต่างๆด้วย

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัด

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดพระราม 9 กาญจนภิเษกส่วนใหญ่ พบว่าอยากให้วัดมีการ จัดหาถาวรวัตถุได้แก่ ม้านั่ง และชุดโต๊ะ-เก้าอี้หินเพิ่มเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้วัดทำกิจกรรม ต่างๆ และยังเห็นว่าวัดควรจะมีปริมาณต้นไม้เพิ่มในส่วนพื้นที่จอดรถบริเวณที่ธรณีสงฆ์ ส่วนในด้าน กิจกรรมที่ผู้มาใช้วัดอยากให้มีเพิ่มขึ้นมาในวัด ส่วนใหญ่เห็นว่าทางวัดควรจะมีมือกับชุมชนให้ คนในชุมชนมาใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นกิจกรรมร่วมกันของชุมชนโดยที่วัดให้การสนับสนุน อาทิเช่น การฝึกอบรมอาชีพ การฝึกสมาธิ ของคนในชุมชน

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว พบว่าทัศนคติของผู้มาใช้ที่เกี่ยวกับการที่ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนานั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องดีที่จะให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรม เนื่องจากพื้นที่ที่ให้ประชาชนได้ไปใช้ทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานครยังมีน้อย และวัดเองก็มีพื้นที่ว่างและมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นอยู่ ซึ่งวัดเองเป็นพื้นที่ของส่วนรวม แต่กิจกรรมที่มาใช้พื้นที่วัดก็ควรเหมาะสมกับวัดด้วย และชุมชนที่เข้ามาใช้ก็ควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัด เพราะความสัมพันธ์วัดกับชุมชนก็พึ่งพาอาศัยกันมาตลอด

2) ความคิดเห็นของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระไพรินทร์ อุทญาโณ พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลบริหารวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

ในส่วนของผังวัดก็มีชัดเจนอยู่แล้ว คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส และที่ธรณีสงฆ์ ในส่วนของการต่อเติมอาคารใหม่ก็พิจารณาตามเขตพื้นที่ดังกล่าวซึ่งแบ่งแยกไว้ชัดเจน ไม่มีการต่อเติมในพื้นที่ทับซ้อนกัน ซึ่งการก่อสร้างอาคารใหม่ในวัด จะพิจารณาในพื้นที่ของวัดเป็นเกณฑ์ โดยจะไม่ก่อสร้างอาคารชิดติดกันจนมองดูแล้วแน่น อึดอัดแก่ผู้อยู่และผู้พบเห็น จะก่อสร้างอาคารเพื่อนั้นประโยชน์ใช้สอยเป็นเกณฑ์

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- **การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน**

ใช้ในการอบรมธรรมะเนื่องในโอกาสต่างๆ พร้อมทั้งเป็นสถานพักผ่อนของนวกะภิกษุ พร้อมทั้งยังใช้ในการแสดงธรรมแก่ญาติโยมในลักษณะการสนทนาธรรมกลุ่มย่อย

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของต้นไม้ยังคงให้ความร่มรื่น พร้อมทั้งหาไม้ประดับในลักษณะต่างๆ มาปลูกเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอาณาบริเวณที่มี และรักษาบริเวณลานต้นไม้ไว้ให้ดีที่สุดเนื่องจากเป็นการเก็บรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ เพื่อให้ญาติโยมทั้งหลายได้สัมผัสบรรยากาศแห่งความสงบร่มรื่น ทั้งกายและใจ

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

การปลูกพืชพรรณภายในวัดในเขตพุทธาวาส เน้นการปลูกต้นไม้ทางพระศาสนาเป็นหลัก ตำแหน่งที่ปลูกเน้นความโดดเด่นของสถานที่เป็นเกณฑ์ หน้าพระอุโบสถก็ปลูกต้นไม้ทางศาสนาตาม

ระยะห่างเพื่อไม่ปิดบังทัศนียภาพของพระอุโบสถ ส่วนเขตสังฆาวาสนั้นก็ปลูกไม้ให้ร่มเงาทั่วๆไปตามขอบพื้นที่เพื่อปล่อยตรงกลางไว้ทำกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ต้นไม้และพืชพรรณที่มีอยู่ในปัจจุบันปลูกมาตั้งแต่เริ่มสร้างวัดเพราะส่วนใหญ่จะเป็นไม้ยืนต้นที่สามารถให้ความชุ่มชื้น ให้ร่มเงา และใช้อาณาบริเวณได้ ต้นไม้นั้นในการทำกิจกรรมทางวัดต่างๆ ส่วนไม้ประดับก็มีการปลูกเสริมเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

เหตุผลที่ใช้พื้นที่คอนกรีตในบริเวณลานก็เพื่อเป็นสถานที่ในการจอดรถ รวมถึงเป็นถนนภายในสำหรับรถที่สัญจรภายในวัด รวมทั้งเป็นลานกีฬาด้วย และยังใช้พื้นที่คอนกรีตนี้ซึ่งมีบริเวณโล่งกว้างสำหรับประกอบกิจกรรมสำคัญต่างๆ เช่น จัดงานเฉลิมพระเกียรติ จัดนิทรรศการของวัด เล่นกีฬา เป็นต้น

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่สนามหญ้าภายในวัด**

เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความสบายตาแก่ผู้พบเห็น ทำให้ผ่อนคลายจากภาวะแห่งความเครียดในภาวะปัจจุบัน และใช้พื้นที่สนามหญ้าในการปักกลดสำหรับพระภิกษุที่บวชกันเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีที่ปัก

ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

ระหว่างวัดพระราม9 กับชุมชนนั้น กิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกันค่อนข้างมีมากทีเดียว เพื่อเป็นการสนองพระราชประสงค์แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่อง”บวร”ให้เกิดความสามัคคีร่วมกัน

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

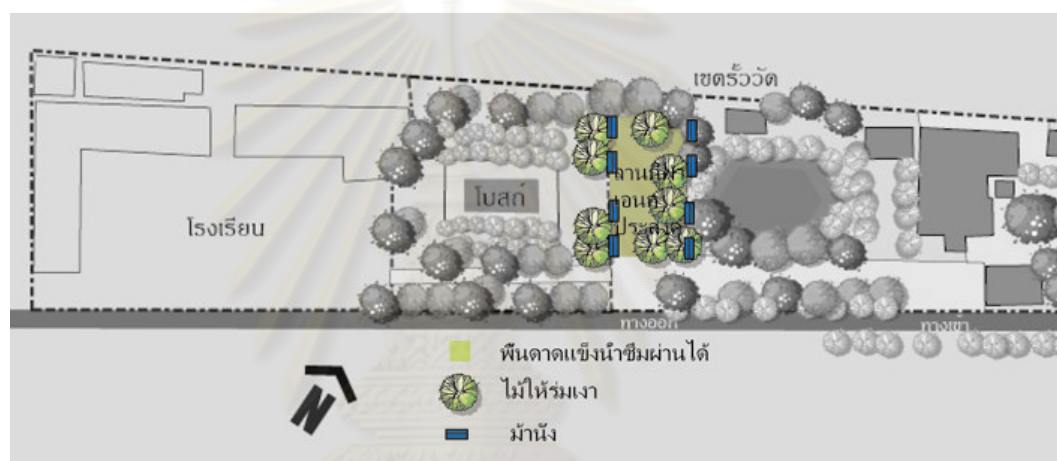
เป็นสิ่งที่ดีสำหรับวัดที่มีต้นไม้มากๆ เพราะจะทำให้ผู้พบเห็นรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย รวมทั้งผู้อยู่อาศัยด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และบำรุงรักษาพืชพรรณอยู่เสมอ จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสถานที่และผู้อยู่อาศัย

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

นับว่าเป็นกิจกรรมที่ดีหากมีคนในชุมชนมาใช้พื้นที่ในวัด แม้จะไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา แต่กิจกรรมนั้นจะต้องไม่ใช่กิจกรรมที่เอิกเกริกจนก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในวัด ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หรืออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยเป็นสำคัญ

- **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน**

ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะแบบจำลองการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยการแนะนำให้ปรับปรุงพื้นที่บริเวณลานจอดรถบางส่วนให้เป็นลานกีฬาเอนกประสงค์ มีการปลูกต้นไม้เพิ่มบริเวณลานจอดรถ และเพิ่มม้านั่งบริเวณที่ธรณีสงฆ์ดังภาพ 5.24 ซึ่งทางพระผู้บริหารวัดให้ความเห็นว่าสามารถที่จะพัฒนาได้ตามแบบจำลองที่เสนอแต่อาจจะต้องมีการจัดการพื้นที่ลานกีฬาเอนกประสงค์ อาจมีการอนุญาตให้ใช้ได้บางช่วงเวลาที่ไม่มีพิธีกรรมบริเวณที่พุทธาวาสที่อยู่ติดกันเนื่องจากเป็นห่วงเรื่องการรบกวนกันของกิจกรรมที่เกิด

ภาพ 5.24 แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

5.2 กรณีศึกษาวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

5.2.1 ข้อมูลเบื้องต้น

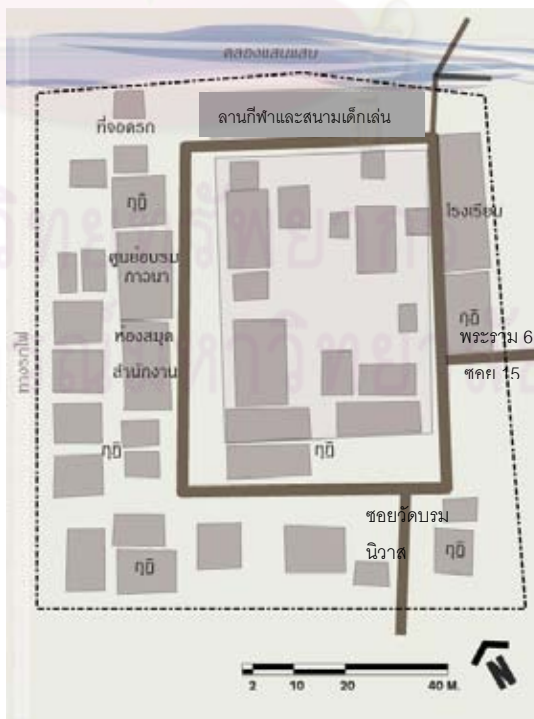
- 1) ชื่อ วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร
- 2) ประเภท พระอารามหลวง
- 3) ที่ตั้ง ถนนพระราม 1 แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
- 4) ขนาด มีเนื้อที่ 15 ไร่ 2 งาน
- 5) บริบทโดยรอบวัด
 - อาณาเขตติดต่อ
 - ทิศเหนือ ติดคลองแสนแสบ
 - ทิศใต้ ติดชุมชนวัดบรมนิวาส

- ทิศตะวันออก ติดชุมชนวัดบรมนิวาส
 ทิศตะวันตก ติดทางรถไฟ
 6) แผนผังที่ตั้งวัด

ภาพ 5.25 แผนผังที่ตั้งวัด

- 7) แผนผังบริเวณวัด

ภาพ 5.26 แผนผังวัดบรมนิวาสฯวรวิหาร

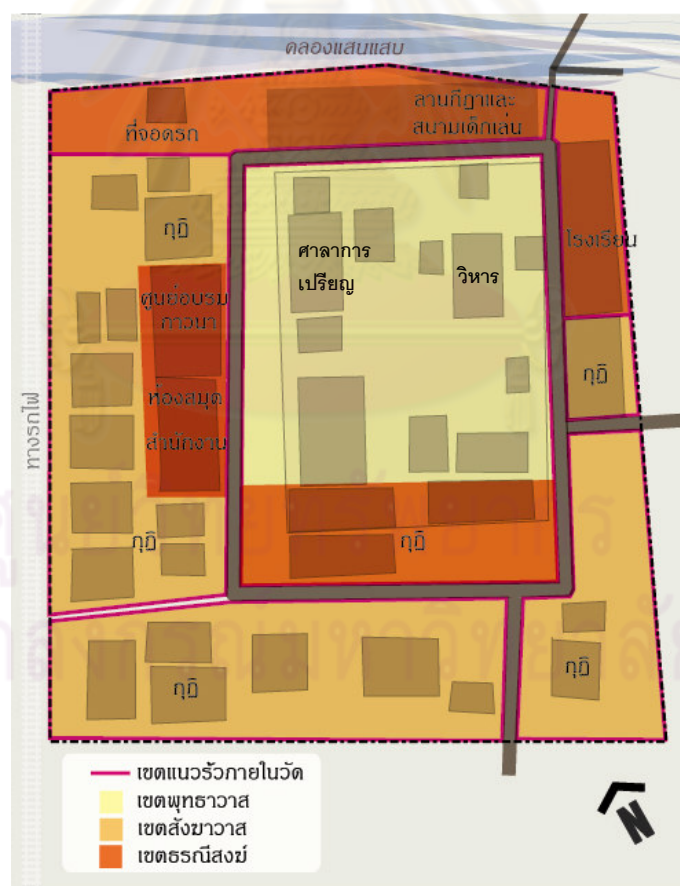
ภาพ 5.27 บริเวณวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร
บริเวณเขตสังฆาวาส

ภาพ 5.28 บริเวณวัดวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร
บริเวณศาลาการเปรียญ

5.2.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา

1) ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์

ภาพ 5.29 ลักษณะการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด

การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด :

พื้นที่ที่มีความชัดเจนของเขตต่างๆ และมีบางพื้นที่มีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันเนื่องจากวัดมีการพัฒนาเพิ่มประโยชน์การใช้สอยต่างๆเพิ่มขึ้นทำให้มีบางพื้นที่มีการแบ่งเขตที่ไม่ชัดเจน

เขตพุทธาวาส :

มีการแบ่งพื้นที่ซ้อนทับกันได้แก่ ในส่วนพื้นที่ภายในรั้วบริเวณเขตพุทธาวาสนั้นได้มีการสร้างกุฏิรวมอยู่ในเขตพุทธาวาส

เขตสังฆาวาส :

มีการแบ่งรั้วเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน ยกเว้นเขตสังฆาวาสฝั่งทิศตะวันตกภายหลังได้มีการปรับพื้นที่บางส่วนเป็นศูนย์อบรมภิกษุณี ห้องสมุด และสำนักงานขึ้นมาในเขตสังฆาวาส

เขตที่ธรณีสงฆ์ :

มีการกั้นรั้วสำหรับพื้นที่ที่จอดรถและลานกีฬา

2) ความหนาแน่นของอาคารและลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

ความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ทั้งหมด	:	0.41
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตพุทธาวาสต่อพื้นที่เขตพุทธาวาส	:	0.45
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตสังฆาวาสต่อพื้นที่เขตสังฆาวาส	:	0.43
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตที่ธรณีสงฆ์ต่อพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์	:	0.80

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด :

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างไม่ได้มีปัญหาไม่เหมาะสมกับวัดเนื่องจากสิ่งปลูกสร้างแทบทั้งหมดเป็นอาคารยึดรูปแบบตามอาคารที่มีมาแต่เดิม

ปัญหาความหนาแน่นของอาคารภายในวัดนั้นจะพบในเขตพื้นที่สังฆาวาสที่เป็นพื้นที่กุฏิในส่วนในพื้นที่บริเวณทิศใต้ของวัดซึ่งมีลักษณะความหนาแน่นของอาคารมากและมีที่ว่างภายในค่อนข้างน้อย ส่วนบริเวณอื่นนั้นไม่พบเนื่องจากส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่โล่งว่าง

3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด

การเข้าถึงวัดบรมนิวาสวรวิหารพบว่าเข้าถึงในเขตพื้นที่พุทธาวาสเป็นอันดับแรก และเขตพุทธาวาสอยู่ด้านหน้าของวัดตามหลักการวางผังวัด

5.2.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถาน

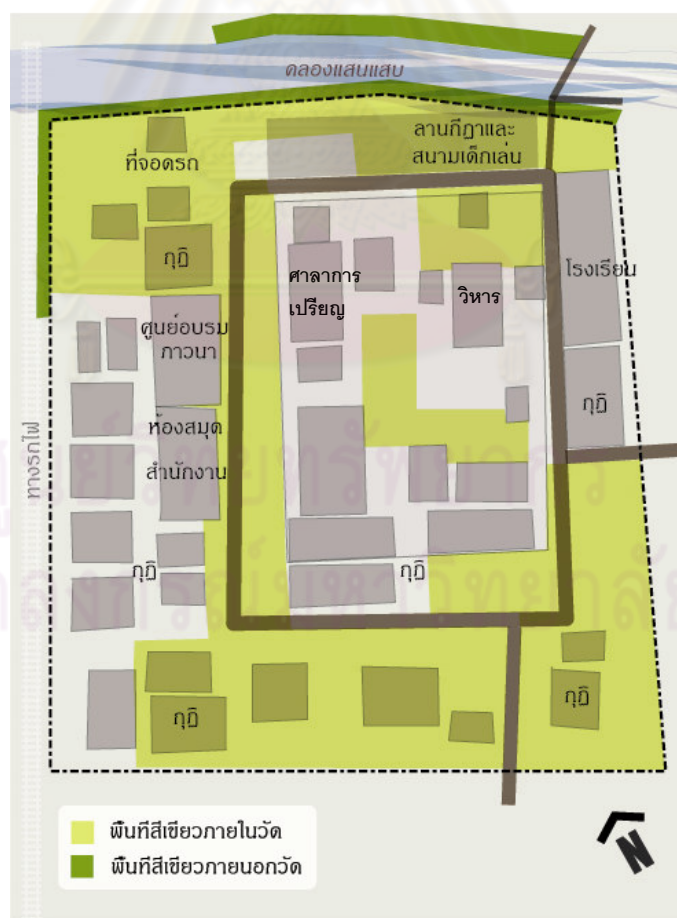
สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถานคิดเป็น 50 % ของพื้นที่วัดทั้งหมด

2) ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม

ขนาดพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมรวมทั้งหมด : 12,379 ตารางเมตร

ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม : ลักษณะของพื้นที่สีเขียวภายในวัดเป็นไม้ยืนต้น

ขนาดใหญ่มีความสูงตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆภายในวัด ในเขตสังฆาวาสจะเป็นพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม ที่อยู่ระหว่างพื้นที่ว่างของกุฏิ ในที่ธรณีสงฆ์จะเป็นพื้นที่สีเขียวบริเวณด้านติดกับโรงเรียนในพื้นที่ลานกีฬาและสนามเด็กเล่น ส่วนในพื้นที่เขตพุทธาวาสมีทั้งพื้นที่สีเขียวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่อื่นภายในวัด และพื้นที่สีเขียวที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ซึ่งอยู่บริเวณที่ว่างหน้ากุฏิกับเขตพุทธาวาสซึ่งมีลักษณะเป็นไม้พุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีไม้ยืนต้นบ้าง และสระน้ำบริเวณหน้ากุฏิ ซึ่งพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม ทั้งหมดภายในวัดมีการเชื่อมโยงกันเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่และยังเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่สีเขียวภายนอกด้วย

ภาพ 5.30 ลักษณะและขนาดของพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม ภายในวัดวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

ภาพ 5.31 พื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม
ในเขตสังฆาวาส

ภาพ 5.32 พื้นที่สีเขียว
ในที่ธรณีสงฆ์

ภาพ 5.33 สระน้ำใน
เขตพุทธาวาส

3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่ภายในวัดอาจจะมีปริมาณพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมคือพวกจำนวนต้นไม้ใหญ่ไม่มากนักแต่เนื่องจากด้วยพื้นที่สีเขียวพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดจะเป็นกลุ่มกันอยู่บริเวณริมเขตวัดทำให้พื้นที่สีเขียวพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมของวัดมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมโดยรอบวัดคือพื้นที่สีเขียวริมทางรถไฟบริเวณทิศตะวันตก และพื้นที่สีเขียวริมคลองแสนแสบทั้ง 2 ทั้งฝั่งวัดบรมนิวาสและฝั่งวัดพระยาอภัยกลายเป็นพื้นที่สีเขียวพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมที่มีการเชื่อมโยงกันเป็นบริเวณขนาดใหญ่

ภาพ 5.34 พื้นที่สีเขียวบริเวณริมทางรถไฟ

ภาพ 5.35 พื้นที่สีเขียวบริเวณ 2
ฝั่งคลองแสนแสบ

- 4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้คลุมดิน

ภาพ 5.36 ผังการใช้ไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม

การเลือกใช้ไม้ยืนต้น ไม้พุ่มและไม้คลุมดินของวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร จากการสำรวจและสังเกตพบว่าบริเวณภายในพื้นที่วัดไม่มีการปลูกพืชคลุมดินเนื่องจากพื้นที่แทบทั้งหมดของวัดเป็นพื้นที่ลาดแข็งและเว้นไว้บริเวณที่ปลูกต้นไม้ ส่วนไม้ยืนต้นและไม้พุ่มนั้นพบว่าส่วนใหญ่พืชพรรณที่พบในวัดเป็นไม้ยืนต้นแทบทั้งหมด ซึ่งเป็นไม้ที่มีอายุเก่าแก่มากตั้งแต่อดีตที่ทางวัดยังเก็บไว้ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปซึ่งมีจำนวนมากในเขตสังฆาวาส รองลงมาคือเขตพุทธาวาส ส่วนในเขตที่ธรณีสงฆ์นั้นส่วนใหญ่ไม้ยืนต้นในพื้นที่นี้จะเป็นต้นไม้ที่ปลูกใหม่ ส่วนไม้พุ่มที่ปลูกในวัดจะปลูกในกระถางวางไว้สลับกับไม้ยืนต้นในบางพื้นที่

พื้นที่การปกคลุมดินด้วยเรือนยอดไม้ยืนต้นต่อพื้นที่การปกคลุมดินด้วยไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน :

คิดเป็น 7:1

ไม้ยืนต้น

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : ที่ว่างระหว่างอาคาร

ได้แก่ : สาละ มะขาม หนูกวาง อโศกอินเดีย

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่ว่างระหว่างกุฏิ

ได้แก่ : มะขาม มะยม สาก

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : บริเวณริมที่จอดรถและลานกีฬา

ได้แก่ : ยูคาลิปตัส ต้นโพธิ์

ไม้พุ่ม

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : ปลูกในกระถางวางไว้สลับกับไม้ยืนต้น

ได้แก่ : เฟื่องฟ้า เฟิร์นข้าหลวง แก้ว

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : ปลูกในกระถางวางไว้สลับกับไม้ยืนต้น

ได้แก่ : เฟื่องฟ้า เฟิร์นข้าหลวง แก้ว

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : ไม่มี

ภาพ 5.37 ไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม
บริเวณเขตพุทธาวาส

ภาพ 5.38 ต้นโพธิ์บริเวณ
สนามเด็กเล่น

ภาพ 5.39 ต้นไม้ในเขต
สังฆาวาส

5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว

ชนิดสัตว์ : นก กระรอก

ปริมาณนกในวันที่ไปเก็บข้อมูล :

ได้ยินเสียงนกที่อาศัยอยู่ในวัดตลอดทั้งวันในทุกพื้นที่บริเวณวัด

จากการสำรวจและสังเกตพบว่าบริเวณวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของ สัตว์จำพวก นกและกระรอก เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่จำนวนมากภายในบริเวณวัด และอย่างที่กล่าว มาแล้วว่าพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัดบริเวณวัดบรมนิวาสมีการเชื่อมโยงทั้งภายในวัดและ เชื่อมโยงไปยังพื้นที่สีเขียวภายนอกวัดทำให้เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของนกและกระรอกได้เป็น อย่างดี

6) ต้นไม้ที่ห้ามเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด : 121 ต้นในพื้นที่ 15 ไร่ 2 งาน

สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง : 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 102 ตารางเมตร

จากการสำรวจพบว่าต้นไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ซึ่งให้ร่มเงาโดยที่มีสัดส่วน ต้นไม้ยืนต้น ซึ่งพื้นที่เปิดโล่งภายในวัดแทบจะทุกบริเวณจะถูกปกคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่ ทำให้สภาพ โดยรวมของวัดมีบรรยากาศร่มรื่นทั้งบริเวณวัดด้วยเงาของต้นไม้

7) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง

บริเวณที่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง :

ทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ประมาณ 1 เมตร

ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง : ลาน ค.ส.ล.

บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงากับพื้นที่ลาดแข็ง : กระจายอยู่ทุกบริเวณของวัด

ร่มเงาต้นไม้แก่พื้นลาดแข็งคิดเป็น : 50 % ของพื้นที่ลาดแข็ง

ภาพ 5.40 บริเวณที่จอดรถ

ภาพ 5.41 ถนนภายในวัด

8) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม

จากการสำรวจวัดบรมนิวาสราชวรวิหารนั้นจะมีอาคารใน 2 พื้นที่คือเขตสังฆาวาสและเขต
พุทธาวาส

เขตพุทธาวาส

ทิศเหนือ :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 3-4 เมตร
ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 2- 3 เมตร

ทิศใต้ : ไม่มี

ทิศตะวันออก : ไม่มี

ทิศตะวันตก:

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 3-4 เมตร
ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 2- 3 เมตร

เขตสังฆาวาส

ทิศเหนือ :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.50-2.50 เมตร
ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศใต้ :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.50-2.50 เมตร
ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.50-2.50 เมตร
ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันตก:

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 1.50-2.50 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ยกเว้นบริเวณเขตสังฆาวาสที่ติดกับทางรถไฟที่บริเวณนี้จะไม่ไม้ใหญ่ปลูกครอบอาคารในระยะ 10 เมตรรอบอาคารเลย ซึ่งมีเพียงไม้กระถางขนาดเล็กที่วางตกแต่งเพื่อความสวยงามเท่านั้น

9) ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง

ขนาดพื้นที่ลาดแข็ง : 14,848 ตารางเมตร

สัดส่วนพื้นที่ลาดแข็งในวัดคิดเป็น : 60 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด

ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ลาดแข็ง : การสัญจร จอดรถและทำกิจกรรมต่างๆ

ภายในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารพื้นผิวของพื้นภายนอกอาคารเป็นพื้นที่ลาดแข็งแทบจะทั้งหมด อาจมีเพียงบางส่วนของบริเวณระยะรอบต้นไม้(ระยะเว้นราก)ที่เป็นพื้นดินเพื่อปลูกต้นไม้เท่านั้น และบริเวณสระน้ำระหว่างกุฏิและเขตพุทธาวาสที่ไม่ได้เป็นพื้นที่ลาดแข็ง

10) ลักษณะพื้นที่สนามหญ้า

ภายในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารไม่มีส่วนที่เป็นพื้นที่สนามหญ้า

11) การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัด

เนื่องด้วยไม้ที่ใช้ในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารส่วนใหญ่เป็นต้นไม้ใหญ่ทำให้การดูแลรักษาไม่ต้องการมากนัก ไม่จำเป็นต้องรดน้ำและตัดแต่งดูแลรักษาบ่อยนัก อาจจะมีบางโอกาสที่กิ่งของต้นไม้ขึ้นไปเกี่ยวสายไฟ ส่วนไม้กระถางและไม้พุ่ม ที่จำเป็นต้องการดูแลรักษาตัดแต่งเป็นประจำนั้น เนื่องด้วยตำแหน่งที่ปลูกอยู่ในเขตสังฆาวาสและมีจำนวนไม่มากนัก จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของพระที่อยู่แต่ละกุฏิ

ไม้ยืนต้น : ตัดแต่งกิ่งซึ่งจะทำไม่บ่อยนักคือประมาณ 2 เดือนต่อครั้ง

ไม้พุ่ม : รดน้ำทุกวันตอนเย็น

5.2.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

1) การเข้าถึง

การเข้าถึงวัดสามารถเข้าถึงทั้งหมด 4 ทางด้วยกันแบ่งออกเป็น 2 ทางหลัก การเข้าถึงวัดต้องผ่านตัวชุมชนก่อนจึงจะสามารถเข้าถึงวัดได้ คือทางพระรามที่ 6 ซอย 15 เป็นทางเข้าจาก ถ.พระรามที่ 6 เป็นทางสาธารณะเดินรถช่องทางเดียว(ทางเข้า)เป็นเส้นทางที่คนนอกพื้นที่ใช้เดินทางมาวัดด้วยรถยนต์และรถสาธารณะมายังวัด ส่วนทางหลักอีกทางคือ ซอยวัดบรมนิวาสเป็นถนนทางออกจากวัดเชื่อมต่อไปสู่ ถนนพระรามที่ 1 และยังเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านในชุมชนซอยวัดบรมนิวาสใช้เดินทางมายังวัด

ด้วย ส่วนอีก 2 ทางเป็นทางเดินเท้า รถยนต์ไม่สามารถเข้าได้ คือทางเดินเชื่อมไปชุมชนอยู่อาศัย หนาแน่นริมคลองแสนแสบติดกับวัดโดยที่ทางนี้สามารถเชื่อมไปวัดพระยาบังฝิ่งตรงข้ามได้ มีสะพาน เชื่อมระหว่าง 2 ฝั่งคลองแสนแสบเชื่อมระหว่าง 2 ชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นทางที่ชาวบ้านบริเวณริม คลองแสนแสบทั้ง 2 ฝั่งเดินทางมาวัด ส่วนทางเดินเท้าอีกทางเป็นทางเดินเท้าเชื่อมต่อกับบริเวณริม ทางรถไฟข้างวัดสามารถเชื่อมต่อไปชุมชนนางเลิ้งฝั่งตรงข้ามทางรถไฟได้และเป็นเส้นทางที่ชาวบ้าน จากชุมชนนางเลิ้งเดินทางมาทำบุญที่วัด

เดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา : 5-10 นาที

ภาพ 5.42 การเข้าถึงวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

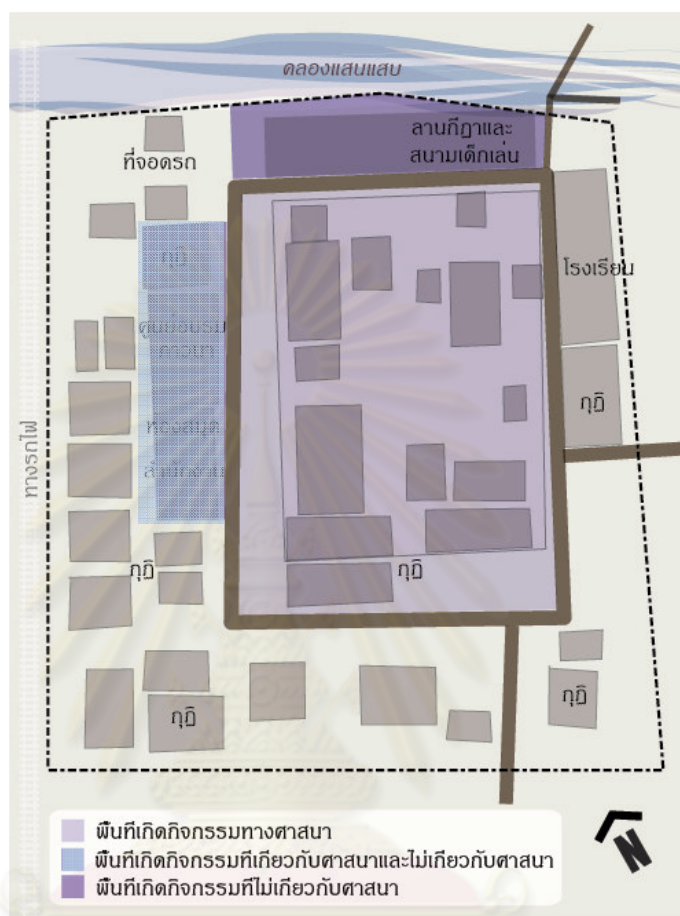

ภาพ 5.43 ชุมชนริมคลองแสนแสบติดกับวัด

ภาพ 5.44 บริเวณทางเข้า จากพระรามที่ 6 ซอย 15

- 2) ลักษณะการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยเพื่อประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา

ภาพ 5.45 ลักษณะกิจกรรมที่เกิดในพื้นที่วัด

ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และประเพณี :

กลุ่มผู้ใช้ :

ชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบวัดทั้งชุมชนนางเลิ้งฝั่งตรงข้ามวัดและชาวบ้านจากชุมชนในซอยวัดบรมนิวาส

เวลา : ไม่แน่นอน

กิจกรรม :

ทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน อาทิเช่น วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : บริเวณเขตพุทธาวาส

กิจกรรมทางศาสนาในวันพระและวันหยุดราชการ :

กลุ่มผู้ใช้ : ไม่มี

เนื่องจากชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่บริเวณนั้นมีงานประจำทำให้ไม่สะดวกที่จะมาทำบุญในวันพระและวันหยุดราชการ

ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา

เนื่องด้วยวัดบรมนิวาสวรวิหารเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองล้อมรอบไปด้วยชุมชนต่างๆ และด้วยพื้นที่วัดเองที่มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่จำนวนมาก รวมถึงพื้นที่ในเขตที่ธรณีสงฆ์บางส่วนได้รับความร่วมมือจากกรุงเทพมหานครพัฒนาเป็นลานกีฬาของชุมชน มีการนำเครื่องเล่นสำหรับเด็กมาตั้งภายในวัดทำให้มีประชาชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถแบ่งประเภทเกิดกิจกรรมตามช่วงวันต่างๆได้ดังนี้

กิจกรรมในวันจันทร์-ศุกร์:

(1) กลุ่มผู้ใช้ :

กลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดบรมนิวาสวรวิหาร

เวลา : 07.00-08.30 น. และ 15.30-18.00 น.

กิจกรรม : เข้าแถวเคารพธงชาติของเด็กนักเรียนวัดบรมนิวาสวรวิหาร

ซึ่งในวันที่บริเวณที่จอดรถมีรถจอดมาก ก็จะย้ายไปเข้าแถวหน้าห้องเรียนแทน และเนื่องจากโรงเรียนวัดบรมนิวาสวรวิหารไม่มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม เด็กนักเรียนจึงใช้พื้นที่ลานจอดเป็นที่เรียนวิชาพลศึกษาและฝึกซ้อมกีฬาด้วยซึ่งทางวัดก็จะให้ความร่วมมือกันพื้นที่จอดรถบางส่วนให้เด็กนักเรียนมาใช้ตามเวลาที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ส่วนช่วงเวลาเย็นเด็กนักเรียนจะเข้ามาใช้พื้นที่วัดรอผู้ปกครองและนั่งทำการบ้านในบริเวณสนามเด็กเล่นและลานกีฬาภายในวัด

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : พื้นที่วัดในส่วนธรณีสงฆ์ ลานจอดรถ ลานกีฬา

(2) กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านในชุมชนริมคลองแสนแสบ

เวลา : 11.00 – 16.00 น.

กิจกรรม : นั่งเล่นพูดคุยพบปะสังสรรค์ของชาวบ้านในชุมชนด้วย

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณสนามเด็กเล่นและที่ธรณีสงฆ์ที่ติดกับชุมชนริมคลองแสนแสบ

กิจกรรมในวันเสาร์-อาทิตย์:

- กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณชุมชนรอบวัด
 เวลา : ตั้งแต่ 16.00 – 18.00 น.(ในวันที่มีรถจอดน้อย)
 กิจกรรม : ออกกำลังกาย นั่งคุย เดินเล่น
 บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณลานจอดรถ ลานกีฬา และพื้นที่สนามเด็กเล่นภายในวัด

ภาพ 5.46 เด็กนักเรียนเคารพธงชาติบริเวณ
ที่จอดรถ

ภาพ 5.47 บริเวณลานกีฬา
ในตอนกลางวัน

3) ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุ

ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุเพื่อเชื้อให้เกิดกิจกรรมสำหรับชุมชนภายในวัดบรมนิวาชวรวิหารนั้นจะมีในส่วนของพื้นที่เขตธรณีสงฆ์ บริเวณลานจอดรถที่ทางกรุงเทพมหานครได้พัฒนาให้เป็นลานกีฬาและสนามเด็กเล่นของชุมชน โดยที่ทางกรุงเทพมหานครได้จัดหา ม้านั่ง เครื่องเล่นต่างๆ และประตูปุดบดล มาให้ใช้งาน แต่ด้วยมีผู้ใช้งานจำนวนมากและขาดการดูแลที่ดีทำให้สภาพถาวรวัตถุบางอย่างอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมไม่สามารถใช้งานได้ดี

ภาพ 5.48 สนามเด็กเล่นภายในวัด

ภาพ 5.49 ด้านหน้าลานกีฬา

4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดบรมนิวาสราชวรวิหารมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้โดยมีการจัดให้มีห้องสมุดและศูนย์อบรมภาวนาภายในวัดโดยที่การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จะเน้นไปที่การหาความรู้เกี่ยวกับทางด้านศาสนาเป็นหลัก อาจจะมีทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้างแต่อยู่ในขั้นน้อยจนแทบจะถือว่าไม่มีเลย นอกจากการจัดงานประเพณีสำคัญของไทยเวลามีนงานเทศกาลเท่านั้นซึ่งชาวบ้านในชุมชนโดยรอบรวมถึงประชาชนในเขตปทุมวันได้มาร่วมงานเทศกาลที่วัดอย่างสม่ำเสมอ

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัดจะมีในรูปแบบของเด็กนักเรียนที่ช่วยดูแลทำความสะอาดวัดในพิธีสงฆ์เป็นประจำทุกวันตอนเช้าวันจันทร์ถึงศุกร์ โดยที่ทางโรงเรียนจะจัดเวรทำความสะอาดลานจอดรถ และลานกีฬาที่นักเรียนใช้เคารพธงชาติตอนเช้าก่อนที่จะเคารพธงชาติทุกวัน ส่วนชาวบ้านในชุมชนนั้นไม่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของวัด จะมีบ้างในวันสำคัญที่จะเป็นการร่วมมือกันของชุมชนทำความสะอาดวัดและชุมชนร่วมกัน

ภาพ 5.50 เด็กนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดลานวัด

5.2.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

1) ความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบวัด

จากการสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน 18 คน นักเรียน 12 คน และผู้ปกครอง 10คน รวมจำนวน 40 คนที่มาใช้วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่มาใช้วัดถึงปัจจัยที่ทำให้มาใช้วัดบรมนิวาสราชวรวิหาร ในการทำกิจกรรมนั้นพบว่าปัจจัยอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ๆคือ ที่ตั้งวัดอยู่ใกล้บ้าน สามารถเดินทางมาได้

สะดวก ส่วนอีกปัจจัยก็คือพื้นที่ภายในวัดบรมนิวาสวรวิหารมีความร่มรื่น และสงบ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้ประชาชนเข้ามาใช้วัดบรมนิวาสวรวิหารในการทำกิจกรรม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัด

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดบรมนิวาสวรวิหารส่วนใหญ่พบว่าต้องการให้วัดมีการจัดหาถาวรวัตถุได้แก่ ม้านั่ง เพิ่มเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้วัดทำกิจกรรมต่างๆ และยังเห็นว่าวัดควรจะแก้ปัญหาเรื่องรถที่เข้ามาใช้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่จอดรถซึ่งมีจำนวนมากเกินไปจนผู้มาใช้วัดไม่สามารถใช้พื้นที่ลานวัด(ลานกีฬาที่ได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร)ทำกิจกรรมอื่นๆได้

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดบรมนิวาสวรวิหาร ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว พบว่าทัศนคติของผู้มาใช้ที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนานั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมสามารถทำได้ แต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นไม่ควรมากเกินไปจนขัดกับการใช้งานทางศาสนา และรบกวนพระสงฆ์ที่อยู่ภายในวัด โดยที่ผู้มาใช้วัดส่วนใหญ่มีทัศนคติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนว่า วัดนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2) ความคิดเห็นของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระครูภัทรสังวรคุณ (ผู้ช่วยเจ้าอาวาส)วัดบรมนิวาสวรวิหาร สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

ในเรื่องความชัดเจนของการแบ่งเขตภายในวัดในปัจจุบัน เวลาที่มีการก่อสร้างอาคารนั้นจะยึดตามหลักและดูตามผังวัดทุกครั้ง ส่วนเรื่องความสำคัญของพื้นที่ว่างนั้นวัดให้ความสำคัญกับพื้นที่ว่างเสมอ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ในการจัดงานวันสำคัญทางพุทธศาสนา

พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาภายในวัด ปัจจุบันมีบริเวณไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ สาเหตุมาจากการเดินทางมาทำบุญและร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยนำพาหนะมาด้วยจึงขาดสถานที่ว่างในการบริการจอดรถพาหนะที่นำมา

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน มีการพัฒนาให้เป็นป่าสีเขียว และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

น้อยลงจากอดีต สาเหตุเพราะความจำเป็นในการสร้างที่พักสงฆ์ ซึ่งทางวัดก็พยายามเก็บลานที่มีร่มเงาต้นไม้เหล่านี้ไว้เพื่อเก็บไว้เป็นสวนป่า และเป็นที่พักผ่อนปลูกต้นไม้

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

เลือกจากบริเวณสถานที่ให้ดูเหมาะสมดูแล้วสวยงาม บางส่วนมีมาตั้งแต่อดีตเพราะเป็นต้นไม้ใหญ่ยืนต้นได้อายุร่วมเงา ส่วนต้นไม้ใหม่เป็นการปลูกเสริมของเดิมที่ล้มตาย

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

ปัจจุบันวัดมีการใช้พื้นที่คอนกรีตในบริเวณถนนรอบวัด และบริเวณรอบกุฏิ ศาลาการเปรียญ เพื่อความสะดวกในการรักษาความสะอาด

- **ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน**

วัดมีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนบ้างแต่ไม่มาก เนื่องจากบริเวณที่มีน้อย วัดเป็นผู้จัดการดูแลเองเป็นส่วนมาก

- **ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว**

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้งานทำกิจกรรมทางศาสนา**

ทำให้เป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนใกล้วัดโดยร่วมกันทำความสะอาดและปลูกสวนป่าร่วมกัน

- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

เป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์และให้ร่มเงาความร่มรื่นเป็นที่สบายใจ พักผ่อนของผู้เดินทางเข้ามาเห็น และเป็นบรรพบุรุษที่ปลูกไว้ ควรอนุรักษ์ไว้

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนอื่นนอกจากกิจกรรมทางศาสนาเพราะสถานที่จำกัด และเป็นการรบกวนพระสงฆ์

- **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน**

ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะแบบจำลองการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยการแนะนำให้ปรับปรุงพื้นที่บริเวณลานวัดบริเวณติดกับสนามเด็กเล่นให้เป็นลานอเนกประสงค์สำหรับออกกำลังกาย เข้าแถวเคารพธงชาติ และใช้งานต่างๆของชุมชนโดยห้ามรถเข้ามาจอดในบริเวณนี้ มีการปรับปรุงพื้นที่

คาดแย้งคอนกรีตเพื่อปลูกต้นไม้ และเปิดมุมมองบริเวณริมคลองแสนแสบ ดังภาพ 5.51 ซึ่งทางพระผู้บริหารวัดให้ความเห็นว่า สามารถที่จะพัฒนาได้ตามแบบจำลองที่เสนอแต่อาจจะสงวนไว้ให้การทำพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก อาจให้ชุมชนเข้ามาใช้ได้แต่อาจจะเป็นการนั่งเล่นพักผ่อนซึ่งเหมาะสมกว่าการออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่อาจจะรบกวนพระในวัดได้

ภาพ 5.51 แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

5.3 กรณีศึกษาวัดประดู่ธรรมมาธิปไตย

5.3.1 ข้อมูลเบื้องต้น

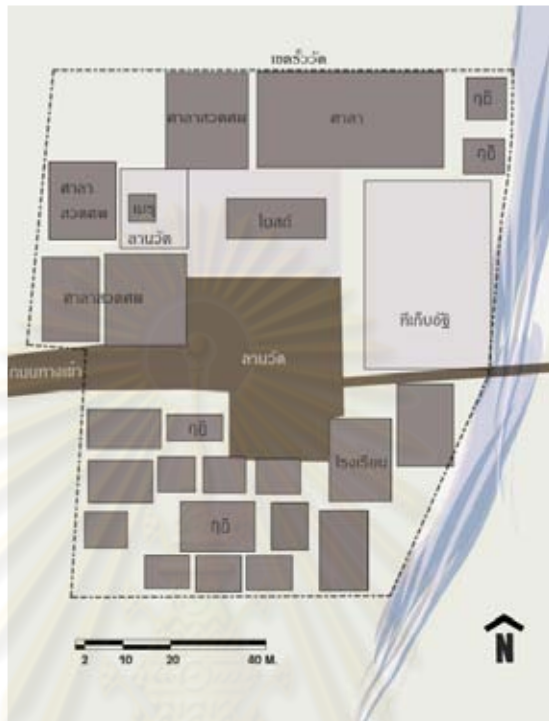
- 1) ชื่อ วัดประดู่ธรรมมาธิปไตย
- 2) ประเภท วัดราษฎร์
- 3) ที่ตั้ง ถ.ประชาราษฎร์ สาย 1 บางซื่อ กรุงเทพมหานคร
- 4) ขนาด 6 ไร่ 1 งาน 88 ตารางวา

- 5) บริบทโดยรอบวัด
 อาณาเขตติดต่อ
 ทิศเหนือ ติดชุมชนวัดประดู่ธรรมาธิปไตย
 ทิศใต้ ติดชุมชนวัดประดู่ธรรมาธิปไตย
 ทิศตะวันออก ติดชุมชนวัดประดู่ธรรมาธิปไตย
 ทิศตะวันตก ติดชุมชนวัดประดู่ธรรมาธิปไตย
- 6) ผังแสดงที่ตั้งวัด

ภาพ 5.52 ผังแสดงที่ตั้งวัด

7) แผนผังบริเวณวัด

ภาพ 5.53 แผนผังวัดประดู่ธรรมาธิปัตย์

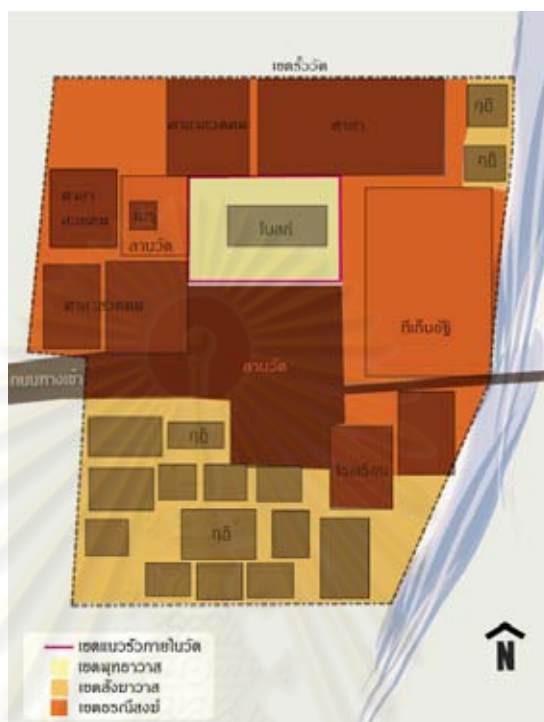
ภาพ 5.54 บริเวณลานวัดประดู่ธรรมาธิปัตย์

ภาพ 5.55 บริเวณเขตพุทธาวาสวัดประดู่ธรรมาธิปัตย์

5.3.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา

1) ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์

ภาพ 5.56 การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ภายในวัด

การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด :

การแบ่งขอบเขตภายในวัดมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันทำให้แต่ละเขตไม่มีความเป็นสัดส่วน

เขตพุทธาวาส :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่ที่มีความชัดเจน มีรั้วแบ่งเขตพื้นที่อย่างชัดเจน

เขตสังฆาวาส :

การแบ่งพื้นที่มีทั้งที่มีสัดส่วนมีรั้วแบ่งพื้นที่ชัดเจนในส่วนของกุฏิในบริเวณทิศใต้ ส่วนกุฏิที่มีการสร้างเพิ่มในบริเวณทิศเหนือของวัดนั้นได้ไปสร้างอยู่ในพื้นที่ธรณีสงฆ์ทำให้มีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกัน

เขตที่ธรณีสงฆ์ :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์ไม่มีการแบ่งพื้นที่ที่ชัดเจนกับพื้นที่ชุมชนที่อยู่รอบวัด ทำให้มีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกัน คนในชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลปลูกสร้างบ้านพัก

2) ความหนาแน่นของอาคารและลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

ความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ทั้งหมด	:	0.53
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตพุทธาวาสต่อพื้นที่เขตพุทธาวาส	:	0.16
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตสังฆาวาสต่อพื้นที่เขตสังฆาวาส	:	0.71
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตที่ธรณีสงฆ์ต่อพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์	:	0.46

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด : สิ่งปลูกสร้างภายในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

เป็นอาคารที่มีมาแต่เดิมทำให้ไม่มีปัญหาสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่วัด แต่ในส่วนพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์มีอาคารที่เป็นสิ่งปลูกสร้างชั่วคราวของชาวบ้านที่เข้ามาใช้พื้นที่วัดอยู่อาศัยทำให้เกิดสิ่งปลูกสร้างที่เป็นบ้านพักอาศัยภายในพื้นที่วัดขัดกับวัดที่เป็นศาสนสถาน

3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด

การเข้าถึงวัดพบว่าเข้าถึงในเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์เป็นอันดับแรก และเขตพุทธาวาสไม่ได้อยู่ด้านหน้าของวัดตามหลักการวางผังวัด

5.3.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถาน

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถานคิดเป็น 6.76 % ของพื้นที่วัดทั้งหมด

2) ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม

ขนาดพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมรวมทั้งหมด : 700 ตารางเมตร

ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม : พื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดประตูธรรมมาภิศย์มีความหนาแน่นอยู่บริเวณพื้นที่สำหรับเก็บอัฐิที่ทางวัดเตรียมไว้โดยที่ลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่มีต้นไม้ใหญ่อยู่ริมนอกและพื้นที่ด้านในเป็นไม้กระถางบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความร่มรื่นมากที่สุดในบริเวณวัด

ภาพ 5.57 ลักษณะและพื้นที่สีเขียวภายในวัดประดู่ธรรมาธิปไตย

ภาพ 5.58 พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม
บริเวณที่เก็บอัฐิ

ภาพ 5.59 พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม
บริเวณริมคลอง

3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวอื่น

การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัดกับพื้นที่สีเขียวโดยรอบในระยะ 500 เมตรนั้นพบว่าพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมบริเวณริมคลองที่แยกมาจากคลองบางซื่อและพื้นที่สีเขียวบริเวณที่รกร้างที่อยู่ในชุมชนซึ่งมีความเป็นพื้นที่สีเขียวที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าสิ่งแวดล้อม แต่ขาดการเชื่อมความโยงกับพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัดซึ่งทำให้ขาดการเชื่อมโยงทางระบบนิเวศในบริเวณพื้นที่วัด

- 4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้คลุมดิน

ภาพ 5.60 ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม

การเลือกใช้ไม้ยืนต้น ไม้พุ่มและไม้คลุมดินของวัดประดู่ธรรมาภิปัตย์ มีการเลือกใช้ไม้พุ่มและไม้ยืนต้นเป็นหลัก ส่วนไม้คลุมดินไม่ได้มีการใช้ในพื้นที่วัดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดแข็งซึ่งไม้ยืนต้นที่เลือกใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นที่มีมาตั้งแต่อดีต ส่วนไม้พุ่มที่มีภายในวัดเป็นไม้กระถางที่ได้รับการสนับสนุนจากรุงเทพมหานคร

พื้นที่การปกคลุมดินด้วยเรือนยอดไม้ยืนต้นต่อพื้นที่การปกคลุมดินด้วยไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน : คิดเป็น 3:1

ไม้ยืนต้น

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณริมรั้วเขตพุทธาวาส
ได้แก่ : สิวาดิ หมากแดง

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่ว่างระหว่างกุฏิ
ได้แก่ : โมก ใผ่ หมาก

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่เก็บอัฐิและลานหน้าเมรุเผาศพ
 ได้แก่ : โปธิ์ ชวนชม มะขาม ศาละ ลีลาวดี
 ทองกวาว ไทร ประดู่

ไม้พุ่ม

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : ไม่มี

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่ว่างระหว่างกุฏิและด้านข้างเขต
 สังฆาวาส

ได้แก่ : ปรง เข็ม แก้ว กล้วย

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก : บริเวณที่เก็บอัฐิ

ได้แก่ : เฟื่องฟ้า ชิงแดง วาสนา แก้ว

5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว

ชนิดสัตว์ : นก

ปริมาณนกในวันที่ไปเก็บข้อมูล : ได้ยินเสียงนกที่อาศัยอยู่ในวัดเฉพาะตอนเย็นใน
 พื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์

6) ต้นไม้ที่ห้ามเฝ้าพื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด : 21 ต้น ในพื้นที่ 6 ไร่ 1 งาน 88 ตารางวา

สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง : 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 133 ตารางเมตร

จากการสำรวจพบว่าเฉพาะพื้นที่เปิดโล่งบริเวณที่เก็บอัฐิในเขตที่ธรณีสงฆ์เท่านั้นที่มีไม้ให้ร่ม
 เฝ้าพื้นที่เปิดโล่ง

7) ต้นไม้ให้ร่มเฝ้าพื้นที่ลาดแข็ง

บริเวณที่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง : ทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ 0.50 เมตร

ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง : ลาน ค.ส.ล.

บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเฝ้ากับพื้นที่ลาดแข็ง : กระจายอยู่ทั่วทุกบริเวณ

ร่มเฝ้าต้นไม้แก่พื้นลาดแข็งคิดเป็น : 14.57 %ของพื้นที่ลาดแข็ง

ภาพ 5.61 พื้นที่ลาดแข็งภายในวัด

ภาพ 5.62 พื้นที่เปิดโล่งบริเวณที่เก็บอัฐิ

8) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม(3-10 เมตร)

จากการสำรวจวัดประดู่ธรรมมาภิปัตย์นั้นจะมีอาคารใน 2 พื้นที่คือเขตสังฆาวาสและเขตพุทธาวาส

เขตพุทธาวาส

ทิศเหนือ : ไม่มี

ทิศใต้ : ไม่มี

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 3 – 4 เมตร

ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ทุกๆระยะ 6 เมตร

ทิศตะวันตก : ไม่มี

เขตสังฆาวาส(บริเวณกุฏิ)

ทิศเหนือ :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 6-7 เมตร

ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศใต้ :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 4 - 5 เมตร

ความถี่ระหว่างต้นไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของต้นไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 7-8 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1 เมตร

ทิศตะวันตก: ไม่มี

9) ลักษณะพื้นที่ลาดเชิง

ขนาดพื้นที่ลาดเชิง : 4,803 ตารางเมตร

สัดส่วนพื้นที่ลาดเชิงในวัดคิดเป็น: 46.36 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด

ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ลาดเชิง: ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมของชุมชน

ซึ่งการเลือกใช้พื้นที่ลาดเชิงก็เพื่อความสะดวกสบายของผู้มาใช้ เวลาฝนตกไม่เกิดปัญหา

พื้นที่สกปรก ไม่เรียบร้อย

10) ลักษณะพื้นที่สนามหญ้า

ภายในวัดประตูธรรมาธิปัตย์ไม่มีส่วนที่เป็นพื้นที่สนามหญ้า

11) การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัด

การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัดประตูธรรมาธิปัตย์จะมีการดูแลรักษาเฉพาะบริเวณที่เก็บอัฐิเท่านั้น

ไม้ยืนต้น : รดน้ำทุกวันตอนเย็นมีพระสงฆ์ในวัดคอยดูแล

ไม้พุ่ม : รดน้ำทุกวันตอนเย็นมีพระสงฆ์ในวัดคอยดูแล

5.3.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

1) การเข้าถึง

ภาพ 5.63 การเข้าถึงวัดประตูธรรมาธิปัตย์

การเข้าถึงแบ่งออกได้เป็น 3 ทาง คือ 1) ทางเข้าหลักจากบริเวณ ถ.พระราชราษฎร์ เป็นทางเข้าหลักจากด้านหน้าของวัดในปัจจุบัน สามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์และการเดินเท้า และเป็นทางที่ผู้มาใช้วัดใช้เดินทางมาโดยรถยนต์สาธารณะ

ส่วนทางที่เหลือเป็นทางเชื่อมต่อไปชุมชนประตูธรรมมาธิปไตยที่ตั้งอยู่โดยรอบวัด คือ 2) ทางเดินเท้าด้านข้างวัดเป็นซอยเชื่อมต่อไปชุมชนวัดประตูธรรมมาธิปไตยด้านข้างและชุมชนซอยอาหารอุปถัมภ์ที่อยู่ติดกัน ซึ่งทางนี้รถยนต์ไม่สามารถผ่านได้ ผ่านได้แค่รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน และคนเดิน 3) ทางเชื่อมต่อด้านหลังวัดเชื่อมต่อไปยังชุมชนด้านหลังซึ่งคนในชุมชนใช้ทางผ่านนี้เชื่อมต่อไปยังถนนใหญ่ด้านหน้า เป็นทางเข้าออกสู่ชุมชนด้านหลัง และเป็นทางเชื่อมต่อไปทางเข้าหลักของวัดในอดีตซึ่งในอดีตทางเข้าหลักของวัดคือทางเข้าหลักจากคลองบางซื่อ ซึ่งปัจจุบันได้เลิกใช้ทางนี้เหลือไว้เป็นทางเดินไปยังบ้านพักอาศัยบริเวณริมคลองเท่านั้น

เดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา : 5-10 นาที

ภาพ 5.64 ทางเข้าบริเวณ ถ.พระราชราษฎร์

ภาพ 5.65 ทางเชื่อมด้านหลังวัด

- 2) ลักษณะการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยเพื่อประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา

ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และประเพณี :

กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน

เวลา : 07.00 – 22.00 น.

กิจกรรม :

ทำกิจกรรมทางศาสนามาร่วมกัน อาทิเช่น วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณเขตพุทธาวาสและลานวัด ศาลาการเปรียญ ในพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์

กิจกรรมทางศาสนาในวันพระและวันหยุดราชการ :

กลุ่มผู้ใช้ : คนในชุมชน
 เวลา : 07.00-12.00 น.
 กิจกรรม : มาทำบุญและฟังเทศน์

บริเวณที่เกิดกิจกรรม :

บริเวณศาลาการเปรียญในพื้นที่ธรณีสงฆ์

นอกจากนี้ภายในวัดได้มีเมรุสำหรับฌาปนกิจ ทำให้มีชาวบ้านเข้ามาใช้วัดเวลาว่างงานศพในเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์ในตอนเย็นเป็นบางวัน

ภาพ 5.66 ตำแหน่งที่เกิดกิจกรรม

ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา

เนื่องด้วยวัดประดิษฐ์ธรรมาธิปัตย์เป็นวัดที่อยู่ในชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนมีมาตั้งแต่อดีต คอยเกื้อหนุนกันมาตลอด คนในชุมชนจึงใช้วัดเพื่อมาทำกิจกรรมเหมือนพื้นที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พื้นที่วัดประดิษฐ์ธรรมาธิปัตย์จึงมีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนาเกิดขึ้นในวัดหลากหลายกิจกรรมด้วยกันได้แก่

กิจกรรมในวันจันทร์-ศุกร์:

- (1) **กลุ่มผู้ใช้** : กลุ่มเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดประดู่ธรรมมาธิปัตย์
เวลา : เวลา 07.00-08.30 น. และ 15.30-18.00 น.
กิจกรรม : เข้าแถวเคารพธงชาติของเด็กนักเรียนบริเวณลานวัดและเนื่องจากโรงเรียนวัดประดู่ธรรมมาธิปัตย์ไม่มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม เด็กนักเรียนจึงใช้พื้นที่ลานวัดเป็นที่เรียนวิชาพลศึกษาและฝึกซ้อมกีฬาด้วย ส่วนช่วงเวลาเย็นเด็กนักเรียนจะเข้ามาใช้พื้นที่วัดวิ่งเล่นและทำการบ้านในบริเวณลานวัด ซึ่งถ้าเกิดวันไหนทางวัดมีงานศพ พื้นที่ลานวัดจะถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถแทน เด็กนักเรียนก็จะย้ายไปทำการบ้าน และวิ่งเล่นบริเวณที่เก็บอัฐิ

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : พื้นที่วัดในส่วนธรณีสงฆ์ ลานวัด ที่เก็บอัฐิ

- (2) **กลุ่มผู้ใช้** : ชาวบ้านในชุมชน
เวลา : 16.00 – 19.00 น.
กิจกรรม : นั่งเล่นพูดคุยพบปะสังสรรค์ และเล่นกีฬา
บริเวณที่เกิดกิจกรรม : บริเวณลานวัด
- (3) **กลุ่มผู้ใช้** : ชาวบ้านในชุมชน
เวลา : 16.00 – 18.00 น. ทุกวันพฤหัสบดี
กิจกรรม : แอโรบิคของชมรมในชุมชนวัดประดู่ธรรมมาธิปัตย์
บริเวณที่เกิดกิจกรรม : ลานบริเวณรอบเมรุ

ภาพ 5.67 ทางเข้าตลาดนัดภายในวัด

ภาพ 5.68 ตลาดนัดบริเวณหน้าเขตสังฆาวาส

- (4) **กลุ่มผู้ใช้** : ชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง
เวลา : 15.00 – 19.00 น. ทุกวันศุกร์
กิจกรรม : จัดตลาดนัด
บริเวณที่เกิดกิจกรรม : ลานวัดหน้าโรงเรียน

กิจกรรมในวันเสาร์-อาทิตย์:

- (1) **กลุ่มผู้ใช้** : ชาวบ้านในชุมชน
เวลา : 16.00 – 19.00 น.
กิจกรรม : นั่งเล่นพูดคุยพบปะสังสรรค์ และเล่นกีฬาของ
บริเวณที่เกิดกิจกรรม : บริเวณลานวัด

ภาพ 5.69 การแข่งตะกร้อประจำปี

ภาพ 5.70 สนามแข่งตะกร้อ
บริเวณลานหน้าเมรุ

- (2) **กลุ่มผู้ใช้** : ชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง
เวลา : 09.00 – 17.00 น. (ปีละครั้ง)
กิจกรรม : แข่งขันตะกร้อประจำปีของชุมชนวัดประดู่
บริเวณที่เกิดกิจกรรม : บริเวณรอบเมรุ และลานวัดหน้าโรงเรียน

3) ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุ

ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุเพื่อเอื้อให้เกิดกิจกรรมสำหรับชุมชนภายในวัดนั้นจะมีถาวรวัตถุเฉพาะในพื้นที่ธรณีสงฆ์ บริเวณที่เก็บอัฐิเท่านั้นซึ่งมีเก้าอี้หินและ ม้านั่งไว้ให้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร โดยที่มีเฉพาะกลุ่มเด็กนักเรียนเท่านั้นที่เข้าไปใช้เก้าอี้หิน และม้านั่งนั่งทำการบ้านเท่านั้น

4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดประดู่ธรรมาธิปไตยนั้นมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่เป็นประจำ โดยร่วมกับทางชุมชน โรงเรียน จัดงานที่ส่งเสริมประเพณีไทยในทุกเทศกาล รวมถึงส่งเสริมการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านไทย ได้แก่ ตะกร้อ อย่างที่กล่าวมาแล้ว ส่วนด้านธรรมชาตินั้นทางวัดไม่ได้มีกิจกรรมสำหรับส่งเสริมการศึกษาในด้านนี้

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด

ชุมชน และโรงเรียนได้ช่วยกันทำความสะอาดดูแลรักษาวัดเนื่องในวันสำคัญเป็นประจำอยู่แล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนเมื่อมีเวลว่างก็จะผลัดเปลี่ยนกันมาทำความสะอาดลานวัดเป็นประจำอยู่แล้วเนื่องจากว่าชุมชนเห็นว่าพื้นที่ลานวัดก็เป็นพื้นที่หนึ่งของชุมชนด้วย

5.3.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

1) ความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบวัด

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน 23 คน นักเรียน 10 คน และผู้ปกครอง 7 คน รวมจำนวน 40 คนที่มาใช้พื้นที่วัดประดิษฐานพระพุทธรูป สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่มาใช้วัดถึงปัจจัยที่ทำให้มาใช้วัดประดิษฐานพระพุทธรูปในการทำกิจกรรมนั้นพบว่าปัจจัยอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ๆคือ ที่ตั้งวัดอยู่ใกล้บ้านสามารถเดินทางมาสะดวก ส่วนอีกปัจจัยก็คือชาวบ้านที่มาใช้วัดเนื่องจากเห็นว่าวัดประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอยู่แล้ว เนื่องด้วยชุมชนไม่มีพื้นที่ทำกิจกรรมของตัวเอง กิจกรรมต่างๆของชุมชนก็มักจะใช้พื้นที่วัดจัด รวมถึงวัดเป็นทางผ่านเข้าออกของชาวบ้านในชุมชนอยู่แล้ว ทำให้ชาวบ้านในชุมชนวัดประดิษฐานพระพุทธรูปมาวัดทุกวันเหมือนเป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัด

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดประดิษฐานพระพุทธรูปส่วนใหญ่ พบว่าอยากให้วัดจัดหาหาวัสดุได้แก่ สนามเด็กเล่น และที่จอดรถเพิ่มให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดประดิษฐานพระพุทธรูปที่อยู่ในพื้นที่วัด เนื่องจากโรงเรียนได้ใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนด้วยเช่นกัน และยังเห็นว่าวัดควรจะมีปริมาณต้นไม้เพิ่มภายในพื้นที่วัดเพื่อเพิ่มความร่มรื่น

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว พบว่าทัศนคติของผู้มาใช้ที่เกี่ยวกับการที่ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนานั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมสามารถทำได้ เพราะชุมชนเองก็ไม่ได้มีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับทำกิจกรรมและวัดเองก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีที่สำหรับทำกิจกรรมได้ มีความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือ กันมาตลอด ทั้ง วัด-บ้าน-โรงเรียน

2) ความคิดเห็นของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระประยูทธ อภูฐานิโน พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลต้นไม้ในวัดประดิษฐานพระพุทธรูป สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

วัดให้ความสำคัญกับการแบ่งเขตวัดตามเขตต่างๆ ให้เป็นสัดส่วน แต่ด้วยวัดเองไม่มีงบประมาณในการสร้างรั้วเพื่อแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน ทำให้การใช้พื้นที่ระหว่างเขตบางส่วนมีการใช้ซ้อนทับกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างเขตพื้นที่สังฆาวาสและธรณีสงฆ์ และที่ธรณีสงฆ์กับบ้านของชาวบ้านในชุมชน

ปัจจุบันพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสนั้นได้ทำเป็นสวนหย่อม ใช้พื้นที่ว่างเหล่านั้นให้ช่วยสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น ซึ่งจริงๆ แล้วในเขตพื้นที่สังฆาวาสไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ว่างก็ได้ เพราะตามหลักพระพุทธศาสนาพระสงฆ์ต้องดำรงชีวิตอยู่ในห้อง

ส่วนการก่อสร้างอาคารใหม่ในวัด คนที่ออกงบประมาณ(โยมอุปัฏฐาก)ให้จะเป็นคนออกแบบเลือกรูปแบบให้

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

● การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน

ใช้เป็นที่เก็บกระดูกและเป็นที่ตั้งพระที่ชาวบ้านชุมชนวัดประดิษฐานไว้ ซึ่งเป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนวัดประดิษฐานไว้ นอกจากนั้นตอนเย็นๆ จะมีเด็กนักเรียนเข้าไปทำการบ้านบริเวณนี้ซึ่งทางวัดไม่ได้ห้าม เต็มใจให้เด็กนักเรียนเข้ามาใช้พื้นที่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงน้อยลงจากอดีต ต้นไม้เก่าที่มีบางต้นก็ตาย บางต้นก็ใกล้ที่จะตายเนื่องจากมีการเทพื้นคอนกรีตส่งผลให้ต้นไม้ไม่ค่อยโต ทางวัดพยายามจะเก็บต้นไม้เดิมไว้และก็ปลูกเพิ่มจากที่ตายไปแต่ไม่ได้ปลูกต้นไม้เดิมซึ่ง ต้นไม้เดิมของวัดที่เคยมีอยู่มากคือต้นประดู่ตามชื่อวัด แต่ปัจจุบันเหลือไม่กี่ต้น โดยที่ต้นไม้ที่นำมาปลูกจะเป็นต้นไม้ที่พระผู้ใหญ่เลือกมาจากไม้ในวรรณคดี โดยที่จะปลูกแทนในตำแหน่งต้นไม้เก่าที่ตายไป

● สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด

เหตุผลที่เทพื้นคอนกรีตเพราะญาติโยมถวายงบประมาณเพื่อพัฒนาวัด เนื่องจากแต่เดิมพื้นที่วัดสูงๆ ต่ำๆ ไม่สะดวกเลยเทปูน เพราะสะดวกและดูเรียบร้อยมากขึ้น

ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

วัดและชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันตลอด วัดประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นวัดอันดับหนึ่งในเขตบางซื่อที่ชาวบ้านมาใช้มากที่สุด เนื่องจากจะจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมตลอด

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้งานกิจกรรมทางศาสนา**

ต้องมีการแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน จัดพื้นที่ในการใช้สอยแต่ละส่วนให้ดีขึ้นอย่าปล่อยให้เสื่อม ถ้ามีการแบ่งที่ดีจะทำให้พื้นที่วัดสามารถเป็นพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมทั้งทางศาสนา และการใช้งานของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่วัดเปลี่ยนไป ถ้ามีที่ดินมีที่ว่างก็จะปลูกต้นไม้ แต่ถ้าจำเป็นต้องทำที่จอดรถก็ต้องยอมรับที่จะเอาต้นไม้ออกไปเนื่องจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ปลูกต้นไม้เท่าที่ทำได้

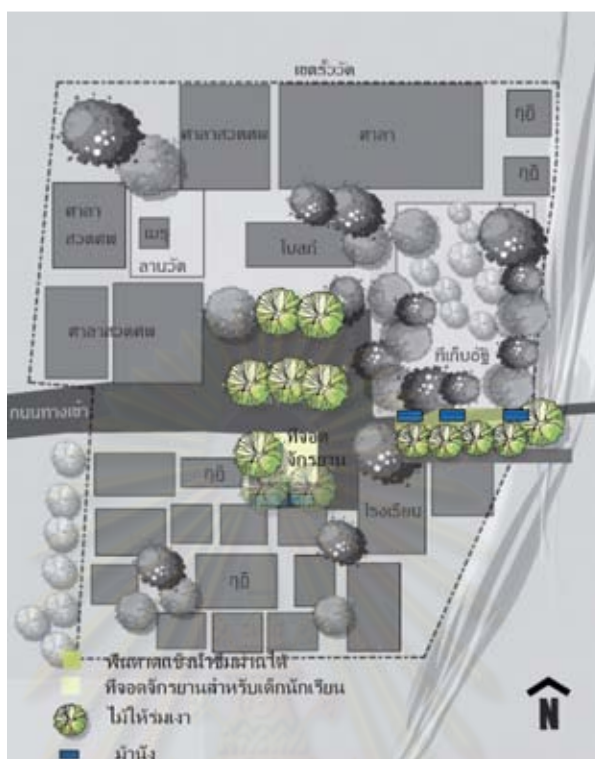
- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

สมควรที่ให้ชุมชนเข้ามาใช้ คนโบราณก็ใช้ลานวัดมาตั้งแต่อดีตแล้ว ความคิดเรื่องลานกีฬาที่อยู่ในลานวัดเพิ่งมามีทีหลังตามนโยบายสำนักงานเขต

- **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน**

ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะแบบจำลองการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยการแนะนำให้ปรับปรุงให้มีการขยายพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมบริเวณที่เก็บอัฐิให้เป็นพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นแทนที่ร้านขายของที่เป็นเพิงชั่วคราวที่เป็นการใช้พื้นที่ของวัดเป็นพื้นที่ส่วนตัว และพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ให้เด็กนักเรียนและชาวบ้านในชุมชนได้ใช้พักผ่อน นอกจากนั้นควรมีการปลูกต้นไม้เพิ่มบริเวณลานวัด ดังภาพ 5.71 ซึ่งทางพระผู้บริหารวัดให้ความเห็นว่า เห็นด้วยกับแบบจำลองที่เสนอมา แต่อาจจะต้องค่อยๆทำทีละส่วน ไม่ให้กระทบถึงการใช้งานบริเวณลานวัดซึ่งเป็นพื้นที่การใช้งานหลักของวัด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพ 5.71 แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดประดู่ธรรมวิปัสสนา

5.4 กรณีศึกษาวัดลุ่มเจริญศรีทธาธรรม

5.4.1 ข้อมูลเบื้องต้น

- 1) ชื่อ วัดลุ่มเจริญศรีทธาธรรม
- 2) ประเภท วัดราษฎร์
- 3) ที่ตั้ง ถนนจันทน์ ตำบลยานนาวา สาทร กรุงเทพมหานคร
- 4) ขนาด 7 ไร่ 2 งาน 7 ตารางวา
- 5) บริบทโดยรอบวัด

อาณาเขตติดต่อ

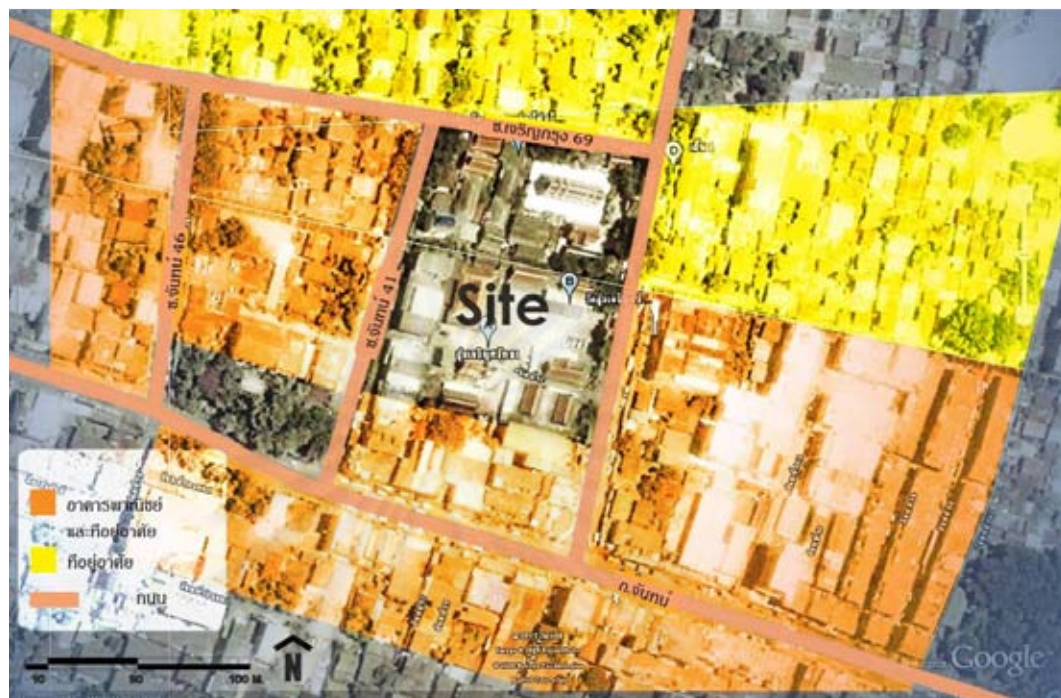
ทิศเหนือ ติดซอยเจริญกรุง 69

ทิศใต้ ติดที่อยู่อาศัย

ทิศตะวันออก ติดซอยจันทน์ 42

ทิศตะวันตก ติดที่อยู่อาศัย

6) แผนผังที่ตั้งวัด

ภาพ 5.72 แผนผังที่ตั้งวัด

7) แผนผังบริเวณวัด

ภาพ 5.73 แผนผังบริเวณวัดวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม

ภาพ 5.74 บริเวณวัดด้านทิศเหนือของคลอง

ภาพ 5.75 บริเวณวัดด้านทิศใต้ของคลอง

5.4.2 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา

1) ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์

ภาพ 5.76 การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด

การแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัด :

การแบ่งขอบเขตภายในวัดมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนแบ่งเป็นเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์โดยไม่ซ้อนทับกัน

เขตพุทธาวาส :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่มีความเป็นสัดส่วน มีรั้วแบ่งเขตพื้นที่อย่างชัดเจน

เขตสังฆาวาส :

การแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนมีรั้วแบ่งพื้นที่ชัดเจน ตั้งอยู่ในทิศเหนือและทิศตะวันตกของวัด

เขตที่ธรณีสงฆ์ :

การแบ่งเขตภายในพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์มีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนมีคลองสาธารณะแบ่งพื้นที่ธรณีสงฆ์ออกจากพื้นที่พุทธาวาส และสังฆาวาส และมีรั้วกั้นพื้นที่ในเขตนี้ ออกจากชุมชนอย่างชัดเจน

2) ความหนาแน่นของอาคารและลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

ความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ทั้งหมด	:	0.83
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตพุทธาวาสต่อพื้นที่เขตพุทธาวาส	:	0.26
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตสังฆาวาสต่อพื้นที่เขตสังฆาวาส	:	0.76
ความหนาแน่นพื้นที่อาคารในเขตที่ธรณีสงฆ์ต่อพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์	:	0.49

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด : สิ่งปลูกสร้างภายในวัดส่วนใหญ่เป็นอาคารที่มีมาแต่เดิมทำให้ไม่มีปัญหาสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่วัด แต่มีในส่วนพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์นั้นมีการต่อเติมอาคารที่มีมาแต่เดิมขึ้นบางส่วนในลักษณะอาคารชั่วคราวเพื่อเป็นที่พักอาศัยของชาวบ้านที่ถูกไล่ที่ ซึ่งทำให้ขัดกับอาคารเดิมที่เป็นอาคารทางศาสนสถาน

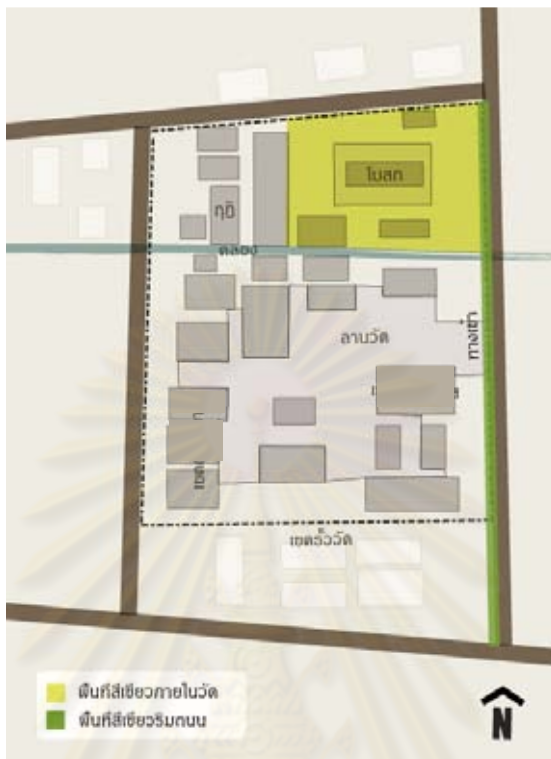
3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด

การเข้าถึงวัดเข้าถึงได้ในเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์และเขตพุทธาวาส แต่ทางเข้าหลักของวัดคือบริเวณเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ทั้งรถยนต์และทางเดินเท้า ส่วนในเขตพุทธาวาสเข้าถึงได้เฉพาะทางเดินเท้า ซึ่งวัดให้ความสำคัญกับเขตพื้นที่ธรณีสงฆ์ของวัดเป็นหลัก

5.4.3 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม**1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถาน**

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถานคิดเป็น 6.23 % ของพื้นที่วัดทั้งหมด

2) ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม

ภาพ 5.77 ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัด

ภาพ 5.78 พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัด

ภาพ 5.79 พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายนอกวัด

ขนาดพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมรวมทั้งหมด : 750 ตารางเมตร

ลักษณะพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม : พื้นที่สีเขียวภายในวัดกลุ่มเจริญุศรัทธา

ธรรมอยู่ในพื้นที่เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส และที่ธรณีสงฆ์บางส่วนซึ่งอยู่ด้านทิศเหนือของ
คลองสาธารณะที่ตัดผ่านวัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่เป็นไม้ยืนต้น และไม้พุ่มที่แทรกอยู่ระหว่างที่ว่างอาคาร

3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวอื่น

การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดกับพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมโดยรอบในระยะ 500 เมตรนั้นพบว่าพื้นที่สีเขียวภายในวัดนั้นได้เชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวบริเวณริมถนนในซอยจันท์ 42 ซึ่งเป็นไม้ใหญ่ริมถนนที่ปลูกไว้โดยกรุงเทพมหานคร

4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้คลุมดิน

ภาพ 5.80 ลักษณะผังไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม

การเลือกใช้ไม้ยืนต้น ไม้พุ่มและไม้คลุมดินของวัด มีการเลือกใช้ไม้พุ่มและไม้ยืนต้นเป็นหลัก ส่วนไม้คลุมดินไม่ได้มีการใช้ในพื้นที่วัดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดเชิง โดยที่ไม้พุ่มที่ใช้ภายในวัดเป็นไม้กระถางเป็นหลัก และไม้ยืนต้นที่อยู่ในเขตพุทธาวาสเป็นหลัก

พื้นที่การปกคลุมดินด้วยเรือนยอดไม้ยืนต้นต่อพื้นที่การปกคลุมดินด้วยไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน :

คิดเป็น 1.5 : 1

ไม้ยืนต้น

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก : บริเวณด้านหน้าทางเข้าเขตพุทธาวาส

ได้แก่ : มะขาม ปาล์ม

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก	:	ระหว่างเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส
ได้แก่	:	โพธิ์ ปาล์ม อโศกอินเดีย

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก	:	บริเวณที่ริมคลอง
ได้แก่	:	ปาล์ม อโศกอินเดีย พิกุล มะม่วง

ไม้พุ่ม

เขตพุทธาวาส

บริเวณที่ปลูก	:	บริเวณด้านหน้าทางเข้าเขตพุทธาวาส
ได้แก่	:	กล้วย แก้ว

เขตสังฆาวาส

บริเวณที่ปลูก	:	ที่ว่างระหว่างกุฏิและด้านข้างเขต สังฆาวาส
ได้แก่	:	กล้วย

เขตที่ธรณีสงฆ์

บริเวณที่ปลูก	:	บริเวณที่เก็บอัฐิ
ได้แก่	:	กล้วย แก้ว ปรอง

5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว

ชนิดสัตว์ : ไม่พบ

เนื่องจากปริมาณความหนาแน่นของต้นไม้ที่กระจัดกระจายกันอยู่ทั่ววัดอย่างที่กล่าวว่ามีพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ทำให้พื้นที่วัดไม่ได้เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่างๆ

6) ต้นไม้ที่ห้ามเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด	:	18 ต้นในพื้นที่ 7 ไร่ 2 งาน 7 ตารางวา
สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง	:	1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 253 ตารางเมตร

ซึ่งจากการสำรวจพบว่าไม้ห้ามเงาจะกระจัดกระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่ววัด ไม่ได้มีความหนาแน่นเฉพาะพื้นที่ไหนซึ่งปริมาณไม้ห้ามเงาที่มีในวัดถือว่าเป็นปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่วัด

ภาพ 5.81 พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

ภาพ 5.82 พื้นที่เปิดโล่งระหว่างอาคาร

7) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง

บริเวณที่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง :

ทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ประมาณ 0.50 เมตร

ลักษณะพื้นที่ลาดแข็ง : ลาน ค.ส.ล.

บริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงากับพื้นที่ลาดแข็ง : กระจายอยู่ทั่วทุกบริเวณ

ร่มเงาต้นไม้แก่พื้นที่ลาดแข็งคิดเป็น : 42.37 %ของพื้นที่ลาดแข็ง

8) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม(3-10 เมตร)

เขตพุทธาวาส(บริเวณอุโบสถ)

ทิศเหนือ : ไม่มี

ทิศใต้ : ไม่มี

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 7 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด คือทุกๆระยะ 1-2 เมตร

ทิศตะวันตก : ไม่มี

ส่วนใหญ่ต้นไม้ในเขตพุทธาวาสจะมีระยะห่างจากอาคารเกิน 10 เมตรเนื่องจากปลูกอยู่บริเวณ
ริมรั้วรอบนอก

เขตสังฆาวาส(บริเวณกุฏิ)

ทิศเหนือ : ไม่มี

ทิศใต้ :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : 4 - 5 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1-2 เมตร

ทิศตะวันออก :

ระยะห่างของไม้ให้ร่มเงากับตัวอาคาร : ประมาณ 4 - 5 เมตร

ความถี่ระหว่างไม้ให้ร่มเงา : ระยะที่มีความถี่มากที่สุด
คือทุกๆระยะ 1-2 เมตร

ทิศตะวันตก: ไม่มี

ภาพ 5.83 ไม้ให้ร่มเงาในเขตพุทธาวาส

ภาพ 5.84 ไม้ให้ร่มเงาในเขตสังฆาวาส

9) ลักษณะพื้นที่ลาดเชิง

ขนาดพื้นที่ลาดเชิง : 1,770 ตารางเมตร

สัดส่วนพื้นที่ลาดเชิงในวัดคิดเป็น : 17.09 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด

ประโยชน์การใช้สอยพื้นที่ลาดเชิง : ที่จอดรถ

ซึ่งการเลือกใช้พื้นที่ลาดเชิงก็เพื่อความสะดวกสบายของผู้มาใช้ ซึ่งวัดถูกใช้พื้นที่เป็นที่จอดรถของชุมชนในละแวกนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้เป็นพื้นที่ลาดเชิง

10) ลักษณะพื้นที่สนามหญ้า

ภายในวัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรมไม่มีส่วนที่เป็นพื้นที่สนามหญ้า

11) การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัด

การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัดจะมีการดูแลรักษาเฉพาะบริเวณพื้นที่ด้านทิศเหนือของคลองสาธารณะเท่านั้นคือพื้นที่ในเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และที่ธรณีสงฆ์บางส่วน

ไม้ยืนต้น : รดน้ำทุกวันตอนเย็นมีพระสงฆ์ในวัดคอยดูแล

ไม้พุ่ม : รดน้ำทุกวันตอนเย็นมีพระสงฆ์ในวัดคอยดูแล

5.4.4 รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

1) การเข้าถึง

การเข้าถึงวัดมีการเข้าถึงได้ทางเดียวคือทางเข้าหลักจากถนนซอยจันทน์ 42 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประตูคือประตูเข้าพื้นที่ส่วนที่ธรณีสงฆ์ที่รถสามารถเข้าได้ โดยที่ชาวบ้านที่มางานศพจะใช้ประตูนี้เป็นหลัก และอีกประตูคือประตูเข้าส่วนพื้นที่พุทธาวาสที่เข้าถึงได้ด้วยการเดินเท้าเท่านั้นและเป็นทางที่เวลาคนที่มาทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาใช้เวลามาวัด เนื่องด้วยพื้นที่วัดมีคลองสาธารณะแบ่งเขตวัดออกเป็น 2 ส่วนดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้การเข้ามาใช้วัดจึงแบ่งการเข้าถึงออกเป็น 2 ทางอย่างชัดเจนไม่ได้เกี่ยวเนื่องกัน

เดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา : 5 นาที

ภาพ 5.85 การเข้าถึงวัดลุ่มเจริญศรัทธาราม

- 2) ลักษณะการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยเพื่อประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา

ภาพ 5.86 การใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรม

ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และประเพณี :

กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านในชุมชนโดยรอบ

เวลา : 08.00 – 16.00 น.

กิจกรรม : ทำกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน อาทิเช่น วันเข้าพรรษา วัน

อาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา เป็นกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้นซึ่งจะจัดเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา ไม่ได้จัดประจำทุกปีจะจัดหลายๆปีครั้ง

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : บริเวณเขตพุทธาวาสและที่ธรณีสงฆ์ที่ติดกับเขตพุทธาวาส นอกจากนั้นภายในวัดได้มีเมรุสำหรับฌาปนกิจ ทำให้มีชาวบ้านเข้ามาใช้วัดเวลามีงานศพใน

เขตพื้นที่ธรณีสงฆ์บ้างเป็นบางวัน

กิจกรรมในวันพระและวันหยุดราชการ : ไม่มี

ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา

กลุ่มผู้ใช้ : ชาวบ้านในชุมชนโดยรอบ

เวลา : ทั้งวัน

กิจกรรม : จอดรถ

บริเวณที่เกิดกิจกรรม : ลานวัดบริเวณที่ธรณีสงฆ์

3) ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุ

จากการสำรวจภายในวัดไม่มีถาวรวัตถุที่เชื่อมต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรม

4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื่องจากวัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรมเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็กจึงไม่มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากงานเทศกาลที่ทางวัดจัดซึ่งก็ไม่ได้จัดเป็นประจำ

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด

จากที่กล่าวมาแล้วว่าพื้นที่รอบวัดมีชุมชนอยู่อาศัยอยู่ในจำนวนน้อย และวัดเองก็ไม่ได้มีโรงเรียนของวัด ทำให้การดูแลรักษาวัดเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ภายในวัดเท่านั้น ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัด

5.4.5 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

1) ความคิดเห็นของคนในชุมชนโดยรอบวัด

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาใช้พื้นที่วัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรมจำนวน 40 คน สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่ใช้วัดถึงปัจจัยที่ทำให้มาใช้วัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรมในการทำกิจกรรมนั้นพบว่าปัจจัยประเด็นสำคัญ เนื่องจากมาทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัด ซึ่งส่วนใหญ่จะมาไหว้พระ และทำบุญในพื้นที่เขตพุทธาวาสของวัด

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัด

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดกลุ่มเจริญศรัทธาธรรมส่วนใหญ่ พบว่าอยากให้วัดจัดกิจกรรมงานเทศกาลและประเพณีในวันสำคัญทางศาสนาให้บ่อยกว่านี้ เนื่องจากปัจจุบัน นานๆจึงจะจัดงานครั้งควรจัดให้เป็นประจำทุกปี และยังเห็นว่าวัดควรมีปริมาณต้นไม้เพิ่มภายในพื้นที่วัดเพื่อเพิ่มความร่มรื่น ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ในเขตที่ธรณีสงฆ์ในวัดจะร้อนมากในตอนกลางวัน เนื่องจากเป็นลานคอนกรีตโล่งไม่มีต้นไม้ คนที่ใช้วัดส่วนใหญ่จึงเข้ามาบริเวณเขตพุทธาวาสที่มีความร่มรื่นกว่ามาก

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

จากการสัมภาษณ์ผู้มาใช้วัดส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว พบว่าทัศนคติของผู้มาใช้ที่เกี่ยวกับการที่ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนานั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมสามารถทำได้ แต่ต้องดูสภาพพื้นที่ของแต่ละวัดด้วย อย่างเช่นวัดวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรมนั้นมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเกิดกิจกรรม ก็คือมีต้นไม้เยอะ ทำให้ตอนกลางวันจะร้อนมากจนไม่สามารถทำกิจกรรมอะไรได้ ส่วนทัศนคติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนพบว่าส่วนใหญ่ วัดกับชุมชนควรจะพึ่งพาอาศัยกันแต่อาจจะไม่ได้มีความใกล้ชิดกันเหมือนอดีต

2) ทัศนคติเห็นของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระทินวัณณ์ ชยวฑฒโฒ พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลบริหารวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

ความชัดเจนของการแบ่งเขตภายในวัดในปัจจุบันนั้นได้มีการแบ่งตามเขตต่างๆ แยกต่างหากกัน เพื่อให้ไม่ให้เกิดความวุ่นวายกันและกัน และเวลาที่มีการก่อสร้างอาคารใหม่ได้คำนึงถึงขนาดอาคาร แต่คงไม่ได้คำนึงถึงขนาดพื้นที่ที่เหลือ เนื่องจากสถานที่แคบมาก

ส่วนกิจกรรมที่จัดในวัดส่วนมาก จะเป็นการเดินเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา คือ วันมาฆบูชา, วันวิสาขบูชา, วันอาสาฬหบูชา ซึ่งจะจัดกิจกรรมขึ้นบริเวณพระอุโบสถ ซึ่งปัจจุบันการทำกิจกรรมทางศาสนาไม่พอเพียงต่อการใช้สอยในปัจจุบัน สาเหตุคือเนื้อที่ภายในวัดมีน้อยมาก โดยเฉพาะการใช้บริเวณลานพื้นคอนกรีตในการจอดรถ

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

● การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน

การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบันไม่ได้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลานร่มไม้ เนื่องจากร่มไม้ใหญ่ถูกตัดทำลายทิ้งจนเกือบหมดสิ้นแล้ว ซึ่งปัจจุบันร่มไม้ใหญ่เหลือจำนวนน้อยมาก สาเหตุจากการต้องการพื้นที่ว่างเพื่อการจอดรถ

● การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก

แล้วแต่ว่าญาติโยมนำไม้ดอกไม้ประดับชนิดใดมาถวายก็จะปลูกเช่นนั้น ซึ่งต้นไม้ในวัดมีทั้งเก่าและใหม่ ไม้ใหญ่จะมีมานานแล้ว ส่วนใหญ่คือต้นโพธิ์ จึงทำให้การตัดทำลายทำได้ยากขึ้น

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

ลานพื้นที่คอนกรีตมีความจำเป็นต้องใช้จอดรถ เพราะวัดอยู่ในซอย รถจากข้างนอกจึงต้องมาอาศัยจอดในวัดมากมาย อีกทั้งรถยนต์ของผู้ที่มาติดต่อวัดก็มีจำนวนมากทำให้เกิดการแออัดขึ้น

ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนจะมีก็แต่การใช้โบสถ์ในการเวียนเทียน และใช้ศาลาบำเพ็ญกุศลตั้งศพเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่มีกิจกรรมพิเศษใดๆในวัด

ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

วัดมีปัญหากับการจอดรถซึ่งไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา แต่ยังหาวิธีการแก้ไขได้ยาก

- **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน**

ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะแบบจำลองการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยการแนะนำให้ปรับปรุงพื้นที่บริเวณลานวัดปลูกต้นไม้เพิ่มเติมและปรับปรุงพื้นคอนกรีตบริเวณลานวัดให้เป็นพื้นลาดชันน้ำซึมผ่านได้และมีการแบ่งพื้นที่จอดรถเป็นสัดส่วนดังภาพ 5.87 ซึ่งทางพระผู้บริหารวัดให้เห็นด้วยกับแบบจำลองแต่คงจะทำได้จริงยาก เนื่องจากวัดไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ

ภาพ 5.87 แบบจำลองเสนอพระผู้บริหารวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม

5.5 สรุปผลการเก็บข้อมูล

5.5.1 มิติด้านศาสนา

เรื่อง		ชื่อวัด	เกณฑ์มาตรฐาน	วัดพระราม9 กาญจนา ภิเษก	วัดบรม นิวาสราช วรวิหาร	วัดประดู่ธรร มาธิปไตย	วัดลุ่มเจริญ ศรัทธาธรรม
1) ความชัดเจนของการแบ่งเขต พุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์			ชัดเจน	ชัดเจน	ไม่ชัดเจน	ไม่ชัดเจน	ชัดเจน
2) ความ หนาแน่นของ อาคารและ ลักษณะสิ่งปลูก สร้างภายในวัด	ความหนาแน่น พื้นที่อาคารต่อ พื้นที่ทั้งหมด	มีความ หนาแน่นที่ เหมาะสมกับ พื้นที่วัด	0.174	0.41	0.536	0.829	
	ลักษณะสิ่งปลูก สร้างภายในวัด	มีความ เหมาะสม	มีความ เหมาะสม	มีความ เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
3)การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาส ในการวางผังวัด		กำหนดให้เขต พุทธาวาสอยู่ ทางด้านหน้า เสมอ	เขตพุทธาวาส ไม่ได้อยู่ ด้านหน้า	เขตพุทธาวาส อยู่ด้านหน้า	เขตพุทธาวาส ไม่ได้อยู่ ด้านหน้า	เขตพุทธาวาส ไม่ได้อยู่ ด้านหน้า	

หมายเหตุ

ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 5.1 สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5.2 มิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

เรื่อง		ชื่อวัด	เกณฑ์มาตรฐาน	วัดพระราม9 กาญจนา ภิเษก	วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร	วัดประดู่ธร มาธิปไตย	วัดลุ่มเจริญ ศรัทธา
1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมในศาสนสถาน			20 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด	54 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด	50 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด	6.76 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด	6.23 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด
2) ขนาดและรูปร่างของพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุม	ขนาดหย่อมพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมทั้งหมด (ตร.ม.)		≥ 500	8,333	12,379	700	750
3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมอื่นในรัศมี 500 ม.			มีการเชื่อมโยง	มีการเชื่อมโยง	มีการเชื่อมโยง	ไม่มีการเชื่อมโยง (พื้นที่สีเขียวภายในวัดไม่เชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวที่มีภายนอกวัด)	มีการเชื่อมโยง
4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืช	พื้นที่การปกคลุมด้วยไม้ยืนต้นต่อไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน		1:1 หรือมากกว่า	4:1	7:1	3:1	1.5:1
5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่ย่อย	ดูได้จากปริมาณของนกในพื้นที่สีเขียวเพื่อชี้วัดความอุดมสมบูรณ์		มีนกในบริเวณวัด	พบ	พบ	พบ	ไม่พบ
6) ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด	สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง		อย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร	1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 127 ตารางเมตร	1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 102 ตารางเมตร	1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 133 ตารางเมตร	1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 253 ตารางเมตร
7) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง (คิดเป็น %)			อย่างน้อย 30% ของพื้นที่ลาดแข็ง	58% ของพื้นที่ลาดแข็ง	50% ของพื้นที่ลาดแข็ง	14.574 % ของพื้นที่ลาดแข็ง	42.37 % ของพื้นที่ลาดแข็ง

เรื่อง	ชื่อวัด	เกณฑ์มาตรฐาน	วัดพระราม9 กาญจนา ภิเษก	วัดบรม นิวาสราช วรวิหาร	วัดประดู่ธรร มาธิปไตย	วัดลุ่ม เจริญ ศรัทธา
8) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารใน ระยะห่างที่เหมาะสม(3-10 เมตร)		มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
9) ลักษณะพื้นที่ ลาดแข็ง	พื้นผิวลาดแข็งที่ น้ำซึมผ่านได้	เป็นพื้นที่ อย่างน้อย 75% ของพื้น ลาดแข็ง ทั้งหมด	0 % ของพื้น ลาดแข็ง ทั้งหมด	0 % ของพื้น ลาดแข็ง ทั้งหมด	0 % ของพื้น ลาดแข็ง ทั้งหมด	0 % ของพื้น ลาดแข็ง ทั้งหมด
10) ลักษณะพื้นที่ สนามหญ้า	ขนาดพื้นที่สนาม หญ้าที่มีในวัด	มีพื้นที่สนาม หญ้าเท่าที่ จำเป็น	11.22 % ของพื้นที่วัด	ไม่มีพื้นที่ สนามหญ้า	ไม่มีพื้นที่ สนามหญ้า	ไม่มีพื้นที่ สนามหญ้า
11) การดูแล รักษาพื้นที่สีเขียว ภายในวัด	ไม่ย่นต้น	อยู่ได้ด้วย ตนเอง โดยไม่ ต้องการดูแล รักษา ใช้น้ำ น้อย	รดน้ำอาทิตย์ ละ 1-2 ครั้ง	ตัดแต่งกิ่งซึ่ง จะทำไม่บ่อย นักคือ 2 เดือนต่อครั้ง	รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น	รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น
	ไม่พุ่ม		รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น	รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น	รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น	รดน้ำทุกวัน ตอนเย็น

หมายเหตุ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 5.2 สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.5.3 มิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

เรื่อง	ชื่อวัด	เกณฑ์มาตรฐาน	วัดพระราม9 กาญจนา ภิเษก	วัดบรมนิวาส ราชวรวิหาร	วัดประดู่ธรรม มาธิปไตย	วัดลุ่มเจริญ ศรัทธา
	1) การเข้าถึง (เดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ)		ในเวลาไม่เกิน 30 นาที	10-15 นาที	5-10 นาที	5-10 นาที
2) ควรเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยในชุมชน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกัน	ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม
	ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	มีกิจกรรม	ไม่มีกิจกรรม
3) ตำแหน่งและลักษณะถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม		มีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัด	มี	มี	มี	ไม่มี
4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น		เป็นประจำอย่างน้อย 1 กิจกรรม	มีอย่างสม่ำเสมอ	มีอย่างสม่ำเสมอ	มีอย่างสม่ำเสมอ	มี(นานๆที)
5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด		มี	มี	มี	มี	ไม่มี

หมายเหตุ

ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตาราง 5.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลรายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

บทที่ 6

วิเคราะห์ศักยภาพ สภาพปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกตของการพัฒนา

จากการสำรวจดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 5 สามารถจำแนกสรุปประเด็นเพื่อนำไปพัฒนาวัด เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

6.1 สรุปศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกตในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในแต่ละกรณีศึกษา

6.1.1 กรณีศึกษาวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ ทักษะคนดี และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก พบจะมองเห็น ศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกตสำหรับการพัฒนาพื้นที่ได้ดังนี้

1) ศักยภาพ

พบว่าศักยภาพในการพัฒนาวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวมีดังต่อไปนี้

การแบ่งเขต

การแบ่งเขตต่างๆ ภายในวัดเป็นสัดส่วนชัดเจนตามหลักการวางผังวัด เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา

ความหนาแน่นอาคาร

เป็นวัดที่คำนึงถึงความหนาแน่นของอาคารและความสำคัญของพื้นที่เปิดโล่ง พยายามคงสภาพพื้นที่เปิดโล่งที่มีมาตั้งแต่การออกแบบวัด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นต่อพื้นที่วัดทั้งหมด

วัดมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม 54% ของพื้นที่วัดทั้งหมดและเป็นพื้นที่สีเขียวที่มีความหลากหลาย ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมในศาสนสถานควรมีค่า 20% ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น

การเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมอื่นที่อยู่โดยรอบวัดทำให้เชื่อมกันกลายเป็นพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมขนาดใหญ่ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพ 6.1 พื้นที่สีเขียวภายในวัด

ภาพ 6.2 บริเวณที่ปลูกไม้ผลที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์

การเป็นแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด

พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมภายในวัดเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด อาทิ เช่น นก กระรอก โดยเฉพาะบริเวณที่ปลูกไม้ผล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศของเมือง ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม จากการสอบถามถึง ปัญหาที่เกิดจากการที่วัดเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์จำพวก นก กระรอก นั้นพบว่าไม่มี และวัดเห็นข้อดีของการที่มีนกและกระรอกมาอาศัยอยู่

ปริมาณพื้นที่สนามหญ้า

พื้นที่สนามหญ้าภายในวัดมีการใช้เพียงบริเวณที่จำเป็น คือบริเวณรอบพระอุโบสถที่ต้องการ เน้นความสวยงามกับสถาปัตยกรรมที่สำคัญของวัด นั้นเป็นการใช้พื้นที่สนามหญ้า 11.22% ของพื้นที่ วัดทั้งหมด ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า มีพื้นที่สนามหญ้าเท่าที่จำเป็นเพื่อลดการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง

ภาพ 6.3 บริเวณสนามหญ้ารอบพระอุโบสถ

ภาพ 6.4 กิจกรรมในวัดเวลาเย็น

การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน

พื้นที่วัดถูกใช้เพื่อทำกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เนื่องด้วยวัดมีสภาพบรรยากาศร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่จำนวนมาก มีพื้นที่อยู่ติดกับชุมชน มีโรงเรียนตั้งอยู่ติดกับวัด รวมถึงวัดยังจัดกิจกรรมโรงเรียนและชุมชนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกันและมี กิจกรรมที่หลากหลายมุ่งทั้งประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา

การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำอย่างน้อย 1 กิจกรรม

ทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่

จากการสำรวจพบว่าผู้มาใช้วัดมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร และยินดีจะให้ความร่วมมือกับโครงการนี้

ทัศนคติของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระผู้บริหารวัด มีทัศนคติเชิงบวกต่อต้นไม้ในวัด ทัศนคติเชิงบวกต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา และการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

2) ปัญหา

ระดับหลากหลายของพันธุ์พืช

ภายในวัดมีเพียงไม้พุ่มและไม้ยืนต้น ไม่พบการใช้ไม้คลุมดิน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการปกคลุมพื้นที่ดินด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินผสมผสานกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางพันธุพืช

ระดับการดูแลรักษา

ไม้พุ่มที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มเพื่อความสวยงามซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาที่ดี ซึ่งทำให้เสี่ยงบประมาณในการดูแล ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าพื้นที่สีเขียวต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อย

สัดส่วนพื้นที่ต้นไม้ให้ร่มเงาต่อพื้นที่เปิดโล่ง

พื้นที่เปิดโล่งบริเวณที่จอดรถซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่นั้นมีต้นไม้ให้ร่มเงากับพื้นที่เปิดโล่งในสัดส่วน 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 127 ตารางเมตร ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าควรมีต้นไม้ยืนต้นอย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ร้อนมากในตอนกลางวันทำให้ไม่สามารถใช้งานบริเวณนี้ได้ในเวลากลางวัน

ตำแหน่งต้นไม้ใหญ่ที่ช่วยลดความร้อนภายในอาคาร

ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่อาคารในวัดบริเวณเขตพุทธาวาสอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ช่วยลดความร้อนภายในอาคารได้ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าควรปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และกำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ระยะห่างจากอาคารตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร ซึ่งตำแหน่งระหว่างต้นไม้และตัวอาคารภายในวัดมีทั้งที่อยู่ในตำแหน่งที่ไกลไป และมีความถี่ของต้นไม้ต่อความยาวผนังอาคารน้อยไป ซึ่ง การปลูกพืชพรรณที่ระยะห่างเกินไปจะไม่เกิดผลใดๆต่อการช่วยลดความร้อนในตัวอาคาร

สัดส่วนพื้นที่ที่น้ำซึมผ่านได้ต่อพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด

พื้นที่ลาดแข็งของวัดมีขนาดใหญ่และเป็นพื้นที่ลาดแข็งที่ไม่ซึมน้ำ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ควรที่จะมีการใช้พื้นลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุพื้นผิวลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นลาดแข็งทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมขัง

ภาพ 6.5 พื้นที่ลาดแข็งบริเวณทางเข้า

ภาพที่ 6.6 พื้นที่ลาดแข็งบริเวณหน้าพระอุโบสถ

ถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม

ถาวรวัตถุที่มีภายในวัด คือ ม้านั่ง และเก้าอี้หินอ่อน นั้นมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้มาใช้ทำกิจกรรมภายในวัด ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรม นันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ควรมีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมในพื้นที่

3) ข้อจำกัด

การเข้าถึง

การเข้าถึงวัดจากซอยพระราม 9 ที่ 19 ที่ตั้งวัดมีระยะห่างจากจุดที่มีระบบขนส่งมวลชนสาธารณะเข้าถึง(หน้าซอย)ระยะประมาณ 900 ม. ซึ่งคนที่มาวัดต้องมารถยนต์ส่วนบุคคลเท่านั้นไม่สามารถเดินมาได้(ยกเว้นชาวบ้านในชุมชนที่ติดวัด) ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่พื้นที่สีเขียวสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะส่งผลทำให้คนเข้ามาใช้วัดลำบาก

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาวัด

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัดน้อย เนื่องด้วยวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกเป็นพระอารามหลวงมีเจ้าหน้าที่ผู้บริหารวัดและทำหน้าที่ต่างๆภายในวัดแล้ว ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ ชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน

4) ข้อสังเกต

- การที่มีโรงเรียนอยู่ติดกับวัดมีการเดินเชื่อมถึงกันได้ และวัดอนุญาตให้โรงเรียนนักเรียน และผู้ปกครองมาทำกิจกรรมในพื้นที่วัดได้ ทำให้มีกิจกรรมต่างๆเกิดในพื้นที่วัดมากขึ้นทั้งกิจกรรมที่นักเรียนมาใช้ วึ่งเล่น ทำการบ้าน นั่งรอผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองมารอรับบุตรหลานภายในวัด รวมถึงวัดได้มีการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน และชุมชน ภายใต้โครงการบวร ทำให้เวลาว่างจัดงานต่างๆ ทางผู้ปกครองและนักเรียนมักมาร่วมงานและช่วยงานอย่างสม่ำเสมอเพราะรู้สึกว่าการวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
- เนื่องด้วยวัดมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ มีสระน้ำขนาดใหญ่และมีพื้นที่กว้างพอ รวมถึงในบริเวณนั้นไม่มีสวนสาธารณะอื่นให้ประชาชนได้พักผ่อน ทำให้ช่วงเวลาเย็นๆในพื้นที่ธรณีสงฆ์จะมีชาวบ้านมาทำกิจกรรมพักผ่อน และออกกำลังกายในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก
- จากการสังเกตพบว่าคนที่มาใช้วัดส่วนใหญ่ถ้าไม่ใช่คนที่อยู่ในชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่สามารถเดินมาวัดได้ จะเดินทางมาวัดด้วยรถส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากการเข้าถึงวัดด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทำได้ลำบากเนื่องจากซอยเข้าวัดมีระยะทางเดินไกล
- การเลือกใช้ต้นไม้ของวัดนอกจากจะเลือกใช้ไม้ที่ให้ร่มเงากับวัดและเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแล้วยังเลือกใช้ต้นไม้ที่เป็นไม้พื้นถิ่นของไทย และไม้ผลบางชนิดของไทยมาปลูกเพื่อต้องการให้ชาวบ้านที่มาวัดได้มีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับต้นไม้โดยที่ทางวัดได้ทำป้ายชื่อบอกชื่อต้นไม้ต่างๆ ติดไว้ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านที่เข้ามาใช้วัด

6.1.2 กรณีศึกษาวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ ทิศนคติ และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร พอจะมองเห็น ศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัดและข้อสังเกต สำหรับการพัฒนาพื้นที่ได้ดังนี้

1) ศักยภาพ

ศักยภาพในการพัฒนาวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวนั้น สามารถแบ่งได้ดังนี้ **สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นต่อพื้นที่วัดทั้งหมด**

วัดมีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุม 50 %ของพื้นที่วัดทั้งหมด เป็นพื้นที่สีเขียวที่มีไม่ยื่นต้นขนาดใหญ่มีความสูงตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆภายในวัด ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในศาสนสถานควรมีค่า 20 %ของขนาดพื้นที่ศาสนสถานนั้น

การเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมภายในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมอื่นที่อยู่โดยรอบวัดทำให้เชื่อมกันกลายเป็นพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมขนาดใหญ่ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลดีต่อระบบนิเวศของเมืองเป็นทางผ่านของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศน์

ภาพ 6.7 สภาพพื้นที่สีเขียวโดยรอบวัด

ภาพ 6.8 สภาพพื้นที่สีเขียวภายในวัด

การเป็นแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด

พื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมภายในวัดเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด อาทิ เช่น นก กระรอก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศของเมืองตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม จากการสอบถามถึงปัญหาที่เกิดจากที่วัดเป็นที่อยู่

อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์จำพวก นก กระรอก นั้นพบว่าไม่มี และวัดเห็นข้อดีที่มีนกและกระรอกมาอาศัยอยู่ แต่พบปัญหาที่เกิดจากสุนัขและแมวที่มีคนนำมาทิ้งไว้ที่ทำให้พื้นที่วัดสกปรก

การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน

ชาวบ้านในชุมชนเดินมาใช้วัดทำกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน และมีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่วัด ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น นั่งเล่น ออกกำลังกาย พักผ่อน ทำการบ้าน เคารพธงชาติ เรียนพลศึกษา เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าควรเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมสำหรับประชาชน ทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกัน

ภาพ 6.9 เด็กมาใช้สนามเด็กเล่น

ภาพ 6.10 เด็กนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดลานวัด

การเข้าถึง

ที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ในติดถนนสาธารณะที่สามารถเดินทางมาด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา 5-10 นาที และเดินเข้าถึงได้จากชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรจะสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที

การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการจัดงานเทศกาลวันสำคัญของไทย ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำอย่างน้อย 1 กิจกรรม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาวัด

เด็กนักเรียนก็มีส่วนร่วมในการช่วยดูแลทำความสะอาดวัดในทุกๆ เช้าก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติ ซึ่งวัด ชุมชน และโรงเรียนมีการช่วยเหลือพึ่งพากันอย่างสม่ำเสมอ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ ชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน

การได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานคร

พื้นที่ลานวัดได้รับการสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครให้เป็นลานกีฬาของชุมชน ทำให้ได้รับการสนับสนุนเครื่องเล่นสำหรับสนามเด็กเล่น และอุปกรณ์กีฬาบางชนิดที่เอื้อให้ชาวบ้านในชุมชนมาใช้วัดทำกิจกรรมทั้งการพื้นที่ลานกีฬาเตะฟุตบอล และมาเล่นสนามเด็กเล่นของเด็กๆ ในช่วงเวลาเย็น เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ควรมีถาวรวัตถุที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่

ทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่

จากการสำรวจพบว่าผู้มาใช้วัดมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร และยินดีจะให้ความร่วมมือกับโครงการนี้

ทัศนคติของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระผู้บริหารพบว่า มีทัศนคติเชิงบวกต่อต้นไม้ในวัดว่าควรอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสวนป่าชุมชน และการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

2) ปัญหา

การแบ่งเขต

วัดมีการแบ่งพื้นที่วัดไม่เป็นสัดส่วนมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างเขตพุทธาวาสกับสังฆาวาส และเขตสังฆาวาสกับที่ธรณีสงฆ์ทำให้การใช้งานในเขตพื้นที่ต่างๆ มีการรบกวนกัน ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา

ความหนาแน่นอาคาร

วัดมีความหนาแน่นของอาคารในเขตสังฆาวาสมาก และที่เปิดโล่งเหลือน้อย รวมถึงพื้นที่สีเขียวก็ลดน้อยลงจากอดีตเพราะจำเป็นต้องใช้พื้นที่เหล่านี้สร้างอาคาร เนื่องจากวัดมีพื้นที่จำกัด ขณะที่วัดมีการพัฒนามากขึ้น มีจำนวนพระมากขึ้น จำเป็นต้องสร้างกุฏิเพิ่มขึ้นทั้งที่พื้นที่มีจำกัด ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา ที่ว่าอาคารในวัดควรมีความหนาแน่นที่เหมาะสมกับพื้นที่วัด

ระดับหลากหลายของพันธุ์พืช

ภายในวัดมีเพียงไม้พุ่มและไม้ยืนต้น ไม่พบการใช้ไม้คลุมดิน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการปกคลุมพื้นที่ดินด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน ผสมผสานกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางพันธุพืช

ระดับการดูแลรักษา

ไม้พุ่มที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มที่ใช้เพื่อความสวยงามซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาที่ดี ซึ่งทำให้เสียงบประมาณในการดูแล ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าพื้นที่สีเขียวต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อย

ตำแหน่งต้นไม้ใหญ่ที่ช่วยลดความร้อนภายในอาคาร

ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่อาคารในวัดบริเวณเขตพุทธาวาสอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ช่วยลดความร้อนภายในอาคารได้มีเฉพาะบางทิศที่มีต้นไม้ตามเกณฑ์ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าควรปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และ กำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ระยะห่างจากอาคารตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร ซึ่งตำแหน่งระหว่างต้นไม้และตัวอาคารภายในวัดมีทั้งที่อยู่ในตำแหน่งที่ไกลไปและบางวัดไม่พบต้นไม้อยู่รอบอาคารในเขตพุทธาวาสเลย และมีความถี่ของต้นไม้ต่อความยาวผนังอาคารน้อยไป ซึ่ง การปลูกพืชพรรณที่ระยะห่างเกินไปจะไม่เกิดผลใดๆต่อการช่วยลดความร้อนในตัวอาคาร

สัดส่วนพื้นที่ที่น้ำซึมผ่านได้ต่อพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด

ภายในวัดเป็นพื้นที่ลาดแข็งทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ประมาณ 1 เมตร เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่ไม่ซึมน้ำ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ควรที่จะมีการใช้พื้นลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุพื้นผิวลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นลาดแข็งทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมขัง และการเกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำธรรมชาติภายหลัง

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน

วัดไม่ได้จัดให้มีเทศน์หรือทำบุญภายในวัดทำให้ชาวบ้านไม่สามารถมาทำบุญที่วัดในวันหยุดหรือวันพระได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

ถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม

ถาวรวัตถุที่มีในวัดขาดการรักษาดูแลทำให้สภาพถาวรวัตถุบางอย่างไม่สามารถใช้งานได้ ได้แก่ ม้านั่ง และเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นบางชนิด ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว มิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

ภาพ 6.11 สภาพสนามเด็กเล่นในวัด

ภาพ 6.12 พื้นที่ลานวัดถูกใช้จอดรถ

การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน

พื้นที่ลานวัดถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถของชาวบ้านซึ่งปริมาณรถที่นำมาจอดนั้นมีปริมาณมากจนชาวบ้านไม่สามารถใช้พื้นที่ลานวัดทำกิจกรรมของชุมชนรวมถึงกิจกรรมทางศาสนาในบางครั้งได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

ทัศนคติของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระผู้บริหารวัดบรมนิวาสราชวรวิหารพบว่า มีทัศนคติเชิงลบต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนาเนื่องจากเห็นว่าวัดมีสถานที่จำกัด และเป็นการรบกวนพระสงฆ์

3) ข้อจำกัด

ไม่พบ

4) ข้อสังเกต

- การที่วัดไม่ได้มีกั้นขอบเขตรั้วชัดเจนในที่ธรณีสงฆ์กับชุมชนที่ติดวัดทำให้ชาวบ้านได้มาใช้วัดทำกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เพราะรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ในเขตที่ธรณีสงฆ์วัดเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุมชนไม่มีเขตแบ่งแยกออกจากกัน
- การที่มีโรงเรียนอยู่ในพื้นที่วัด และวัดอนุญาตให้โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองมาทำกิจกรรมในพื้นที่วัดได้ ทำให้มีกิจกรรมต่างๆเกิดในพื้นที่วัดมากขึ้นทั้งกิจกรรมที่นักเรียนมาใช้เข้าแถวเคารพธงชาติ เรียนพลະ ฝึกซ้อมกีฬา วิ่งเล่น ทำการบ้าน นั่งรอผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองมา

รอรับบุตรหลานภายในวัด ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าได้พึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน รู้สึกว่าวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา

- เนื่องด้วยวัดมีพื้นที่ลานวัดที่กว้าง และคนในชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นไม่มีพื้นที่ส่วนกลางที่จะทำกิจกรรมของชุมชน และไม่มีสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนในบริเวณใกล้เคียง ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัด พักผ่อนและออกกำลังกายต่างๆ ในพื้นที่ธรณีสงฆ์
- การที่พื้นที่ลานวัดถูกใช้เป็นที่จอดรถของชุมชนนั้นมีส่วนทำให้คนเข้ามาทำกิจกรรมที่วัดทุกวัน เนื่องจากต้องนำรถเข้ามาจอดที่ลานวัดก่อนที่จะเข้าชุมชน ทำให้มีการพบปะพูดคุยกัน เดินเล่นบริเวณลานวัดก่อนที่จะแยกย้ายเข้าบ้าน
- การใช้พื้นที่ลานวัดของชุมชนอาจจะมีกิจกรรมที่หลากหลายเกิดขึ้นในพื้นที่และมีพื้นที่จำกัด แต่ทางวัดก็พยายามจัดให้มีการแบ่งกันใช้พื้นที่สำหรับทุกกิจกรรมตามเวลาที่เหมาะสม อาทิเช่นทางวัดจะกันพื้นที่ลานวัดไม่ให้มีรถมาจอดมากนักในตอนเช้าเพื่อให้เด็กนักเรียนได้ลงมาใช้พื้นที่ลานวัดเข้าแถวเคารพธงชาติได้ในทุกเช้า และเวลาที่เด็กนักเรียนลงมาเรียนวิชาพลศึกษาที่ลานวัดบางวันก็จะไม่ให้มีการจอดรถในบริเวณที่เด็กนักเรียนใช้
- ต้นไม้ในวัดมีขนาดใหญ่และสูงทำให้ทางวัดต้องมีการดูแลตัดแต่งกิ่งและต้นไม้เป็นประจำทุกๆ 2 เดือน เพื่อไม่ให้ดูรก ไม่เป็นระเบียบและส่งผลต่อการทำกิจกรรมในวัดไม่สะดวก

ภาพ 6.13 ต้นไม้ใหญ่ภายในวัด

ภาพ 6.14 บริเวณด้านหลังกุฏิที่สร้างขึ้นใหม่

- วัดมีจำนวนพระเพิ่มขึ้นจากอดีต ทำให้กุฏิไม่เพียงพอต่อจำนวนพระ ทำให้จำเป็นต้องสร้างกุฏิเพิ่มภายในวัด ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ มีการขยายเขตสังฆาวาสออกไปรวมกับพื้นที่อื่น เพื่อสร้างกุฏิเพิ่มทำให้เกิดปัญหาการแบ่งเขตภายในวัดไม่ชัดเจนตามมา รวมถึงความหนาแน่นอาคารที่มีเพิ่มขึ้น และพื้นที่เปิดโล่งน้อยลงตามมา

6.1.3 กรณีศึกษาวัดประดู่ธรรมาธิปไตย

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ ทัศนคติ และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดประดู่ธรรมาธิปไตย พบจะมองเห็น ศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกต สำหรับการพัฒนาพื้นที่ได้ดังนี้

1) ศักยภาพ

พบว่าศักยภาพในการพัฒนาวัดประดู่ธรรมาธิปไตย เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวนั้น สามารถแบ่งได้ดังนี้

การเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวอื่น

ตำแหน่งที่ตั้งของวัดในระยะ 500 เมตรมีพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุม ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างสีเขียวขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถพัฒนาพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมภายในวัดให้ไปเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมภายนอกได้เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

การเป็นแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด

พื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมภายในวัดบริเวณที่เก็บอัฐิในเขตที่ธรณีสงฆ์เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของนก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศของเมืองตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม จากการสอบถามถึงปัญหาที่เกิดจากที่วัดเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์จำพวก นก กระรอก นั้นพบว่าไม่มีและวัดเต็มใจที่มีนกและกระรอกมาอาศัยอยู่ แต่พบปัญหาที่เกิดจากสุนัขและแมวที่มีคนนำมาทิ้งไว้ทำให้พื้นที่วัดสกปรก

ภาพ 6.15 พื้นที่สีเขียวบริเวณที่เก็บอัฐิ

ภาพ 6.16 การแข่งตะกร้อของชุมชน
ภายในวัด

การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน

วัตถุประสงค์กิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอทั้งวันสำคัญทางศาสนา และวันพระหรือวันหยุดมีงานทำบุญ ฟังเทศน์ นอกจากนั้นวัดยังทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โรงเรียน และอนุญาตให้ชุมชนและโรงเรียนสามารถใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกัน

การเข้าถึง

ที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ในติดถนนสาธารณะที่สามารถเดินทางมาด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา 5-10 นาที และเดินเข้าถึงได้จากชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรจะสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที

การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดสนับสนุนให้มีการหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่เป็นประจำ โดยร่วมกับชุมชน โรงเรียน จัดงานที่ส่งเสริมประเพณีไทยในทุกเทศกาลรวมถึงส่งเสริมการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านไทย ได้แก่ ตะกร้อ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมาใช้ได้ร่วมกันภายในพื้นที่เดียวกัน ที่ว่าควรมีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่สีเขียว

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาวัด

ชาวบ้านในชุมชนวัด และเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดประจักษ์ศิลปาคมช่วยกันดูแลรักษาวัดและถาวรวัตถุของวัดเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เนื่องจากวัดเหมือนเป็นพื้นที่หนึ่งของชุมชน เนื่องจากชุมชนใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างเสมอมา เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่า ชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน

ทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่

จากการสำรวจพบว่าผู้มาใช้วัดประจักษ์ศิลปาคมมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร และยินดีจะให้ความร่วมมือกับโครงการนี้

ทัศนคติของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระผู้บริหารวัดพบว่า มีทัศนคติเชิงบวกต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัด เพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนาว่าสมควรที่ให้ชุมชนเข้ามาใช้ และเห็นด้วยกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร

2) ปัญหา

การแบ่งเขต

วัดมีการแบ่งพื้นที่วัดไม่เป็นสัดส่วนมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันระหว่างเขตต่างๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา เนื่องด้วยวัดไม่มีงบประมาณในการสร้างรั้วเพื่อแบ่งเขตต่างๆภายในวัด และการกั้นรั้วแบ่งขอบเขตของวัดกับชุมชน

ความหนาแน่นอาคาร

วัดมีความหนาแน่นของอาคารในเขตสังฆาวาสมาก ทำให้ไม่มีพื้นที่เปิดโล่งหรือพื้นที่ว่างภายในเขตสังฆาวาส เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องสร้างอาคารเพิ่มเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้สอยเนื่องจากวัดมีพื้นที่จำกัด ขณะที่วัดมีจำนวนพระมากขึ้น จำเป็นต้องสร้างกุฏิเพิ่มขึ้นทั้ง ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา อาคารในวัดควรมีความหนาแน่นที่เหมาะสมกับพื้นที่วัด

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นต่อพื้นที่วัดทั้งหมด

พื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมที่เหลืออยู่ในปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับบริเวณวัด เนื่องจากไม่มีพื้นที่ที่จะปลูกต้นไม้ได้นอกจากบริเวณที่เก็บอัฐิ วัดมีพื้นที่จำกัด และภายในวัดก็ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ลาดแข็งเทคอนกรีตทั่ววัด และสร้างอาคารใหม่ภายในวัด

ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด

สิ่งปลูกสร้างภายในวัดที่สร้างขึ้นใหม่ไม่ได้ยึดตามรูปแบบอาคารเดิมที่เป็นสถาปัตยกรรมภายในวัดแต่ยึดตามคนที่ย่ออกงบประมาณ(โยมอุปัฏฐาก)ให้จะเป็นคนออกแบบ เลือกรูปแบบให้ทำให้อาคารที่สร้างใหม่บางหลังมีรูปแบบอาคารต่างไปจากอาคารทางศาสนาและพื้นที่บางส่วนในเขตที่ธรณีสงฆ์ที่ถูกใช้เป็นที่ส่วนบุคคลของชาวบ้านนั้นก็มึลักษณะอาคารเป็นที่พักอาศัยไม่เหมาะสมกับพื้นที่วัด ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา

ระดับหลากหลายของพันธุ์พืช

ภายในวัดมีเพียงไม้พุ่มและไม่ยื่นต้น ไม่พบการใช้ไม้คลุมดิน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการปกคลุมพื้นที่ดินด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินผสมผสานกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางพันธุพืช

สัดส่วนพื้นที่ต้นไม้ให้ร่มเงาต่อพื้นที่เปิดโล่ง

พื้นที่เปิดโล่งที่มีบริเวณที่จอดรถซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่มีต้นไม้ที่ให้ร่มเงากับพื้นที่เปิดโล่งในสัดส่วน 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 133 ตารางเมตร ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าควรมีต้นไม้ยืนต้นอย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ร้อนมากในตอนกลางวันทำให้ไม่สามารถใช้งานบริเวณนี้ได้ในตอนกลางวัน

ตำแหน่งต้นไม้ใหญ่ที่ช่วยลดความร้อนภายในอาคาร

ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่อาคารในวัดบริเวณเขตพุทธาวาสอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ช่วยลดความร้อนภายในอาคารได้มีเฉพาะบางทิศที่มีต้นไม้ตามเกณฑ์ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่าควรปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และ กำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ระยะห่างจากอาคารตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร ซึ่งตำแหน่งระหว่างต้นไม้และตัวอาคารภายในวัดมีทั้งที่อยู่ในตำแหน่งที่ไกลไปและบางวัดไม่พบต้นไม้อยู่รอบอาคารในเขตพุทธาวาสเลย และมีความถี่ของต้นไม้ต่อความยาวผนังอาคารน้อยไป ซึ่ง การปลูกพืชพรรณที่ระยะห่างเกินไปจะไม่เกิดผลใดๆต่อการช่วยลดความร้อนในตัวอาคาร

สัดส่วนพื้นที่ที่น้ำซึมผ่านได้ต่อพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด

ภายในวัดเป็นพื้นที่ลาดแข็งทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ประมาณ 0.50 เมตร เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่ไม่ซึมน้ำ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ควรที่จะมีการใช้พื้นลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุพื้นผิวลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นลาดแข็งทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมขัง และการเกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำธรรมชาติภายหลัง ซึ่งพื้นที่ลาดแข็งภายในวัดนี้เป็นพื้นเทคอนกรีตซึ่งการปรับเปลี่ยนจะทำได้ยาก

ถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม

ถาวรวัตถุที่มีภายในวัด คือม้านั่ง และเก้าอี้หินอ่อน นั้นมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้มาใช้ทำกิจกรรมภายในวัด ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

การใช้พื้นที่ทำกิจกรรมของชุมชน

การใช้พื้นที่ลานวัดมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันของกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากวัดตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนซึ่งไม่มีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนสำหรับทำกิจกรรม และวัดเองก็มีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในวัดด้วย ซึ่งทำให้มีกิจกรรมต่างๆที่ทั้งเกี่ยวกับศาสนา และไม่เกี่ยวกับศาสนาเกิดขึ้นในวัดหลากหลายกิจกรรมมากจนบางที่การใช้พื้นที่ลานวัดมีการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันของกิจกรรมต่างๆ

ทัศนคติของพระผู้บริหารวัด

จากการสัมภาษณ์พระผู้บริหารวัดประจำธรรมมาธิปไตยพบว่า มีทัศนคติเชิงลบต่อต้นไม้ในวัด เนื่องจากเห็นว่าการใช้ประโยชน์ในพื้นที่วัดเปลี่ยนไป ถ้าจำเป็นต้องทำที่จอดรถก็ต้องยอมรับที่จะตัดต้นไม้ออกไปเนื่องจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวย

3) ข้อจำกัด

ไม่พบ

4) ข้อสังเกต

- การที่วัดไม่ได้กันขอบเขตรั้วชัดเจนในที่ดินที่ธรณีสงฆ์กับชุมชนที่ติดวัดทำให้ชาวบ้านได้มาใช้วัดทำกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เพราะรู้สึกว่าพื้นที่ในเขตที่ธรณีสงฆ์วัดเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุมชน ไม่มีเขตแบ่งแยกออกจากกัน และใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน

- การที่มีโรงเรียนอยู่ในพื้นที่วัด และวัดอนุญาตให้โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง มาทำกิจกรรมในพื้นที่วัดได้ ทำให้มีกิจกรรมต่างๆเกิดในพื้นที่วัดมากขึ้นทั้งกิจกรรมที่นักเรียนมาใช้เข้าแถวเคารพธงชาติ เรียนพลະ ฝึกซ้อมกีฬา วิ่งเล่น ทำการบ้าน นั่งรอผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองมารับบุตรหลานภายในวัด ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าได้พึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน รู้สึกวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา

- เนื่องจากวัดมีพื้นที่ลานวัดที่กว้าง และคนในชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นไม่มีพื้นที่ส่วนกลางที่จะทำกิจกรรมของชุมชน และไม่มีสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนในบริเวณใกล้เคียง ทำให้คนมาใช้พื้นที่วัด พักผ่อนและออกกำลังกายต่างๆ เล่นกีฬา จัดงานกิจกรรมของชุมชน ในพื้นที่ธรณีสงฆ์

- การที่ชุมชนที่ติดวัดเป็นชุมชนอยู่อาศัยหนาแน่น ทางเข้าชุมชนต้องผ่านวัดก่อนที่จะเข้าถึงตัวชุมชน และชุมชนด้านหลังวัดไม่สามารถนำรถเข้าถึงได้ทำให้จำเป็นต้องมาจอดรถที่วัดก่อน ทำให้คนในชุมชนต้องเข้ามาใช้วัดทุกวัน ทำให้ได้พบปะพูดคุยกันภายในชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกัน

ภาพ 6.17 ภาพลานวัดในวันที่ไม่มีกิจกรรม ถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถ

ภาพ 6.18 ภาพลานวัดในวันที่มีตลาดนัด

- การใช้พื้นที่ลานวัดของชุมชนอาจจะมีกิจกรรมที่หลากหลายเกิดขึ้นในพื้นที่และมีพื้นที่จำกัด แต่ทางวัดก็พยายามจัดให้มีการแบ่งกันใช้พื้นที่สำหรับทุกกิจกรรมตามเวลาที่เหมาะสม และพยายามแบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ให้ไม่ซ้อนทับกัน อาทิเช่น วันพฤหัสบดีมีเต็นท์แอโรบิค วันศุกร์มีตลาดนัด
- วัดมีจำนวนพระเพิ่มขึ้นจากอดีต ทำให้กุฏิไม่เพียงพอต่อจำนวนพระ ทำให้จำเป็นต้องสร้างกุฏิเพิ่มภายในวัด ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ มีการขยายเขตสังฆาวาสออกไปรวมกับพื้นที่อื่น เพื่อสร้างกุฏิเพิ่มทำให้เกิดปัญหาการแบ่งเขตภายในวัดไม่ชัดเจนตามมา รวมถึงความหนาแน่นอาคารที่มีเพิ่มขึ้น และพื้นที่เปิดโล่งน้อยลงตามมา
- ปัญหางบประมาณเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว วัดไม่มีงบประมาณในการดำเนินการต่างๆ อาทิเช่น กั้นเขตรั้ววัด หรือเวลาที่มีคนบริจาคเงินในการพัฒนาก็จะพัฒนาตามที่คนบริจาคต้องการที่จะทำ ซึ่งบางที่ไม่เหมาะสมกับการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว
- วัดมีทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่ลาดเชิงเนื่องจากดูแลรักษาง่าย และใช้ประโยชน์ได้เต็มที่และไม่เห็นความสำคัญของต้นไม้ใหญ่

6.1.4 กรณีศึกษาวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ ทัศนคติ และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม พบจะมองเห็น ศักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด และข้อสังเกต สำหรับการพัฒนาพื้นที่ได้ดังนี้

1) ศักยภาพ

ศักยภาพในการพัฒนาวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวนั้น สามารถแบ่งได้ดังนี้

การแบ่งเขต

เป็นวัดที่มีการแบ่งเขตต่างๆ ภายในวัดเป็นสัดส่วนชัดเจนตามหลักการวางผังวัด ไม่มีการใช้งานของพื้นที่ในแต่ละเขตซ้อนทับกัน เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านศาสนา

การเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมภายในวัดมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุม อื่นที่อยู่โดยรอบวัด ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลดีต่อระบบนิเวศของเมืองเป็นทางผ่านของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ

ภาพ 6.19 ภาพพื้นที่สีเขียวด้านหน้าวัด

ภาพ 6.20 ถนนสาธารณะด้านหน้าวัด

การเข้าถึง

ที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ในติดถนนสาธารณะที่สามารถเดินทางมาด้วยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลา 5 นาที ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรจะสามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะในเวลาไม่เกิน 30 นาที

ทัศนคติของผู้ใช้พื้นที่

จากการสำรวจพบว่าผู้มาใช้วัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรมมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร และยินดีจะให้ความร่วมมือกับโครงการนี้ แต่ต้องดูสภาพพื้นที่ของแต่ละวัดด้วย

2) ปัญหา

สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นต่อพื้นที่วัดทั้งหมด

พื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมที่เหลืออยู่ในปัจจุบันมีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรมมีการพัฒนาเป็นพื้นที่ลาดแข็งเทคอนกรีตทั่ววัด และสร้างอาคารใหม่ภายในวัด ทำให้ไม่มีพื้นที่ที่จะปลูกต้นไม้ได้นอกจากบางส่วนในเขตที่ธรณีสงฆ์และเขตพุทธาวาส

ระดับหลากหลายของพันธุ์พืช

ภายในวัดมีเพียงไม้พุ่มและไม้ยืนต้น ไม่พบการใช้ไม้คลุมดิน ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีการปกคลุมพื้นที่ดินด้วยไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดินผสมผสานกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางพันธุพืช

การเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น่านาชนิด

วัดมีพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมขนาดใหญ่ไม่ใหญ่นักและส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มและไม้ยืนต้นขนาดเล็กทำให้ไม่มีสัตว์ต่างๆมาอาศัยอยู่ เนื่องจากพื้นที่สีเขียวภายในวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรมไม่ได้มีความสมบูรณ์พอที่จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งอาหารของสัตว์ต่างๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว

ภาพ 6.21 ภาพพื้นที่สีเขียวภายในวัด

ภาพ 6.22 พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด

ระดับการดูแลรักษา

ไม้พุ่มที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่มที่ใช้เพื่อความสวยงามซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาที่ดี ซึ่งทำให้เสียงบประมาณในการดูแล ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าพื้นที่สีเขียวต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อย

สัดส่วนพื้นที่ต้นไม้ให้ร่มเงาต่อพื้นที่เปิดโล่ง

พื้นที่เปิดโล่งที่ธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่มีต้นไม้ให้ร่มเงากับพื้นที่เปิดโล่งในสัดส่วน 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 253 ตารางเมตร ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่า ควรจะมีต้นไม้ยืนต้นอย่างน้อย 1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง 50 ตารางเมตร ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ร้อนมากในตอนกลางวันทำให้ไม่สามารถใช้งานบริเวณนี้ได้ในตอนกลางวัน

ตำแหน่งต้นไม้ใหญ่ที่ช่วยลดความร้อนภายในอาคาร

ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่อาคารในวัดบริเวณเขตพุทธาวาสอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ช่วยลดความร้อนภายในอาคารได้มีเฉพาะบางทิศที่มีต้นไม้ตามเกณฑ์ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวกำหนดว่า ควรปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และ กำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ระยะห่างจากอาคารตั้งแต่ 3

เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร ซึ่งตำแหน่งระหว่างต้นไม้และตัวอาคารภายในวัดมีทั้งที่อยู่ในตำแหน่งที่ไกลไปและบางวัดไม่พบต้นไม้อยู่รอบอาคารในเขตพุทธาวาสเลย และมีความถี่ของต้นไม้ต่อความยาวผนังอาคารน้อยไป ซึ่ง การปลูกพืชพรรณที่ระยะห่างเกินไปจะไม่เกิดผลใดๆต่อการช่วยลดความร้อนในตัวอาคาร

สัดส่วนพื้นที่ที่น้ำซึมผ่านได้ต่อพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด

ภายในวัดเป็นพื้นที่ลาดแข็งทั้งบริเวณวัดยกเว้นระยะรอบต้นไม้ประมาณ 0.50 เมตร เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่ไม่ซึมน้ำ ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว ควรที่จะมีการใช้พื้นลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุพื้นผิวลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมขัง และการเกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำธรรมชาติภายหลัง ซึ่งพื้นที่ลาดแข็งภายในวัดนี้เป็นพื้นที่คอนกรีตซึ่งการปรับเปลี่ยนจะทำได้ยาก

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน

ในวัดหยุดหรือวันพระทางวัดไม่ได้จัดให้มีเทศน์หรือทำบุญภายในวัดทำให้ชาวบ้านไม่สามารถมาทำบุญที่วัดในวันหยุดหรือวันพระได้ ทางวัดจะจัดเฉพาะวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้นซึ่งนานๆถึงจะจัดงานสักครั้งไม่ได้จัดเป็นประจำ ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

ถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม

ภายในวัดไม่มีถาวรวัตถุที่จะเอื้อให้เกิดกิจกรรมภายในวัดเลย ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีถาวรวัตถุในพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดกิจกรรม

การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดไม่ได้มีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่สีเขียว ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาวัด

ชุมชนไม่ได้เข้ามาใช้วัดทำกิจกรรมต่างๆ และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัด เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัดที่เกี่ยวกับศาสนาและไม่เกี่ยวกับศาสนา เกิดขึ้นภายในวัดน้อยมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน ที่ว่าชุมชนควรมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวร่วมกัน

3) ข้อจำกัด

ไม่พบ

4) ข้อสังเกต

- การที่วัดไม่มีโรงเรียนในพื้นที่วัด ทำให้พื้นที่วัดไม่เกิดกิจกรรมอื่นๆ นอกจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาภายในวัด และกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนก็ไม่มีกิจกรรมอื่นร่วมกัน
- วัดมีจำนวนพระเพิ่มขึ้นจากอดีต ทำให้กุฏิไม่เพียงพอต่อจำนวนพระ ทำให้จำเป็นต้องสร้างกุฏิเพิ่มภายในวัด ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ มีการขยายเขตสังฆาวาสออกไปรวมกับพื้นที่อื่นเพื่อสร้างกุฏิเพิ่มทำให้เกิดปัญหาการแบ่งเขตภายในวัดไม่ชัดเจนตามมา รวมถึงความหนาแน่นอาคารที่มีเพิ่มขึ้น และพื้นที่เปิดโล่งน้อยลงตามมา
- การที่พื้นที่ลานวัดถูกใช้เป็นพื้นที่จอดรถของชุมชนนั้นมีส่วนทำให้คนเข้ามาวัดเนื่องจากต้องนำรถเข้ามาจอดที่ลานวัดก่อนที่จะเข้าชุมชน แต่สภาพพื้นที่ของวัดในบริเวณที่ธรณีสงฆ์ที่ใช้จอดรถไม่ได้มีสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม ไม่มีต้นไม้ใหญ่ ไม่มีถาวรวัตถุต่างๆ และเป็นพื้นลาดชันขนาดใหญ่
- ตำแหน่งที่ตั้งวัดตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสวนสาธารณะสำหรับใช้พักผ่อนของประชาชน (สวนสาธารณะป่าช้าวัดดอน) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านไปใช้ออกกำลังกาย และพักผ่อน ตั้งอยู่ในระยะใกล้วัด ทำให้ชาวบ้านไม่ได้เข้ามาใช้วัดออกกำลังกายหรือพักผ่อนเนื่องจากบริเวณสวนสาธารณะมีถาวรวัตถุที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมต่างๆพร้อมกว่าพื้นที่วัด

6.2 สรุปความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

จากการศึกษาวัดที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 4 วัดนั้นพบว่าสามารถพัฒนาวัดทั้ง 4 ให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในได้ แต่ความยากง่ายในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละวัดนั้นแตกต่างกันไปตามปัญหา ศักยภาพ และข้อจำกัดที่มีโดยที่จากการศึกษาทำให้สามารถสรุปความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวได้ดังนี้

ในมิติด้านศาสนา จากการศึกษพบว่าวัดมีการใช้งานด้านศาสนาจากประชาชนทั่วไปในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวันสำคัญทางศาสนาหรือเทศกาลประเพณีต่างๆที่สำคัญของไทย แต่ความถี่ของกิจกรรมทางด้านศาสนาในแต่ละวัดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัดที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือพึ่งพากันนั้น จะมีพิธีกรรมทางศาสนาในวันพระและวันหยุดอย่างสม่ำเสมอ

ในส่วนด้านความหนาแน่นของอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในวัดในปัจจุบันนั้นพบว่าวัดส่วนใหญ่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทำให้มีความจำเป็นในการสร้างอาคารต่างๆภายในวัดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตสังฆาวาสที่ค่าความหนาแน่นของอาคารเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากแต่ละวัดมีจำนวนพระสงฆ์เพิ่มขึ้น ทำให้ภูมิที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้มีการสร้างอาคารใหม่เพิ่มขึ้นโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความหนาแน่นและพื้นที่เปิดโล่งของวัดทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้งานของวัดทางด้านศาสนา

รวมถึงส่งผลทำให้การแบ่งเขตต่างๆภายในวัดไม่ชัดเจนเพราะว่ามีความจำเป็นในการสร้างอาคารเพิ่มขึ้นในเขตสังฆาวาส แต่ด้วยพื้นที่ที่มีจำกัดทำให้มีการสร้างภูมิเพิ่มขึ้นในเขตอื่นๆโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงการแบ่งเขตต่างๆตามหลักการวางผังวัดที่มีมา ส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่ซ้อนทับกันและทำให้เกิดปัญหาการบกพรอนกันของการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัดที่มีการแบ่งเขตพื้นที่ต่างๆโดยการกันรั้วคอนกรีตแบ่งพื้นที่เขตต่างๆออกจากกันสามารถที่จะช่วยให้การแบ่งเขตการใช้งานของวัดชัดเจนตามหลักการผังวัดที่มีมาได้ แต่เนื่องด้วยบางวัดไม่มีงบประมาณเพียงพอในการที่สร้างรั้วแบ่งเขตต่างๆออกจากกันได้

ส่วนมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าวัดส่วนใหญ่ยังมีพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมอยู่ภายในวัดแต่อาจจะแตกต่างกันที่สัดส่วนที่มี โดยพบว่าปัจจัยที่ทำให้สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมมีอยู่มากนั้นมาจากทัศนคติพระผู้บริหารภายในวัดเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่าวัดที่มีสัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมอยู่มากนั้นเนื่องจากพระผู้บริหารวัดมีทัศนคติที่ดีกับต้นไม้ภายในวัด มีความต้องการเก็บต้นไม้เหล่านี้ไว้โดยไม่ได้พัฒนาเป็นพื้นที่ลาดแข็งหรืออาคารขึ้นมาแทนที่ ซึ่งวัดที่มีพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมที่มีอุดมสมบูรณ์นั้นยังเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิดซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมืองตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียว

ส่วนความหลากหลายทางพันธุ์พืชภายในวัดนั้น จากการศึกษาพบว่าวัดส่วนใหญ่ยังไม่มี ความหลากหลายทางพันธุ์พืชภายในวัดเนื่องจากไม้ที่เลือกใช้ส่วนใหญ่ใช้ไม่ยืนต้นเป็นหลัก อาจมีไม้พุ่มที่ใช้บ้าง แต่ไม่พบการใช้ไม้คลุมดินภายในวัดเลยซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวนั้นความหลากหลายทางพันธุ์พืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งไม่ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อยและไม้คลุมดิน และควรใช้พันธุ์พืชที่อยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อยซึ่งปัจจุบันวัดต่างๆเลือกพันธุ์พืชที่ปลูกภายในวัดโดยเลือกใช้ไม้ยืนต้นที่สื่อความหมายทางพุทธศาสนา วรรณคดีไทย หรือประวัติความเป็นมาของวัดเป็นหลัก นอกจากนั้นก็มีการปลูกไม้ผลที่รับประทานได้และไม้พุ่มที่มีความสวยงามเพื่อช่วยสร้างความสวยงามให้แก่วัด โดยที่ยังไม่ได้คำนึงถึงการเลือกใช้พันธุ์พืชที่ดูแลรักษา ง่ายเป็นหลัก

ส่วนการใช้สนามหญ้าภายในวัดนั้น จากการศึกษาพบว่าวัดส่วนใหญ่ไม่มีการใช้สนามหญ้าภายในวัดเนื่องจากดูแลรักษายากและใช้งบประมาณในการดูแลรักษาค่อนข้างสูง ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดีที่วัดต่างๆคำนึงถึงในเรื่องนี้ แต่กลับพบว่าวัดส่วนใหญ่กลับใช้พื้นที่ลาดเชิงประเภพื้นเทคอนกรีตเป็นหลักแทนโดยที่พระผู้บริหารวัดและชาวบ้านในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อพื้นเทคอนกรีตว่าดูแลรักษาง่าย มีความสะดวกในการใช้สอย และดูสะอาดเป็นระเบียบดี ทำให้พื้นผิวภายนอกอาคารของวัดส่วนใหญ่เป็นพื้นเทคอนกรีตที่น้ำไม่สามารถซึมผ่านได้ซึ่งก่อให้เกิดภาวะน้ำท่วมขังภายในวัดตามมา และการพัฒนาวัดโดยการเทคอนกรีตนั้นส่งผลทำให้ต้นไม้ใหญ่ที่เคยมีอยู่ภายในวัดไม่สามารถที่เจริญเติบโตได้และล้มตายไปซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้สัดส่วนพื้นที่สีเขียวภายในวัดลดน้อยลง

จากการศึกษาพบว่าตำแหน่งไม้ยืนต้นที่ปลูกภายในวัดส่วนใหญ่ปลูกในตำแหน่งเดิมที่มีมาตั้งแต่ในอดีต โดยไม่มีการคำนึงถึงตำแหน่งปลูกต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่ตัวอาคารหรือตำแหน่งที่สามารถให้ร่มเงากับพื้นที่ลาดเชิงได้ ทำให้ไม้ยืนต้นที่มีไม่สามารถช่วยลดความร้อนในอาคารภายในวัดได้ โดยเฉพาะในเขตพุทธาวาสพบว่าตำแหน่งที่ปลูกต้นไม้ในรัศมีจากตัวอาคารในเขตพุทธาวาสจะมีระยะเกิน 10 เมตรตามที่เกณฑ์มาตรฐานกำหนด และในบริเวณพื้นที่เปิดโล่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นคอนกรีตในเขตที่ธรณีสงฆ์มีสัดส่วนไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งในสัดส่วนที่น้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก เนื่องจากวัดเห็นว่าการปลูกต้นไม้ภายในพื้นที่ลาดเชิงจะทำให้การใช้งานต่างๆทั้งทางศาสนาและกิจกรรมของชุมชนไม่สะดวก ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วการที่มีพื้นที่ลาดเชิงขนาดใหญ่โดยไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงาในบริเวณ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามาใช้พื้นที่วัดในบริเวณนี้ได้เนื่องจากร้อนมากจนไม่สามารถทำกิจกรรมใดๆได้นอกจากตอนเย็นเท่านั้น

ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนพบว่าตำแหน่งการเข้าถึงของวัดส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงจากชุมชนได้โดยสะดวก โดยที่วัดส่วนใหญ่จะอยู่ติดกับชุมชนทำให้สะดวกในการมาทำกิจกรรมที่วัด จากการศึกษาพบว่าวัดที่มีการเปิดพื้นที่เชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่วัดในเขตที่ธรณีสงฆ์และชุมชนทำให้พื้นที่ทั้งสองเป็นส่วนเดียวกันนั้น มีผลทำให้ชุมชนมาใช้พื้นที่วัดในส่วนนี้ทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนและกิจกรรมทางศาสนาของวัดมากกว่าวัดที่มีการแบ่งพื้นที่ชัดเจนระหว่างที่ธรณีสงฆ์และชุมชน และชุมชนเองก็รู้สึกที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจริงๆแล้วพื้นที่ที่ธรณีสงฆ์ของวัดก็ถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะอยู่แล้ว และถูกใช้งานเป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนมาตั้งแต่อดีตซึ่งกิจกรรมต่างๆของชุมชนมักเกิดที่ลานวัดเป็นหลัก เพียงแต่วัดควรมีการแบ่งเขตที่ชัดเจนในที่ธรณีสงฆ์กับเขตอื่นเพื่อให้กิจกรรมที่เกิดในส่วนนี้ไม่รบกวนการใช้สอยในเขตอื่นๆของวัด

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัดนอกจากกิจกรรมทางศาสนาที่กล่าวมาแล้วยังมีกิจกรรมต่างๆของชุมชนที่เกิดขึ้นภายในวัดโดยที่ความหลากหลายของกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นภายในวัดขึ้นอยู่กับที่ตั้งและบริบทโดยรอบของวัดเป็นสำคัญ จากการศึกษาประเด็นที่ทำให้วัดมีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นภายในวัดแตกต่างกันนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

- การที่วัดตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีสวนสาธารณะในระยะรัศมี 2.5 กิโลเมตรจากพื้นที่ตั้งวัดทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีพื้นที่ออกกำลังกายและพักผ่อนที่เหมาะสมกว่าการมาใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรม เนื่องจากพื้นที่สวนสาธารณะเหล่านี้มีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมต่างๆมากกว่าพื้นที่วัด นอกจากนั้นทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ควรที่จะพัฒนาวัดที่อยู่ในตำแหน่งเหล่านี้ไปได้ในด้านอื่นที่ไม่ใช่พัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ อาจจะมีการส่งเสริมการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวทางด้านศิลปวัฒนธรรมแทน

- การที่วัดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเดินทางไปถึงได้โดยระบบขนส่งมวลชนสาธารณะหรือระยะห่างจากที่ตั้งวัดก็ควรอยู่ห่างจากจุดที่มีระบบขนส่งมวลชนสาธารณะเข้าถึงได้ระยะประมาณ 400 ม. ซึ่งส่งผลทำให้ชุมชนเข้ามามีพื้นที่วัดในการทำกิจกรรมต่างๆได้โดยง่าย ถ้าวัดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถเดินมาวัดได้ไม่ไกลเกินไป ทำให้ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีพื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

- การที่วัดมีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่วัด หรือตั้งอยู่ติดกับพื้นที่วัดที่สามารถเดินเชื่อมถึงกันได้ทำให้วัด โรงเรียน และชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เกิดกิจกรรมที่หลากหลายภายในวัด เช่น ใช้เคารพธงชาติ เรียนพลศึกษา และทำให้รู้สึกว่ามีภารกิจพึ่งพาอาศัยกันระหว่างวัดชุมชนส่งผลให้ชุมชนรู้สึกที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนควรช่วยกันดูแลรักษา โดยที่ในวันสำคัญชุมชน วัด และโรงเรียนจะร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่ชุมชนและวัดร่วมกัน และวัดที่มีโรงเรียนนั้นเด็กนักเรียนจะช่วยกันทำความสะอาดลานวัดในทุกวันหลังจากใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ

ซึ่งจากประเด็นเรื่องที่ตั้งและบริบทโดยรอบของวัดที่ส่งผลต่อการเกิดกิจกรรมในวัดที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาเพื่อช่วยเลือกวัดที่จะดำเนินโครงการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีตามมาตรฐานให้ประสบผลสำเร็จได้

นอกจากปัจจัยเรื่องที่ตั้งและบริบทโดยรอบของวัดที่ส่งผลต่อมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนของวัดแล้วยังมีเรื่องของถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัดด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัดมีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัดน้อยไปเมื่อเทียบกับความต้องการของคนที่มาทำกิจกรรมภายในวัด และจากการศึกษาพบว่ามีลานวัดบางวัดได้มี

การพัฒนาเป็นลานกีฬาชุมชนตามนโยบายกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้รับการสนับสนุนเครื่องเล่นสำหรับสนามเด็กเล่น และอุปกรณ์กีฬาบางชนิดซึ่งพื้นที่ลานวัดอื่นๆก็สามารถพัฒนาให้เป็นลานกีฬาของชุมชนตามนโยบายของกรุงเทพมหานครได้ซึ่งทำให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ว่าพื้นที่สีเขียวควรมีถาวรวัตถุที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่

และจากการศึกษาพบว่าวัดต่างๆสนับสนุนการจัดงานเทศกาลต่างๆร่วมกับชุมชนในวันสำคัญทางประเพณีของไทยอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการสนับสนุนการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียว ส่วนการสนับสนุนการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาตินั้นพบว่าส่วนใหญ่วัดต่างๆยังไม่มีการสนับสนุนทางด้านนี้

และในส่วนของข้อมูลเชิงสังคมพบว่าผู้ใช้วัดมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครและยินดีจะให้ความร่วมมือกับโครงการนี้ รวมถึงพระผู้บริหารวัดก็มีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครด้วยเช่นกัน

ซึ่งนอกจากการศึกษาทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในแล้วยังพบข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาวัดที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 4 วัดได้ดังนี้

ข้อสังเกต

จากการสำรวจพบว่าพื้นที่วัดที่มีลักษณะร่มรื่น ได้รับร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ มีพื้นที่นั่งเล่นพักผ่อน และมีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรม เช่น ม้านั่ง เก้าอี้หิน และสนามเด็กเล่น ซึ่งเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้มาใช้วัดต้องการ รวมถึงบางวัดพื้นที่โดยรอบไม่มีสวนสาธารณะอื่นให้ประชาชนได้พักผ่อน จึงทำให้มีผู้มาใช้พื้นที่ภายในวัดเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ

และจากการศึกษาพบว่าวัดที่มีโรงเรียนอยู่ภายในพื้นที่วัดหรือมีพื้นที่ของวัดเชื่อมต่อกับโรงเรียนเป็นอีกปัจจัยที่มีส่วนทำให้ชุมชนมาใช้วัดทำกิจกรรมต่างๆมากขึ้น ทั้งกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา เช่นการนั่งเล่น วิ่งเล่น ออกกำลังกาย เรียนพลศึกษา เข้าแถวเคารพชาติ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาที่วัดจะทำร่วมกับ ชุมชน และโรงเรียนซึ่งชาวบ้านจะรู้สึกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของ วัด โรงเรียน และชุมชน รู้สึกว่าวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนควรช่วยกันดูแลรักษา

ส่วนในด้านพื้นที่พบว่าการที่วัดไม่มีกั้นขอบเขตรั้วชัดเจนในที่ธรณีสงฆ์กับชุมชนที่ติดวัดทำให้ชาวบ้านได้มาใช้วัดทำกิจกรรมเป็นประจำทุกวัน เพราะรู้สึกว่าพื้นที่ในเขตที่ธรณีสงฆ์วัดเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุมชนไม่มีเขตแบ่งแยกออกจากกัน

ส่วนพื้นที่ลานวัดนั้นพบว่า วัดส่วนใหญ่ที่มีพื้นที่ลานวัดกว้างจะถูกใช้งานเป็นพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ทำให้พื้นที่ลานวัดถูกใช้งานด้วยกิจกรรมที่

หลากหลาย หรือบางทีก็ถูกใช้เป็นที่จอดรถของชุมชน ซึ่งการที่ชุมชนมาจอดรถในลานวัดก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้ามาใช้วัดทำกิจกรรมอื่นๆตามมา ซึ่งทางวัดก็พยายามจัดให้มีการแบ่งกันใช้พื้นที่สำหรับทุกกิจกรรมตามเวลาที่เหมาะสม และพยายามแบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ให้ไม่ซ้อนทับ

ข้อสังเกตที่พบจากการศึกษาพบว่าวัดส่วนใหญ่จะเลือกใช้ไม้ยืนต้นที่สื่อความหมายทางพุทธศาสนา วรรณคดีไทย หรือประวัติความเป็นมาของวัดเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็น सालะ หูกวาง อโศกอินเดีย โพธิ์ ไทร ประดู่ นอกจากนี้ก็มีการปลูกไม้ผลที่รับประทานได้ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในเขตที่สังฆาวาสเช่น มะขาม มะยม มะม่วง สาลี่ ซึ่งบางวัดได้มีการนำป้ายบอกชื่อต้นไม้มาติดไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านที่เข้ามาใช้วัด ส่วนไม้พุ่มนั้นส่วนใหญ่วัดจะเลือกใช้ไม้พุ่มที่มีความสวยงามเพื่อช่วยสร้างความสวยงามให้แก่วัดอาทิเช่น เข็ม เฟื่องฟ้า ซาฮกเกี้ยนดัด ชิงแดง พุทธรักษา แก้ว ซึ่งจริงๆแล้วควรเลือกใช้ไม้ที่ดูแลรักษาง่ายมากกว่า

ส่วนข้อสังเกตที่พบทางด้านจัดการพื้นที่วัดคือพบว่า วัดมีจำนวนพระเพิ่มขึ้นจากอดีต ทำให้กฎไม่เพียงพอต่อจำนวนพระทำให้จำเป็นต้องสร้างกฎเพิ่มภายในวัด ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้มีการขยายเขตสังฆาวาสออกไปรวมกับพื้นที่อื่นเพื่อสร้างกฎเพิ่มทำให้เกิดปัญหาการแบ่งเขตภายในวัดไม่ชัดเจนตามมา รวมถึงความหนาแน่นอาคารที่มีเพิ่มขึ้น และพื้นที่เปิดโล่งน้อยลงตามมา

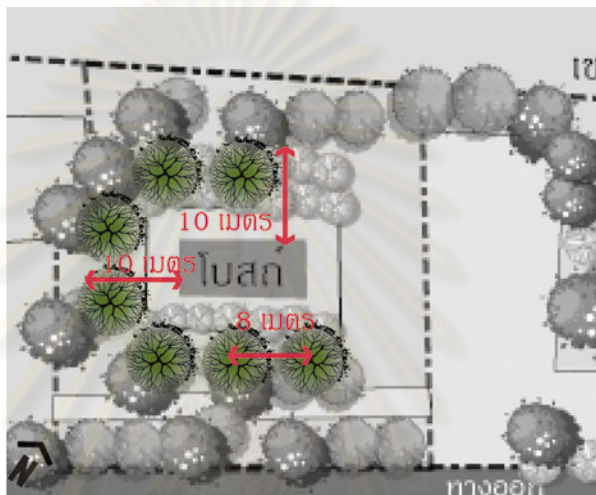
และปัญหางบประมาณก็เป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว เนื่องจากวัดไม่มีงบประมาณในการดำเนินการต่างๆ อาทิเช่น กั้นเขตรั้ววัด หรือเวลามีคนบริจาคเงินในการพัฒนา ก็จะพัฒนาตามที่คนบริจาคต้องการที่จะทำ ซึ่งบางทีไม่เหมาะสมกับการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียว

ข้อสังเกตอีกด้านที่พบจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับวัดพบว่า ค่านิยมที่เกี่ยวกับพื้นที่ที่คาดแข่งว่าวัดที่พัฒนาแล้วต้องเทพื้นคอนกรีต เพื่อความสะดวกสบาย และความสะอาดเรียบร้อยเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ ซึ่งจริงๆแล้วยังมีพื้นที่ที่คาดแข่งชนิดอื่นที่สามารถใช้ได้นอกจากพื้นที่คอนกรีต ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถให้น้ำซึมผ่านได้ไม่ก่อให้เกิดภาวะน้ำท่วมภายหลัง นอกจากนี้ยังมีบางวัดที่ไม่ให้ความสำคัญกับต้นไม้ใหญ่ ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการแนะนำกับวัดต่างๆในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาสภาพพื้นที่วัดกรณีศึกษาทั้ง 4 แห่งเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 พบข้อสังเกตว่าเกณฑ์มาตรฐานบางข้อนั้นไม่พบวัดที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเลยจึงศึกษาความเป็นไปได้ที่ควรใช้เกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวกับวัดหรือควรมีการปรับเกณฑ์มาตรฐานให้เหมาะสมกับพื้นที่วัดมากขึ้นโดยสรุปเป็นข้อสังเกตต่างๆได้ดังนี้

- มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ว่าควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม กำหนดว่าควรปลูกต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศใต้ของอาคารอย่างน้อยทิศ

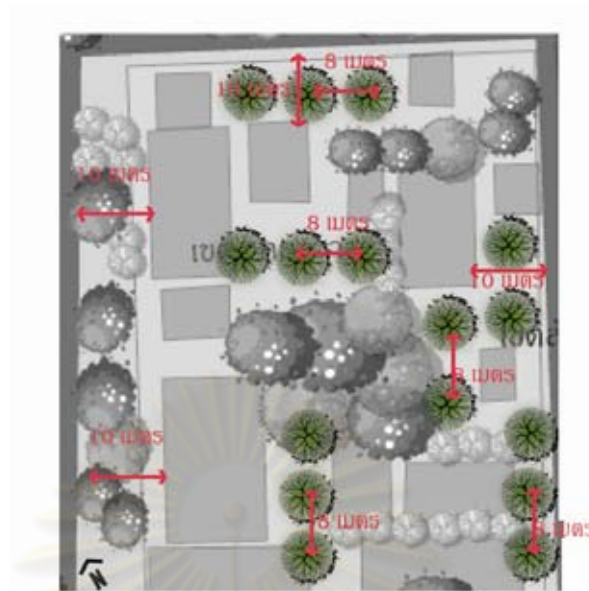
ละ 1 ต้นต่อความยาวของผนังอาคารทุกๆ 8 เมตร และ กำหนดตำแหน่งปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ ระยะห่างจากอาคารตั้งแต่ 3 เมตรขึ้นไปแต่ไม่เกิน 10 เมตร ซึ่งตำแหน่งระหว่างต้นไม้และตัว อาคารภายในวัดมีทั้งที่อยู่ในตำแหน่งที่ไกลไปและบางวัดไม่พบต้นไม้อยู่รอบอาคารในเขต พุทธาวาสเลย และมีความถี่ของต้นไม้ต่อความยาวผนังอาคารน้อยไป จึงทำการทำ แบบจำลองผังพื้นวัดทั้ง 4 กรณีศึกษา เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเป็นให้ ไปตามเกณฑ์มาตรฐานนี้ ซึ่งพบว่า

ภาพ 6.23 แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

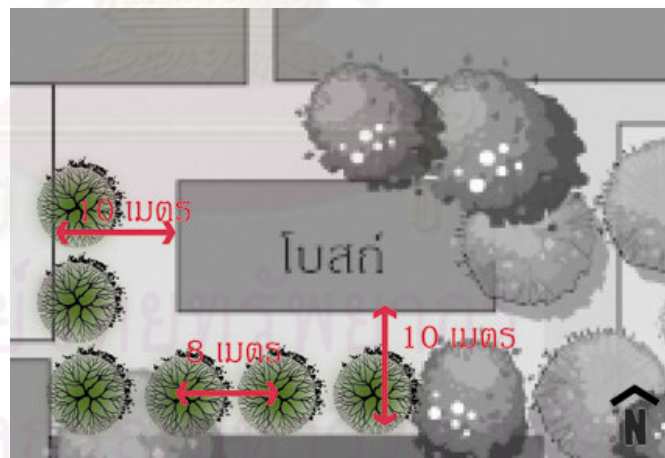
การจำลองปลูกต้นไม้ในวัดพระราม 9 กาญจนภิเษกในทิศตะวันออก ตะวันตก และ ทิศใต้รอบพระอุโบสถนั้นพบว่าสามารถทำได้เนื่องจากจากตัวอาคารในระยะ 10 เมตรนั้นพื้นที่โดยรอบเป็นสนามหญ้าและมีไม้พุ่มกระถางบางชนิดเท่านั้นสามารถ ปรับปรุงพื้นที่โดยปลูกไม้ยืนต้นเพื่อช่วยลดความร้อนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานได้ โดย อาจจะต้องมีการปรับปรุงไม้กระถางที่ปลูกรอบพระอุโบสถออกและควรคำนึงถึงความ สวยงามของตัวอาคารพระอุโบสถตามแนวคิดการออกแบบที่มีมาแต่แรกด้วย

การจำลองปลูกต้นไม้ในวัดบรมนิวาสราชวรวิหารในทิศตะวันออก ตะวันตก และทิศ ใต้ในเขตพุทธาวาสนั้นพบว่าสามารถทำได้เนื่องจากบริเวณเขตพุทธาวาสยังมีพื้นที่ว่าง เหลืออยู่ทำให้สามารถปลูกต้นไม้เพิ่มได้แต่อาจจะต้องมีการทុบพื้นคอนกรีตในบางส่วน เนื่องจากพื้นผิวในเขตนี้นี้เป็นพื้นคอนกรีตทั้งบริเวณ

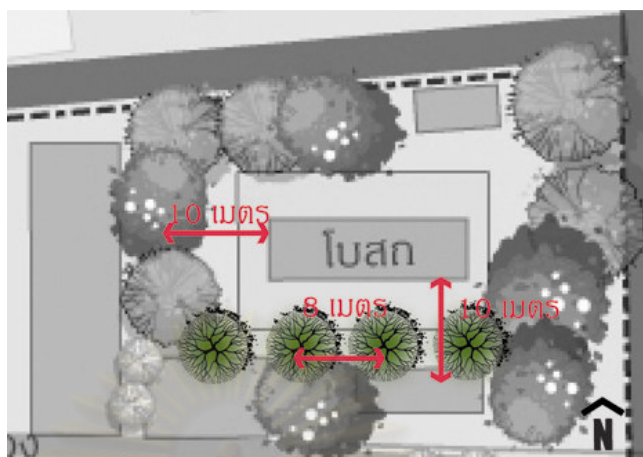
ภาพ 6.24 แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร

การจำลองปลูกต้นไม้ในวัดประดู่ธรรมาริบัติย์ ในทิศตะวันตก และทิศใต้(ในทิศตะวันออกมีต้นไม้เดิมอยู่แล้ว)ในเขตพุทธาวาสนั้นพบว่าสามารถทำได้แต่อาจจะต้องมีการทុบพื้นคอนกรีตในบางส่วนเนื่องจากพื้นผิวในเขตนี้เป็นพื้นคอนกรีตทั้งบริเวณโดยที่การปลูกต้นไม้เพิ่มเข้าไปไม่รบกวนการใช้งานในบริเวณนี้

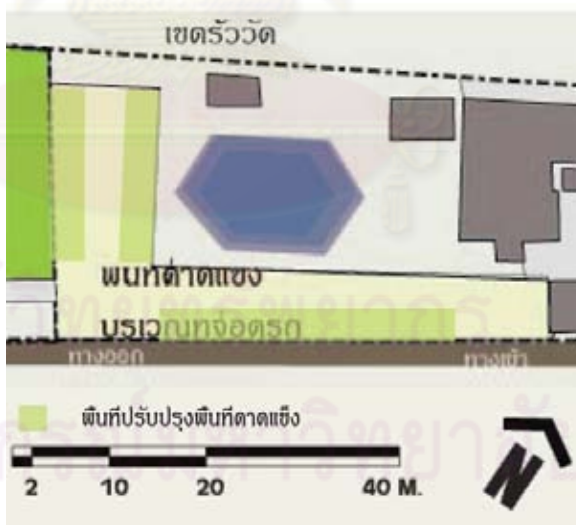
ภาพ 6.25 แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดประดู่ธรรมาริบัติย์

การจำลองปลูกต้นไม้ในวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรมในทิศใต้(ในทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีต้นไม้เดิมอยู่แล้ว)ในเขตพุทธาวาสนั้นพบว่าสามารถทำได้แต่อาจจะต้องมีการทុบพื้นคอนกรีตในบางส่วนเนื่องจากพื้นผิวในเขตนี้เป็นพื้นคอนกรีตทั้งบริเวณโดยที่การปลูกต้นไม้เพิ่มเข้าไปไม่รบกวนการใช้งานในบริเวณนี้ เนื่องจากปลูกนอกรั้วเขตพุทธาวาสออกมา

ภาพ 6.26 แบบจำลองการปลูกต้นไม้ในเขตพุทธาวาสของวัดลุ่มเจริญศรีศาธรรม

จากการทำแบบจำลองทั้ง 4 วัดพบว่าสามารถที่จะพัฒนาวัดโดยการปลูกต้นไม้รอบเขตพุทธาวาสเพื่อช่วยลดความร้อนของตัวอาคารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ว่าควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม โดยอาจต้องทុปพื้นคอนกรีตออกบางส่วนแต่ตำแหน่งที่ปลูกนั้นไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่รบกวนการใช้งานในเขตพุทธาวาสและยังช่วยให้ร่มเงากับผู้มาใช้งานในเขตนี้ด้วย

ภาพที่ 6.27 แบบจำลองผังพื้นวัดพระราม 9

- มาตรฐานพื้นที่สีเขียวที่ควรจะมีพื้นที่ลาดชันน้อยและใช้อย่างมีประสิทธิภาพ พื้นที่สีเขียวควรที่จะมีการใช้พื้นลาดชันที่น้ำซึมผ่านได้ในพื้นที่สีเขียว ใช้วัสดุพื้นผิวลาดชันที่น้ำซึมผ่านได้เป็นพื้นที่อย่างน้อย 75% ของพื้นลาดชันทั้งหมด จึงทำการทำแบบจำลองผังพื้นวัด

พระราม 9 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดเป็นให้ไปตามเกณฑ์มาตรฐานนี้ ซึ่งพบว่า การปรับพื้นที่ลาดแข็งที่เป็นพื้นเทคอนกรีตบริเวณลานที่จอดรถโดยการทำแบบจำลองปรับพื้นที่ลาดแข็งบริเวณที่ใช้จอดรถเป็นพื้นที่ลาดแข็งที่น้ำซึมได้และคงพื้นเทคอนกรีตบริเวณทางเดินรถไว้ดังภาพ 6.27 ซึ่งจากการทำตามแบบจำลองพบว่าพื้นที่ลาดแข็งที่น้ำซึมได้ที่ปรับปรุงมีพื้นที่เพียง 44 % ของพื้นที่ลาดแข็งทั้งหมดซึ่งยังน้อยกว่าตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงเห็นว่าการที่จะปรับปรุงพื้นที่ลาดแข็งให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานข้อนี้สำหรับพื้นที่วัด อาจจะทำให้ยากอาจจะต้องมีการปรับเกณฑ์มาตรฐานค่าพื้นที่ผิวดาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ให้มีสัดส่วนลดลงเพื่อความเหมาะสมกับพื้นที่วัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการศึกษา การวิเคราะห์ ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 6 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น การศึกษาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะ ดังนั้นในการนำข้อมูลต่างๆไปใช้ในการศึกษาต่อหรือเป็นข้อมูลใน การจัดทำตามโครงการ ควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดต่างๆต่อไป

7.1 ประเด็นสำคัญต่อการการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมือง ชั้นใน

จากข้อสรุปที่กล่าวมาแล้ว อาจจำแนก คักยภาพ ปัญหา ข้อจำกัด ข้อสังเกตที่พบออกเป็น หัวข้อประเด็นสำคัญเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมือง ชั้นในและอภิปรายแต่ละประเด็นโดยสรุปได้ดังนี้

7.1.1 ข้อเสนอในประเด็นสำคัญสำหรับปรับปรุงพื้นที่วัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของ กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

1) ควรมีการแบ่งเขตทางกายภาพที่ชัดเจนระหว่างพุทธาวาส และ สังฆาวาส

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญสำหรับการแบ่งเขตภายในวัด เนื่องจากวัดมีการพัฒนา พื้นที่ที่มีภายในเขตต่างๆไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้สอยเพื่อ สร้างอาคารใหม่ ทำให้ปัจจุบันพบว่าพื้นที่เขตต่างๆภายในวัดไม่ชัดเจนโดยเฉพาะบริเวณเขต สังฆาวาสที่กุฎที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการทำให้มีการขยายพื้นที่ไปยังเขตอื่นๆภายในวัด

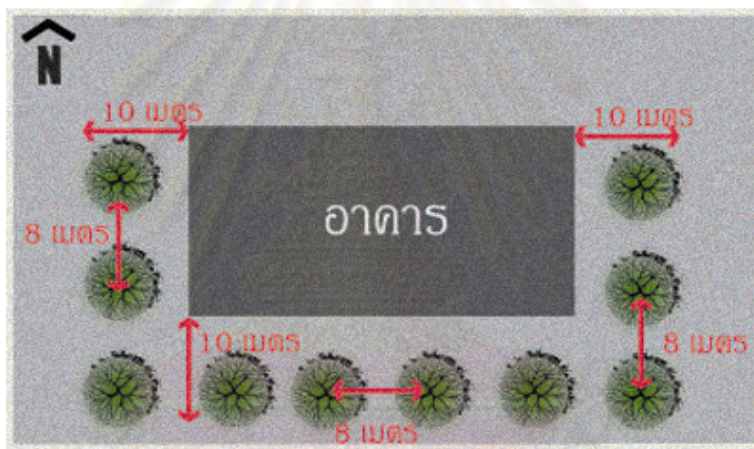
ซึ่งวัดควรให้ความสำคัญของการแบ่งเขตทางกายภาพที่ชัดเจนระหว่างเขตพุทธาวาสและ สังฆาวาส ให้คงไว้ตามหลักการวางผังวัดที่มีมา และรักษาสภาพการแบ่งเขตทางกายภาพที่ชัดเจน ระหว่างพุทธาวาส และสังฆาวาส โดยนำเรื่องหลักการวางผังวัดและการแบ่งเขตพื้นที่ภายในวัดมา คำนึงถึงเมื่อมีการก่อสร้างอาคารใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับเขตพื้นที่ต่างๆภายในวัด และไม่รบกวนต่อ ประโยชน์การใช้สอยในเขตต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา

2) เพิ่มการปลูกพืชพรรณภายในวัด

วัดส่วนใหญ่เลือกใช้ไม้ยืนต้นเป็นหลัก และมีการใช้ไม้พุ่มบ้าง ส่วนไม้คลุมดินพบว่าไม่มีการใช้ ภายในวัดเนื่องจากพระส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับไม้คลุมดิน และคิดว่าไม้ คลุมดินเป็นพวกวัชพืช ดูแลรักษายาก ไม่มีประโยชน์และไม่มีความสวยงาม จึงไม่นำมาปลูก

ภายในวัด จากการศึกษพบว่าควรเสนอให้มีการปลูกไม้ประเภทไม้คลุมดินเพิ่มภายในวัดเพื่อส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางพันธุ์พืชและควรมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของพระที่มีต่อไม้คลุมดิน

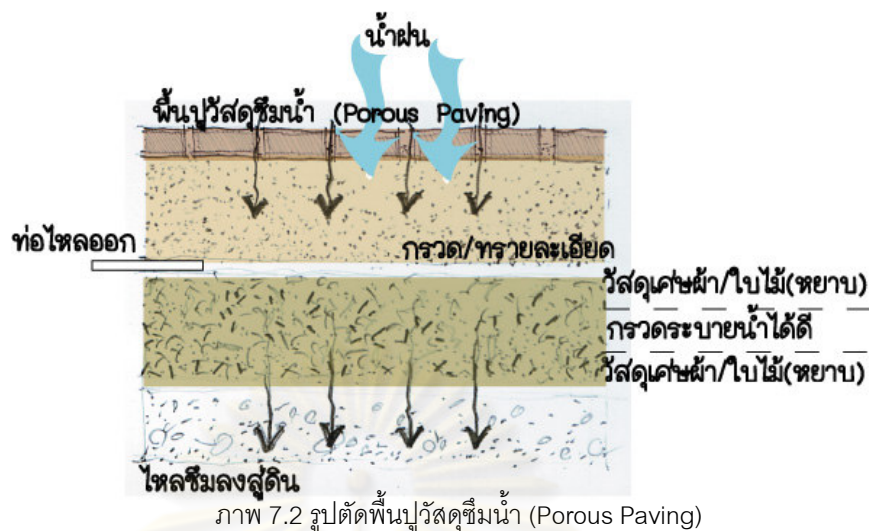
และควรมีการปลูกไม้ให้ร่มเงาเพิ่มในบริเวณพื้นที่เปิดโล่ง และบริเวณรอบอาคารในเขตพุทธาวาสของวัดในระยะห่าง 3-10 เมตรจากตัวอาคาร และมีความถี่ระหว่างต้นประมาณ 8 เมตรเพื่อช่วยลดความร้อนของตัวอาคาร โดยที่ไม่เย็นต้นที่ควรนำมาปลูกเพิ่มในวัดควรเลือกพรรณไม้ที่ช่วยสื่อความหมายทางพุทธศาสนา เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของวัดเป็นหลัก ไม้ผลที่รับประทานได้ และไม้ใหญ่ที่สร้างความร่มรื่นให้กับบริเวณซึ่งทางสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2551: 6-9)แนะนำว่าพรรณไม้ที่ควรปลูกในพื้นที่ศาสนสถานได้แก่ ได้แก่ สาละลังกา โปธิ โปธิต่าง โปธิทอง โปธิหางสั้น ลาน ไทร ไทรย้อยใบแหลม จามจุรี ตาล กระถินณรงค์ มะขามเทศ จั้ว หางนกยูงฝรั่ง กันเกรา อินทผลัม สัก เป็นต้น

ภาพ 7.1 ตำแหน่งที่เหมาะสมในการปลูกพืชพรรณเพื่อช่วยลดความร้อนของตัวอาคาร

3) ปรับปรุงพื้นที่ลาดแข็งภายในวัดให้เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้

พื้นที่ลาดแข็งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่ไม่ซึมน้ำ เป็นพื้นที่คอนกรีตขนาดใหญ่ เพื่อใช้ทำกิจกรรมต่างๆ และสะดวกในการจอดรถ ซึ่งการใช้พื้นคอนกรีตเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำท่วมขัง และการเกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนั้นวัดควรปรับปรุงพื้นที่ลาดแข็งบางส่วนที่สามารถปรับปรุงได้เช่นบริเวณที่จอดรถ ลานวัด ทางเดินและเขตทางเท้า ให้เป็นพื้นที่ลาดแข็งที่น้ำซึมผ่านได้ อาทิเช่น ใช้พื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving) และอาจคงพื้นคอนกรีตเดิมไว้เฉพาะบริเวณทางเดินรถเท่านั้น

ภาพ 7.3 พื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving)
ที่มา: มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2548)

ภาพ 7.4 การใช้พื้นปูวัสดุซึมน้ำ (Porous Paving) ใน
ต่างประเทศ ที่มา: มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2548)

4) การจัดการการใช้พื้นที่ลานวัดสำหรับแต่ละกิจกรรมตามช่วงเวลาที่เหมาะสมของแต่ละวัด

ส่วนพื้นที่เปิดโล่งนั้นพบว่ามีอยู่ใน 2 บริเวณคือ ในเขตพุทธาวาสซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆแต่ไม่ได้เปิดให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา ส่วนในพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์บริเวณลานวัดพบว่ามีพื้นที่เปิดโล่งที่มีขนาดใหญ่สุดภายในวัดสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งของชุมชน และกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ลานวัดจะมีความหลากหลายมาก ทั้งกิจกรรมทางศาสนา การพักผ่อน ออกกำลังกาย จัดงานของชุมชน และในบางวัดที่มีโรงเรียนพื้นที่ในส่วนนี้ถูกใช้ เคารพธงชาติและที่เรียนพลศึกษาของเด็กนักเรียน รวมถึงใช้เป็นที่พักผ่อนของชุมชนจากการศึกษาพบว่ากิจกรรมเหล่านี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลากัน ดังนั้นการออกแบบลานในลักษณะอเนกประสงค์ผนวกกับการจัดการการใช้งานที่ดี จะช่วยให้ใช้พื้นที่ร่วมกันได้เหมาะสม

การบริหารจัดการพื้นที่เหล่านี้อาจทำร่วมกันระหว่างผู้บริหารวัดกับผู้บริหารชุมชน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่ว่าชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการ

ดังนั้นการจัดการการใช้พื้นที่ลานวัดโดยศึกษาถึงเวลาที่เกิดกิจกรรมและพื้นที่ที่ต้องการใช้ของแต่ละกิจกรรมก็ควรคำนึงถึงเพื่อที่จะได้มีการแบ่งสัดส่วนการใช้ของแต่ละกิจกรรมอย่างเหมาะสม อย่างเช่นช่วงเช้าก็ควรมีการแบ่งพื้นที่บางส่วนไว้ให้นักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติ ห้ามไม่ให้รถเข้ามาจอดในพื้นที่ที่เด็กนักเรียนใช้ การกำหนดจำนวนรถที่เข้ามาจอดบริเวณลานวัดโดยการเก็บค่าบริการจอดรถสำหรับคนในชุมชนที่นำรถเข้ามาจอด และละเว้นสำหรับประชาชนที่เข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยจำกัดปริมาณรถที่เข้ามาจอดให้น้อยลงได้ เพื่อลานวัดจะได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสำหรับทุกกิจกรรม

5) **ปรับปรุงให้มีการเชื่อมต่อกันของพื้นที่วัดในส่วนที่ธรณีสงฆ์และชุมชนให้มีการเชื่อมถึงกันได้**

จากการศึกษาพื้นที่วัดพบว่าส่วนที่ธรณีสงฆ์บริเวณลานวัดจะถูกใช้งานด้วยชุมชนเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นการใช้งานทางศาสนาระหว่างวัดกับชุมชน หรือการใช้ทำกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชนเอง ซึ่งจากการสำรวจพบว่าพื้นที่ในส่วนที่ธรณีสงฆ์นั้นจัดได้ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นวัดควรคำนึงถึงการเชื่อมต่อกันระหว่างลานวัดและชุมชนให้สามารถเดินเชื่อมถึงกันได้ คำนึงถึงความเชื่อมโยงของพื้นที่ระหว่างลานวัดและชุมชนให้เป็นส่วนเดียวกัน ชุมชนมีความสะดวกในการมาใช้พื้นที่ลานวัดทำกิจกรรมแต่ก็ไม่ได้รบกวนการใช้งานในเขตอื่นๆของวัด

6) **เพิ่มถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัด**

จากการสำรวจพบว่าวัดยังมีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้านที่มาใช้วัดทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นชุดโต๊ะ-เก้าอี้ ม้านั่ง ที่วัดมีอยู่บ้างแล้วแต่ก็ยังน้อยมากเมื่อเทียบกับคนที่มาใช้วัด ซึ่งควรมีการเพิ่มจำนวนชุดโต๊ะ-เก้าอี้ ม้านั่งภายในวัดในเขตที่ธรณีสงฆ์และเขตพุทธาวาส นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่าพื้นที่ลานวัดในเขตที่ธรณีสงฆ์นั้นถูกใช้เป็นที่พักผ่อน วิ่งเล่น และออกกำลังกายของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งควรสนับสนุนจัดให้มีอุปกรณ์กีฬาบางชนิด และเครื่องเล่นสำหรับสนามเด็กเล่นเพื่อเอื้อต่อการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้น

7.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ควรมีการกำหนดค่าความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ทั้งหมดที่เหมาะสมสำหรับวัดและกำหนดค่าความหนาแน่นของอาคารที่เหมาะสมสำหรับเขตต่างๆภายในวัด

จากการศึกษาพบว่าในเขตพื้นที่สังฆาวาสจะเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารสูงที่สุดในวัดคือเกือบจะไม่มีพื้นที่โล่งภายในเขตพื้นที่สังฆาวาสเลย ส่วนพื้นที่เปิดโล่งนั้นพบว่ามีอยู่ใน 2 บริเวณคือในเขตพุทธาวาส และในพื้นที่เขตที่ธรณีสงฆ์บริเวณลานวัด ซึ่งจากการสำรวจพบว่าปัจจุบันวัดมีการพัฒนาจากอดีตมาก ทำให้มีการก่อสร้างอาคารต่างๆเพิ่มภายในพื้นที่วัดโดยที่ไม่ได้มีการควบคุมจากหน่วยงานใด ทำให้พื้นที่เปิดโล่งและพื้นที่สีเขียวไม่ยืนต้นปกคลุมลดน้อยลง ความหนาแน่นของอาคารมีค่ามากขึ้นจนอาจส่งผลกระทบต่อการใช้งานทางศาสนา และชุมชนในอนาคตได้

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของการดูแลพื้นที่วัดในกรุงเทพมหานครควรทำการศึกษาถึงค่าความหนาแน่นอาคารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่วัด กำหนดค่าความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่วัด และกำหนดค่าความหนาแน่นของอาคารที่เหมาะสมสำหรับเขตต่างๆภายในวัดเพื่อบังคับใช้กับวัดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นการช่วยทำให้วัดยังมีพื้นที่เปิดโล่งเหลืออยู่เพื่อการใช้สอยต่างๆไม่ได้ถูกพัฒนาแทนที่ด้วยอาคาร

2) เสนอให้พัฒนาพื้นที่ลานวัดให้เป็นลานกีฬาชุมชนตามนโยบายกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ลานวัดมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นลานกีฬาชุมชนได้เนื่องจากสอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาลานกีฬาชุมชนของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการศึกษาลานวัดบางวัดได้รับการสนับสนุนให้เป็นลานกีฬาชุมชนตามนโยบายของกรุงเทพมหานครแล้ว ทำให้ได้รับการสนับสนุนถาวรวัดต่างๆที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โรงเรียน และพื้นที่วัด อาทิเช่น อุปรกรณ์กีฬา อุปรกรณ์เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นบางชนิดที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมภายในวัด

ดังนั้นควรมีการสนับสนุนให้พัฒนาพื้นที่ลานวัดให้เป็นลานกีฬาชุมชนตามนโยบายกรุงเทพมหานครเพื่อประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน โดยดูความเหมาะสมของพื้นที่และบริบทโดยรอบหากไม่รบกวนกิจกรรมศาสนาและกิจของสงฆ์ก็สามารถทำได้

3) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวทางด้านศิลปวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมภายในวัดนอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้ว วัดส่วนใหญ่ยังมีกิจกรรมการพักผ่อน ออกกำลังกายของชาวบ้านในชุมชนเป็นกิจกรรมรองลงมา ซึ่งจากการศึกษา

พบว่านอกจากกิจกรรมทั้งสองด้านที่กล่าวมาแล้วนั้น พื้นที่วัดเองเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของไทย เป็นที่สำหรับเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวไทยที่สำคัญ และจากการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านส่วนใหญ่ก็พบข้อเสนอว่า วัดควรจะเป็นสถานที่เรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวนอกจากให้เป็นพื้นที่สีเขียวทางด้านส่งเสริมคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการนันทนาการและการใช้งานของชุมชนแล้วนั้น วัดยังสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวทางด้านศิลปวัฒนธรรมได้อีกด้านด้วย

4) **ควรมีข้อเสนอแนะต่อพระสงฆ์ผู้บริหารถึงพืชพรรณและตำแหน่งที่เหมาะสมในการปลูกพืชพรรณภายในวัดโดยการทำคู่มือการเลือกใช้พรรณไม้และตำแหน่งที่ควรปลูกสำหรับพื้นที่วัด**

จากการศึกษาพบว่าวัดต่าง ๆ นั้นจะเลือกพืชพรรณจากไม้ที่สื่อความหมายทางพุทธศาสนาเป็นหลัก อาจมีบ้างที่ปลูกไม้ผล ไม้ประดับเพื่อความสวยงาม หรือเป็นต้นไม้ที่รับบริจาคมา โดยที่ตำแหน่งที่ปลูกก็จะนำมาปลูกแทนตำแหน่งต้นไม้เดิมที่ตายไปเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงการให้ร่มเงากับพื้นที่เปิดโล่ง หรือให้ร่มเงากับตัวอาคารเพื่อช่วยลดความร้อน ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงในการปลูกพืชพรรณในวัดเพื่อให้วัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครรวมถึงพืชพรรณที่นำมาปลูกก็ควรเป็นพืชพรรณที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ หรือพืชพรรณท้องถิ่นที่ต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการดูแลรักษา ใช้น้ำน้อย

ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการถวายนโยบายแนะนำพระสงฆ์ถึงพืชพรรณและตำแหน่งที่เหมาะสมในการปลูกพืชพรรณภายในวัดโดยอาจทำคู่มือการเลือกใช้พรรณไม้และตำแหน่งที่ควรปลูกสำหรับพื้นที่วัดแจกตามวัดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพระในการปลูกพืชพรรณในวัด

5) **สนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาและควรมีการแนะนำกับวัดว่าควรนำงบประมาณที่ได้ไปใช้พัฒนาในส่วนใดในการที่จะพัฒนาให้วัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี**

จากการศึกษาพบว่าการที่วัดมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่นำมาใช้ในการพัฒนาวัดในด้านต่างๆ หรือมีงบประมาณในการพัฒนาแต่ไม่สามารถนำไปจัดการได้ว่าควรจะนำมาพัฒนาด้านใดก่อน หรือควรจะนำงบประมาณมาพัฒนาวัดอย่างไรเพื่อให้ชุมชนและวัดเองได้ประโยชน์สูงสุดจากงบประมาณที่มีอยู่

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและแนะนำว่าควรนำงบประมาณนี้ไปใช้พัฒนาในส่วนไหนในการที่จะพัฒนาให้วัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ดี

6) เสนอให้มีการทำความเข้าใจและปรับทัศนคติของพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว

ทัศนคติของพระเกี่ยวกับการพัฒนาวัด พบว่าวัดมีทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่ลาดเชิงเนื่องจากดูแลรักษาง่าย และใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โดยที่พื้นที่ลาดเชิงที่วัดใช้จะเป็นพื้นที่คอนกรีตเนื่องจากทำได้ง่าย และไม่มีความรู้เรื่องพื้นที่ลาดเชิงประเภทอื่น นอกจากนั้นทัศนคติเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่พบว่าบางวัดไม่เห็นความสำคัญของต้นไม้ใหญ่ที่มีอยู่ภายในวัดพร้อมที่จะเปลี่ยนพื้นที่ปลูกต้นไม้เป็นพื้นที่คอนกรีตเพื่อการใช้งานที่สะดวกขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาวัดเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการแนะนำและทำความเข้าใจปรับทัศนคติของพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวทั้งมิติด้านศาสนา มิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการ

7.2 ความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง

จากการศึกษาพบว่าสามารถพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครได้ ซึ่งอาจมีความยากง่ายในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของวัดซึ่งจากการศึกษาระหว่างวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวมากและน้อยที่แตกต่างกันที่ได้ตามกระบวนการคัดกรองวัดที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่เขียวของกรุงเทพมหานครตามบทที่ 4 (กระบวนการคัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานครและการคัดกรองวัด) นั้นพบว่าไม่ใช่่วัดที่มีศักยภาพน้อยจะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวไม่ได้ดีเท่าวัดที่มีศักยภาพมาก เพียงแต่วัดที่มีศักยภาพมากที่ได้จากการพิจารณาเกณฑ์ตามบทที่ 4 นั้นจะเป็นวัดที่ดำเนินการในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวได้เร็วกว่าเนื่องจากมีความพร้อมในการพัฒนามิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ส่วนวัดที่มีศักยภาพน้อยนั้นอาจไม่มีความพร้อมด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องใช้เวลาในการพัฒนาและปรับปรุง แต่ก็อาจมีความพร้อมด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชนในการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวต่อไป

7.3 วิธีการดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาสามารถสรุปวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามขั้นตอนต่างๆได้ดังนี้

7.3.1 การเลือกวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว

การเลือกวัดที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในนั้น นอกจากจะพิจารณาวัดที่ผ่านการพิจารณาตามกระบวนการคัดกรองวัดเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครตามบทที่ 4(กระบวนการคัดกรองวัดเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา)แล้ว ควรจะต้องมีการศึกษาอย่างละเอียดถึงวัดที่จะทำการพัฒนาเพื่อให้โครงการนั้นเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะมากที่สุด และไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งในการจะดำเนินการพัฒนาวัดใดๆให้เป็นพื้นที่สีเขียวควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ศึกษาผลกระทบหลังการพัฒนาทั้งทางบวกและทางลบที่มีต่อพื้นที่วัด และชุมชนโดยรอบ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจและความพึงพอใจตรงกันทั้งหน่วยงานที่ดำเนินโครงการ วัดที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ และชุมชนโดยรอบ

7.3.2 การศึกษาสภาพพื้นที่วัด

เป็นการดำเนินงานศึกษาสภาพพื้นที่วัดที่ได้รับเลือกให้พัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวทั้งทางด้านกายภาพและข้อมูลทางสังคมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาวัดที่ดำเนินโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครต่อไป ซึ่งจากการศึกษาได้จัดทำตารางสำหรับการเก็บข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่วัดเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือวัดต่างๆสามารถนำตารางดังกล่าวไปใช้เก็บข้อมูลของวัดได้เอง เพื่อพิจารณาเบื้องต้นว่าควรปรับปรุงพื้นที่วัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีในแง่ใดบ้าง โดยอาจดูจากหัวข้อที่พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์พื้นที่สีเขียว เพื่อใช้ในการวางแผนปรับปรุง หรืออาจดูตารางในภาพรวมเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสินใจถึงเป้าหมายของวัดนั้นๆในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 7.1 ตารางเก็บข้อมูลทางกายภาพพื้นที่วัด

เรื่อง	ข้อมูล	ผลการเก็บข้อมูล	เกณฑ์	หมายเหตุ	สรุปเป็นไปตามเกณฑ์/ไม่เป็นไปตามเกณฑ์
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านศาสนา					
1) ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและธรณีสงฆ์	เขตพุทธาวาส		ชัดเจน	(ตอบ ชัดเจน หรือ ไม่ชัดเจน)	
	เขตสังฆาวาส				
2) ความหนาแน่นของอาคารและลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด	พื้นที่อาคารรวมทั้งหมด(ตร.ม.)		-		
	พื้นที่วัด(ตร.ม.)		-		
	ความหนาแน่นพื้นที่อาคารต่อพื้นที่วัด		< 0.5	พื้นที่อาคารรวมทั้งหมด / พื้นที่วัด	
	ลักษณะสิ่งปลูกสร้างภายในวัด		เหมาะสม	(ตอบอธิบาย)	
3) การให้ความสำคัญกับเขตพุทธาวาสในการวางผังวัด	กำหนดให้เขตพุทธาวาสอยู่ทางด้านหน้าเสมอ		เขตพุทธาวาสอยู่ทางด้านหน้า		
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม					
1) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมในศาสนสถาน	ขนาดพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมทั้งหมด(ตร.ม.)		-		
	พื้นที่วัด(ตร.ม.)		-		
	สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมในศาสนสถาน(%)		$\geq 20 \%$	(ขนาดพื้นที่สีเขียวไม่ย่นต้นปกคลุมทั้ง/พื้นที่วัด) $\times 100$	

เรื่อง	ข้อมูล	ผลการเก็บข้อมูล	เกณฑ์	หมายเหตุ	สรุปเป็นไปตามเกณฑ์/ไม่เป็นไปตามเกณฑ์
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม(ต่อ)					
2) รูปร่างของพื้นที่สีเขียว		ลักษณะพื้นที่สีเขียว	-	(ตอบอธิบาย)	
3) การเชื่อมโยงวัดกับพื้นที่สีเขียวอื่น		มีการเชื่อมโยงกับพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุมอื่นในรัศมี 500 ม.จากวัด	มีการเชื่อมโยง	(ตอบ มี หรือ ไม่มี)	
4) ความหลากหลายทางพันธุ์พืช		พื้นที่การปกคลุมด้วยไม้ยืนต้น(ตร.ม.)	-		
		พื้นที่การปกคลุมด้วยไม้พุ่มและไม้คลุมดิน(ตร.ม.)	-		
		สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม่ยื่นต้นปกคลุม : ไม้พุ่มและไม้คลุมดิน	$\geq (1 : 1)$	(พื้นที่การปกคลุมด้วยไม้ยืนต้น : พื้นที่การปกคลุมด้วยไม้พุ่มและไม้คลุมดิน)	
		ไม้ยืนต้น ได้แก่	-	(ชื่อต้นไม้)	
		ไม้พุ่ม ได้แก่	-	(ชื่อต้นไม้)	

เรื่อง	ข้อมูล	ผลการเก็บข้อมูล	เกณฑ์	หมายเหตุ	สรุปเป็นไปตามเกณฑ์/ไม่เป็นไปตามเกณฑ์
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม(ต่อ)					
5) ความหลากหลายและปริมาณของสัตว์ในพื้นที่สีเขียว	ชนิดสัตว์		มีนกในพื้นที่วัด		
	ปริมาณนกใน 1 วัน		-	(เวลาได้ยินเสียงนกใน 1 วัน)	
	บริเวณที่ได้ยินเสียงนก		-		
6) ต้นไม้ที่ให้ร่มเงาแก่พื้นที่เปิดโล่งภายในวัด	จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด (ต้น)		-		
	พื้นที่เปิดโล่งรวมทั้งหมด (ตร.ม.)		-		
	สัดส่วนต้นไม้ยืนต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง		1 ต้นต่อพื้นที่เปิดโล่ง ≤ 50 ตารางเมตร	พื้นที่เปิดโล่งรวมทั้งหมด / จำนวนไม้ยืนต้นภายในวัด	
7) ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง (คิดเป็น %)	พื้นที่ลาดแข็ง (ตร.ม.)		-		
	ไม้ยืนต้นปกคลุมบริเวณพื้นที่ลาดแข็ง (ตร.ม.)		-		
	ต้นไม้ให้ร่มเงาแก่พื้นที่ลาดแข็ง (คิดเป็น %)		≥ 30 %	(ไม้ยืนต้นปกคลุมบริเวณพื้นที่ลาดแข็ง / พื้นที่ลาดแข็ง) x100	

เรื่อง	ข้อมูล	ผลการเก็บข้อมูล	เกณฑ์	หมายเหตุ	สรุปเป็นไปตามเกณฑ์/ไม่เป็นไปตามเกณฑ์
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม(ต่อ)					
8) ดินไม่ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่างที่เหมาะสม(3-10 เมตร)	ทิศใต้	มีต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่าง3-10 เมตร	มี	(ตอบ มี หรือไม่มี)	
		ระยะความถี่ของต้นไม้ (ม.)	8 เมตร		
	ทิศตะวันออก	มีต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่าง3-10 เมตร	มี	(ตอบ มี หรือไม่มี)	
		ระยะความถี่ของต้นไม้ (ม.)	8 เมตร		
	ทิศตะวันตก	มีต้นไม้ให้ร่มเงาแก่อาคารในระยะห่าง3-10 เมตร	มี	(ตอบ มี หรือไม่มี)	
		ระยะความถี่ของต้นไม้ (ม.)	8 เมตร		
9) ลักษณะพื้นที่ลาดเชิง	สัดส่วนพื้นที่ลาดเชิงในวัด(คิดเป็น %)		-	(พื้นที่ลาดเชิง /พื้นที่วัด)x100	
	สัดส่วนพื้นที่เทคอนกรีตต่อพื้นที่ลาดเชิงทั้งหมดในวัด(คิดเป็น %)		$\geq 75 \%$	(พื้นที่เทคอนกรีต /พื้นที่ลาดเชิง)x100	
10) ลักษณะพื้นที่สนามหญ้า	ขนาดพื้นที่ที่สนามหญ้า (ตร.ม.)		-		
	สัดส่วนพื้นที่สนามหญ้าในวัด(คิดเป็น %)		-	(พื้นที่สนามหญ้า /พื้นที่วัด)x100	
	สัดส่วนพื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุมต่อพื้นที่สนามหญ้า(คิดเป็น %)		$\geq 70 \%$	(พื้นที่สีเขียวไม้ยืนต้นปกคลุม /พื้นที่สนามหญ้า)x100	

เรื่อง	ข้อมูล	ผลการเก็บข้อมูล	เกณฑ์	หมายเหตุ	สรุปเป็นไปตามเกณฑ์/ไม่เป็นไปตามเกณฑ์
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม(ต่อ)					
11) การดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวภายในวัด	ไม้ยืนต้น	ความถี่ในการรดน้ำ	-		
		ความถี่ในการตัดแต่ง	-		
	ไม้พุ่ม	ความถี่ในการรดน้ำ	-		
		ความถี่ในการตัดแต่ง	-		
รายละเอียดพื้นที่ในมิติด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน					
1) การเข้าถึงวัด		มีระยะห่างระหว่างวัดกับจุดที่มีระบบขนส่งมวลชนไม่เกิน 400 ม.	มี	(ตอบ มี หรือ ไม่มี)	
2) ลักษณะการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับประชาชนทุกวัยเพื่อประโยชน์ทางการพักผ่อนหย่อนใจและการศึกษา		ลักษณะกิจกรรมทางศาสนา	จำนวนกิจกรรม ≥ 2 กิจกรรม	(ตอบอธิบาย)	
		ลักษณะกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับศาสนา		(ตอบอธิบาย)	
3) ถาวรวัตถุ		มีถาวรวัตถุที่เอื้อต่อการเกิดกิจกรรมเพียงพอต่อความต้องการของผู้มาใช้วัด	มี	(ตอบ มี หรือ ไม่มี)	
4) การส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น		มีการส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ/วัฒนธรรมท้องถิ่น	มี	(ตอบ มี หรือ ไม่มี)	
5) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาพื้นที่วัด		ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่วัด	มี	(ตอบ มี หรือ ไม่มี)	

7.3.3 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนา

เป็นการวิเคราะห์สภาพพื้นที่วัดที่จะทำการพัฒนาที่ได้จากข้อมูลทางด้านกายภาพและข้อมูลทางสังคมเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวด้านต่างๆ เพื่อวิเคราะห์หา ศักยภาพ ปัญหา ข้อสังเกต และข้อจำกัดเพื่อนำไปหาแนวทางในการพัฒนาวัดที่ได้รับเลือกให้ดำเนินโครงการให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครต่อไป ซึ่งแต่ละวัดอาจจะพัฒนาในแต่ละด้านแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของแต่ละวัด ซึ่งขั้นตอนนี้ต้องดำเนินงานอย่างรอบคอบเพราะเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้พัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของของโครงการได้

7.3.4 การดำเนินงานออกแบบและปรับปรุง

เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการออกแบบปรับปรุงพื้นที่วัดพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งต้องเข้าใจว่าพื้นที่นั้นมีศักยภาพ ปัญหาและข้อจำกัดอย่างไร จะแก้ไขปัญหามีในวัดและพัฒนาวัดด้วยวิธีใด โดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญในแต่ละด้านทำงานร่วมกัน เป็นวิธีการที่จะช่วยให้การพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สีเขียวประสบความสำเร็จ

7.3.5 การดำเนินการจัดการและบำรุงรักษา

การดำเนินงานด้านการจัดการและบำรุงรักษา เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการประสานงาน การทำความเข้าใจ การจัดสรรงบประมาณ การควบคุมทางกฎหมาย ตลอดจนความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ วัด และชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ ซึ่งการได้รับความร่วมมือจากวัดและชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะเป็นการร่วมมือกันช่วยดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวของส่วนรวมร่วมกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการศาสนา. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร. เล่ม2. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.

กรมโยธาธิการและผังเมือง. เกณฑ์ด้านผังเมือง : สอนสาธารณะ สนามกีฬา ห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2547.

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทพื้นที่สีเขียว กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2536.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สมบูรณ์ทางด้านระบบนิเวศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. โครงการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่สีเขียวเพื่อเมืองที่น่าอยู่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550.

ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการนำร่องแนวคิดใหม่สู่การเป็นเมืองสีเขียว ; เขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549.

ภาควิชาภูมิทัศน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้. คู่มือการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว 2549 . เชียงใหม่: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546.

นันทพร พุ่มมณี. แนวทางการบริหารจัดการโครงการออกแบบและก่อสร้างในวัดพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ม.ป.ท.), 2548.

นิลุบล คล่องเวสสะ. เอกสารประกอบการสอน วิชาการวางแผนและออกแบบสวนสาธารณะและนันทนาการ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (ม.ป.ท.), 2542.

สมคิด จิระทัศน์กุล. วัด : พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานฉบับสมบูรณ์แผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลักนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. แผนแม่บทพื้นที่สีเขียวกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ มก,2546

ศูนย์บริการวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สีเขียวริมถนนสายหลัก. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง
, 2549.

อมรรัตน์ กฤตยานวัช. การศึกษาเพื่อการวางแนวทางการจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร

ในแง่ผังเมือง. กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,(ม.ป.ท.),2526.

ภาษาอังกฤษ

American Planning Association. PLANNING AND URBANDESIGN STANDARDS. New
Jersey,United Stage of America : John Wiley & Sons, 2006.

Chare Cooper Marcus and Carolyn Francis. People Place: Design guidelines for Urban
Open Space. Van Nostrand Reinhold, New York, 1990.

George E. Fogg. Park Planning Guidelines. National Recreation & Park Association,
1990.

John Ormsbee simonds. A MANUAL OF SITE PLANNING AND DESIGN. Second
Edition. United Stage of America : Hilliday Lithograph, 1983.

Lewis, Harold MacLean. Planning the Modern City. New York: John Wiley &
Sons,Inc,1957.

Wayne R. Williams. Recreation Places. Reinhold Publishing Corporation, New York.

Whitney North Seymour, Jr., Small Urban Spaces

ศูนย์บริการวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบสำรวจ

แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวของเขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร
โดย นางสาวประภัสรา นาคะ นิสิตหลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

วันที่..... เวลา.....

วัด.....

พื้นที่.....

ก. ข้อมูลส่วนตัวด้านของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. ช่วงอายุ

() วัยเด็ก (ต่ำกว่า 15 ปี) () วัยรุ่น (15-20 ปี) () วัยทำงานตอนต้น (21-30 ปี)

() วัยผู้ใหญ่ (31-60 ปี) () วัยเกษียณ (61 ปีขึ้นไป)

3. ตำแหน่งที่อยู่อาศัย

ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน.....

ระยะทางจากวัดไปที่พัก.....

อาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาแล้วกี่ปี.....

ข. ข้อมูลการใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรม

4. กิจกรรมที่ท่านไปทำที่วัด

A. 1). กิจกรรม.....

2). ช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม () 6.00 – 9.00 () 9.00 –

12.00 () 12.00 – 15.00 ()

15.00-19.00

3). ความถี่ในการไปทำกิจกรรมที่วัด

() ทุกวัน / เกือบทุกวัน () สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

() สัปดาห์ละครั้ง () เดือนละ 2-3 ครั้ง

() เดือนละครั้ง () นานๆ ครั้ง

4). วันที่เดินทางมาทำกิจกรรมที่วัด

() วันธรรมดา () วันหยุดราชการ

() ทุกๆวัน

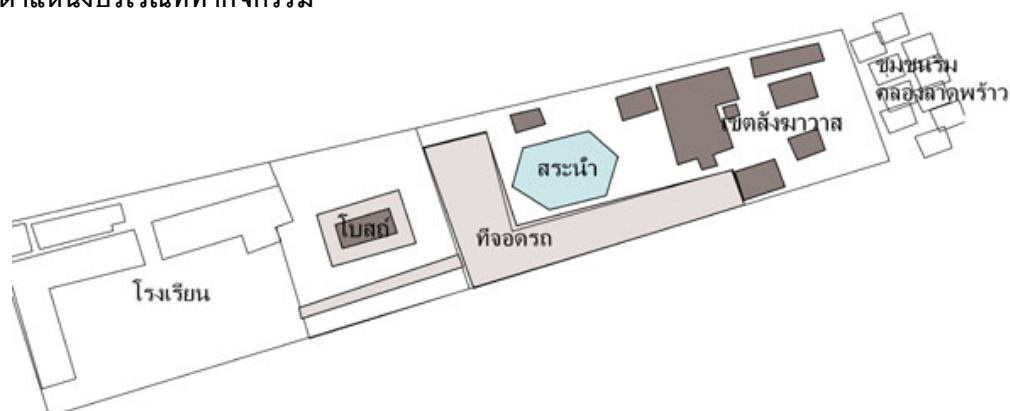
B. 1). กิจกรรม.....

2). ช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม () 6.00 – 9.00 () 9.00 – 12.00

() 12.00 – 15.00 () 15.00-19.00

- 3). **ความถี่ในการไปทำกิจกรรมที่วัด**
 ทุกวัน / เกือบทุกวัน สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง
 สัปดาห์ละครั้ง เดือนละ 2-3 ครั้ง
 เดือนละครั้ง นานๆ ครั้ง
- 4). **วันที่เดินทางมาทำกิจกรรมที่วัด**
 วันธรรมดา วันหยุดราชการ
 ทุกๆวัน
- C. 1). **กิจกรรม.....**
 2). **ช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม** 6.00 – 9.00 9.00 –
 12.00 12.00 – 15.00
 15.00-19.00
- 3). **ความถี่ในการไปทำกิจกรรมที่วัด**
 ทุกวัน / เกือบทุกวัน สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง
 สัปดาห์ละครั้ง เดือนละ 2-3 ครั้ง
 เดือนละครั้ง นานๆ ครั้ง
- 4). **วันที่เดินทางมาทำกิจกรรมที่วัด**
 วันธรรมดา วันหยุดราชการ
 ทุกๆวัน
- D. 1). **กิจกรรม.....**
 2). **ช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม** 6.00 – 9.00 9.00 –
 12.00 12.00 – 15.00
 15.00-19.00
- 3). **ความถี่ในการไปทำกิจกรรมที่วัด**
 ทุกวัน / เกือบทุกวัน สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง
 สัปดาห์ละครั้ง เดือนละ 2-3 ครั้ง
 เดือนละครั้ง นานๆ ครั้ง
- 4). **วันที่เดินทางมาทำกิจกรรมที่วัด**
 วันธรรมดา วันหยุดราชการ
 ทุกๆวัน

5. แสดงตำแหน่งบริเวณที่ทำกิจกรรม

6. อะไรที่ทำให้มาใช้พื้นที่วัดทำกิจกรรมต่างๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () อยู่ใกล้บ้าน สามารถเดินทางมาได้สะดวก
 () พื้นที่วัดมีความร่มรื่น สงบ
 () มาทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัด
 () วัดมีพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่ต้องการ
 () อื่น.....

7. เวลาในการเดินทางมาวัด

- () 0 - 10 นาที () 10 - 30 นาที () 30 - 60 นาที
 () มากกว่า 1 ชม.

8. เดินทางมาทำกิจกรรมที่วัดโดย

- () รถยนต์ () รถประจำทาง () จักรยาน
 () จักรยานยนต์ () เดิน () อื่น.....

ค. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด

9. กิจกรรมที่วัดและชุมชนทำร่วมกันมีอะไรบ้าง.....

10. ความถี่ที่เกิดกิจกรรมที่วัดและชุมชนทำร่วมกัน

- () เดือนละครั้ง () 2-3 เดือนครั้ง () 4-6 เดือนครั้ง
 () อื่น.....

11. การมีส่วนร่วมในการร่วมทำกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน

- () เป็นประจำ () บางครั้ง () ไม่เคย

ง. ลักษณะพื้นที่และกิจกรรมที่อยากให้เพิ่มเติม

12. ลักษณะกิจกรรมที่อยากให้เพิ่มเติมภายในวัด

.....

13. สิ่งอำนวยความสะดวกที่อยากให้เพิ่มเติมภายในวัด

.....

14. ปัญหาที่พบจากการใช้พื้นที่วัดในการทำกิจกรรม

.....

15. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพื้นที่วัดในการทำกิจกรรม

.....

16. ทศนคติเกี่ยวกับการที่ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา

.....

17. ทศนคติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

.....

หมายเหตุ : โครงสร้างคำถามในแบบสำรวจนี้ยังไม่รวมคำถามในรายละเอียดที่อาจได้รับเพิ่มเติม หลังจากขั้นตอนการสังเกต รวมถึงคำถามต่อเนื่อง แต่กประเด็นในขณะทำการสำรวจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้บริหารวัด

1. วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก

จากการสัมภาษณ์พระไพรินทร์ อุทยญาโณ พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลบริหาร วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

- **ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัดในปัจจุบัน**

ในส่วนของฝั่งวัดก็มีชัดเจนอยู่แล้ว คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ซึ่งรวมอยู่ในที่ธรณีสงฆ์ ในส่วนของการต่อเติมอาคารใหม่ก็พิจารณาตามเขตพื้นที่ดังกล่าวซึ่งแบ่งแยกไว้ชัดเจน ไม่มีการต่อเติมในพื้นที่ทับซ้อนกันกล่าวคือ จะไม่ต่อเติมหรือสร้างอาคารโดยไม่ได้รับพระบรมราชานุญาตจากในหลวง

- **ความหนาแน่นของอาคารและความสำคัญพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสในปัจจุบัน(จากการสำรวจพบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมาก และมีพื้นที่โล่งว่างเหลือน้อย)**

เวลามีการก่อสร้างอาคารใหม่ย่อมจะคำนึงถึงพื้นที่ว่างในเขตสังฆาวาสเป็นเกณฑ์ โดยจะไม่มีอาคารใหม่จนไม่เหลือพื้นที่ว่างในเขตสังฆาวาส เนื่องจากพื้นที่ว่างในเขตก่อสร้างสังฆาวาสนั้นเป็นเขตที่มีความร่มรื่นของมวลหมู่ไม้นานาพันธุ์ และยังสามารถใช้พื้นที่ว่างส่วนนั้นในการจัดกิจกรรมต่างๆของวัดอีกด้วย

- **ลักษณะและรูปแบบอาคารที่นำมาสร้าง เวลามีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ภายในวัด**

การก่อสร้างอาคารใหม่ในวัด จะพิจารณาในพื้นที่ของวัดเป็นเกณฑ์ โดยจะไม่ก่อสร้างอาคารชิดติดกันจนมองดูแล้วแน่น อัดอัดแก่ผู้อยู่และผู้พบเห็น จะก่อสร้างอาคารเพื่อนั้นประโยชน์ใช้สอยเป็นเกณฑ์ และเพื่อคงไว้ซึ่งทัศนียภาพของความเป็นธรรมชาติเป็นสำคัญ รูปแบบในการสร้างอาคารเน้นความสมดุลกับธรรมชาติภายในวัด

- **พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาภายในวัด**

บริเวณที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนานั้นแบ่งเป็น 2 พื้นที่ คือ พระอุโบสถ และศาลาการเปรียญ สถานที่อาจจะดูเล็กไปหน่อยก็คือ พระอุโบสถซึ่งหากเป็นกิจกรรมสำหรับพระสงฆ์เพียงอย่างเดียวก็ถือเพียงพอต่อการประกอบกิจนั้นๆ แต่เมื่อเป็นกิจที่ต้องทำร่วมกับญาติโยมเยอะๆ เช่น วันสวดมนต์สงฆ์ทำยี่เป็งก็ไม่เพียงพอสำหรับในพระอุโบสถ ญาติโยมต้องนั่งสวดมนต์บริเวณพื้นที่รอบพระอุโบสถแทน ส่วนที่ศาลาการเปรียญก็เพียงพอกับการใช้สอย เพราะมีการต่อเติมศาลา

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- **การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน**

ใช้ในการอบรมธรรมะเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น อบรมสามเณรภาคฤดูร้อน อบรมนอกพื้นที่แก่นักเรียนตามโอกาสต่างๆ พร้อมทั้งเป็นสถานปักกรดของนวกะภิกษุ พร้อมทั้งยังใช้ในการแสดงธรรมแก่ญาติโยมในลักษณะการสนทนาธรรมกลุ่มย่อย และยังใช้เป็นสถานที่แสดงธรรมผ่านสื่อรายการต่างๆทางโทรทัศน์

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของสนามหญ้าเพื่อให้มีสีเขียวทั้งพื้นที่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ในส่วนของต้นไม้ยังคงให้ความร่มรื่น พร้อมทั้งหาไม้ประดับในลักษณะต่างๆมาปลูกเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอาณาบริเวณที่มี และรักษาบริเวณลานต้นไม้ไว้ให้ดีที่สุดเนื่องจากการเก็บรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ เพื่อให้ญาติโยมทั้งหลายได้สัมผัสบรรยากาศแห่งความสงบร่มรื่น ทั้งกายและใจ และเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยอื่นๆ

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

เวลาที่ปลูกพืชพรรณภายในวัดในเขตพุทธาวาส เน้นการปลูกต้นไม้ทางพระศาสนาเป็นหลัก ตำแหน่งที่ปลูกเน้นความโดดเด่นของสถานที่เป็นเกณฑ์ เช่น ต้นสาระปลูกหน้าประตูทางเข้าทั้ง2ข้าง หน้าพระอุโบสถก็ปลูกต้นไม้ทางศาสนาตามระยะห่างเพื่อไม่ปิดบังทัศนียภาพของพระอุโบสถ ส่วนเขตสังฆาวาสนั้นก็ปลูกไม้ให้ร่มเงาทั่วไปตามขอบพื้นที่เพื่อปล่อยตรงกลางไว้ทำกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ต้นไม้และพืชพรรณที่มีอยู่ในปัจจุบันปลูกมาตั้งแต่เริ่มสร้างวัด เพราะส่วนใหญ่จะเป็นไม้ยืนต้นที่สามารถให้ความชุ่มชื้น ให้ร่มเงา และใช้อาณาเขตบริเวณใต้ต้นไม้้นั้นในการทำกิจกรรมทางวัดต่างๆ ส่วนไม้ประดับก็มีการปลูกเสริมเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

เหตุผลที่เทพื้นคอนกรีตในบริเวณลานก็เพื่อเป็นสถานที่ในการจอดรถ รวมถึงเป็นถนนภายในตัวสำหรับรถที่สัญจรภายในวัด รวมทั้งเป็นลานกีฬาด้วย และยังใช้พื้นที่คอนกรีตนี้ซึ่งมีบริเวณโล่งกว้างสำหรับประกอบกิจกรรมสำคัญต่างๆ เช่น จัดงานเฉลิมพระเกียรติ จัดนิทรรศการของวัด เล่นกีฬา เป็นต้น

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่สนามหญ้าภายในวัด**

เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความสบายตาแก่ผู้พบเห็น ทำให้ผ่อนคลายจากภาวะแห่งความเครียดในภาวะปัจจุบัน และใช้พื้นที่สนามหญ้าในการปักกลดสำหรับพระภิกษุที่บวชกันเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีที่พัก

ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน

- **กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน**

ระหว่างวัดพระราม9 กับชุมชนนั้น กิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกันค่อนข้างมีเยอะมากทีเดียว เพื่อเป็นการสนองพระราชประสงค์แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่อง"บวร"ให้เกิดความสามัคคีร่วมกัน เช่นกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย วันสงกรานต์ ลอยกระทง มอบสิ่งของให้สถานสงเคราะห์โรงเรียน เป็นต้น

- **การใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน**

วัดมีความยินดีให้ชุมชนเข้ามาใช้สอย หรือทำกิจกรรมในพื้นที่วัดโดยไม่ขัดข้อง แต่กิจกรรมหรือสิ่งที่กระทำนั้นต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่ให้โทษแก่ทางวัดหรือผู้จัดเอง และในการใช้พื้นที่นั้นๆก็ต้องแจ้งให้เจ้าอาวาสได้รับรู้ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรม เพื่อจะได้อำนวยความสะดวกให้

- **ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว**

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้ทำกิจกรรมทางศาสนา**

พื้นที่สีเขียวภายในวัดนั้นมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ขาดแต่เพียงสนามหญ้าในเขตสังฆาวาส ส่วนต้นไม้และไม่ประดับนั้นล้วนมีความเหมาะสมกันดี

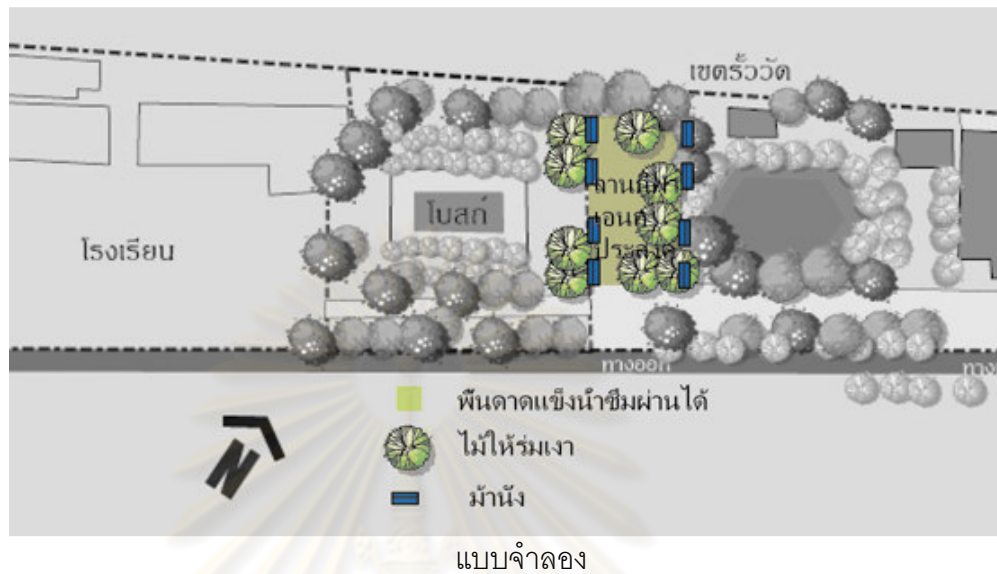
- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

เป็นสิ่งที่ดีสำหรับวัดที่มีต้นไม้เยอะๆ ไม่ว่าจะเป็นไม้ยืนต้น หรือไม้ประดับ เพราะจะทำให้ผู้พบเห็นรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย รวมทั้งผู้อยู่อาศัยด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และบำรุงรักษาพืชพรรณอยู่เสมอ จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสถานที่และผู้อยู่อาศัย

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

นับว่าเป็นกิจกรรมที่ดีหากมีคนในชุมชนมาใช้พื้นที่ในวัด แม้จะไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา แต่กิจกรรมนั้นจะต้องไม่ใช่กิจกรรมที่เอิกเกริกจนก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในวัด ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หรืออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยเป็นสำคัญ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง ซึ่งวัดพระราม9 ก็จัดร่วมกับชุมชนอยู่ทุกเทศกาล

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแผนการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

เห็นด้วย สามารถที่จะพัฒนาได้ตามแบบจำลองที่เสนอแต่อาจจะต้องมีการจัดการพื้นที่ลานกีฬาเอนกประสงค์อาจมีการอนุญาตให้ใช้ได้บางช่วงเวลาที่ไม่มีพิธีกรรมบริเวณที่พุทธาวาสที่อยู่ติดกันเนื่องจากเป็นห่วงเรื่องการรบกวนกันของกิจกรรมที่เกิด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. วัดบรมนิวาสวรวิหาร

จากการสัมภาษณ์พระครูภัทรสังวรคุณ (ผู้ช่วยเจ้าอาวาส) วัดบรมนิวาสวรวิหาร สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

- **ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ ภายในวัดในปัจจุบัน**

ปัจจุบันเวลาที่มีการก่อสร้างอาคารจะยึดตามหลักและดูตามผังวัดทุกครั้ง

- **ความหนาแน่นของอาคารและความสำคัญพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสในปัจจุบัน(จากการสำรวจพบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมาก และมีพื้นที่โล่งว่างเหลือน้อย)**

วัดให้ความสำคัญกับพื้นที่ว่างเสมอ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ในการจัดงานวันสำคัญ

ทางพุทธศาสนา

- **ลักษณะและรูปแบบอาคารที่นำมาสร้าง เวลาที่มีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ภายในวัด**

เลือกจากสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมของเดิมเป็นหลัก และสถานที่ของเดิม

- **พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาภายในวัด**

สามารถแบ่งกิจกรรมที่เกิดในพื้นที่ต่างๆได้ดังนี้

- กิจกรรมในการฟังเทศน์วันสำคัญทางพุทธศาสนา บริเวณศาลาการเปรียญ
- เดินเวียนเทียนวันสำคัญรอบบริเวณพระอุโบสถ
- จัดพิธีทำบุญพิธีในศาลาอเนกประสงค์ (ศาลาสนิทวงศ์ – ชยางกูร)
- จัดการเรียนการสอนบนโรงเรียนสุนทรวิธานุกูล แผนกนักธรรม-บาลี

ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ที่ทำกิจกรรมทางศาสนามีบริเวณไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้

ประโยชน์ สาเหตุมาจากการเดินทางมาทำบุญและร่วมกิจกรรมทางศาสนาโดยนำพาหนะมาด้วยตนเองจึงขาดสถานที่ว่างในการบริการจอดรถพาหนะที่นำมา

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- **การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน**
มีการพัฒนาให้เป็นป่าสีเขียว และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

น้อยลงจากอดีต สาเหตุเพราะความจำเป็นในการสร้างที่พักสงฆ์ ซึ่งทางวัดก็พยายามเก็บลานที่มีร่มเงาต้นไม้เหล่านี้ไว้เพื่อเก็บไว้เป็นสวนป่า และเป็นที่พักผ่อนปลูกต้นไม้

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

เลือกจากบริเวณสถานที่ให้ดูเหมาะสมดูแล้วสวยงาม บางส่วนมีมาตั้งแต่อดีต เพราะเป็นต้นไม้ใหญ่ยืนต้นได้อายุร่วมเงา ส่วนต้นไม้ใหม่เป็นการปลูกเสริมของเดิมที่ล้มตาย

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

ปัจจุบันวัดมีการใช้พื้นที่คอนกรีตในบริเวณถนนรอบวัด และบริเวณรอบกุฏิ ศาลาการเปรียญเพื่อความสะดวกในการรักษาความสะอาด

- **ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการทำงานของชุมชน**

- **กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน**

มีส่วนร่วมบ้างแต่ไม่มาก เนื่องจากบริเวณที่มีน้อย วัดเป็นผู้จัดการดูแลเองเป็นส่วนมาก

- **การใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน**

เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับบุญพิธีเป็นส่วนใหญ่

- **ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว**

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้ทำกิจกรรมทางศาสนา**

ทำให้เป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนใกล้วัดโดยร่วมกันทำความสะอาดและปลูกสวนป่าร่วมกัน

- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

เป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์และให้ร่มเงาความร่มรื่นเป็นที่สบายใจ พักผ่อนของผู้เดินทางเข้ามาเห็น และเป็นบรรพบุรุษที่ปลูกไว้ ควรอนุรักษ์ไว้

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนอื่นนอกจากกิจกรรมทางศาสนาเพราะสถานที่จำกัด และเป็นการรบกวนพระสงฆ์

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

แบบจำลอง

เห็นด้วย สามารถที่จะพัฒนาได้ตามแบบจำลองที่เสนอแต่อาจจะสงวนไว้ให้การ
ทำพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก อาจให้ชุมชนเข้ามาใช้ได้แต่อาจจะเป็นการนั่งเล่นพักผ่อนซึ่ง
เหมาะสมกว่าการออกกำลังกายและเล่นกีฬาที่อาจจะรบกวนพระในวัดได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. วัดประดู่ธรรมาภิปัตย์

จากการสัมภาษณ์พระประยุทธ อุฎฐาโน พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลต้นไม้ในวัดประดู่ธรรมาภิปัตย์ สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

- **ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ภายในวัดในปัจจุบัน**

วัดให้ความสำคัญกับการแบ่งเขตวัดตามเขตต่างๆ ให้เป็นสัดส่วน แต่ด้วยวัดเองไม่มีงบประมาณในก่อสร้างรั้วในการแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน ทำให้บางที่การใช้พื้นที่ระหว่างเขตมีการใช้ซ้อนทับกัน ไม่ว่าจะเป็นระหว่างเขตพื้นที่สังฆาวาสและธรณีสงฆ์ และที่ธรณีสงฆ์กับบ้านของชาวบ้านในชุมชน

- **ความหนาแน่นของอาคารและความสำคัญพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสในปัจจุบัน(จากการสำรวจพบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมากและมีพื้นที่โล่งว่างเหลือน้อย)**

ปัจจุบันพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสนั้นได้ทำเป็นสวนหย่อม ใช้พื้นที่ว่างเหล่านั้นนั้นให้ช่วยสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น ซึ่งจริงๆแล้วในเขตพื้นที่สังฆาวาสไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ว่างก็ได้ เพราะตามหลักพระพุทธศาสนาพระสงฆ์ต้องดำรงชีวิตอยู่ในห้อง

- **ลักษณะและรูปแบบอาคารที่นำมาสร้าง เวลามีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ภายในวัด**

การก่อสร้างอาคารใหม่ในวัด คนที่ออกงบประมาณ(โยมอุปัฏฐาก)ให้จะเป็นคนออกแบบ เลือกรูปแบบให้

- **พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาภายในวัด**

บริเวณเขตพุทธาวาสและที่ลานวัดในเขตที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งบางที่มีการใช้งานหลายกิจกรรมเกิดขึ้นพร้อมกัน ทั้งกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมของชุมชน ซึ่งควรจะมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ให้ชัดเจนและควรจะทำให้ความสำคัญของกิจกรรมทางศาสนาเป็นอันดับแรก

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- **การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน**

ใช้เป็นที่เก็บกระดูกและเป็นที่เก็บพระศกสิทธิ์ของวัดประดู่ ซึ่งเป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนวัดประดู่ นอกจากนั้นตอนเย็นๆจะมีเด็กนักเรียนเข้าไปทำการบ้านบริเวณนี้ซึ่งทางวัดไม่ได้ห้าม เต็มใจให้เด็กนักเรียนเข้ามาใช้พื้นที่

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

มีการเปลี่ยนแปลงน้อยลงจากอดีต ต้นไม้เก่าที่มีบางต้นก็ตาย บางต้นก็ใกล้ที่จะตายเนื่องจากมีการเทพื้นคอนกรีตส่งผลให้ต้นไม้ไม่ค่อยโต ทางวัดพยายามจะเก็บต้นไม้เดิมไว้ และก็ปลูกเพิ่มจากที่ตายไปแต่ไม่ได้ปลูกต้นไม้เดิมซึ่ง ต้นไม้เดิมของวัดที่เคยมีอยู่มากคือต้นประดู่ตามชื่อวัด แต่ปัจจุบันเหลือไม่กี่ต้น

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

ต้นไม้ที่นำมาปลูกจะเป็นต้นไม้ที่พระผู้ใหญ่เลือกมาจากไม้ในวรรณคดี โดยที่จะปลูกแทนในตำแหน่งต้นไม้เก่าที่ตายไป

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

เหตุผลที่เทพื้นคอนกรีตเพราะญาติโยมถวายงบประมาณเพื่อพัฒนาวัด เนื่องจากแต่เดิมพื้นที่วัดสูงๆต่ำๆ ไม่สะดวกเลยเทปูน เพราะสะดวกและดูเรียบร้อยมากขึ้น

- **ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน**

- **กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน**

วัดและชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันตลอด วัดประดู่ธรรมาธิปัตย์เป็นวัดอันดับหนึ่งในเขตบางซื่อที่ชาวบ้านมาใช้มากที่สุด เนื่องจากจะจัดกิจกรรมให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมตลอด

- **การใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน**

เปิดโอกาสให้ชุมชนและโรงเรียนเข้ามาใช้พื้นที่วัดโดยตลอด

- **ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว**

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้ทำกิจกรรมทางศาสนา**

ต้องมีการแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน จัดพื้นที่ในการใช้สอยแต่ละส่วนให้ดีอย่าปล่อยให้เสื่อม ถ้ามีการแบ่งที่ดีจะทำให้พื้นที่วัดสามารถเป็นพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมทั้งทางศาสนา และการใช้งานของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

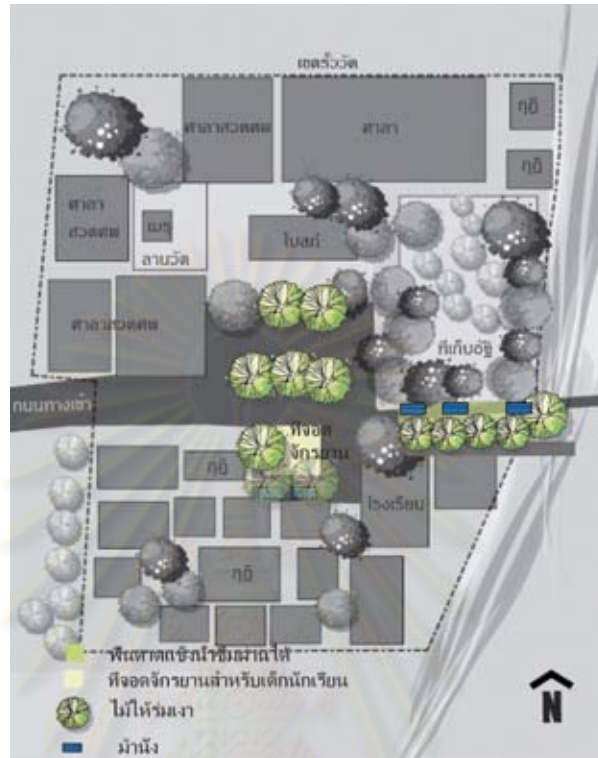
- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่วัดเปลี่ยนไป ถ้ามีที่ดินมีที่ว่างก็จะปลูกต้นไม้ แต่ถ้าจำเป็นต้องทำที่จอดรถก็ต้องยอมรับที่จะเอาต้นไม้ออกไปเนื่องจากสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ปลูกต้นไม้เท่าที่ทำได้

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

สมควรที่จะให้ชุมชนเข้ามาใช้ คนโบราณก็ใช้ลานวัดมาตั้งแต่อดีตแล้ว ความคิดเรื่องลานกีฬาที่อยู่ในลานวัดเพิ่งมามีทีหลังตามนโยบายสำนักงานเขต

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

แบบจำลอง

เห็นด้วยกับแบบจำลองที่เสนอมา แต่อาจจะต้องค่อยๆทำที่ละส่วน ไม่ให้กระทบถึงการใช้งานบริเวณลานวัดซึ่งเป็นพื้นที่การใช้งานหลักของวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. วัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม

จากการสัมภาษณ์พระทินวัฒน์ ชยวฑฒโฒ พระที่ทำหน้าที่ในการดูแลบริหารวัดลุ่มเจริญศรัทธาธรรม สามารถสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ข้อมูลวัดด้านการใช้งานด้านศาสนา

- **ความชัดเจนของการแบ่งเขตพุทธาวาส สังฆาวาสและ ธรณีสงฆ์ภายในวัดในปัจจุบัน**

ได้มีการแบ่งตามเขตต่างๆ คือ แบ่งเป็นเขตสงฆ์ เขตบำเพ็ญกุศล(ที่ธรณีสงฆ์) แยกต่างหากกัน เพื่อไม่ให้เสียงรบกวนซึ่งกันและกัน

- **ความหนาแน่นของอาคารและความสำคัญพื้นที่โล่งว่างในเขตสังฆาวาสในปัจจุบัน(จากการสำรวจพบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมากและมีพื้นที่โล่งว่างเหลือน้อย)**

เวลามีการก่อสร้างอาคารใหม่ได้คำนึงถึงขนาดอาคาร แต่คงไม่ได้คำนึงถึงขนาดพื้นที่ที่เหลือ เนื่องจากสถานที่แคบมาก

- **ลักษณะและรูปแบบอาคารที่นำมาสร้าง เวลามีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ภายในวัด**

การก่อสร้างอาคารใหม่ ได้เลือกรูปแบบอาคารให้เป็นทรงไทยเพื่อรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย และดูจากสถานที่ที่จะก่อสร้างอาคารด้วย

- **พื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาภายในวัด**

กิจกรรมที่จัดในวัดส่วนมาก จะเป็นการเดินเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา คือ วันมาฆบูชา, วันวิสาขบูชา, วันอาสาฬหบูชา ซึ่งจะจัดกิจกรรมขึ้นบริเวณพระอุโบสถ ซึ่งปัจจุบันการทำกิจกรรมทางศาสนาไม่พอเพียงต่อการใช้สอยในปัจจุบัน สาเหตุคือเนื้อที่ภายในวัดมีน้อยมาก โดยเฉพาะการใช้บริเวณลานพื้นคอนกรีตในการจอดรถ

ข้อมูลวัดด้านช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม

- **การใช้งานพื้นที่ลานที่มีร่มเงาต้นไม้ทางด้านศาสนาในปัจจุบัน**

ในปัจจุบันไม่ได้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลานร่มไม้ เนื่องจากร่มไม้ใหญ่ถูกตัดทำลายทิ้งจนเกือบหมดสิ้นแล้ว

- **การเปลี่ยนแปลงลานที่มีร่มเงาต้นไม้จากอดีต**

ในปัจจุบัน ร่มไม้ใหญ่เหลือจำนวนน้อยมาก สาเหตุจากการต้องการพื้นที่ว่างเพื่อการจอดรถ

- **การเลือกใช้ต้นไม้มาปลูกในวัด และตำแหน่งที่ปลูก**

แล้วแต่ว่าญาติโยมนำไม้ดอกไม้ประดับชนิดใดมาถวายก็จะปลูกเช่นนั้น ซึ่งต้นไม้ในวัดมีทั้งเก่าและใหม่ ไม้ใหญ่จะมีมานานแล้ว ส่วนใหญ่คือต้นโพธิ์ จึงทำให้การตัดทำลายทำได้ยากขึ้น

- **สาเหตุที่ใช้พื้นที่คอนกรีตภายในวัด**

ลานพื้นที่คอนกรีตมีความจำเป็นต้องใช้จอดรถ เพราะวัดอยู่ในซอย รถจากข้างนอกจึงต้องมาอาศัยจอดในวัดมากมาย อีกทั้งรถยนต์ของผู้ที่มาติดต่อวัดก็มีจำนวนมากเลยทำให้เกิดการแออัดขึ้น

- **ข้อมูลวัดด้านรองรับกิจกรรมนันทนาการและการใช้งานของชุมชน**

- **กิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน**

จะมีก็แต่การใช้โบสถ์ในการเวียนเทียน และใช้ศาลาบำเพ็ญกุศลตั้งศพเท่านั้น

- **การใช้พื้นที่วัดเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน**

ส่วนใหญ่จะไม่มีกิจกรรมพิเศษใดๆในวัด

- **ทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาวัดเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว**

- **ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่สีเขียวภายในวัดเพื่อการใช้ทำกิจกรรมทางศาสนา**

ไม่มีข้อเสนอแนะ

- **ทัศนคติต่อต้นไม้ในวัด**

ไม่มีคำแนะนำ

- **ทัศนคติต่อการมีชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่วัดเพื่อกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา**

วัดมีปัญหากับการจอดรถซึ่งไม่ใช่กิจกรรมทางศาสนา แต่ยังหาวิธีการแก้ไขได้

ยาก

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนะการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ดีของกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน

แบบจำลอง

เห็นด้วยกับแบบจำลองแต่คงจะทำได้จริงยาก เนื่องจากวัดไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางสาว ประภัสสรา นาคะ
ที่อยู่	25 ม.เปรมฤทัย ถนนติวานนท์ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
วุฒิการศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
งานวิจัยในอดีต	2550 - งานวิจัยการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่สีเขียว จังหวัดนนทบุรี โดย มหาวิทยาลัยมหิดล(ตำแหน่ง : ผู้ช่วยวิจัย) 2550 - โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนา โครงการ MAP TA PHUT BOTANIC PARK นิคมอุตสาหกรรมมาบตา พุด จังหวัดระยอง โดย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ตำแหน่ง : ผู้ช่วยวิจัย) 2550 - งานวิจัย เรื่องพื้นที่เปิดโล่งของหมู่บ้านจัดสรร กรุงเทพมหานคร โดย Hoshikoshi Asuka (ตำแหน่ง : ผู้ช่วย วิจัย) 2549 - งานวิจัยเพื่อการศึกษา “การศึกษาชุมชนโดยชุมชน” ชุมชนพลโยธินซอย 45 โดย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ตำแหน่ง : ผู้ช่วยวิจัย)
E-Mail	aku44190049@hotmail.com